This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

HD WIDENER
HW AIGW

Mary Lowell Putnam.

Digitized by Google

Hum L 932.5

Harvard College Library

BEQUEST OF

GEORGINA LOWELL PUTNAM

OF BOSTON

Received, July 1, 1914.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

VÖRÖSMARTY'

MINDEN MUNKÁI.

KIADÁK BARÁTAI

BAJZA J. ÉS SCHEDEL FERENCZ.

HARMADIK KÖTET.

PESTEN.
KILIÁN GYÖRGY' TULAJDONA.
1845.

Digitized by Google

Hum L 932.5

UAL+932.5

Digitized by Google

HOSKÖLTEMÉNYEK.

(1825—1831.)

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

ZALÁN FUTÁSA.

TÍZ ÉNEKBEN.

(1825.)

ELSŐ ÉNEK.

Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?
Századok ültenek el, 's te alattok mélyen enyészö
Fénynyel jársz egyedül. Rajtad sürü fellegek, és a'
Bús feledékenység' koszorátlan alakja lebegnek.
Hol vagyon, a' ki merész ajakát hadi dalnak ereszt-
A' riadó vak mélységet fölverje szavával, [vén,
'S késő szúzak után, méltán láttassa vezérlő
Párduczos Árpádot, 's hadrontó népe' hatalmát?
Hol vagyon? Ah ezeren némán fordulnak el: álom
Öldösi szíveiket, 's velök alszik az ősi dicsőség.
A' tehetetlen kor jött el, puhaságra serényebb
Gyermekek álltak elő az erősebb jámbor apáktól.
Engem is, a' nyugalom' napján, illy év hoza fényre
Már késő unokát, ki előbb a' lányka' mulandó
Szépségén függtem gondatlan gyermeki szemmel,
'S rajta veszett örömem' dalait panaszosra cserél-
Hasztalanúl eget és földet kérlelve betölték. [vén,
Még is az ifjúság' háborgó napjai múlván,

Digitized by Google

Biztos erőt érzek: kebelemben nagyra kelendő
Képzeletek villannak meg, diadalmas Ügekről,
'S a' deli Álmosról, 's Álmosnak büszke fiáról, Igem,
Párduczos Árpádról... Óh hon! meghallasz-e en-
'S nagyra törő tehetősb fiaid hallgatnak-e szómra?
Megjön az éj, szomorún feketednek az ormok, az élet
Elnyugszik, 's a' fél föld lesz nyoszolyája; de engem
Fölver az elmúlt szép tetteknek gondja. Derengő
Lelkem előtt lobogós kopiák és kardok' aczéli
Szegdelik a' levegőt: villog, dörög a' hadi környék.
Látom, elől kaczagányos apák, 's heves ifju le-
venték
Száguldó lovakon mint törnek halni, vagy ölni,
Zászlódat látom, Bulcsú, 's szemem' árja megindúl.
Óh hát halljátok, ti hazának gyermeki! szómat,
Későn hangzik már; de magában hordja halálos
Harczok' fergetegét, 's hű a' haladékony időhöz.
Alpár' messze terült síkján búsongva körül néz
A' fejedelmi Zalán. Valamint a' sárga halálnak
Birtoka, olly szomorú csendes most vára, 's előbbi
Pompáját alacson gyászszal fölváltva hanyatlik.
Büszkén állt ez előtt: ellenségére hatalmas,
Jámbor szívvel jött szomszédnak kedvet ajánló:
Szüntelen a' szabados vigságnak zenge zajától.
Mostan mély csendét panasz, és jaj' hangja szakaszt-
És az ürült teremen bágyadt lépéssel inognak Ija,
Elrémült hölgyek, szívetlen férfiak, és a'
Harcz' veszedelméből sebbel jött csonka vitézek;
Vagy zörgő buzogányokkal diadalmi örömben
A' rohanó magyarok jőnek hírt hozni uroktól,

Digitized by Google

Párduczos Árpádtól: mint küzdött gyáva Gelóval
A' szörnyű Tuhutum, Nyirségen mint vala harcza;
Méni Marót milly sorsra jutott; a' büszke Zobornak
Mint vete dárdával rohanó nagy Kádosa véget;
Elmondják, mit tett Nyitránál karja Szabolcsnak,
Tátra' magas bérczén Bors mint ságulda hadával;
Hogy telepedtek meg szabados kéjökre Sajónál,
Zagyva' futó vize' mellékén, a' szőke Tiszának
Partjain, és felhőbe kelő nagy Mátra' tövénél.
'S merre Szamos, 's az aranyfövenyet hordó Körös
'S a' kis partu Maros dagadó hullámait önti, tomlik,
Mint jártak tábort, diadalt mint nyertek időnként;
Ő pedig űl komoran, 's a' mint néz messze Sajónak
Tája felé, 's néz Zagyva felé, a' szerte virágzó
Téreken elbúsúl, 's szeme' fényei könybe merülnek:
Szólani kezd, 's a' mint szavait folytatja, rezegve
Meg-megzördűl a' fegyver düh-emelte kezében:
„A' hálátlan! ezért engedtem birni Sajónál,
'S Zagyva' lementében a' gazdag földet, ezért volt
Mindenem olly készen hadi szükségére, hogy ő most
Büszke követséget küldvén mindegyre boszontson?
Hírt ád harczairól azt mondva, hogy én is örüljek
Boldog előmentén, mikoron már szinte körül vesz
Népeivel, 's minden részről vad fegyvere csattog.
A' hitvány jövevény!.. mi egyéb is ez a' ravasz Árpád?
Hányja magát, 's hazugúl Etelével mondja rokonnak.
Mondja, holott tán a' latrok' barlangja nevelte,
'S mérges oroszlán, vagy tigris szoptatta szilajjá:

Digitized by Google

Hah! de miért epedek? ... Menj Ungnak gőgös
urához,
Nemtelen Árpádhoz, 's fenyegesd meg, Kladni, ne-
vemben,
Mondd: fejedelmi Zalán Árpádnak küldi parancsát.
Mondd: takarodjék el földemről még ma, 's ne merje
A' csendes folyamok' hullámit nyomni hadával,
Mert ön népemmel, görög, és bolgári sereggel
Rajta ütök, 's leverem végkép, hogy nem marad,
Társai' romlását hírül vigye Volga' vizéhez." [a'ki
Kladni, Zalán' öreg apjának, nagy hírü Reánnak
Harczaiból maradott bajnok, hogy karja legyengült,
Késő vénségén bölcs, 's biztos békekövet lett.
Most ura' szózatján fölkél, és tisztesen őszült
Hajfürtét lesimítva komoly figyelemmel előáll.
Hallja kevély üzenetre fakadt fejedelme' parancsát,
'S dorgáló szemeket vetvén, így válaszol egyben:
„A' győző seregek' fejedelme, dicséretes Árpád,
Illy szókat halljon tőlünk, unokája Reánnak!
'S én a' békekövet fenyegetve beszéljek-e nála?"
Így szólott; de Zalán komoly intésével elűzé.
Mint a' csillapodó tenger, hogy látta megindúlt
Hű követét, enyhüle Zalán; de haragja helyett most
Félelem, és bajos aggodalom szállt gyenge szivébe,
'S már kezdé sajnálni, hogy olly fenyegetve beszé-
A' rohanó magyarok' harczát juttatva eszébe, [lett;
Már iszonyú leve lelkében bús képzeletének
A' győző seregek' fejedelme, dicséretes Árpád.
Sors üldözte Zalán! lássuk már a' te csatáid'
Szűkült téreiden, kezeid megküzdeni gyengék

Digitized by Google

A' nagy erőnek karjaival. Majd zúgva, süvöltve
Fölkél a' zivatar, 's te remegve tekintesz elébe,
Ha szép telkeiden végig pusztítva terül el.
De ki siet hozzád szaporán lépdelve, heves dél'
Tájairól? örömet jósol víg arcza, jövése,
Lágy selymét ékes fegyver czifrázza ragyogva,
És pihegő mellén czímét hordozza Leónak,
A' ki viszontságok közepett nagy tengereket bir,
'S földeket, és félénk népeinek félve parancsol.
Vára Zalán sereget, kedves hírt vára keletről
Constantin' dús várából, 's nagy tengere mellől.
A' követet látván megörült; Sthenelos pedig illőn
Meghajtotta fejét, kipihent, 's így szóla Zalánhoz:
„Küldi köszöntését császárom, küldi vezérem,
Ossa vidéki Philó, Alpár' fejedelme, tenéked.
Haemos' bérczeiről, Oetától, a' nagy Olümpos,
A' zajogó tenger, Peneos 's Strimon' vize mellől
Gyültek bajnokaink: görögök, 's Bolgária' népe.
Hol Tisza' habjai a' mély árku Dunába merülnek,
Még naphunyta előtt tábort nyugtatnak, az este'
Árnyaiban pedig eljőnek földedre serényen,
'S nyugtalan éjed után meghozzák hajnalod' álmát."
Szóla. Zalán pedig örvendett, 's lelkében eloszlék
A' bajos aggodalom. Kezdett büszkülni magában,
És báná, hogy Kladni' szavát nem tette vadabbá.
Kérdezgette tovább, milly hősök jőnek ez úttal,
Mennyire megy seregök számmal, milly sokra erő-
'S kikkel már régen diadalmat igére magának, [vel,
Mert még nem látá, égett hírt venni felőlök.
De Sthenelos ravaszúl látván, hogy elérni beszéddel

Digitized by Google

Bajnoki értékét mindegynek ritka szerencse,
'S mert az erős bolgárt nyájánál jobbnak ítélé,
Szégyenből röviden szólott, 's a' spártai Hermest,
Bölcs kormányu Philót, Schediost, az Olümpi Philémont
Emlegeté, 's fattyú Csornát, 's a' haemosi Viddint.
Monda bizottan utóbb „mind bátor, válogatott nép,
És noha latrokat elnyomnunk nem volna dicsőség,
A' lator Árpáddal megvívunk érted örömmel."
A' fejedelmi Zalán pedig andalgásnak eredvén
Messze kinézegetett, 's a' váltságára jövendő
Hősöket, és nagy harczaikat számlálta eszében.
Kladni ezen közben, 's több kísérői menének
A' Tisza' mellékén búsan, 's mély gondba merülve.
És már Zagyva' vizét érék, a' mint ez omolva,
A' kis partu Tiszába szakad. Még egy napi útat
Tettenek a' síkon, 's már hallák messze zajogni
A' rohanó hadakat, 's mentek hallgatva feléjök.
Messze terül kiesen, 's pusztán a' zagyvai síkság
Napkelet, és dél' tája felé; éjszakra, nyugatra
Domborodó halmok, 's távolb a' mátrai bérczek
Hamvas felhőkként az egekhez látszanak érni.
Erre levágtatván sebesen, villogva kitüntek
Árpád, 's bajnokai, 's vízárként széllel elönték
A' dobogó nagy tért. Árpád pedig álla magasban
Egy kis domb' tetején. Vala ékes párducza vállán,
Rendítő buzogány jobbjában, 's oldala mellett
Ősei' harczaiból maradott nagy kardja világolt;
És könnyű süveg álla fején, 's toll reszkete ormán.
Mint Ügeké, szépapjáé, nagy termete; könnyen

Digitized by Google

Mozdúl a' súlyos fegyverrel; karjai, válla,
Mint a' Mátratető, és bérczei, izmos erősek.
Igy állt meg komolyan, 's végig pillanta hatalmas
Szemmel szép hadain, 's intett, és nyomban elálltak
A' rohanó csapatok. Valamint a' csillapodó vész,
Lassú zúgással megszünt a' tábori vas-zaj.
A' fegyver csillámla, de már nem csattoga többé,
'S dárda, gerely, lobogó büszkén emelődtek az égre.
A' fejedelmi magyar még gondosan óva körűl néz,
Megtelepíti hadát, és sátort üttet az ormon.
Kél pirosan, mint a' hajnal, szép sátora, fénylő
Gazdag arany rojttal, tiz rézdárdára feszítve.
Ő pedig egy terepély bükk' árnyékába kitérvén
Nézi kemény hadait, 's iszonyú lelkében öröm kél,
A' mint a' szálló seregek csattognak előtte;
Mert ekkor száguldva hozák a' harczi vezérek
Bátor népeiket. Legelől egy előhadi dandárt
Dárdával rohanó Kadosának karja vezérel.
Nyest kaczagány ing vállaikon; kard, dárda halállal
Járó fegyvereik; rohanások mint az erős szél,
'S a' szélvészek előtt szaladó vad tengerek' árja.
Mindennél rohanóbb pedig a' hadnagy, valamintha
Lába sebes szélvész, keze villám volna, ropogva
Járja meg a' hadakat, 's pusztít mindennek előtte.
Nincs sok fegyverrel terhelve, de rakva sebekkel.
Farkas bőrt hordoz, 's strucztollas kalpagot, és nagy
Dárdát, 's görbe vasat. Most gyorsan szállva lováról
Sátorokat veret, Árpádnak halmára sietvén.
Hozza hadát deli tündérként a' nyalka Zoárd is.

Digitized by Google

Nyugtalan ez mind harczaiban, mind tettiben; egyre
Változik, és majd űz, majd megszalad a' csatatéren.
A' hadat űzőnek kártévő, mert iszonyú gyors
Megfordultában, 's a' győzőt porba teríti.
Gyermeke ez Kadosával ama' szép arczu Hüleknek,
Kit tündérektől gondolt származni hazája,
Most pedig a' habozó Tanaisnak partjain alszik,
Ott temeték őt el maradékai. Kardja fejénél,
Lábainál réz pajzsa hever, 's dárdái körüle.
Hasztalan! Ő azokat meg nem zördíti kezével,
És nem örül szeme, fényeiken; pusztítva kerengnek
Hamvain a' viharok: nem hall ő, alszik örökké;
De fiait szép hír hordozza dicséretes úton,
Árpád' harczaiban, Kadosát, és nyalka Zoárdot.
Most sátort veret ez, 's Árpád' halmára megindúl.
Kund nyargalt ezután csapatit térítve fiával,
A' haragos Csörszszel. Mint két kríváni fenyőszál
A' bérczek' tetején, akképen tetszenek ők ki.
Termeteik fejjel magasabbak népeikénél.
Köntöseik barnák, paripáik, színre hasonlók,
Gőgösen ugrálnak szörnyű terhöknek alatta.
Ők lobogós kelevézekkel legelőre rohannak [ben.
'S czombjaikon csattog nagy kardjok czifra hüvely-
Húszszor ezer volt ez, 's még négyet Bojta vezérlett,
Bojta, ki hadnak örül, 's a' nélkül nem tud örülni,
Vígan alá szállítja hadát, valamintha csatára
Volna menendő, kezd sajdítva örülni magában.
Kalpaga medvéből, farkasból van kaczagánya,
Puzdra zörög hátán, kard villog hősi kezében;
Balra pedig kézija fityeg derekára övezve.,

Digitized by Google

Most telepedni megyen, 's hadi sátort rendesen
Végre fehér paripán lassan futtatva előjött [üttet.
Őszbe borúlt Und is, hajdan katonája Ügeknek,
'S a' jeles Álmosnak, most kisérője fiának.
Tiszteletes képén méltóság, harczi komolyság
Hosszas idők' tudományával vala szépen egyítve.
Rettenetes tigris tarkállik vállain, izmos
Markában vas balta pörög, 's nagy pajzsa setéten
Függ balról. Hoz négy ezeret, sik térre vezetve.
Hogy hordozza vasát, most immár ötvened éve,
'S még jól bírja, erét még ifjú szikra feszíti.
Ezt hogy' szemlélé Árpád telepedni, szelíden [lesz
Monda: „Vitéz öreg! a' te karod még rettenetes
Harczaimon. Vénség meg nem szaggatta erődet.
Bajnoka ősömnek, most bajnok társam! örömmel
Látlak erősim közt: jöj föl halmomra pihenni."
A' komoly Und kividámulván, így szóla viszontag:
„Fejedelem! még nem gyengék a' bárdot emelni
E' karok, ám már ollyan erőm nincs, mint vala haj-
De kedves még a' kardcsörgés agg füleimnek [dan.
'S bár fene ütközetek megszegjék életemet, csak
Vérem után földet hagyhassak gyermekeimnek,
Elmegyek, és nem rémülök a' csatatéri haláltól."
Így szólván tüstént sietett Árpádnak elébe.
Ekkor már közelebb járult hű Kladni szomorgó
Társaival, 's a' tábornál szeme könybe borúla.
„Óh mi igen más ez, mint pusztai népe Zalánnak,
Oh mi hasonlatlan lesz majdan az ütközet!" így
szólt.
Még is, hogy helyesen véghez hajthassa parancsát,

Digitized by Google

Hűséggel neki bátorodott, biztatta barátit. [Árpád,
'S ment egyenest a' kis dombnak, hol párduczos
A' győztös seregek' fejedelme, vezérivel állott.
Följutván, mély tiszteletét kimutatva imígy szólt:
„Fejedelem! ki vitézséggel, mint hírre nagyobb
vagy,
Kit földünk' nagy része ural, kit tisztelek én is,
Nincs-e szabad szólás végkép megtiltva előtted,
'S a' követ új hírrel hozzád küldetve Zalántól,
Ment-e, ha híven szól fejedelme' szavának utána?"
„Szólj bizvást, felel a' győző seregek' fejedelme,
Tőlem, 's hősimtől követ és hű szolga ne féljen.
Féljen az, a' ki kevély üzenettel sérteni bátor"
Erre magas hangon hűséges Kladni imígy szólt:
„A' fejedelmi Zalán, neked Árpád! küldi parancsát,
Hogy takarodjál el földéről még ma, 's ne merjed
A' csendes folyamok' hullámit nyomni hadaddal;
Mert ön népével, görög, és bolgári sereggel
Rajtad üt, és leverend végkép, hogy nem marad,
Társai' romlását hírül vigye Volga' vizéhez." [a' ki
Mint fene kölykes oroszlánok' barlangja, dühöd-
Zúg a' hős tábor, 's kelnek csillogva, zörögve [ten
A' rohanó csapatok; száz lángszem méri halálra
Alpár' embereit: szörnyet halnának azonnal;
De nincs bántások, 's hogy ezen félelmök elálljon,
Árpád' hadkötöző fejedelmi tekintete őrt áll.
Csendre verődik mind lelkébe temetve haragját,
'S a' hadat intéző szép méltósággal imígy szól:
„A' fejedelmi Zalánt, Árpád nem kérdezi többé,
Merre mehet, 's menjen földet foglalni hadával.

Digitized by Google

A' hajdanta dicső Etelének hős unokája,
Merre utat nyithat kardjával, menni fog, és az
Ősi hazát, ha különben nem, megszerzi erővel.
Hogy pedig a' görögöt, 's bolgárt nem rettegi né-
És hogy vesztünknek Volgánál híre ne lenne, [pem,
Bátran előállunk; te azonban menj el uradhoz,
Mondd meg, mint leltél bennünket Zagyva' vizénél,
'S még tán szólani fogsz, mikoron meghallod emin-
A' zúgó tábort, 's pusztító fegyvere' hangját." [nen
Megriadott a' hős tábor, nagy örömre fakadván
E' szavakon; búsúlt Alpárnak régi követje,
És a' rémítő hírrel reszketve megindúlt.
Árpád, a' rohanó seregek' fejedelme, legottan
Lóra kapat gyors férfiakat, hogy hijanak össze
Hőseket a' megbírt földekről: gyors nyilu Tarczalt,
A' zászlós Bulcsút, 's apját, jó kedvü Bogátot,
'S hadzavaró kaczagányos Etét, ki erőre hatalmas
A' hadban, lelkére nagyobb, szépségre legelső.
Borsot is, és Edömért meg kellett híniok, és Tast,
'S rettenetes fiait: Hábort, 's a' kürtösen ékes
Úti Lehelt, kit utaztában szült anyja Meótis'
Habjainál, hol egy ősz tündér lágy hangu dalokkal
Zengedező sípot nyujtott a' gyenge szülöttnek.
Hogy nőtt a' gyermek, gondatlan jára virágos
Völgyeken, és hegyeken, 's bájos sípjába lehelvén,
Anyját lágy dallal tisztelte, 's az ősz tavi tündért.
Énekeket mondott a' késő napnak, az ékes
Hajnal' arany hajszálainak, a' csillagi fénynek,
És a' felleg alól kijövő szép hold' sugarának.
Később megváltoztak játékai, látván

Digitized by Google

Versenyes apjánál, 's száguldó bátyja' kezében
A' ragyogó fegyvert, fényét meg kezdte kivánni,
'S már délczeg paripán kardot villogtata, kopját
Szórt, 's nyilakat, 's örvös buzogánynyal készüle harczra,
'S kéré a' tündért, hogy változtassa keménynyé
Sípja' szelíd hangját. Búsúlt; de nem állhata ellent
A' tündér, 's hadi kürtté lett a' gyenge dalú síp.
Harsány most, és rettenetes hangjával, az égi
Dörgésként zeng táborokon, 's vérharczi mezőkön:
Szívet emel, majd szívet aláz a' bajnok ajakról.
Mindezek a' harcznak szeretői 's tudói valának:
Jaj neked, Alpár, jaj harczban nem bátor uradnak.
Látni fogod komoly arczainak viadalmi haragját
'S fegyveröket, mellyet megrontásodra emelnek.
Bodrogköz' szigetén hegy emelkedik a' hideg éj-
Tája felé, egyedül, erdővel övezve derékon, [nek
Zölden alúl, pusztán 's szirteknek hagyva fölülről.
Kis Ticze, a' Tisza' habjaiból lesietve aláfoly
Balja felől, jobbján Bodrog fut csendes özönnel;
Összekerülnek utóbb keskeny szegletre, 's zuhogva
Hagyják el gyönyörű táját a' délre mosolygó
Szép hegynek, zengő ligetit, 's vízlepte lapályát.
Itten az ősz daliák, 's tehetetlen bajnokok, a' kik
Álmos' harczaiban győztek vala, csendesen élnek,
Itten Elem, Csákány, 's hadrontó Tűzima nyugszik.
Itt a' hegy' végén látszik hajléka Hubának.
Ez, hajdan tehetős, Susadalnak rettegetője,
Büszke Kiónál a' kúnoknak vitta csoportit,
És a' mély fenekű Ungnál leütötte Laborczot.

Digitized by Google

Nyugton van most fegyveri közt, 's majd nézi enyel-
Gyermekeit, majd vissza sohajt a' boldog időkre. [gő
Kis Bodor, a' hősnek legutósó gyermeke, nyájas
Kedvü fi, most tized évében, enyelegve lehuzza
Néha az ősi vasat, 's atyjának döngeti pajzsát,
Vagy fáradságos kézzel hurczolja temérdek
Buzgányát, 's jó néném mosolyogva fenyíti, [vén:
Mégy, meg vissza kereng 's így szól nénjére tekint-
„Gyenge Szömér! te nagyobb vagy már, még sem
birod a' szép
Kardot, még ideget sem tudsz pengetni madárra.
Óh mikor én olly nagyra növök, majd pengetek íjat,
'S tőletek a' gonosz embereket még karddal is üzöm;
Mert vannak gonosz emberek is, lásd édes apánknak
Jobbját egy mérges bajnok meglőtte nyilával."
Így szólott, csókkal fogadá őt nénje, elaggott
Atyja pedig kiderüle, 's vidám köny csilloga képén.
A' gyermek még szóla tovább „óh néni! nekem volt
Egy helyes íjacskám. Aranyos volt két hegye, 's
húrja
Olly szépen hangzott, mint a' liget-esti madárszó.
Volt nyilam is, sebes és ragyogó a' déli sugárként.
Hajnának vittem, vadakat hogy lőne, de Hajna
Még nem lőtt vadakat, pedig elmegy messze az er-
A' kis ivet mindig viszi, és meghozza magával [dőn,
A' nyilat is; de vadat nem hoz, 's még olly keveset
szól...
Hajna te, mért búsúlsz? Szemeid mért vannak
elöntve,
Mint a' bodrogi lap, mellyet Ticze' árja megöntöz?

Digitized by Google

Óh ha azért búsúlsz, hogy nem tudsz lőni nyilam-
Vagy tán a' ligeten járt odban csúszva megérte [mal,
Lábadat a' mérges kígyó,.. deli Hajna! ne búsúlj:
Én a' kurta kigyót bottal kergetve lesujtom,
És ha kívánod ez íjammal még sok vadat ejtek.
Add ide bár, hozok őz borjat, vagy gyenge nyu-
A' vadon erdőből, hattyút a' vízi lapályról, [lacskát
'S tollaiból gyönyörű pártát puha szőke hajadra."
Andalodó szemeket vete rá deli Hajna, 's főleszmélt
Gondjaiból ŏcscsét forró kebelébe szorítván.
Majdan vékony orosz fátyolt burkolva fejére
Fölkelt, 's a' ligeten tegezét zörrentve megindúlt.

Óh, kiket a' hadi zaj, kiket a' bús tárogató hang
'S rettenetes kürtszó ébreszt, nagy lelkü vezérek,
Hagyjatok egy kissé távoznom harczi mezőről,
'S míg nagy táborokon szenderg a' szörnyü halál-
És veszedelmeknek szikrája vitézi kebelben, [nak
Hadd kössek gyengéd koszorút a' hű szerelemnek.
Dalra talán nem méltatlan, ki ölébe fogadja
A' fene harczokból fáradtan vissza kerűlt hőst,
Karjai közt hervad, 's honjának bajnokokat szül
Nagy kín közt, 's még több kínnal leszakasztja szi-
A' serdült ifjat, ha hazája kikéri veszélyét. [véről
Illy anya, áldott hölgy, méltó a' sorba kerülni,
Hol nagy hősöknek diadalma 's halála dicsőül.

Ment a' szép haju lány kebelében víve szerelmét,
Mint viszi nyögve, vadász' dárdáját, a' sebes őzfi.
Hajló fényében ragyogott már a' lefutó nap,
Minden fűszálon gyönyör, és báj lenge, de Hajna
Mind csak Etét keresé, földet 's eget űzve szemével,

Digitized by Google

'S ég, föld szívének Ete nélkül nem vala kellő.
Meg ne sebezzétek könnyű kis lábait, átkos
Tüskék, 's rút kórók; ti hajoljatok ifju virágok,
'S gyenge füvek deli Hajna' piros talpának alája.
Folyj lassan, Bodrog, föveny ágyad' csendes ölében,
Halkva suhanj el az erdőkön, langy nyúgati szellő,
Meg ne zavard a' lányt, mikor a' deli hősfira gondol,
És minden mást messze felejt. 'S óh tiszta sugárte,
Melly csillogva leszállsz az egeknek fénykebeléből,
A' hév nap' tüzes arczáról, te is el ne sötétítsd
Hajna' szelíd kebelét, melly szebb a' reggeli hónál.
Szebb a' hattyúnál, 's mint hajnal' csillaga, olly szép,
Hagyd gyengén hajadon képét, piros ajkai' díszét,
Hogy mikor őt a' hős meglátja, elandalodólag
Lásson együtt minden gyönyörűt szeretője' alakján,
Hogy minden bajait kedves láttára felejtse,
'S érte akármelly bajt ne remegjen venni magára.
Csendesen, és folyvást megyen a' hab, Hajna közelget,
Majd a' parton eláll, 's így szól a' vízbe lenézvén:
„Csendes özön, képem mellett csillogva kerengő,
Jő, meg megy maradás nélkül szép habzatod: óh
A' Tisza' mélyéhez vinné el képemet, ottan [bár
Látná Und' ékes fia, és megörülne; talán ha
Látná, mint epedek, meg kezdene szánni magában,
'S jöne serényebben, mint jő; de gonosz vagy özönviz,
Képemet egy helyben hagyod elbágyadva, remegve,
'S kissel alább lengő fűszált, és parti virágot,
Bokrokat, és fákat mutogatsz a' kékes egeknek.

Digitized by Google

Csak menj hát, majd elközelít a' hadzavaró hős,
Szép gyönyörűségem, 's megnyugtat erős kebelé-
E' közben leveté lágyan szőtt lepleit, íját, [ben
'S messze kitűnt delin és pusztán a' déli sugárként.
Hogy csendes Bodrogba leszállt, még gömbölyü tér-
Látszék a' habból, melly azt fodorodva keríté, [de
'S hajnalként futa gyors pirulás deli teste' fehérén,
Szálla tovább, 's már a' hullám tele czombjait éré,
Pajkosan ellebegett hajló ágyéka körül is,
'S mosta sugár derekát. Ekkor meghajla kezével
A' deli lány, 's szép kis tenyerét lemerítve szelíden
A' sietö habokat képére nyakára locsolta.
Megbomlott haja, és szabados fürtökben omolt el
Tündöklő vállán, karján, és a' kerek emlőn,
Melly mint egy fakadó bimbó kipirúla középett.
Alkonyodásra jutott már a' nap, 's tiszta határát
És a' nyugvó tájt bágyadt lángszínbe borítván,
Általadott vizet, és földet hüvös esti homálynak.
Ekkor barna deres paripán, hűs csillagi fénynél
A' Hajnal' szép gyermeke jött, egy délszaki tündér
Mint röpülő felleg, szállván a' híg levegőben.
Tündöklött pedig ékes arany haja, 's a' kaczagány-
nyal
Lenge szelek' szárnyán maradozva utána huzódék,
Balja felől aranyos hüvelyében csattoga kardja;
És vala gyöngyökkel ragyogó szép sípja kezében,
Melly a' természet' hangját elzárva magában,
A' nagy föld' közepén mélyen fekszik vala hajdan.
Onnan az Éj-anya fölragadá, és adta fiának,
A' mikor ezt Hajnal mérgében elüzte magától.

Digitized by Google

Zenge pedig csalogány' 's tarkás pintyőke' szavával,
Elsietö dörgés' morajával, 's a' fene tigris'
'S kölykeiért sívó vad oroszlán' durva zajával.
Mellybe ha fútt, rettentő volt, vagy gyenge va-
Melly futtában elállitá a' gyorsan iramlót, [rázsló,
'S állót mozditott a' mint szándéka vezérlé.
Hajna hová lesz most? Rémülve, pirulva kiszökvén
Bodrog' habjaiból, veszi könnyű lepleit, íját;
És szalad a' ligeten, 's futtában törli fejéről
A' vizet, és igazítja magán huzogatva ruháját.
Melle födetlen még, csak félig van szövevényben
Szép emelői körül, azt is lebbenve kibontja
A' suhogó szellé, 's le-lehuzza, ha érheti, róla.
Már elmenne, tömött erdőben rejtve maradna;
De zendül a' síp, csábító hangja betölti
Minden erét, tagját. Áll most, 's bámulva tekinti
A' fiatal tündért. Az alá száll, 's gyenge szivárvány'
Íve terül, valamerre megyen, paripája elébe.
Egy kisded csillag ragyogott vezetőleg előtte,
Melly mikor ő vágyódva halandók' földire lépett,
Fényesen, és magasan tündökle fölötte az égen.
Már közel ért, szeme csillámló vala, képe mosolygó,
Fél vig, fél szomorú mint a' hold' éjjeli képe;
De piros, és kellő, 's már nem birhatva szerelmét
Nyájasan áltölelé az előtte szemérmesen állót,
'S rózsás szűz ajakán megcsattant isteni ajka.
Szive gyönyörködvén a' rég keresettben, örömmel,
És boldogsággal tele volt, de remegve kifejlék
Karjaiból deli Hajna, 's futott. A' délszaki tündér

Digitized by Google

Gyengén vissza voná, 's édes bús hangon imígy szólt:
„Hajna te futsz, oh Hajna, kiért elhagytam az ékes
Hajlékot dél' fényes egén, ki miatt keseredve
Fölkeresém Kaukáz' üregében az agg szelek' atyját,
Hogy hol létedről hírt vennék, 's édes atyámat
A' gyönyörű Hajnalt tudakoztam napkeleten túl.
Oh ki után annyit bujdostam, Hajna, te futsz-e?
Míg más honnodban Volgán túl gyermeki kedvvel
Szédelgél a' tarka mezőn, és én is atyámmal
Tartózván mint gyenge fiú szállottam előbe, [ve
Nem futtál, ha jövék, sőt mondtad gyakran enyelg-
„„Szép tündérfi, mikor jősz ismét vissza mezőnkre,
Oh ha megént eljősz, hozz csillagot énnekem"" és én
Lassan elindultam, csendes nyugtában atyámnak
Csillaga' fényéből egy szikrát vettem orozva;
Míg lejuték, megnappalodott, 's a' szikra kipattant,
'S elvesze pártalanúl a' világok' végtelenében.
Sirva jövék hozzád; te pedig deli Hajna szeliden
Törléd könnyeimet, 's mondád sajnálva, ne sírjak.
De nemzőm látván a' szikrát szerte bolyogni,
Elbúsúla 's boszús szemmel megtilta magától.
Most hát, mert haragos szántából délre szakadtam
Elfeledél-e, hogy így irtózol Hajna ölemtől?"
Erre, mivel gyermek kora nem rémlett el eszében,
Még jól emlekezett a' lány és monda: „Hogy érttem
Illy tova bujdostál, szép tündér, szánlak; azon kor
Mellyet imént mondál, játékunk, 's könnyü siralmad
Hátra maradt őseim' honnában, Volga vizén túl.
Itt fölserdültem, hidegek már énnekem a' te

Digitized by Google

Karjaid, és ölelésedet is megtiltja szerelmem;
Mert tudd: hadzavaró Ete hős van Hajna' szivében.
Olly ékes nem, mint te, vadabb, mint gyenge szerelmed,
De szép, 's jó lelkű, 's a' harczban erőre hatalmas,
A' ki hazát szerzend e' boldog földön atyámnak,
És minekünk, 's hős karjával megnyomja serényen
A' dúlásra jövő harczoknak enyészetes árját."
A' fiatal tündér pedig ekkép szóla viszontag:
„Igy rontál haragoddal, atyám, így tetted örökké
Számkivetéseddel bússá fiad' élete' folytát!
Bár soha csillagodat ne ragadtam volna kezemmel,
Oh bár e' földet soha lábam meg ne tapodná. [el
Vagy mért lett örök életem is? Haj mért nem enyész
Földi halandóként, mint árnyék, 's lengedező szél?
Mért tart, míg az egek, 's tündöklő csillagi tartnak,
Ha örömem nincs, és szomorítnak csalfa remények?
'S Hajna, ki enyhíthetsz egyedül, nem szánsz-e bajomban?
Vagy hiszed azt, hogy mint hősöd, nem védhetem én
Nemzetedet? Tudd a' bús fellegek engem uralnak, [is
Tiszta verőfényt is beboríthatok éji homályval,
És kényemre parancsolok én a' tengeri gőznek.
Vagy mit ohajtasz még? Jer, az ég' hajlékiba visz-
Melly kék szobrokon áll a' déli határnak utóján [lek,
'S a' tele fényre jutó holddal van födve tetőül. [gyak
Benn pedig ékes arany rojttal puha szőnyegek, á-
Vannak, 's bő teremim mint a' viz' habja, fehérek.
Oh szép Hajna jer el, karomon hordozlak odáig.
Ott pedig óhajtó szivemen fogsz csüggni napestig,

Digitized by Google

'S csendes lesz palotánk, mint a' vész nélküli tenger.
Ékes tagjaidat reggel harmatba fürösztöm, [kal.
Hajnali szép színnel takarom, 's hadi gyenge ruhák-
Majdha lefolynak az esztendők kedvünkre, vidáman,
Díszes arany haju gyermekeink, egymással enyelgő
Szép fiak, és lányok fognak mosolyogni körülünk.
'S zengeni fog palotánk örömektől, és szerelemtől!
Jer piros ajkaidért kérlek, 's szép szőke hajadra!
Szürkül már az üdő, 's szomorún feketednek az ormok.
Vagy mind hasztalanúl szólottam, nincs-e kegyelmed?
Én egyedül menjek, 's hova menjek Hajna, ha nem
Igy szólt, esdeklő képét a' lányra szegezvén, [jösz?
És állott epedő szemmel még várva szerelmet.
A' deli lány pedig aggódott, sajnálta szivében
A' szomorú tündért; egyszersmind menni kivána,
Barnúló ösvénye felé ijedezve tekintvén.
Száz, meg ezer rémet mutatott zavarodtan az árnyék
És mint álmodozó, haloványan látta Etéjét.
Menne, de két tűz szem kötözötten tartja helyében,
Tartja siralmával, 's titkos tündéri varázszsal.
Áll, mint a' remegő gyermek, nem tudva hová lesz.
A' liget e' közben zendül és Hajna, nevéről:
Férfias, és gyerekes hangon szólítatik egyre:
Hajnát zeng hegy völgy, Hajnát a' pusztai térség,
Vissza tekint a' lány, 's a' tündér hirtelen elvész,
Hirtelenebb a' szellőnél, 's árnyéki tünetnél.
Ezt hogy ez észre vevé, megörült, és gyorsan elin-
És látá legelőbb öccsét elejébe szökelni, [dúlt,

Digitized by Google

A' ki heven pihegő mellből édesdeden így szólt;
„Nénike, hol voltál? Oh melly rég járok utánad!
Egy fiatal hős jött, az ohajtott látni, utánad
Jár az is, és keres itt neveden szólítva; nagy Árpád'
Harcza felé menvén sietett beköszönni, de Hajna
Tudhatnád-e, ha nem szólnék, melly bajnok az, a' ki
Hozzánk jött? Böngérnek véréből-e vagy a' hős
Tasnak nemzetiből? Kulpon' magzatja, vagy Undé?
Nem tudod úgy-e? de várj, megmondom: termete
súgár;
Képe fehér; hosszú haja sárga; ruhája setétes,
Bojtos oroszlánból van vállain lágy kaczagánya,
Kalpagján kolcsag' tollából szép lobogó reng; [ból
Pajzsa pedig kerek, és dombos: közepében aczél-
Verve repülő sas látszik, 's vad tigrisi kölykek.
Mindene nagy: vasa nagy, dárdája nagy, ő maga
is nagy.
Méne futós mint a' szarvas, maga mint az evét gyors,
Könnyen jár, fordúl, deli minden mozdulatában,
És rólad tudakoz, téged vár, küldöz utánad.
Véled-e már? Ete az, bajnok fia istenes Undnak.
Ekközben haza érkeztek, később ben utánok [hős:
Megtért gyenge Szömér 's a' szép Ete, hadzavaró
Ősz Huba künn állott, 's áldással hitta be őket. [ba
'S a' szerelem 's az öröm beköszöntenek a' kicsi ház-
Hol bájos hajadon serdüle fel a' deli hősnek.
Csak hamar a' szeretők elválnak a' többi családtól
'S a' látás' örömét szemeik' ragyogása jelenti.
A' régen kínnal rejtett sok gondolat ébred
És az ajak' bíbor küszöbét érinteni bátor.

Digitized by Google

Titkos ohajtásait most a' kebel útnak ereszti
'S szintolly kedvesekért becseréli rokonja' szivétől.
A' nyájas követ, a' szó is végtére kifárad:
Néma gyönyörrel néz Hajnára vitéz Ete, némán
A' deli Hajna reá 's mondhatlan kéj teli szívét;
Majd kebelére borúl az erősnek, mintha örömben
A' hős szív' dobogásainál szúnyadni kivánna.
Illy boldogságban felszólal végre az ifju:
„Oh mi igen jót tett, mikor engemet alkota, 's látnom
Adta Hadúr a' szép földet, 's magas égi világot,
És mikoron kezeimnek erőt, mellemnek erős szűt,
Lábamnak gyorsságot adott, és harczi szerencsét!
De csak ugyan te teszesz boldoggá lánya Hubának;
Mert te szelíden jösz álmomhoz, 's képzeletemhez,
Mint a' hajnali fény, ha mezőn távol vagyok innen;
Most pedig édesded szerelemmel ölembe borulván
Gyorsitod szívem' dobogását, 's megszaporitod
Örömemet, mint zápor eső a' csermelyek' árját.
Ekkoron a' hájlék' közepén már álla rakottan
Gyenge gyümölcsökkel, téjjel, 's hegyi mézzel az asztal,
'S egy sült őzborjú' fele volt kiterítve szegetten
Hosszas ezüst tálon. Mert dús vala ősz Huba: hímzett
Szőnyegeket hoza, 's bőven aranyt, bővebben ezüs-
Még mikoron kardját 's kezeit jól bírta, Kióból. [töt,
És hoza fegyvert is, leütött Bengalnak ijesztő [zsát,
Fegyvereit: lobogós gerelyét, nagy domboru paj-
Sastollas sisakát, melly mind függesztve soronként
Önnön fegyveri közt falain vérfoltosan állott.

Digitized by Google

Fenn pedig ékes edény' közepén mécs csilloga. Lelket
Ébresztő bort hoztak most kis bükfa kupákban,
És díszes gyerekek sürgöttek szóra figyelve:
Így en laktanak ők. Ete hős pedig ége szivében,
És iszonyú gond nyomta fejét: a' Rémnek alakja
Megjelenék neki, és örömét kebelében elölte.
Elkomorúlt a' hős ifjú, sirodalmas enyészet
Toldúlt gondja közé, 's hidegen megrázta szelével.
Néze pedig heven, és búsan, mint a' ki halálra
Válik társaitól, és sorba tekinte szemével,
Melly mikoron Hajnára jutott, keseredten elálla
Szép arczán, és kezde vitéz szikrája borúlni.
De hamar észre vevé őszült Huba, 's monda: »Vitéz Und'
Hős fia, tégedet a' szerelemnek ront-e hatalma?
Ha szerelemmel akarsz bizvást mulatozni, hadakra
Gondolj, 's hozz békét harcz-zárta lakunkra, fejünkre...
Oh mért gyengült el jobbom, mért hajlani nem tud,
Hogy kardot rántván tudnék meghalni csatában!
Gyáva Laborcz' szolgájának nyila megszegezé azt!
Te fiatal vagy még, ép, és diadalmas erővel,
Menj el, hozz örömet pusztító fegyvereimmel,
Ott függnek, hajdan viadalmim' fényei: válaszsz!»
Ezt hallván a' gyermek megbúsúl vala, 's így szólt:
»Oh de atyám, ha te mind od'adod, mi marad nekem? Én hát
A' hüvös erdőben heverészszek-e bujva naponnan,
Vagy csak kurta parittyával harczoljak-e? Távol

Digitized by Google

Én fejöket könnyen beverem hajigálva kövekkel;
De ha közel jönek, megmetszik torkomat, akkor
Tagjaimon madarak harczolnak puszta mezőben."
Andalodásából fölütődött hős Ete, hosszas
Elgyengülését szégyelvén, 's fényleni kezde
Bús szeme, fegyvereit látván fenn függni Hubának.
Titkos búját még érzé, de kevély vala lelke,
Büszkébb a' búnál, büszkébb a' gyáva panasznál.
Néki erősödik, és így szól viszonozva Hubának:
„Harczban előszült hős, ám légyen, mint te ohajtod.
Hogy kedvet hozzak, pusztító fegyvereiddel,
Választok; te pedig hősök' szikrája ne búsúlj,
Megjövök én ismét kardjával bajnok apádnak.
Rajta az ellenség' vérét, 's a' régi dicsőség' [son.»
Szép sugarát hozom el, melly téged győzni tanít-
Így szólott, 's levevé a' kardot, melly vala balról
Egy mély szögletben, 's komoran még rajta boron-
A' vad enyészetnek szikrája: halálos aczélát [gott
A' por régen ülé; de midőn kitörölte porából
Hős Ete', megvillant hegye, 's éle, fogása fehérlett
(Melly elefánt csont volt), lapján borzasztva kitün-
A' szomorú rajzok: Sas' körmei vittek erőtlen [tek
Kisdedet, a' ki eső félben anyjának előtte
Látszott fenn vergődni, fejét szép vére borítván.
Más felen egy fejedelmi vitéz rablólag orozván
Hölgyeket, és fiakat hajtott a' tűzi halálra.
Hosszú volt pedig, és széles vasa, görbe hegyével,
Fegyvere Zámirnak hajdan, ki kegyetlen erőszak'
Képeit óhajtá, 's ifjú kora' gyenge szakában
Már gyilkolt, 's idegen földön pusztítani kezdett.

Digitized by Google

Ezt leveré Huba, 's emlékül úgy vette le kardját
Hajdan, míg az erős ifjúság' szárnyai vitték.
Most Ete vette vasát, 's csattogva vetette hüvelybe.
Ekkor az ajtóban, halovány szép csillagi fénynél,
Megjelenék a' kis gyermek, dallója Hubának.
Lant vala baljában, hímezve mezői virággal,
Köntöse tiszta fehér, kék övvel kötve derékon,
És rózsás koszorúka fején. Most pengeti lantját,
'S hangosan, és tisztán kezd el künn dallani: zendül
A' lenyugott erdő, 's hegyek, öblök vissza morog-
nak.
„Óh legyetek liget és sík tér szavaimra vigyázók,
'S míg dalomat zengem, megszünjetek esti fuval-
A' fiatalságnak szép napjai, a' gyönyörű kor [mak!
Hirtelen illan, mint felhők' sebes árnya tavaszszal.
De az erőseknek nagy tettei a' siető kor'
Kellemivel nem romlanak el, szép déli sugárral
Hintvén szüntelenül a' jó maradékra világot.
Csendesen ült Huba, gyermeki közt, hegyháti laká-
De rettentő volt hajdan viadalra mezőkön, [ban;
Rettentő a' háborodott tengernek ölében.
Óh legyetek liget, és sík tér szavaimra vigyázók."
Hős Ete gyúladozott e' szókat hallva, 's figyelmes
Lett nagy lelke az éneklő gyermekre 's dalára,
Az pedig elkezdé ismét, és dalla tovább így:
„Nyugton vagytok-e még döntő magyarok? ke-
zetekben
Nem zörög a' buzogány, gerely, és kard. Bús zivatar
A' tenger' melléke felől, ti meg' alva mezőkön [kél
Tábori sátor alatt heverésztek. Haj! kipirúl majd

Digitized by Google

A' hajnal, de sokan nem fogják látni világát. [kább
Keltek-e? Ha későn keltek, haj! hunyjon el in-
Bús szemetek; mert földeteket pusztítva találja.
A' tenger' dühödő szélvészit hozva magával
Mint egy sírbeli rém, jő Baltom' erős fia, Zámir,
Már késő éjben; de szerencsés széllel evezve.
Tölgy nászáda nem irtózik szirtekhez ütődni;
Bátran leng a' hányt habokon, közeliti Meótis'
Partjait, mint éjfél' felhője, borongva setéten.
'S hah! már szerte megy a' vad nép, elszórja az ékes
Sátorokat, megfojtva szelíd álmában az ifjút,
És öreget, bátor katonát, és gyenge leányzót.
Baltom' erős fia dúl, tör, ront, mint éjjeli farkas.
Vér van fegyverein, vadság, és méreg ijesztő
Lelkében. Senkit nem szán, rabol, és öl egyenlőn,
'S már embert, barmot büszkén nászáda felé hajt.
Óh csak tégedet is ne ragadt el volna magával,
Barna szemű lány, hős Vihadar' szép gyermeke!
inkább
Más ezeret vitt volna az éjszak' lányaiból el.
De gyors nászádon visz téged is a' fene Zámir,
Rettentőn, sebesen, mint ölyv a' gyenge galambot."
„Íme azonban kél Huba, napkelet' ifju sugára,
Népe' zaján riad álmaiból, megdöngeti pajzsát,
'S kardot köt, 's röpülő kopját ragad égve szivében.
Nézi; de nem leli már a' kedves barna szemű lányt,
Szép Szelemért gyors nászádon viszi a' fene Zámir."
„De hova futsz idegen? nászádodat ál szelek űzik,
'S az nem is ollyan erős, hogy szirtek meg ne sza-
kaszszák,

Digitized by Google

És nem is olly rohanó, hogy gyors Huba' karja ne
Nézd! közelitő már könnyen lebdesve hajóján, [érje.
'S szörnyű fegyvereket, 's haragot hoz büszke fejedre.
Nézd, mi sötéten emelkedik a' szirt tölgyfa hajódra.
Fergeteg űz ordítva, vadan; Zámir hova lészesz?
Megroppant nászádod az álnok szikla' fokában,
A' haragos habokon szórván el népedet. A' szirt'
Fergeteges közepén magad állsz csak, 's élete' fogytán
Szép Szelemért vad hullámok hajtják ki előtte.
Haj! oda tölgyfa hajód, oda néped, veszve hajóstúl
A' szélhányta Meótisnak tajtékait iszsza.
De jő rettenetes bújában könnyü hajóján
Gyors Huba, 's több daliák lobogós nászádon utána.
Őket az emberölő hadak' istene őrzi kezével
'S messze sebes rohanások előtt nagy kardja világít.
Szép Szelemér! egyedül te vagy itt nyomorultan
Lábadat a' zajogó tenger' hullámai mossák, [elölve.
'S gyenge fejed támasztva kemény szirtekhez elájúl! —
Ekközben szörnyebb zaj támad. Zúg fene Zámir
Mérgében, 's tutaját dárdával rontja Hubának.
Az lemerül; de Hubát ki szorítják a' habok, és áll
Vizben övedzőig, 's így szól megrázva sisakját:
Büszke, ne hidd, hogy kárt tettél lemerítve hajómat:
A' dühödő habokat megbirják lábaim, és e'
Kopja szivedre talál, ha kemény kövek' öblibe búsz
Igy szólt, és gerelyét Zámir' paizsára hagyitá, [is.
Elfordúlt Zámir; de sebes vala mentiben a' vas,

Digitized by Google

Szélén érte nehéz paizsát, és meghasogatván,
Éles sziklákról recsegett a' vízbe törötten.
Nem késik Zámir, kardját zörrentve berándúl,
És veri a' habokat, veri gyors Huba' barna sisakját.
Zúg a' háborodott vizár, fölkapja fenékről
Mélyen elült köveit, 's velök a' magas égre lövöl-
Rá iszonyodva borúl le az éj, ordítva rohannak [döz.
A' dühödő szelek, és harsog, reng, bömböl az alszirt.
Még is hallani harczaikat. Szél, 's vízi morajból
Messze kicseng a' kard, 's villámvasa fénylik az éj-
Mint a' tengernek két szörnyei, vínak erősen. [ben.
Hullanak a' fegyverrongyok, 's az özönbe setéten
Foly vérök, mint melly patakot soha nap' szeme nem
lát.
Vág Huba, 's már közelít Zámirnak vége. Megint
'S véresen elhajlik Zámir' feje, teste kiterjed, [vág,
'S ezt a' bús habokon ordító fergeteg űzi.
Hajnalodik; de fejét ez már nem nyujtja feléje,
Hosszan aluszsza sötétségét a' végtelen éjnek!
„Óh bár honnodban tudnál vesztegleni, Zámir!"
Sokszor mondta apád, most mit mond, majd ha feléje
Hajt a' szél, 's halak' étkéül lát úszni habokban?
Óh mért honnodban nem tudsz vesztegleni Zámir!"
„Napkelet' ifju sugára kikél a' szirtre azonban,
'S megy vívén örömet hölgyének, szép Szelemérnek.
Ébred az is, 's bágyadt szemeit hősére nyugasztván
Karjaiból veszi vissza alélt szive' 's lelke' hatalmát."
„Óh hős! szép fiatal korod eltünt már az idővel,
De hadi tetteidet keleten még zengi dalában
A' gyermek, 's nyugat' énekiben még zengeni fogja,

Digitized by Google

Míg döntő magyarok' népének vére ki nem hűl.
Esti szelek, most már zúghattok csendes erővel
A' ligeten; bontsátok meg kis fürteim' ékét,
'S adjatok enyhülést keblemben az éneki tűznek.
Eldallottam az ifjúság' szép, 's hirtelen illó
Napjait, a' bátor daliáknak hajdani tettét.
Esti szelek most már zúghattok csendes erővel."
Igy hangzott el az éneklő gyermek' szava, 's kob-
Benn pedig ültenek a' hősök nagy gondolatokban [za;
Némán és komoran. Huba vissza tekintve korára
Szép fiatalságán andalgó szívvel imígy szólt: [san.
„Óh bizony eltüntél, örömek', 's harczok' kora gyor-
Szép Szelemér! te is elhamvadsz a' föld' kebelében,
Holkomoran besötétül az éj, 's nem látni sugárát
A' napnak, se' telő holdnak nem hat le világa.
Messze rideg vénségemtől, most messze hazámnak
Széleitől idegen földön mély álmodat alván,
Nem látod serdülni mosolygó gyermekeinket,
És nem örülsz velem arczaikon. Már nékem is int a'
Néma halál, 's gödröt mutogat vak honna' porában:
Nyissa ki bár; én nem késem. Szép napjaimat most
Élik gyermekeim, hadat üző nemzetem éli.
'S bár még élje ezen' választott honnban örökké,
Már mikor e' tetemet mélyen lemeríti az árnyék,
'S rajta hideg szellő agg kórót lenget az éjben."
Hadzavaró Ete hős pedig ekkép szóla utána:
„Harczban elöszült hős! nagyok a' te vitáid az ifjú
Kornak napjaiból, és szerte dicséretes elmúlt
Életed annyi dicső nyereségeivel. Noha most már
Jobbodat a' röpülő nyilnak megtörte hatalma,

Digitized by Google

Jó nevedet csak ugyan meg nem ronthatja: örökké
Fenn marad az, mint a' szép hold a' csillagos égen.
Engem is a' dühödő harczok' veszedelmei várnak.
Bolgárok fenik a' vasakat sereginkre; 's ohajtják
A' puszták' madarát, hogy minket emészteni jöjön!
Oh deli Hajna, ne irtózzál, engem soha nem fogsz
Látni gyalázattal. Megtérek majdan elődbe,
Úgy hogy tetteimet hallhasd a' téli napoknak
Vendégségeiben, hol csak nagyok' éneke hangzik.
Vagy ha nem, a' nap rám soha többé nem süt azon-
Ekkép szóla erős szivvel búcsúzva Hubától, [túl."
'S Hajna' szelíd öleléseitől. Deli Hajna pedig ment
Könnybe borúlt arczczal belső teremébe nyugodni.
Ment; de nyugodni hogyan tudjon, kit szíve föléb-
[reszt
Bús dobogásával? Nem aludt. Oh álmait a' szép
Bajnok aludta kemény lélekkel, mellyben erősen
Zúgtak az ütközetek' rivadásai, 's forra szerelme.
Mondom, aludt; mert fáradtan jöve messze vidékről;
De szomorú hangok fárasztják álmait, és gyász
Képe veszélyének, melly lesz harczára jövendő.

Digitized by Google

MÁSODIK ÉNEK.

Már a' sátoros éj eljött a' földre setéten.
Édesen elnyugodott most a' sokféle halandó,
'S a' mivel ébren nem birhat vala, álma hozá meg;
Vagy remegett üres ártalmat sejdítve magában.
Mert vak kénye szerint csal, játszik az álom eszünk-
A' boldog gyakran vesztét álmodja javának, [kel.
'S sokszor az altában fejedelm, és föld' ura lészen,
Kit koldusbot vár, ha fölébred, 's szászszoros ínség.
Óh fejedelmi Zalán! te is álmodol a' siket éjben.
Bátor bajnokokat 's diadalt alpári meződön,
És neved' új fényét csillogva közelgeni látod:
Meg ne örülj; kétes nagyon a' harczok' birodalma:
Sok munkát, nagy erőt kíván, 's van kötve halállal.
Lassan az éjfél is leborúl, kiteríti ijesztő
Szárnyait, és susogó rémek röpdösnek alakján.
A' kisded patakok lassú csörgéssel erednek,
Harsog az országos Duna, tétova fölszedi őket
'S a' folyamok' vizeit, 's iszonyúra nevelkedik árja.
Száz ragyogó szemmel bele néz a' mennyei térség.
Nem szünik ő, lemegy a' tengerhez veszni, veszendő
Habjaival lemegy a' nagy idő, hogy vissza ne térjen.
Kezd távozni azonban az éj 's ritkítja homályát.
De kik fénylenek itt a' hajnal' csendes ölében?

Digitized by Google

Fegyveresen jönek titkon, 's békével előbbre.
A' bolgár had jő legelőbb, mint egy magas erdő,
Tompa morajjal, erős pánczélban, vas sisakokban,
Nagy somdárdákkal, karddal készülve, 's paizszsal.
Merre köves Haemos kékellő bérczeivel hat,
'S a' tengerbe vesző Duna' hétszeres árjai zúgnak,
Onnan gyültenek ők, 's három dandárra szakadtak.
Rettenetes Viddin vezeté szilaj észszel az elsőt,
'S nyugtalanúl, mint éh tigris, ságulda előttök:
Termettel nagy ez, ép, izmos, rohanásra igen gyors;
Törhetlen bátorságú, 's erejével ijesztő.
Fegyvere mint a' nap kiragyog, de ruhája setétlő,
Mint éjfél. Többször nyiltan hordozza sisakját,
'S nagy szeme mint véres csillag tündöklik alatta.
Legfőképen ez a' népnek bizodalma hadakban,
Mellyet külde Simon, bolgárok' büszke királya,
Hogy legyen a' görögök mellett mentője Zalánnak.
Másodikat vezeté Izacs. Ez jó férfi korában
Most van, 's Viddinnel legerősb a' bajnoki sorban.
Csontos is, és izmos; de kisebb termetre amannál,
Bátorságra hason; de merésre nem annyira hajló,
Mint okos, és csendes. Villog nagy kardja kezében.
Sastollas sisakot hordoz, 's vasazottan előre
Toldul mellével, valamint a' szikla tolódik
A' tengerbe, habok, szelek ellen víni keményen.
Harmadikat fattyú Csornának karja vezérlé.
Serdülő korban van még; de merése nem ösmer
Semmi határt. Istent, embert ő semmibe sem vesz.
Nincsen előtte szeméremnek, bőcsületnek, az észnek
Érdeme; mindeneket karjával méreget, és oszt

Digitized by Google

Avval igazságot. Nincs olly szentségtelen ösvény,
Mellyre, ha vére buzog, ne kivánjon menni hadastúl.
Kit keze megbirhat, mind ellensége. Magáért
Senkit sem kímél, kényére lerontana mindent.
Igy nőtt a' tiltott szerelem' fia zordonan, és majd
Barmi szilajságban, hogy lenne mit enni az éhes
Férgeknek 's gonosz éltéről ne maradna egyéb hír
Régi gyalázatnál, 's átoknál. Ez vala Csorna!
Teste magas, karcsú, haja hosszú barna: setéten
Verdesi fürteivel vállát, és szinte leányi
Lágy szépség mosolyog hóképén. Majd hihetetlen
Hogy lakik ennyi erő 's vadság illy gyenge tetemben.
Gond, nevelés nélkül igy nőtt a' gyermek erősebb
Ifjúvá szabadon, játékúl hagyva az álnok
Könnyü szerencsének, melly őt fölvitte kevélyen
Vak bizodalmakkal töltvén, hogy veszne korábban,
És nyomorúltabbúl. Most jő gyors szürke lovával
Kis dandára előtt. Büszkén égnek veti képét,
Mintha nem is földön lakozóktól volna születve,
'S dúlást, és iszonyú öldöklést forral eszében.
Tarnóv jött ezután haragos vad képpel; az ékes
Vértü Kabár, és tiszta Rucsuk léptettek utána.
Bogláros paripán hánykódik czifra Lemők is:
Mind bátor katonák, 's hadi nagy tettekre serények.
'S a' nép, melly nyomokat kiséri, kevert faju bolgár:
Tőre magyar; de vegyült szomszéd idegennel,
azért is
Két nyelvük, az erősb 's győző magyarokra kajánok,
Hittelenek, bérért katonák más nemzet' urának,
Drága rokon vérben zsoldért gázolni nem átlók

Digitized by Google

És hadi zsákmányért, mellyért gyúl farkasi szívök.
Bátrak azonban 's hadszeretők 's értői csatáknak:
Ősi sajátikból ez egyet tarták meg örökben.
A' görögök' hada jött ezután villogva, robogva,
És illő rendben haladott a' téren. Előttök
Tündöklött szép fegyverben, mint déli verőfény,
Ossa vidéki Philó. Aranyos dárdája előre
Hajlott, 's a' széllel kolcsagtoll rezge sisakján,
Melly ragyogó vala gyöngyökkel 's vert fínom arany-
Pajzsa is, és testén a' rézruha nagy karikákkal [nyal.
Csilloga, 's szinte sugárt vete, a' mint népe előtt ment
Könnyü lován, melly szürke fejét meghajtva visel-
A' ragyogó zabolát lágyan hordozta, 's ülőjét. [vén,
Jó császára' hagyásából a' harczra vezérlő
Ez lön, 's a' sereget bírá most fő hatalommal;
Elmés ez pedig, és ravaszabb nincs napkeleten, mint
Ő, ki hadakban, 's békében már forga sokáig,
'S érti kivált a' két értelmű udvari nyelvet.
Nincs nagy erő már karjaiban, de eszére hatalmas
Sergeket ér maga 's válogatott nép ugrat utána.
Hol Rhodopé, hol Pangeos áll eget ütve fejével,
'S híres Olümpos emelkedik és Athos' ormai állnak,
Onnan szedte vitézeit, és oktatta csatákra.
Strímon' tájain is, 's a' zúgó tengeri partról
'S a' közföldekről nagy számmal szedte vitézit.
Mind jól készültek, tündöklők fegyvereikben.
'S vannak húsz ezeren. Köztök mind harczi merésre,
Mind fő nemre kitetsző itt az Olümpi Philémon,
És nem sokkal alább Hieró, 's a' szőke Neander,
Csendes Odüsseos, és a' szép nézésü Lüsippos,

Digitized by Google

Hősök, tudnillik mint akkor voltak, eléggé
Jártasok a' hadban, de puhák a' csendes időben,
És ha nem is bátorságban, megfogytak erőben.
Sokkal gyengébbek, hogy sem vihassanak egy nagy
Romlatlan nép' vas tetemű seregével egyenlőn.
Mert immár elmúla dicső korod, Epaminonda,
Miltiades, véres Marathonnak hőse, öröklő
Lelkek! Azon kor már elmúlt, melly híreteké volt:
Régi dicsőségtek' szikrája aluddogal, és vész.
Óh mert a' hosszú nyugalom' henyesége lerontja
A' nagy nemzeteket, 's a' sas' fia gyáva galamb lesz;
Megfordúl a' hajdan erős természet egészen,
'S melly nép villongó vasakat csördíte örömmel,
Éjjeli mécseknél zabolátlan vétkeit üzi,
'S éltének gyilkos kézzel szaggatja virágát,
Mig végtére kidől 's maga lesz temetője nevének!
Romlatlan vala nemzetem is, szilaj, ép erejében
Fél Európának hajdan megrázta határit:
Szükre szorúlt most, és kevesét sem birva hanyat-
'S a' puhaság' fertőjében megemészti hatalmát. Ilik,
Melly nép gyávultan, noha czifrán, 's ékesen áll ki
A' rohanó magyarok' seregére, veszélybe hanyatlik,
És a' büszke görög nevet is rabbá teszi egykor.
Majd ismét föllázad erős lelkében az ősi
Hírnek egekbe hívó szikrája: csatákra keményűl,
'S hősi fejét ezerek' testhalma közűl üti fényre
Véresen, és szabadon. — Hova lettünk nemzetem?
Ah de
Melly bús útra jövék? komoly elme ne menj tova,
hagyd el

Digitized by Google

A' gyászunkra jelent nagy idő' haladásait, és a'
Régi dicsőségnek bátran térj vissza nyomára.
A' gyönyörű Hellás' fiait mosolyogva vezette
A' csapodár Theophil, kit hajdan híres Athénae
Szült. Kis termettel bír, könnyen tétova fordúl
Szürke lován. Nagy ezüst csillag foglalja be pajzsát,
Íja pedig, 's puzdrája zörög megrakva nyilakkal.
Kényes páváből visz tollat gyenge sisakján;
Kardja kezében van; fegyverviselője pediglen
Visz lobogós gerelyet, 's réz dárdát nyomban utána.
Népe hasonlóúl puzdrát visel, és sebes íjat,
És rohanó kópját. Nem lévén fegyvere súlyos,
Minden fordulatot könnyen tesz, gyorsan iramlik;
De buta, és álnok: szent Parnass' 's Helicon' alját
Barmaival mászatja, 's szelíd tudományra nem indúl.
Hírből tudja dicső tettét szűk Thermopüláknál
Nagy Leonidásnak, 's példáját rettegi hallván.
'S melly hajdan kivilágított, mint déli verőfény
'S a' butaság' ködeit megritkította, Athénae
Romjaiból csak alig látszik, 's hadi napja lehunyván
Szívetlen vezetőt küld harczra hiú katonákkal.
Volt ugyan egy, ki dicsőségét érezte, 's azonhoz
Minden időn emelé lelkét és tetteit; annyit
Még sem tett soha, hogy megfordíthassa veszélynek
Indúlt honnosait. Csendben ment köztök, erősebb
Lélekkel, mint van valamennyinek: a' veszedelmes
Harczokat, és bajait nem rettent venni magára.
Ez Schedios. Feketén van fegyverkezve, 's kezében
A' mint megy, kardját komoran nyugtatja, 's halálos
Gondolatit nagy mellében viszi bátran előre.

Digitized by Google

Jött a' szűk közön át Peloponnes' félszigetéből,
'S a 'szélvészekkel háborgó Adria mellől [rög közt
Egy gyakorolt dandár, melly most valamennyi gö-
Legbátrabb, 's a' nemzetölő viadalra serényebb.
Fő pedig, és köztök legfőbb a' spártai Hermes.
Nemzete' régi keménységét hordozza szivében;
Tartja szoros rendben katonáit, tartja magát is;
Engesztelhetlen, 's iszonyú sebes ütközetében;
A' szaladó szarvast képes megelőzni futással,
Olly sebesen járó paripát tart, melly szökik, ugrál,
Orrából haragos szeleket fú, szája habot ver,
'S barna sörénye lobog, repdes mint saskeselyű-
szárny.
Mind kik utána megindultak, hadi jó paripákon
Vígadnak, 's hosszú dárdákat visznek előre.
Izmosak, és magasak mint szint' a' spártai Hermes;
Még is legmagasabb Hermes, 's dárdája kezében
Áll rendületlen, mint egy kőszáli fenyőfa.
E' sor után gazdag Thessália' gyermeki jönek,
A' gyönyörű Tempét, Ossának völgyeit, ékes
Pindos' tajékát oda hagyták, 's híres Olümpot;
Gyors Peneos' tengerre futó hullámait, és a'
Nagy tenger' szép látását most harczra cserélték;
De nem harczra valók. Munkátlan pásztorok, és a'
Kíméletlen urak' kényétől nyomorodottak.
Lankadtan jönek. Vezetőjök Heliodóros, [a' nagy
Potrohos és alacson; nehezen piheg, és döczög
Fegyver alatt, sisakot, pánczélt visel, és cseri dárdát.
Kénye szerént élő here hajdan, most unalomból,
Mert érzékei már elkoptak az életörömtől,

Digitized by Google

Eljött, hogy hadat is lásson, 's érezze hatalmát.
Ám csak menj elbiztodban! Vár szörnyü halállal
A' zúgó tábor Tisza' gazdag partjai mellett.
Eztán a' gazdag szigetek' lakozói jövének.
A' tenger' szeleit, hullámait ösmerik inkább
Mint hadak' ártalmát. Fegyverre, ruhára különbek,
Rend nélkül mennek szanaszét a' többi sereg közt.
Kallimachos, 's a' barna tekintetü Milo leginkább
Vannak jó hírben, 's gyors Krantor, Kréta' lakója.
A' ravasz udvarnak kedvenczei jőnek ezentúl.
Dölyfösen, és nyalkán, kik torkig elültenek a' jó
Élet' kéjeiben, most harczokat, és veszedelmet
Fényes tettekkel már is dicsekedve keresnek.
Czafrangos paripák szökdösnek könnyen alattok:
Lágy selyem öltözetök dúsan megtűzve aranynyal.
Szépen villognak dárdáik, 's a' sisak* orma
Tündöklő köveket forgat, 's megrengeti tollát.
Constantinvárból jőnek 's noha érdemeikre
A' teleket bevető pórnál tizszerte kisebbek,
Büszkék, 's bár az arany lánczoknak rabjai, vélik,
Hogy szabadok, 's méltók szabadokkal harczra kikel-
Ékesen, és magasan viszik a' szép várasi zászlót, [ni;
Mellynek egyik lapján áll teljes díszü ruhában
A' koronás császár, 's a' széllel hajladoz egyre;
Másikon a' vérző Krisztusnak képe piroslik.
Jött még egy különös csapat is, melly Ázsia' bel-
Részeiből szedetett, hol zölden emelkedik Ida, [sőbb
'S nagy szálfái kemény fuvalommal zúgva czivód-
'S hol lassú vizeit zaj nélkül önti Skamander. [nak,
E' tájról rosz készületü, de kemény csapat állt ki

Digitized by Google

Antipater' vezetése alatt, kit messze hazából
Gyenge szerelmével követett szép hölgye szelíden,
Hogy ha ugyan megtér, vele megtérhessen örömmel:
Ha pedig élete a' gyülölt harczokban elesnék,
Ő is veszne, 's hideg férjére borúlna halottan.
Járt pedig egy csendes paripán mellette urának,
Hogy neme másoknál ne tudódnék, férfi ruhában,
Fegyverrel, 's mélyen leeresztett könnyü sisakkal.
Antipater, ki hasonlókép hajló vala hozzá,
Nyájasan és titkon szólott vele néha; vigyázott,
Gondosan ápolgatta szivét, 's őrzötte szerelmét.
Vitte pedig széles kardját az egekre feszítve,
'S balja felől mint őrangyal, tündökle vasában.
Dárdáit fölvetve siet hű népe utána
'S barnás zászlóján viszi a' szűz Mária' képét.
Bölcs kormányu Philó most sátort üttete, 's népét
Úgy osztá, hogy jobb szárnyán bolgárival állna
Rettenetes Viddin; balról a' spártai Hermes; ekkor
Közben egyéb hősök, 's hadak; ő pedig állna deré-
A' magasabb téren, 's mindent meglátna serényen.
Tett még két csapatot födözőül: Heliodóros'
'S Antipater' csapatit, 's jó rendet hagyva nyomában,
Ment több hadnagyival tüstént fejedelmi Zalánhoz.
Kétszer kelt, 's kétszer lefutott a' tiszta verőfény,
'S Bodrog' mentében már akkoron öszve gyülének
A' meghitt hősök, 's törnek vala szüntelen arra,
Merre nagy Árpád, a' győző seregek' fejedelme,
Vitte hadát. De nem igy akará Rémistenök, Ármány;
Más szándékkal volt. Hogy rútúl veszni vihesse
Őket, ezerképen csalogatta. Előbbi időben

Digitized by Google

Volgán túl szigorú hegynek közepette lakozván
A' döntő magyarok' seregét sokféle gonoszszal
Rontá; most pedig ott nem lévén nyugta, morogva
És bömbölve hagyá Volgán túl régi lakását,
'S Zagyvának forrása fölött megszállta hadával
Erdős Mátra' hegyét fellegdárdája' hegyével. —
Melly, valahányszor vág, iszonyút villámlik azonnal —
Itt nyita barlangot, feneketlent, kődbe borongót,
A' télnek bús honna felé. Itt szüntelenül, mint
A' közelítő fergetegek' zaja, 's éjszaki széllel
Játszó tengernek zúgásai, tompa moraj van.
Néha pedig szörnyebb jaj csendül. A' gonosz Árdúl, fúl, és ordit, ördöngit csipkedi, zúzza, [mány
Hogy dühödöttebben száguldjanak a' kijelentett
Kárra; ezek pedig éktelenül ugrálnak előtte,
'S bőgve keservesen indulnak veszedelmes utaikra.
Akkoron a' viharok' tetején csapatozva rohannak,
Kergetik a' felhőt, 's az eget beborítja haragjok. —
Innen, hol mindig füstfelleg emelkedik, és köd,
'S a' komor éjfélnek nincsen soha szünete, 's néha
Rémesen és hosszan vérláng lobban ki toronyként,
Innen jött Ármány, 's a' mint üte, vága dühödten,
Villámlott, és szikrázott a' fellegi dárda.
Hogy pedig a' döbögő téren szemlélte haladni
A' magyarok' seregét, szörnyet hunyorita szemével,
Hörgött mérgében, és már fölfogta ijesztő
Dárdáját; de Hadúr' emléke letörte negédét.
Ártani nem mervén nyilván, csalt vetni leszállott,
'S ördögeit szaporán úgy öltöztette, miként a'

Digitized by Google

Tót 's bolgár katonák, 's szűrkankós póri csoportok
Járnak ezen tájon. Tüstént zajt ütve rohantak
A' szellemképek; mikoron már éjre sötétűlt
A' ragyogó napfény, 's mélyen lemerűle világa,
Szidva fenyítve lepék a' nyugvók' tábora' rendét.
Kardot zörgettek, 's ideget pengetve nyilakkal,
Rezgő kopjákkal jöttek hadakozni, 's kaszákkal.
A' nyugovó magyarok szilajon lázadva haragra,
Mint ugyan annyi oroszlánok, fölkeltek azonnal,
'S már nyilaik szálltak, magok is már zúgtak utánok.
Ármány ekközben népét úgy vitte, hogy a' hol
Lássúdott a' zaj, dühösen támaszta nagyobbat,
És hadrendítő rivadással zenge közöttök.
Már a' tábortól tova voltak ronda mocsárok
Közt, vizenyős lapokon. Itt hős Ete bátorodottan,
Mint lecsapó sólyom, megrándúlt jó lova' hátán,
'S a' szellemképet könnyű rohanással elérvén
Sujtva derékon üté vasazott dárdája' nyelével.
Megbomlott a' kép, 's szakadozva terült el az úton,
Majd kénkő lángban, 's füstben fölnyulva magasra
Hirtelen elszállott csúfos röhögéssel előle.
Ekkoron a' sereg is megszűnt, 's rémülten elálla
Néma szorongásban. Ármány pedig, a' gonosz isten,
Nagy denevér szárnyon repkedve visíta közöttök,
'S váltig vergődék fejeikre lecsapni sietvén.
Innen ugyan bátor Tasnak vezetésire vissza
A' táborba jutott, 's már kezde nyugodni is a' nép;
De gonosz ördögivel tüstént föllázada Ármány,
S rút ijedelmekkel rémíté éjjelök' álmát.
Erre az ősz táltos, kit szinte Etel' vize mellől

Digitized by Google

Csendes rejtekiből Álmos táborba idézett,
Erre kijött Darvas. Kaczagányát földre teríté,
'S csonkás dárdáját forgatván balra kezében, [szól:
Hogy dühös Ármánynak röptét elakaszsza imígy
„Halljad Rémisten, gonoszoknak kútfeje, Ármány!
Hah Ármány, Ármány! nem hallod-e? Szállj le pokolra,
Szállj le, Hadúr isten nem szenved téged az égben.
Légy tőlünk, 's minden néptől átkozva örökké,
Szállj le az ég' ködein, Rémisten, 's veszsz meg előttünk."

Ezt hallván csikorogva megállt röptében az isten,
És mikoron mint egy szakadó nagy szikla leszállott,
Megdöbbent a' föld, 's rengett terhének alatta.
Ekkor már látszott mérges képében ijesztő [lyen.
Két szeme, melly mint a' katlan, benn pisloga mé-
Rőt haja, mint a' láng, szanaszét hátára vetődött,
És meg-meglobbant, ha vadan megrázta dühében.
Így állt a' tábor' közepén, és mintha morajjal
Terjedező szélvész dörmölne, kiálta kegyetlen
Torkából, 's véráldozatot kivána magának:
„Áldozatot nekem, áldozatot! Igy zúga haraggal.
Veszszetek el mind, vagy légyen nekem áldozat, és vér!"
Mellyre merész hangon zúgott a' tábori főbb rész:
„Hagyj el bennünket; mert meg lesz az áldozat, és vér,
Hagyj el bennünket Rémisten, 's veszsz el örökre."
Erre lecsillapodott a' Rém, és elmene gyorsan,

Digitized by Google

'S megrázá elmentében dárdája' hatalmát,
Melly haragos vérsujtással megvillana, 's eltünt.
Csend lön ezenközben; de nyugodt még nem vala
Háromszorta körül lebegé látatlan az álló Ármány,
Táltost, és szavait titkon sugdosta fülébe,
Mellyek után ismét eltünt a' tábori helyről.
A' táltos pedig eljajdult, 's kaczagánya' körében
Megképedve maradt, mint a' sós asszonyi bálvány;
Nem sok időre megént bajosan, 's nagy lassan elő-
'S így szólott bánat' hangján a' hős seregekhez: Ekelt,
„Halljátok seregek, halljátok harczi vezérek,
Ifjak főképen, kiket a' szép élet örültet,
Halljátok, gonosz Ármánynak kívánata ez volt:
A' ki leginkább vár, 's vágyódik boldog időre,
A' ki ez életet, és javait buzgóbban ohajtja,
Vesse ki minden ohajtását egyszerre szivéből,
Szánja magát neki harczában, és veszszen el: akkor
Megszünik ő, 's rohanó hadainkat nem viszi kárba!
Hallátok, seregek, hallátok, harczi vezérek,
A' gonosz Ármánynak teljes nagy titka imez volt."
Állanak a' hősök, kiki számot vetve szivével,
Mintha halál kötné a' földhöz lábokat, állnak
Néma nagy oszlopként. Már hamvad, búsan, alantan
Égdegel a' sok tűz, mert senki sem őrzi, előttök,
És még nincs, ki magát Ármánynak szánja halálra.
Legtöbbet forgat bajosan küzködve magával
Hős Ete, 's élete' szép örömét mérsékli halálhoz,
És iszonyú gondokba merül. Most mossa veríték,
Majd csupa jég, 's változtában nincs szünte bajának.
Nem lát a' habozó egyebet mint a' mi veszetten

Digitized by Google

Zajlik keblében, semmit nem gondol azon túl,
És érzése butulva megáll a' néma halálnak
Szörnyü képénél. Im most föllobban előtte
A' kisded tűz, és elenyész. Iszonyodva fölötti
Erre fejét, 's mintegy álmából kelve körül néz.
Bámulatos szemeit lassan fordítja, 's merően
A' táltosra tekint. Még minden csendes előtte
És nincsen, ki magát Ármánynak szánja halálra.
Talpra kelő, 's a' tér' közepén elszánva megindúl.
Döng a' föld, a' mint szilajon megy rajta nehéz, és
Nagy lépésekkel, vas fegyvere össze verődik,
És csörög; ő pedig a' táltoshoz lépve merészen [dét:
Áll szemközt, 's nagy lelkéből így mondja beszé-
„Vér kell Ármánynak, 's hadi áldozat. Áldozat, és
vér
E' karban neki szánva vagyon; legyen ő csak ezentúl
Nyugton; erősödjék a' nép: én elveszek érte.
De kifolyó vérem lelkét úgy zárja el, a' mint
Zárva van a' komor éj' országa setétes özöntől,
Hogy ha megint a' nép' kárára ohajtana jöni,
Veszszen el, és lelkem diadalmát lássá veszésén.
Átkomtól besötétedjék a' déli verőfény
Akkor, 's a' földből lelkem' sírása kizúgjon.
Akkor jöj te is el hadak' istene, rontsd el az átkot
És a' hittagadó Rémmel sűlyeszd el örökre...
Emberevő féreg, mozdúlj meg ronda porodban, [fél;
Szállj ide kánya sereg, hős Undnak gyermeke nem
Bátoran esküszi e' fogadást, 's ezen eskü' hatalmát
Őrözzék az atyák' suhogó árnyékai, födje
Karja Hadistennek, 's örökinség nyomja szegését."

Digitized by Google

Ezt mondá 's megrázkódék a' harczi halálnak
Szörnyűségénél, mellytől nem rettege máskor,
'S gyorsan elő hozatá diadalmas szög paripáját
Egy forrás mellé, melly lassan zúgva magányos
Útjában csörgő köveken futtatta kis árját.
Meghorkant a' ló a' mint ide lépe; urára
'S a' táltosra setét szemmel húnyorga; sörénye
Hánykódott, mint melly fának szél lengeti gallyát,
És füle állt hegyesen, 's félelmesen égre meresztve.
Tombolt, és tüszkölt; végtére megálla közöttök.
A' bajnok pedig ott termett, megfogta sörényét,
'S rettenetes kardját fogatig mártotta szügyébe.
Megszökkent a' ló, 's nagyot ágaskodva süvöltött,
De nagy erővel megtartá baljában az ifjú,
'S rettenetes kardját még egyszer döfte szügyébe.
Erre ledőlt, és páráját vonagolva kinyögte.
Vére setéten folyt a' kútnak tiszta vizénél;
Hős ura állt szomorú képpel mellette, 's imígy szólt:
„Nyeld be setét föld e' vért, és kebeledbe takard el
Bolygó páráját diadalmas jó paripámnak,
Melly sok harczon erős lábbal, nyíl, dárda, gerely közt
Mint könnyű szellő, sebesen nagy sergeket eljárt,
'S vitte hatalmamat a' rohanó csapatoknak elejbe.
Nyeld be setét föld, és te fogadd el, szűtelen Ármány:
Áldozatom' jele ez, neked és rémidnek ajálva:
Nem sok időre magam föld' árnyékába borúlok,
'S nemzetemért szemeim' fényét viadalban eloltom.
Légy te nyugodt, szüntesd lelkednek régi haragját!"

Digitized by Google

Igy szólt és hátrább lépett. A' táltos azonnal
Megpörgette kicsiny dárdáját, 's teljes erővel
Háromszor tapodott. Már érzé a' gonosz Ármányt,
'S népe' jelenlétét, 's így szólt bús csendes ajakkal:
„Éji setét, 's ti az éjjelnek bús remei, immár
Szűnjetek, és a' vérjeleket békélve vegyétek.
Itt van az áldozat a' forrásnak tiszta vizénél,
Itt folyt el nektek buzogó fris vére, 's fölötte
Áll egyedűl, ki ez áldozatot teszi, bajnok erővel,
Nagy bátorsággal fölfegyverkezve, 's halála'
Terhes gondjaival. Ti ne rémítsétek ezentúl
Háborgó lelkét, ne vegyétek tőle hatalmát:
Nem sok időre hideg föld' árnyékába borúland!"
Akkor háromszor megvillant helybehagyóúl
Ármány' jobbjának fellegdárdája, 's elomlott.
A' táltos pedig elrándúlt kaczagánya' köréből,
'S hogy megerősödjék, a' hős ifjúhoz imígy szólt:
„Oh ne nagyon számláld, deli hős, ifjúi korodnak
Napjait, oh ne igen szomorodj, e' létel' utóján.
Mert nem kéne-e menned utóbb? nem kell-e nekünk is?
Ott hol Atillának iszonyú árnyéka huzódik,
Hol nagy Ügek, nemes Álmossal vígadva parancsol
A' sok ezer népnek, mellyet dárdájok elejte,
Ott még áll üresen végetlen tére az éjnek,
A' mi helyünk. Te korán jutsz el jelesedve közökbe.
Jobbodat a' kutigúr árnyékok is áldva fogadják,
'S a' döntő magyarok' vérképei néked örűlnek. —
Szép itt a' ragyogó nap' déli tekintete, kedves
A' piruló hajnal, 's az egek' kék színe nap' estén;

Digitized by Google

Édesek a' szerelem' forró ölelései, és a'
Társas öröm' víg énekeit mindenki szerette;
De ki lemond itten lelkét elszánva ezekről,
'S a' ki dicsőséggel megváltja ezernyinek éltét,
Százszorosan veszrészt mind ebben az ősi világon.
Ármány kísértett: fölemel nagy karja Hadúrnak.
Az készíti neved' koszorúját csillagi fényből.
Örvendj: a' mi ezerben nincs, fölgyúla szivedben
A' nemesebb bátorságnak szikrája, 's ez éltet
Itt, és síron túl bajnok híredben örökké!"
Igy szólt. Mindnyájan nyugalomra siettek azonnal.
Éjfél múlt. Nehezedve nyomúlt szemeikre az álom.
Minden szúnyadozott, csak az ifjak' lelke tünödvén
A' történeteken. Hábor, kürtös Lehel, és Bors
Megbúsúlva terültenek el, hogy késedelemmel
A' hír' szép mezejét megjárni egyébre halaszták.
De minden gondot lassan lemeríte az alvás;
Sőt Ete' álmait is szörnyü lelkével elölte
Ármány, hogy mélyen szúnyadjon, mint mikor a' bús
Néma halál' karján szúnyadnak az emberi lelkek.
Téged hágy egyedül gonddal küzködni magadban
Nagyra törő idegen, Susadal' szép ifja, Laborczán.
Halni, vagy élni neked nem öröm már, végtelen in-
ség;
Nincs nyugodalmad ezen, bizodalmad nincsen amab-
Állsz, mint tengernek partján az egekre növő fa, [ban.
Mellynek zöld tetejét villám és fergeteg éri;
Életadó gyökerét csapkodva emészti az árvíz.
Hogy megdőle Kió, Álmos' harczára, midőn ez
Ősi hazájából seregét rá vitte merészen,

Digitized by Google

És az orosz földön jól terjesztette hatalmát:
A' frígyes kunok, és oroszok' bátrabbai nyomban
A' diadalmas után indultak hirre sietvén.
Ekkor jött könnyü elmével az ifju Laborczán.
Kedvében vala Álmosnak 's a' hős seregeknek,
Mert fő nemből volt, 's kedves szépségü személye,
És őszinte szelíd; de magában nagyra sovárgó,
Könnyetlen szemmel honn hagyta az érte kesergő
Jámbor atyát, búgondos anyát; ott hagyta eszetlen
Hírre futásában jegyesének tiszta szerelmét.
Ugy maradott a' lány, szép arczú Bellira, árván:
Ége, 's veszett, hervadt bújában; végre lehunyta
Bús szemeit, 's gyászos sírjába temette szerelmét.
Ifju Laborczánnak mikoron már messze vidéken
A' szigorú hegyeket bajosan megmászta, 's ijesztő
Ütközetek közepett állott vérében aléltan,
Sokszor eszébe jutott búsongó Bellira' képe.
Később még, mikoron főbb éveit érte: hevesb lett
Kívánsága; szerelmében most gyúlada jobban,
Most érzé tetemes kínnal, mit veszte, szivében.
Már készüle hazájához fordulni; feledve
Lön nagyság, és hír: egyedül még éle szerelme,
'S éle szerelmében búsongó Bellira' képe.
Ment; de haszontalanúl: a' bús lány sírba jutott már,
Útjában hallá, későn szomorodva, halálát,
'S megfordúlt ismét 's élt itten azóta siralmas
Csendben, örömtelenül. Seregektől járt seregekhez,
'S kedve csatákhoz már nem igen lett annakutána.
A' ki vigasztalná, eldődinek istene, azt is
Elfeledé, 's bizodalmával nem járula hozzá.

Digitized by Google

A' rohanó magyarok' vérengző istene birta
Háborodott keblét: abban hitt, 's rettege tőle.
Most Ármány' jelenéseiből új ösztöne támadt,
És nagy erőszakot érezvén több fényre, 's halálra,
Még mikor a' tábor' rendében mélyen aludtak
Társai, és kezdett a' nap csirkázni, az első
Gyenge sugároknál keserűn így szóla magában:
„Rejtezz' gyűlölt nap, melly búmra világodat öntöd,
A' zivatar' felhői megé rejtezz' el előlem!
Hervadj léptem után, szemeim' láttára borúlj el
Természet, melly díszeidet csúfomra nevelted.
Hah! vagy mért vagyok én nyomorult a' boldog időben?
Illy inségre jutandónak mért kelle születnem?
Vagy mért kéne tovább bajaimhoz kötnöm az élet'
Csalfa kivánatját? Nyilj lelkem' rejteke, vagy bár
Nyilj te keserves szív 's mondd el, milly terhes az élet.
Inte az ifjúság' gyönyörűje, de nem fogadám el;
Férfi dicsőség szólt hozzám a' mennyek' öléből:
Fölhevülék, 's buzgóságom könnyekre fakadt ki,
Haj! de hevültöm után nyomorultan hátra maradtam.
Most gyász képzeteim dúlnak, 's a' csalfa setétség'
Országát keresik.... Te fogadj hát szűtelen Ármány.
Hah! Ármány, Ármány! te fogadj, és ronts is el engem!
Bűn legyen a' maradás nekem, és örök átok az élet:
Én leszek áldozatúl a' népért veszni menendő."
Szóla, 's megúnt fekvéséből fölkelve serényen
Öltözetet veve, melly kékes vala, mint az emelt ég,
Lágy szövevényekből, 's czifrázott rojtos ezüsttel.

Digitized by Google

Gyenge szekernyéjét, melly félig födte be szárát,
Vékony szíjakkal kötözé. Fölvette továbbá
A' fénylő sisakot, 's paizsát melly domboru térén
A' szaladó vadakat, 's üzőit metszve mutatta.
Vette tovább ragyogó kardját, 's markába szoritván
Megsuhogatta keservesen, és hüvelyébe taszitá.
Most dárdái közül választa, tünődve magában,
Egy súlyost, 's hegyeset, 's állt elszánt fővel az égnek.
Mint a' sír' mély gödre, üres vala keble, 's borongó,
És szeme messze tekintve veszett a' tiszta határon.

Lassanként már ébredezett a' tábor is. Első
Kelt ki Tas, és fiait hevesen fölrázta. Legottan
Keltek azok. Mint vad párducz fölrobbana Hábor
Öltözetet veve, és fegyvert, melly álla fejénél.
Úti Lehel mozdúla vitéz bátyjának utána.
Nálánál alacsonb termetre, de vállban erősebb,
Mint hegyi tölgy mellett a' sziklafal, álla merően.
Hábor' testén a' ruha zöld; kaczagánya setét kék,
Hímes aranyszálak' ragyogása keriti be szélét,
Fegyverek, és harczok csillognak rajta kivarrva,
Bal sarkán egy kis hű kéz fölnyújtja virágát
A' rohanó hősnek; de vad az, nem hajlik utána.
Harczba siet fölvetve fejét, és karja' hatalmát.

Ezt a' kis Dalamér, Huszton' fejedelmi leánya,
Varrta ki gondosan, és mellette tudatlan ajakkal
Dall vala Háborról, Hábornak barna szeméről,
Kit, mikoron nyargalna Denep' sebes árjai mellett,
Láta magas teremből, és megkedvele forrón.
Gyenge, minő a' harmatgyöngy, és tiszta szivü volt

A' fejedelmi leány; de reá nem gerjede Hábor,
Bús vala még Tanaisba veszett munkája' halálán:
Még is ajándékát emlékűl hozta magával. [fenn
Most fölvette, 's dicsőn fénylik vala benne, miként
Hajnali díszében az egek' szép csillaga fénylik.
Kardja alant lógott leszorított sárga övéről;
Kalpagján alacson kolcsagtoll renge; de hosszú
Somnyelü dárdáját magasan fölütötte kezével.
Öcscse hasonlóúl jöve fegyverkezve; de vállán
Szarvasbőr vala mente gyanánt kurtára szabottan,
És örvös buzogány jobbjában. Balja felől a'
Hős seregek' riadója lelóg, a' tábori nagy kürt.
Igy készültek ezek, 's döngették pajzsokat: erre
Ébredezett a' nép, 's szilajon kapkodta dsidáit.
Tas pedig állt hős gyermeki közt a' sziklai sasként,
Melly bátor fiait magasan szép napnak ereszti,
És örvend, 's lassan csapkod szárnyával utánok.
Úgy állott fiait biztatva Tas, a' fene képü,
'S láttokon örvendett 's velök a' nép' rendi közé ment.
Távolb fölkele Bors megbizott férfi erőben.
Vissza veté fodros hajait vállára, 's keményen
Nyomta reá süvegét. Sok harcz' emléke vagyon már
Bátor szivében. Attól ég arcza, holottan
A' nem rég vett seb látszik még gyenge huzással,
Nem szégyen; mert nyalka Dobort ő verte le futva
Tátra' magas bérczén. Az előbb ott rajta sebet tőn,
Még is erőt vett Bors, és egy vágással elölte.
Most is kalpagján hordozza Dobor' lobogóját
Melly magasan veri a' levegőt, és messze fehérlik.
Már minden részről valamint nap' nyugta után a'

Digitized by Google

Csillagok egymást érve kitűnnek az égi határon,
Akkép kelnek ezek, 's szaporán készülnek az útra.
Itten kél Edömér, 's csattog pánczéla ruháján.
Délczegen ugrál és nyihog a' pej csődör alatta,
'S a' mint hánykódik, megvillan kardja kezében.
Tornyos testével jő zászlós Bulcsu amarról,
Mint döntő elefánt. Ékes zászlója lebegve
Játszadozik széllel, nagy ezüstös szára ragyogván.
Kék lapján képek vannak bele szőve aranynyal:
A' vezető szarvas, 's dárdás üzője nyomában.
Messze terül sietö lábaiknak alatta Meótis.
Naptól csillámló síkján ősz hófuvatok közt
Csak néhol feketül a' szirtek' dísztelen orma,
Hol repeső csókák, 's hollók marakodva tanyáznak.
Látszik alább nagy erőt mutató állásban az első
Hét magyar: Álmos, Előd, komoly Und, Tuhutum, Huba, Tas, Kund,
A' mint esküsznek fölemelt kardokkal. Ezek közt
A' fejedelmi magyar deli Álmos, díszre kitetszőbb,
Áll magasan, 's vérét 's gőzölgő vérőket iszsza.
Hajdan ezen képet könnyű tündéri kezével
Szőtte szelíd Zala, Álmosnak testvére, ki otthon
Megmaradott az előbbi lakon hű Torzon' ölében;
A' zászlót pedig Álmos adá hordozni Dobónak;
Elgyengüle Dobó, 's a' zászlót Bulcsura hagyta:
Ez viszi most gyakran betekerve, ha kis csata zendül,
Fenn lobogatva, ha nagy seregeknek harcza dörömböl.
Réz buzogányt hordoz, 's hadijesztő barna fején mély

Digitized by Google

Vas kalapot; nem mintha halált rettegne, hanem mert
Könnyen birja, 's hevet, hideget ki tud állni alatta.
Ezt, hogy az alföldön nyargalt, fölrúgta lovának
Lába, ezóta fején viselé kalpagja' helyében.
Apja is, a' jó kedvü Bogács, kél nyomban utána;
Párducz kápa fején, 's van csínos bocskora lábán;
Testi ruhája setét, de ragyog szép csatja övének,
Mellyről kardja lelóg 's hüvelyével verdesi czombját.
Ez hogy népe között járkál, meglátja továbbad
Mint agg 's gyötrődik Susadal' szép ifja Laborczán,
Hozzá tér, 's igy szól pusztúló sátora mellett:
„Félre keserviddel szívem-kedvelte Laborczán,
Síra szülőddel apád, 's téged nem tarta siralmok.
Most mikor itt vagy már, te kesergsz-e? Mutasd meg erődet:
A' bátor seregek' közepébe nem illhetik e' gond."
Ifju Laborczánnak pedig ez volt válasza: „Tévedsz,
Oh jó lelkü Bogács, félénknek vélve Laborczánt;
Meglátod még őt a' harczok' fergetegében,
Meg! réműletlen képét sok ezernyi halál közt.
Néztem mint fordúl a' jóból roszra szerencsénk,
'S elmerülék, de azért meglátsz a' harczokon engem.
Ott hollegsürüebb 's szörnyebb rivadása, veszélye,
Nézz, 's ha megösméred vasamat villogni, ne vádolj!"
Igy szólottak. Ezen közben már bontva valának
Sátoraik, 's a' bajnokok is mind talpra kelének.
Jött Ete hős iszonyú gondját lelkébe temetve,
Délczegen, és bátran. Bojtos kaczagánya kevélyen

Digitized by Google

Lebbent a' széllel, 's valamintha világnak utóján
A' szakadó egeket föl akarná tartani, állott
Izmos markában vasazott dárdája merően.
Tarczal is a' nyilazó seregeknek büszke vezére,
Fecske lován mint könnyü madár, nagy gyorsan előkelt!
Szép arany ív fénylett baljában, 's rakva nyilakkal
Csengett, és zörgött ékes puzdrája, ha mozdúlt;
Görbés kardja pedig csillámlott oldala mellett.
Fecske lován, a' mint sebesen fordúla, ezüstös
Czafrang hányódott, 's meglebbent sárga sörénye.
Mint, ha megindúl a' fuvalom nagy Mátra' vidékén,
Rengenek a' tölgyek, fejeik meghajlanak ingva:
Úgy mozgott Bodrog' táján a' reggeli tábor.
A' nyihogó paripák, 's hősök keveregve forogtak
Itt is amottan is a' vezetők villogva kitünvén.

Digitized by Google

HARMADIK ÉNEK.

Míg ezek itt késnek, 's hatalommal vágtat előre
Árpád a' győző seregek' fejedelme Tiszánál,
És füves Alpárnak haddal közeliti határát:
Fattyú Csorna' szivét egy dölfös gondolat éri.
Tudnillik fejedelmi Zalán' hű kéme kilesvén
Hogy Bodrog' táján sereg indúl, rendre beszélte
A' szilaj ifjúnak, ki legott teli telve merészen
Gondolt tettekkel, föllázada, 's nem vala nyugta,
Miglen rettenetes Viddint, és bajnok Izácsot,
'S a' nemes Antipatert el nem csalhatta magával.
Már zengett kürt, tárogató, már kész paripákon
Ültenek a' magyarok, mikor itt a' völgynek öléből
Ellenök a' bolgár seregek lovagolva jövének.
És látszék legelől szörnyű erejében az ádáz
Öldöklő Viddin, látszék dárdája' hatalma,
És hada, melly bátor nyomain ment bátran. Utána
Bajnok Izács toldúl. Ezt fattyú Csorna hadával
Éri, 's nyomába rohan. Legutól jő Antipaterrel
Csendesen és komolyan bőtermő Ázsia' népe.
Kik mikor a' völgyből már mind sik földre kelének,
És a' kész sereget látták, hadi zajra fakadván
Megrivadások után sebesen zúdúltak előre.
Ellenben délczeg lovakon szágúldva rohantak

Digitized by Google

A' magyarok. Mint két felhő, melly távol az égen
Jár, 's meg-megdördül, a' mint egymásra közelget,
Ugy zajog a' két had. Cseng dőng paizs, és sisak' or-
A' mint a' suhogó nyilakat föltartja rezével, [ma,
'S róla kemény gerelyek lekoczognak tompa törött-
ten.
Megy Tarczal, nyilazó seregeknek büszke vezére,
Fecske lován legelől; nyilait pedig a' levegőben
Már viszi zúgva feszült idegének könnyü hatalma.
Dől sok erős bolgár. Megakad torkában az éles
Vessző, 's vérével lelkét hadi térre bocsátja. [vén,
Egymást érve megy a' magyarok' nyila, kit fejen üt-
Kit mellben vervén letaszít. Most Tarczal erősebb
Nyílvesszőt veszen, és idegét fölhuzza halálos
Ujjaival. Peng a' jó húr, nyila csengve röpül már,
'S mint az egek' villáma, hatalmasan éri az ékes
Vértü Kabárt vállban. Megrettenik a' deli bajnok,
A' mint látja kezét fénylő kardjával elesni,
'S érezi sérelmét. Átkozza magában az omló
Gyors nyilat, elbúsúl esetén, 's átkozza lövőjét.
Hasztalan! a' suhogó nyilakat még hallja röpülni.
Szállnak azok mind szüntelenül. Ő lankad azonban,
Elhalaványodik, és kardos nagy jobbja lelógván
Vissza csavarja lovát, 's keseredve megy a' sere-
gektől.
Más részről gerelyek hullnak nagy erővel omolván
A' sujtók' keziből. Hegyeikkel előre ragyogván
Verdesik a' levegőt, 's rohanó hősökre sietnek.
Most Hábor szívos gerelyét markába szorítja,
És háromszor irányozván veti nagy hatalommal.

Digitized by Google

Nagy kopjája megy, a' levegő megreszket előtte,
És szörnyűképen hallik suhogása, azonban
Rettenetes Viddin látván kikerülni akarja,
'S megbukik; ámde sebes mentében eléri sisakját
A' gerely, és nagy erőszakkal leszakasztja fejéről.
Megszédül a' hős; de hamar meg' helyre verődik,
'S rettentőbbre borúl képén nagy szíve' haragja.
Ollyan most ő, mint a' széltől hányva boszontott
Tenger. Lelkének minden nyugodalma kifordúl.
A' hadakon végig hangzik rivadása szavának,
És dárdája' hegyén viszi bántott lelke' hatalmát.
Össze robog már a' két had, dörmölve nagyobbúl
A' moraj, és sürü por kelvén lábaiknak alóla,
Bodrog' szép táján szomorún besötétedik a' föld.

Erre tiporva megyen Viddin, 's órjási kezével
Földre sodor mindent. Megdőlnek előtte Bobor, Büs,
Távozik a' kis Etúr; csak zászlós Bulcsu tud ellent
Állni csapásának. Megreng a' nagy fa kezében,
A' mint rettenetes Viddin csapkodja; de áll ő
'S egyre viaskodik a' zászlót markába szorítván.
Nem szünik a' bolgár. Neki szúr nagy dárda vasával
Több ízben. Zászlós Bulcsúnak balja az éles
Dárdától vérzik; mellén is hosszan elárad
A' buzogó fris vér, 's megrendűl harczi kalapja:
Ő pedig áll egy lépést sem hátrálva helyéből;
A' bolgárra keservesen üt, vág vissza vasával,
És hozzá, látván hogy erőlködik újra, imigy szól:
„Bolgár hős! mire vesztegeted nagy erődet irán-
Hozd bár a' szélvész' erejét ordítva kezedben, ltam?
Nem veszed e' zászlót. Miglen markomban az isten'

Digitized by Google

Mennyköve meg nem üti, magasan fog az állni, 's
merően!"
Igy szólván szörnyű karját fölnyujtja, 's keményen
Hány ellent a' rettenetes bolgárnak, azonban
Vére foly; ő el nem csügged, folytatja vitáját,
Miglen utóbb a' hős elvész a' zajban előle.
De ki fenébb köztök mint fattyú Csorna dühében?
A' kiket ér, vad párduczként szaggatja, 's az ömlő
Vérben, elesteknek kinjában, 's a' vad enyészet'
Képeiben gyönyörére talál. Itt kardja ledönti
Szőke Csabát, kit hogy meglát a' síkra terülni,
Néki rivalkodik, és igyen szól büszke kaczajjal:
„A' földet mit méregeted? nem durva fajodnak
Termett az, hitvány; de megállj, majd fölszabadit-
Hogy keserű lelked bujdossék vissza hazádba!" Ilak,
Igy szólt, és testét kezdé tipratni lovával.
A' nyilazó Tarczal távol meghallja kegyetlen
Csorna' szavát, 's elbúsúlván katonája' elestén,
Gyorsan ereszti nyilát. Megkocczan Csorna' sisak-
És remeg a' mint a' gyors nyil ormához ütődik. Ija,
Borzad Csorna, 's fején szomorún megrázza sisak-
ját.
Néz csikorogva körűl, 's mikor épen balra csavarja
Szürke lovát, Tarczal' nyila csendül második ízben.
Látja ez a' nyilazót; de rogy a' szép szürke azon-
ban,
Melly megszökve, fejét a' nyilnak elébe fölütvén
Mérges ülőjének gonoszúl eltüri halálát.
Nyargal már Tarczal maga is, megvágja derékon
A' dárdás Bukorót, 's ezután lenyakazza Mezirkét,

Digitized by Google

Kik menetét gátolni jövének elébe; de Csorna
Ekközben gyorsan paripát vált, 's délczegen ül már
És megyen a' rohanó vívónak elébe rohanva;
Vág Tarczal, 's első vágása hatalmasan éri
Csorna' fején a' réz sisakot, melly csengve lehullván
A' földet veri: Csorna megáll, 's egyszerre halálos
Szinbe borúl haragos szeme' bús szikrája; de Tarczal'
Kardvasa a' nagy ütést nem birván eltörik, és jő
Ellenben Tarnó, 's jobbját megszurja dsidával.
Tiszta Rucsuk pedig a' sisakot fölnyujtja urának.
Csorna föleszmél már. Tarczal fut csorba vasával
Elkeseredve; de még szivét nem vesztve, miként a'
Megszaladó farkas melly gyors üzőire gyakran
Vissza kap, és szikrát ereget csattogva fogával.
Már készíti nyilát; de serényebb Csorna' haragja.
Ott terem, és ragyogó karját úgy vágja fejéhez
Tarczalnak, hogy messze lehull koponyája, 's lováról
A' megcsonkult test sebesen lehanyatlik. Az ékes
Fegyvereket dühös ellensége letépi, örülvén
Szép arany ívének, 's terhes puzdrája' nyilának;
A' bajnok pedig ott fetreng vérében aléltan,
Vissza sohajt hős társainak harczára, 's elalszik.
Tagjain is gázolni kiván a' vad' diadalma,
Ám a' gyors nyilazók, Tarczal' hű népe, darázsként
Pezsgenek a' téren 's urokat nem hagyni halálig
Elszántak zápor nyilaikkal ijesztik az ellent.
'S mintha egyébütt harcz nem dúlna, csak erre röpülnek

Vesszőik's leszegezve rogy el, ki közelgeni bátor.
Csorna is elretten, borzadván pajzsa nyilaktól
'S harczi szerencséjét máshol kivánja keresni.
A' hű nép pedig a' testet vértháton orozza
A' csata' vészeiből 's biztos menedékbe fogadván
Ört röpülő nyillal tart ott mellette 's temérdek
Nép hull el haragok mia és nyilaiknak alatta.
Tas, mint harczi vezér, emberkedik, és közepette
Gyermekinek, valamerre megyen, dől, széled előle
A' hadi nép, de nagyon megtartóztatja haragját.
Mint egy lesben ülő keselyű, áll hátra gyakortább,
Jegyzi az ütközetek' folyamatját, és hadat intéz,
A' gyengülőket szava karja előbbre segíti,
Vagy födözőül van, ha ki megfáradna, hadával.
A' nép mind inkább kevereg, 's vívódik azonban,
Győzetlen karját a' rajta ütőkre szegezvén.
Itten Izács toldul széles mellével előre.
Hullámként zajog, és rohan a' nép vágva feléje;
De nagy mellének szirtében megtörik a' zaj,
'S karja' hatalmától a' hullám vissza verődik.
Lábi rohan, 's egyenest zúdúl dárdája Izácshoz,
És bizik ő, de erős a' bolgár' barna sisakja:
Róla lefordúl a' fegyver; Lábit pedig állban
Vágja keményen Izács, 's melléje lefekteti Bátát,
'S Dúst, rohanó Villám' fiait, 's Villámot azokkal:
A' ki midőn fiait védné, velök elvesze, 's vérét
Magzati' vérével megölőjök vitte keverve
Gőzölgő kardján, melly Villám' szíve alatt járt.
Ellenben gyors karvalyként csapkodja vitézit
Kún Edömér. Milasint nyakszirten vágva ledönti;

Digitized by Google

Kardja alatt ketté szakad agg feje barna Merőnek;
A' hosszú Nadorol kopját érzi hasában,
'S össze tekergődzik kinjában gyenge kigyóként.
Így Edömér valamerre kerül, ront, kerget, öl egyre.
A' szomorú Lomhár sebesedve iramlik előtte;
Ő pedig űzi, kereng, vág, és ordítoz utána.
A' nyomorult bolgár itt már elveszne. Azonban
Közbe vetődik Izács. Edömér jő gyors lova' hátán,
Látja rohantában harczának ritka cseréjét,
'S a' daliás bolgár' képén bámulva megáll most.
„Mit vizsgálsz bámúlva vitéz? bolgár vagyok én is.
Jöj, lássák feleink kihez áll a' harczi szerencse.“
Mond az erős bolgár, 's elejébe szökelteti ménét.
Hős Edömér nemfél, hanem így szól válaszadólag:
„Emberséges vagy szavaidban, harczi mezőn is,
Oh bajnok, 's karodon nagy erőnek látni csodáját.
Tisztelem a' te tekintetedet, 's veled itten örömmel
Vívok, hogy lássák kihez áll a' harczi szerencse.“
Így szól, és sebesen neki rugtat jó paripáján;
Nem gyáván villog sebesítő kardja kezében.
A' bolgárnak karvasa cseng, és vére megindúl,
Hogy' rá vág Edömér, 's könyökén gyűrűit eloldja.
Vissza csap a' bolgár; de kerüli serény lova' hátán,
'S könnyeden elfordúl Edömér, és vagdal azonban,
Hogy már szinte kifárad Izács. Végtére kitetszik
A' nagy erő. Balról úgy vág Edömérre halálos
Karral Izács, hogy mellcsontját beszakasztja, holot-
Elsárgúl a' hős, 's lemarad félhalva lováról; [tan
A' bús ló pedig elrohan, és viszi páraszakadva [hogy
Megpusztúlt nyergét, ura vérzik, 's haldokol. Ezt

Digitized by Google

Látta Izács, így szólt sajnos hunytára tekintvén:
„Igy fizet a' véres hadak' istene minden időben.
Bátor bajvívó! boldog legyen a' te nyugalmad,
Megjő majd napom is, mellyben mint szinte hanyatló
Testedet, engem is a' förtelmes férgek elesznek."
Monda, 's tovább indúlt seregét uj zajba vezetvén.
A' völgy' mélye felé küzdött hada Antipaternek.
Ő maga szóval is és példával is ugy megy előttök
Hogy vezetése után Bors' népét vissza szorítják.
Látja, 's elő ugrat buzogányt rengetve kezében
Bors, és a' görögök' nyilait fölfogja merészen
Czifrás pajzsával, 's megyen Antipaterre rohanva.
Bátran küzködik a' két kar, 's kétségbe huzódik
A' viadal; de utóbb már lankadoz Ázsia' hőse,
'S a' rohanó Borsnak rosszúl fordítja hatalmát:
Vág ugyan, és széles kardját Bors' mellire szegzi,
De paizsát tüstént oda nyujtja ez, és üt azonnal
Nagy buzogányával. Beszakad rozzanva sisakja
Ázsia' hősének, 's megkocczan erős koponyája.
Hölgye pedig remeg, és besetétül szép szeme' fénye.
Már őrzői között nincsen nyugodalma, kirándúl,
Bajnokit inti, 's viszen segedelmet gyenge kezével.
Hátrál Antipater, 's itt tüstént közbe nyomulnak
A' görögök. Bors dúl; gyávának szidja magában
Antipater' lelkét, 's tör utána, de bátran elálljak
Utját: öldököl ő; de azok meghalni se' félnek:
Megsebesült urokat karddal 's testökkel is őrzik.
Antipater pedig a' bús nőt bíztatja szavával,
'S szive' szerelmével mosolyog rá bajnoki képe.

Digitized by Google

Nagy keseredve megy és vagdalkozik ifju Laborczán
Más részről, és semmi veszély nem tartja futását.
Megy mint könnyű szél, 's szabdalva boszantja ma-
A' hadakat. Mirzát gerelyével mellbe hajítja, [gára
És vérét látván megörül. Majd czifra Lemőkre
Vagdal. Vissza ver az; ki nem állván végre csapásit,
Megszalad; ez pedig űzi vadúl száguldva nyomában,
'S hát hosszat ragyogó kardjával vágja keményen;
Czifra Lemők leesik, 's földet rág kínos ajakkal.
Inti körül vívó bajtársit, 's kéri halálát. [ban:
Nem könyörűlnek azok: hagyják gyötrődni bajá-
De az orosz gyermek már vesztét érezi. Nincsen
Nyugta sehol. Mélyen belevág a' had' derekába,
És oda vágy, hol legszörnyebb veszedelme. Azon-
Végkora még nincs itt; Csornával kezdi vitáját. [ban
Vág, 's pusztít kegyelem nélkül a' két heves ifju,
Kardjaiknak fennyen hangzik csöngése, 's erősen
Ver, dobog a' hő szív dagadó mellöknek alatta, [nál,
'S már fejlik, bomol a' pánczél fene Csorna' nyaká-
Erre keményebben lecsap ő is, 's homlokon érvén
Vágja Laborczánnak paripáját, össze rogy a' ló
Szörnyü süvöltéssel; de Laborczán bátran előkél,
És gyalog áll harczot, de rohanva jön égve csatától
Erre Bogács, győző Csornát meg' hátra szorítja,
'S gyilkos szándékát bajnok karjával elüzvén,
Dárdás társaival szorosan bekeriti Laborczánt,
És lovat ád neki, és igy szól a' harcz' örömében:
„Ember vagy fiam. A' te karod nem gyáva. Dicsőség
Van veled; én hallám vasadat csattogni vitézül.

Digitized by Google

Menj, harczolj magyarán, 's méltó lészsz mint magyar élni!"
Monda, 's az ifjú ment; de nem élni — keresni ha-
Antipater' csapatit kezdé kísérteni. Bátran tlálát,
Vága be, 's már oda jött hol csendesen áll vala néhány
Bajnoki közt a' szép görög asszony férfi ruhában.
Titkos erő unszolja, 's mivel nem lát nemesebbet,
Erre megy. Ármány itt mindent elkerget előle,
Hogy hamarább vesztét érhesse csatája' hevében.
Áll maga, 's ví egyedűl a' bús hölgy; fényes aczéllal.
Ellent hány; de erőtelenűl. Megnyitja Laborczán
A' könnyű sisakot, 's a' pánczélt gyenge nyakánál,
És már látni fejér kebelét, a' szerte vetődő
Hosszú barna hajat, 's epedő szeme' tiszta sugárit.
Bálványként oda vész néztében az ifju: csapása
Fenn akad, a' lélekzet eláll, szive verni szünik: majd
Megdöbben nagyon: és hangos kopogása kihallik.
A' szép hölgy pedig áll veszteg, 's réműlten előtte,
Mintha beszélné, hogy nem volt szándéka csatázni
Mintha rebegné, hogy hűsége kötötte urának
Harczaihoz szivét, úgy áll itt félig aléltan.
Képe' könyörgését, 's csendes bánatja' hatalmát
A' vesztő szerelem' bágyadt szikrája segíti,
És csábítóbb lesz szépsége veszélyes ügyében.
Ekközben már jő szörnyű fájdalma' hevével,
A' feleségféltő görög, és oda szöktet azonnal,
Mint haragos tigris, porrá törtelni Laborczánt.
Nézi ez is, 's iszonyú képét meglátva gyanítja:
„Ez tán férje lehet" 's lelkét új gondolat űzi.

Digitized by Google

Még egyszer pillant a' hölgyre, 's levetve halálos
Képzeletét, örömet forral szín-csalta szivében.
Lelke lebeg kardján, kezeit vágyása vezérli. Ltott,
Élni kivánna... Szegény! mikor élhete, veszni ohaj-
Most már élni kiván; de bolond fogadása kiveszti.
Bús, komor árnyékban szédítő rémi jelekkel,
Csak neki látszólag, lebeg Ármány' képe fölötte,
'S élete' szép örömét sanyarún elfogja szivétől:
Antipater nagy dárdával szaggatja derékon,
És üti szertelenül a' vágyó nyugtalan ifjat;
Össze rogy ez, 's kedves képét elfutja setétség,
És melly ollyan igen nagy volt, szive' lángja elalszik.
Néz iszonyodva, szemét a' tágas egekre szegezve,
És nem lát egyebet, mint Ármány' ördögi képét,
Mást, mint vesztének keserű fájdalma, nem érez.
Igy vész el nyomorúlt szép ifjusága' korában.

Látta Bogács bús harczában lankadni az ifjút,
És sietett, de ledőlt az, 's már örvendve letépnék
Fegyvereit. Nem hagyja Bogács, orditva közökbe
Csap, 's a' holt testet kardjával védi vitézül.
Hősi haragja elől sokan elrémülve kitérnek,
És sokat a' hidegült test mellé fektet, azonban
Mind inkább gyülnek katonái, 's közökbe fogadják
A' vérrel porral csúfított bajnoki testet.
Nézi Bogács, és gondba merül igy szólva magában:
»Haj! csak ugyan meglelted utóbb a' harcz' mezejé-
A' m.t ohajtottál gyakran, vég vesztedet, ifju. Lben,
Itt idegen porban temetődöl: messze hazádtól,
Messze szüléidtől, 's nem fogják sirodat a' bús
Hölgyek szép szemeik' nedvével elönteni, róla

Digitized by Google

A' fakadó ibolyát hű kéz nem tűzi kebelbe.
De te nyugodjál békével, bús ifju, porodban:
Itt csapodár örömek nem fognak kelteni többé,
'S álmodat a' titkos búnak nem ijeszti hatalma,
Melly ifjú napodon komor éjszínt vonva borongott."
Igy végzé 's csapatit biztatva előbbre nyomúla.
Zúg a' harczoknak haragos rivadása; keményen
Csattog az össze ütött fegyver, 's a' büszke levente
Még viszi teste' sebét, karját még harczra feszíti,
De fáradtan zeng a' kései ének utána.
A' fene bajvívót, 's daliás komoly arcza' haragját,
A' mellébe törött nyillal keseredve vesződőt,
'S a' diadalmi öröm' hangját nem győzi követni.
Gyengék is már e' letünő kor' lelkei; a' nagy
Ősi dicsőséget nem bírják tartani többé.
Ti kaczagányos apák, hadat űző szittya vezérek,
Hős eleink, mi csekély nektek keveredni csatába,
Ott új honnotokért küzködni, 's elesni vitézül.
Nem! méltó unokátoknak most mondani én nem
Merném nemzetemet; mert a' kard' súlya keserves
Már neki, 's mellékes gondokra vetődve, mohón a'
Béke' futó örömét kapdossa (nem őrzi) bolondúl.
Ollyanokat még is szült századom, a' kik örömmel
Vissza tekintenek a' lehunyó fény' régi nyomára,
'S hátra maradt sugarát fölfogják tiszta kebellel,
Hogy vele áldozatot lobbantsanak a' haza' szinén.
Oh ha ezek' számát érhetném gyenge dalommal,
Föld! gyönyörűséget nem kérnék tőled azontúl.
Szivem' örökségét itt hagynám hűbb fiaidnak,
És komolyabb örömem nagy egekkel lenne határos.

Digitized by Google

A' ki kemény szűvel viszed Ármány' rémeit, és a'
Szörnyü halál' utján nem tudsz csüggedni, vitéz Und'
Hős fia! hát téged hol nézzelek a' csatatéren?
Sűrün áll, mint a' telekek' zöld szálai, a' nép;
De visz vesztednek sanyarú érzése közökbe.
Meg nem akadsz, és a' hadakat rémítve zavarván,
Mint a' villámé, tündöklik fénye vasadnak, [ben;
Vagy magas árboczként forog a' nagy dárda kezed-
A' gyült nép pedig elrémül, vész, és fut előtted:
Vér fakad útaidon 's haldoklás nyögdel utánad.
Áll nem messze kemény harczban csillogva, zajogva
A' három bolgár, 's ádázan vágtat előre,
A' népnek sokasága pedig dől nyomban utánok.
Látja, 's vitéz elszántában nekik ugrat az ifjú
Fénylő kardjával legelőször megtöri fattyú
Csorna' fején a' réz sisakot. Megdőlne legottan
A' bolgár; mert elkábúl feje, 's balra lehajlik
Válla fölé; de hamar nagy zúgás' hangja közelget,
Ármány jő, 's a' harcz' morajját csikorogva hasítja.
Itten Etét, a' mint ellenségére halálos
Vágást tenne, setét rémítő képpel ijeszti,
'S tornyos szikla gyanánt szakadólag elébe vetődik.
A' hős nézi, 's nem irtózik; jól tudja veszélyét;
De szive megbúsúl, hogy legjobb harcza' korában
Kell hátrálnia 's dárdáját fölemelve boszúsan
Verdesi a' szellemképet. Mind hasztalan: össze
Bomlik az, és annál iszonyubban ütődik elébe,
Újabb rémekkel. Most őt vadan űzi halála:
Nincs nyugodalma futásában, sem győzödelemben.
Karja legyen bár a' villámnál ütni serényebb,

Digitized by Google

Pusztítson bár nemzeteket, nincs vége bajának:
Győztös kardja' hegyét az enyészet vissza taszítja.
Ezt érezve veszettebben kezd dúlni csatáin.
Képe setétebb lesz, valamint mikor a' magas égre
Felleg emelkedik, és szép fénye' sugárit eloltja,
Úgy beborúl szép hősi tekintete. Szökdös alatta,
'S tajtékozva megy a' pej mén, sujtásra szegetten
Áll egyenest a' rettenetes nagy dárda kezében.
Hasztalanúl dől most Ármány rémképe feléje,
Hasztalanúl veti nagy mellét, és kardja' hatalmát
Ellene bajnok Izács. Hegyek essenek, a' sebes árvíz'
Tengere zúgjon bár, ő győz, vagy halni fog: igy
'S ég, föld nem képes megtartóztatni menését [megy
Most oda szúr, hol Izács nagy mellvasa össze fogó-
Messze kihallik rémületes csengése vasának; [dik.
Megszakad a' vastag pánczél, mellében Izácsnak
Mélyen jár a' dárda, 's szivét megnyitja hegyével.
Vész az erős bajnok, szép czímere búsan alá hull
A' szédült fejjel. 'S még itt sincs nyugta Etének,
Megy keseredve tovább, 's viszi véres fegyvere' sú-
Rettenetes Viddint leli nyargaltában ez úttal, [lyát.
És neki vág, 's döngő paizsát megzúzza kezében;
Ötet azonban az ellenséges Rém vadan űzi
Ál fénynyel csábítva szemét. Most merre rohanjon
Honnan védje magát, 's hova vész nem tudja 's halot-
Borzadozás hidegen fut végig tagjain. A' sok [ti
Bolgár mind rá zúg; megbúsúlt népe Izácsnak
Ellene jő haragos szájból ordítva boszúját.
Eszmél Csorna is, és ide csattog vad dühe' szárnyán.
De legrettenetesb a' bántott haemosi bajnok:

Digitized by Google

Mint ha veszett sárkányt szemlélnél a' magas égen
Éjjeli felhők közt száguldani lángos agyarral,
Úgy rohan ez, 's ragyogó kardjával csapkod Etéhez.
A' tajtékzó mén már össze rogy: ő pedig állva
Véresen, és tépett fegyverrel még keseredten
Vissza ver, és harczban készűl elvenni halálát.
Veszne, 's erős lelkét a' Rém' vad körmei vinnék
Mátra' setét barlangja felé; de fölöttök az égben
Fényhajlékából lát a' hadak' istene mindent,
És megszánja Etét, 's a' Rémre haragja kilobban.
Gyorsan előragyog a' felső levegői határból.
Villámsujtásként látszik nyoma, 's messze világos
A' tájék, mellyen földrázó fegyverivel megy.
Nap ragyog arczában, de szemölde haragra huzódik.
Kalpagján magasan szikrázik szép lobogója,
És hamvas kaczagánya' körét aranyozza verőfény;
Kardja pedig nyugaton végig csillámlik. Előtte
Elkomorúl a' Rém, 's besötétűl csalfa világa.
Barnás fellegeit bajosan burkolja magára,
Messze kinyujtja setét dárdáját, 's zúg, morog, és fut.
Hasztalan üt, nem villámlik dárdája kezében,
'S a' mint csillámló kardjával rá ver az isten,
Megszakad a' sűrű felleg ruha rémes alakjáu.
Búsan folynak alá barnás felhői, utána
A' roncsolt árnyék, 's hitvány dárdája lebegnek,
'S megy pusztán, 's egyedűl nyomorúlt rosz lelke po-
Itt pedig a' zivatar' hangján így szólal az Isten: [kolra;
„A' ki vitéz lelkét elszánván honnja' javáért
Veszni megyen, gonosz Ármánynak nem jut le kezé-
Én oltalmazom azt, 's hírét szép csillagom őrzi" [be.

Digitized by Google

Monda, 's legott bátorság gyúlt lelkében Etének.
Vissza vevé kifogyott erejét hős karja 's hatalmas
Lőn vágása megént. Más részről jőnek azonban
Vesztét sajdítván megbúsúlt társai. Hábor
Első, a' ki Etét paizsával fődve fejéről
Elveri Viddínnek rettentő dárdacsapását.
Majd a' sűrűdő bolgár csapatokra kerűlvén
Hátban sujtja Csetert, 's oldalt letaszítja lováról;
Megdőfi oldalban Hilkát, hogy azonnal elejti
Kardját, 's a' kantárt, 's csörrenve lehajlik utánok.
Igy a' bolgárok' csapatit gyéríti; de őtet
A' haragos Viddin dárdával szúrva derékon
Hirtelen által üté. A' hős nem is érzi sebét jól,
Már vész, és csengő fegyverrel földre hanyatlik.

Fennyen emelkedik a' fiatal cser' törzsöke Fátrán,
Égnek eresztgeti zöld sudarát, és zúgva czivódik
A' viharos bérczek' lecsapó mérgével: azonban
Fejszés jő, 's alacson bokrokhoz fekteti lombját.
Igy fetrengesz most, Hábor, te is a' hideg úton.
A' gyávák mellé leborúl nagy bajnoki tested,
'S nincsen erőd melly karjaidat viadalra emelje.
Most Ete hős, ki beszélje busúlt nagy szíve' haragját?
Megfordúl, noha vérbe borúlt deli termete, arcza,
Mint az eső kőszál fordúl meg az erdei fákra.
„Haj Hábor, hol vagy, bajaim' hű társa? ki bántott
Tégedet oh Hábor? Hol vagy, hova veszszek el ér-
Igy ordít, 's vas dárdáját két kézre szorítván [ted?"
Mint ha egész sereget le akarna sodorni dühében,
Nem szúr, és nem döf, hanem ordítozva körűl vág,
'S a' hova ér, tör, zuz; vele jár, és dúl az enyészet.

Digitized by Google

Igy letöré derekát egy gyors nyilazónak, Azirnak,
Arczon üté Mekirát, ki legott jajdulva hanyatt dőlt.
Mellben vágta Simont, 's szörnyen leütötte lovastúl.
Már Viddinre rohant, gyalog a' lovag ellen, azonban
A' ló Viddin alatt iszonyú jövetére nem állt meg,
Meghorkanva szökött, hátrált kikerülni csapását.
Rája nyilak jöttek, kopják szállottak azonban
Távolról; de Hadúr inté, hogy térne ki gyorsan.
Itt pedig a' nép mind inkább gyűl, 's mintha egyébütt
Béke uralkodnék, nyargalva csak erre rohannak
A' legerősbek is. Elkeseredve fiának elestén
Villám-szikra gyanánt jő Tas, 's nagy kürtü Lehellel
Bors kíséri nyomát. Már hős Ete mentve van; újra
Fegyvereket, paripát szándékszik venni; de hozzá
Járúl a' Táltos 's komolyan nyugtatja szavával.
A' heves ifjú a' bölcs szót keseredve fogadja,
És hogy hév sebeit kötözik, most érzi leginkább
Fájdalmát, még is Hábort jajgatja szivében,
Háborról tudakoz, 's kardját kiragadva megindúl
Harmadszor; de szelíd Hajnát szemléli lebegni
Kardja előtt, 's utját véres siralommal elállni.
Ezt küldötte Hadúr, hogy hősét vissza idézze;
Árnyék volt; de valójához termetre hasonló.
Szinte fehér kebelén látszott pihegése, 's kinyujtott
Szép keze' tiszta haván ragyogott harmatja szemé-
A' mint szólt, bájos zengés lön alakja' körében, [nek.
Átka vad Ármánynak elenyészett hangzatos ajkán,
'S elvesze hirtelenül a' bajnokot intve magához.
Ekkor az ifjúnak lelkét más gondolat éri,
Bágyadtan leborúl széles szekerére Bogácsnak.

Digitized by Google

Csendes ajakkal hálát mond kardodra, Hadisten,
'S ismét kezd a' szép életnek örülni magában.
Távozik a' véres hadak' istene innen azonban,
'S vissza ragyog sebesen szép hajlékába egének.
Rettenetes Viddint pedig a' sok fegyver eléri,
A' bolgár sokaság csattog mellette, 's keményen
Harczol Csorna közel; de vitézei futnak; utánok
A' görögök' hada is megfordúl, őt is erősebb
Karjával tüzesen hajtváu Bors vissza szorítja.
Viddin' népe marad, 's maga a' hős, harcza' helyében,
'S a' bús mérges atyát, a' mint rohan ellene, és nem
Vigyáz harczában, gyakran megsérti; de nyomban
Éri Lehel, 's örvös buzogányát rázva keményen
Verdesi melléhez. Most már ki nem állja; dühében
Megcsikorítja fogát. De fut a' nép, hátra megy ő is.
Gyötri kevélységét a' szégyen, 's gyakran elállja
A' rohanók' utját: öldöklő fegyvere, mint a'
Vérbe borongó nap, megvillan néha; de tüstént
Megcsendül fülinél súlyos buzogánya Lehelnek;
Ekkor hátra vonúl ismét, és lassan iramló
Népeihez keveredve boszús lélekkel elindúl.
Jó darabig megyen így a' két had, 's szörnyü nyo-
Holtak, haldoklók vérrel fertőzve maradnak. [mában
Elválik végtére külön pályára szakadván
Mindenik, és csendesb leszen a' szép bodrogi tájék.
De zeng a' rohanó magyarok' mentében az ének.
Fujja Lehel czifrás kürtét diadalmas ajakkal,
És az egész tájék reszketve felelgeti hangját.
Bús, de hatalmas hang; valamint, ha setétes öléből
Csattog az ég, a' kába világ meghallja haragját,

Digitized by Google

És retteg, mikoron hegy völgy megharsan utána,
Úgy zeng tárogató, és kürt' szava, rettenet, és bú
Terjed az ellenség' földén hangjoknak utána;
Mert tudják hogy azok pusztító fegyverü hősök,
Kiknél büszkén zeng a' bús dal harczos ajakról;
Jól tudják, hogy azok Tanaist elhagyva kijöttek
Barna szemű deli hölgyekkel, sok gyenge fiakkal,
Hogy honnot keresők, 's diadalmasak a' csatatéren.
Oh de te nem zengesz többé, hadi kürte Lehelnek.
Csendes vagy, 's az erős ajak is, melly csontodat érte,
Némán hamvad el a' földnek lemerülve porába.
Nem viszi hangodat a' szellő vérharczi mezőkön,
'S a' maradék, noha kívánná, nem hallja meg azt már.
Híred azonban, 's a' bajnok' nagy híre le nem száll,
Mig csillag ragyogand magas éjjeli fénynyel az égen.
A' mit vérengző had meg nem emészte, gyakorta
Álnokság töri meg, 's veti jégkarjába halálnak.
Igy készül neked Antipater, neked ídai szép hölgy,
Hű két élettárs, így készül szörnyü haláltok.
Kardja Laborczánnak mikoron megtörte az asszony'
Gyönge vasát, 's rémült halovány kegyes arcza kilátszott
És hava keblének, 's hosszú haja' fürte' homálya;
Látta, közel viván a' fattyú, 's lángba borúla
Kellemein, 's azokat szilajon kezdette kivánni.
Vére' gonoszságát gonoszabb szándéka nagyítá,
'S a' mit ohajta, legottan el is végezte magában.
Vétke fogantatván rengett bele mindenik íze.
Hányta, vetette fejét. Sokfélét gondola, többet
Érze, 's akart mindent. Végtére kifözve csalását,

Digitized by Google

Minthogy visszamenő seregében nem vala nyugta,
Antipaterhez tér, 's így szól tüzet adva szavának:
„Így hát, így fog-e a' nemes Antipaterrel egész nép
Néma gyalázatban megtérni Philónak elébe,
'S a' fejedelmi Zalán bennünk így tartsa reményét?
Viddin, ama' rettentő is, hátrálni tanúl már,
És mellette boszúlatlan vész bajnok Izács el, [nek.
Zsákmány sincs, melly enyhűlést hozhatna szivünk-
Jer, rajtunk soha illy szégyent nap' fénye ne lásson.
Jersze, tegyünk zsákmányt, 's hozzunk hirt vissza
hadunkkal."
Erre felelt nemes Antipater, 's beborúl vala képe:
„Csorna! serény vagy az ütközeten; de nagyon
heves és vad.
Nincs nyugtod, veszedelmet ohajtsz, melly téged el
is veszt.
Bizva megindúltunk most is szavaidnak utána,
És a' többi sereg' csufjára megyünk haza; mert sok
Bajnok esett, 's önnön vérünk fertőzi ruhánkat."
Még sem szünt, hanem indulatit titkolva, 's haragját,
Vissza felelt szaporán, a' szép, de gonosz szivü gyer-
mek:
„Oh bizony ollyan igen nincs mit csüggedni az első
Gyenge csapásoknál, inkább jobb hirre sietni
Most van okunk, hogy ez egy harczunk el lenne fe-
lejtve;
Mert noha ők sem örülhetnek, hogy győztek, elsvén
Sok buzogánynyal erős fiiak, 's nyilazóik előttünk,
Mégis vesztségünk, 's az erős Izacs' este siralmasb.
Tartsd itt hát hadadat, megtartom népemet én is,

Digitized by Google

És menjünk ketten, vagy hárman amarra, hol a' fák
Reggeli árnyékkal hozzánk fordúlva virítnak.
Túl azokon gazdag zsákmánynyal elülve lakoznak
A' magyarok. Másik csapat, és tízszerte csekélyebb,
Mint ez volt. Te pedig jöj el, 's vizsgáld meg először
Mint leszen ott dolgunk, hogy kész légy bizni azon-
Jöj el, 's kísérőidet is hozd arra magaddal." [túl.
Monda, 's megállította hadát a' puszta vidéken.
Hitt neki, és népét amaz is szüntette haladni.
Ámbár a' bús hölgy szomorún vonogatta sisakját,
'S inte szerelmével; csábított férje megindúlt [tól.
Csorna után, minthogy nem tartott semmi gonosz-
Ment maga a' hölgy is, mint Csorna kívánta leginkább.
Ment vele Bellerophon, ki jeles bajnok vala és hű,
A' ki Skamandernek jött zúgó partjai mellől,
És az egész nemzetséghen egyedül vala élő.
Kis fia, 's atyja szelíd hölgyével egy éktelen éjjel
Tengereken járván a' barna habokban elűltek;
Anyja pedig, 's kedves testvérei rég kihalának.
Ő vala még egyedűl, 's nem zúgott napjai ellen.
Vitte kemény szűvel, mi reá volt mérve, 's csatában
Sem lehetett rémült képét soha látni 's futását.
Illy bátor vala ő, 's most így kísérte vezérét
Néma komolysággal. Csornának húsz katonája
Rejtve maradt sűrű fák közt, 's így Csorna, midőn itt
Meglátá a' nagy görögöt lépdelni nyomában,
Elkomorúla; de nem rettent jól bizva kezében,
Bizva vitézeiben, 's ment gyors vezetéssel előre.
Már is az erdőnek hüvös árnyékába merültek

Digitized by Google

És a' tábortól tova jártak titkos utakban, Ebá:
'S szólt nemes Antipater nem akarván menni tovább-
„Merre vezetnél még háborgó Csorna? Talán csak
A' gonosz ellenség' markába nem ejtesz egészen?
Állj meg, 's a' zsákmány hova van halmozva, mutasd
ki.
Mellyre felelt szaporán a' gyors deli termetü Csorna:
„Jersze tovább; a' mély völgyön tova fekszik az;
onnan
Hol lombos tetejét az idős cser az égnek ereszti,
'S áll egyedül magasan több apró zsenge cserek
közt,
Onnan mink látunk; de azok nem látnak, előttünk
Sürü fák lévén iszolaggal elülve setéten."
Monda, 's elömene a' sürün törtetve serényen,
A' csábított is ment gyorsan utána, veszélye
Huzván őt, mint huzza vizár a' könnyü hajókat.
Hölgye pedig hátrább akadékos utakban elállván
Borzadoz, agg, remeg, és ment férjét vissza ohajtja,
'S a' mellette jövő hü Bellerophonnak imigy szól:
„Bellerophon, ki jövésemnek vagy hü követője,
Jámbor Bellerophon, nem látod-e, hogy megutálván
A' magas istenség bennünket veszni hagy itten?
Úgy hiszem én: vagy az ellenség ott férjemet érvén
Meggyilkolja, vagy a' rosz fattyú Csorna' kezétől
Dől le siralmamnak, 's akkor, ha ohajtani tudnám,
Hogy haza térhessek, nyiljék a' föld meg alattam,
'S rám nagy terhével honnom' hegye Ída szakadjon,
Vagy fene tengernek zivatarjai tépjenek össze,
És ne legyen temetőm a' tágas földi világon."

Digitized by Google

Tiszteletes szóval felel a' hős erre viszontag:
„Oh bizony a' gonosz ifjú már rosz harczra vezérlett,
Most pedig e' helyben még több veszedelmet okoz-
Loppal amott látom katonáit jöni nyomunkba; [hat.
Jót nem akarnak azok, téged 's vesztünket ohajtván:
Ám de ne hidd, hogy bennünket megutál vala 's el-
hágy
A' magas istenség. A' jókkal megmarad ő mind
Holtiglan; te pedig jobb vagy más ídai nőknél
Tiszta szerelmedben, 's jámbor szép ifju korodban.
Fogjad azért ragyogó nyiladat, 's jól húzd az ideggel,
'S a' magas istenben bízván nagy gyorsan ereszd el.
Hidd, sokan elvesznek; mert angyalok őrzik irányát
Gyenge lövésednek, 's adnak neki gyilkos erőt is.
Én pedig ellőkvén hegyezett kopjáimat, éles
Kardomat is rájok fordítom, tégedet óván,
'S zajt ütök itt, hogy hallja urad, hogy hallja ha-
dunk is."
Monda, 's legott teli torkából ordítva kiáltott.
Antipater hallá; de nem a' had, melly tova zajgott.
Már ekkor közel állottak fene Csorna' vitézi.
Bellerophon hegyezett kopjáit rájok ereszté,
És megüté legelőbb a' döngő pajzsu Szilárkot,
A' ki midőn beleit szaggatná a' hegyezett vas,
Nagy zuhanással alá fordúlt jajgatva lováról.
Másodszor meglökte nyakon hős Kaldorit, a' ki
Haemos alól szép öcscsével, Dalainnal, elindúlt,
És aranyos gazdag fegyvert hoza drága ruháin.
Ennek erét nyaka' jobb részén megszegte az érez-
hegy.

Digitized by Google

Vérbe borult ragyogó dús fegyvere, 's teste hanyatlott,
Kit mikor öcscse, szelíd Dalain, fölfogna kezével,
A' magas istenben bízván neje Antipaternek,
Megrántá idegét, 's nyila róla rezegve lecsendült.
Hogy Dalain dölt bátyjáért meghajla, födetlen
Vékonya, a' panczél lehuzódván róla, kilátszott,
Itt éré a' nyíl, 's szabadon megjárta hegyével,
'S élte' tüzét kedves fiatalságában eloltá.
Szép Dalain eldőlt bátyjával, 's össze ütődött
Fegyvereik megcsöndültek testvéri panaszszal.
Látta, mi történik, 's elbúsúlt Ázsia' hőse,
És széles kardját tartván vágásra kezében
Vissza rohant, de amaz vadan ellene álla vasával,
'S szóla, hogy a' völgy is zengett bele, durva haraggal:
„Hölgyed enyém, ég föld sírjon bár, hölgyed enyém lesz:
Te pedig átkozz meg, 's fekügyél keseredve porodba."
Evvel elébe rohant, 's szörnyen megütötte sisakját.
Ingott az, 's nagy messze hatott csengése rezének.
Vissza ütött tüstént fattyú Csornára boszúsan
A' nemes Antipater, 's kardját elcsapva magáról,
Mellben, 's hóna alatt hosszú vágást teve rajta.
Itt ugyan a' dühödött bolgár' szeme' fénye lehúnyna,
És csúfos munkái közűl ez lenne utósó;
Mert iszonyú rohanásában nem győzi kiállni
A' feleségféltő görögöt, 's nem bírja csapásit.
Már hátrál; de segéd közelít pártjára, sietve

Digitized by Google

Kalpi, 's vitéz Turibán jőnek melléje csatázni,
'S a' görögöt hosszú törrel szurdalva fogyasztják.
Mérges oroszlánként ordít a' bús görög, és küzd.
Mély sebeit nem is érzi, előbbre tör égve közülök.
Kalpi, 's vitéz Turibán sebesedve lehullnak előtte.
Végre lefektetik őt két részről csapva reája
Csorna, 's az álnok Emőr, ki utána kerülve orozva
Szúr derekába dsidát, mellynek hegye köldökit éri.
Így esik el, 's szörnyen megesördül fegyvere testén;
Teste pedig még rázkódik, 's remeg a' nagy erőtől,
Mellyel megbúsúlt hős lelke kiszálla belőle.
A' nő, haj! nem is az, búsongó férjtelen asszony,
Elfásúl, leereszti kezét dermedve nyiláról.
Élni nem óhajt már, egyedűl még retteg az ádáz
Csorna' kaczér szándékától. Ez erőre segíti
Újolag, és boszuló nyilat indít a' lator ellen.
Megy nyila, 's Csorna' kezét paizsán áttörve megéri;
Vérzik az, és paizsát döbbenve leejti; de annál
Mérgesb, és rohanóbb vágyásit elérni remélvén.
Kit mikor a' bús hölgy látott közelíteni, képe
Elsárgúlt, 's ragyogó íjáról jobbja lefordult,
'S még csak alig, nyitván ajakát, így szóla rebegve:
„Bellerophon, haj! Bellerophon, nem tudsz-e megölni?
Ölj meg, az ég' jósága megáld valahára helyettem."
Szánta, de meg nem ölé a' hős; hanem egyre csatázván
A' dárdás Bugarót agyon ütve leverte lováról.
Megtöri most Kallót, és büszke Lemerki' hatalmát,
'S mond a' bús hölgynek, lelkét hogy erőre vihesse:

Digitized by Google

„Oh ne remegj, kisegít minket még a' kegyes isten.
Bízzál, és nyiladat fordítsd a' gyilkosok ellen."
Szóla, 's vasát villogtatván folytatta vitáját.
De fene Csorna előtt megereszté jó paripáját [dőn,
A' bús hölgy, 's futa, merre nyilást lele a' vadon er-
'S már oda Bellerophon. Molkob szájába ütötte
Dárdáját, mikor ez Csornához vága vitézűl;
Csorna reá hajtott, 's testét tipratta lovával. [dult,
Most, mert vélte, hogy a' sereg e' zajgásra megin-
'S látta, hogy a' hölgyet nem nyerheti vissza kezére,
Futni hagyá, 's hév vágyait elfojtotta szivében.
Véresen, és szomorún ment a' görögökhöz, azoknak
Mintha vad ellenség' kardjától folyna ki vére,
'S Antipatert is azok rontották volna le 's hölgyét,
Úgy szólott, 's a' kábákat megcsalta szavával:
Balgatag azt várá, hogy majd ha vasával elejti
Antipatert, hölgyét a' mély völgyekbe vitetvén
Többi vitézivel, a' görögöktől elszökik ő is,
'S kéjét Antipater' vesztével dölyfösen éli.
Igy gondolta; de a' gyönyörűség elfuta tőle:
Bűne maradt csak meg, 's méltó félelme szivében.
A' görögök nemes Antipatert meghalva találván,
Véres fegyvereit 's testét paizsokra emelték,
'S hölgyét nem lelvén, szomorún indultak el a' vad
Csorna' nyomán, kiki fenn hangon esküdve boszúját.
A' hölgyet pedig útnak eredt lova szerte ragadván
Vitte hegyen, völgyön tajtékzó szájjal az erdőn,
Végre kifáradván egy csendes völgyben elállott;
Hol mikor a' bús hölgy siralommal epedve bolyogna,
Elvesze félelem és bánat-szerzette bajában.

Digitized by Google

Erre vadász ifjú térvén így lelte meg őtet
Elbomlott hajjal, leterülten egy almafatőnél:
Íja, sisakja közel heverének bal fele mellett.
Szépséges tetemét kis sírba letette az ifjú.
Nézte soká, 's szomorú látásán könnye lecsordúlt.
Czifra palástjával betakarván port vete rája,
És puha zöld hantot, 's fiatal szép völgyi virágot,
És ragyogó íját emlékül vitte magával,
Mellyre midőn egyedül ligeten sétálna, gyakorta,
Szíve megindulván, csendes köny hulla szeméből.

Digitized by Google

NEGYEDIK ÉNEK.

Mint mikor a' juhokat zúgó habok ellen ereszti
A' sietö pásztor, vagy előttök az esti homályban
Róka fut el: fele megfordúl, fele törtet előbbre.
A' szilajabb kosok állnak elől szarvakkal erősbek
'S bátrabbak lévén, a' többit félelem üzi,
És az egész falkát buta zűrzavar éri miattok:
Bodrogi harcza után meglévén törve ďagálya,
A' görög, és bolgár tábor most így vala: soknak
Vissza dobog szive honna felé; más menni kivánna
A' gyámoltalanúl maradott jó lelkü szülékhez.
Némelly társairól gondol; sok ohajtja mosolygó
Gyermeke' játékát, 's fiatal deli nője' szerelmét.
Másokat a' rohanó magyarok' nyila meg nem ijesztett,
Ütközetet várnak, köszörülik az érczeket, és nagy
Fennyen igér szájok diadalt fejedelmi Zalánnak.
Mind e' közt fene gyülölség, 's szívbéli boszú forr,
'S félelem, és szégyen. Viddint, noha sokra halált szórt,
Szégyene marja nagyon. Valamint kebelébe huzód-
Kurta kigyók marják a' parton csendesen alvót, [ván
A' ki hogy álmából vesztő kinjára fölébred,
Nyög, forog, és ordít; de baját nem tudja kerülni...
Ázsia' népe vezértelen áll, 's mély búba merülve

Rejti gyanúját még; de boszú' tüze gyúlad erében,
'S kész az egész tábort vassal földúlni haragja.
Csorna setét bünben sanyarú gondokkal evődik.
Hát fejedelmi Zalánt, mi nehéz bú' fellege nyomja?
„Vissza tehát? hah! vissza verék, így szóla magá-
A' bolgár sereget, mellynek legjobban örültem! [ban,
'S most mire várjak még? Te kevély nap hunyj el előttem,
A' fejedelmi Zalánt földig megalázva ne lássad."
Monda, 's kerülte szemét mindennek, rejtve marad-
Belső termeiben, hol nagy dárdája Reánnak [ván
Függ vala régi szegen, 's tarajos hadi sárga sisakja,
'S a' szörnyű kardvas, 's bikabőrös pajzsa fölöttök.
Most ezeket henye békében por, rozsda emészti;
Mert soha nem jutnak, noha birja, kezébe Zalánnak.
Mind e' közt féltette Philó, hogy tábora belső
Zendülés által megbomlik, 's vagy nyomorultan
Vész el hír nélkül, vagy harcztalan a' hazaföldre
Vissza szökik, 's őt mindenkép nyomon éri gyalázat.
Sok forog elméjén. Végez, meg' vissza kerülget
Első gondolatin. Hogy Viddin társa' tanácsán
Tőle külön hadat inditott a' bodrogi síkon,
Nem vala szíve szerént, sőt megtiltotta először.
Engede végre; de most azok ellen gyúla haragja,
Kik vad erőszakkal meg merték törni tilalmát.
Ez vala rettenetes Viddin, 's a' nyugtalan ifjú
Csorna, ki lázított sokat a' rosz harczra leginkább.
Szólna; de Viddinnek lelkét jól ösmeri: feddő
Szóval azért nem mer közelíteni a' nagy erőhöz,
Rejti tehát mérgét, 's ravaszúl elszánja dicsérni,

Digitized by Google

Kit legyalázni akart. Fő gyülést rendel: azonnal
Megtelik a' nagy tér. Daliák, és harczi vezérek,
Hátrább számos nép jőnek tolakodva. Zsibongás,
'S tompa moraj terjed tüstént, mint éj' szele' fúttán:
Lenni szokott a' nagy tavakon, hol barna özönnel
Fölzúdúl a' víz, 's partját közelíti morogva.
Ül legelől aranyos székén a' fejdelem; aztán
Ossa vidéki Philó, távolb más harczi vezérek:
Szemközt, 's hátúl a' népség áll nyugtalan észszel.
Kis váratra Philó fölkél, 's int messze: kezében [nal,
Fenn ragyog a' szép kard. Látják, 's hallgatnak azon-
Ő pedig elrejtvén kardját nagy hangosan így szól:
„Bőtermő Alpár' fejedelme, 's ti harczi vezérek,
Bolgárok 's görögök, legyetek szavaimra vigyázók.
Úgy hiszem én, mikor ellenség közelíti hadunkat,
Nagy, 's rohanó, valamint a' szerte dicséretes Árpád,
Nem kell szaggatnunk seregünket gyenge csapatra;
Mert az erő kapcsolva nagyobb, ha megoszlik alább
száll.
Tiltom azért, valamennyi vagyon, mindennek ezen-
Hogy hírem nélkül seregét vigye bár mi dologra, [túl,
Vagy rablásra, vagy ál hírből csatatérre vezetvén...
De, fejedelmi Zalán, te is a' bús gondokat űzd el. [ra
Majd ha egész hatalommal ütünk a' büszke magyar-
Nem fog örülni, tudom, napjának, mellyen az ősi
Szűk honnból nyugat' orma felé vesztére megindúlt.
Most ugyan azt hinnéd: hogy veszve van a' mi sze-
rencsénk;
Hogy hős Antipater oda lett viadalmas Izácscsal;
Még is hallhattad, Viddin' hadi tette kipótol

Digitized by Google

Mindeneket. Ne is aggódjál. Ő, a' ki legelső
Bajnoki nagysággal, 's egyebek közelítve hasonló
Hősim, ama' gőgös hatalomnak végire járnak."
Szóla, de ősz Notaras nem tudta javalni beszédét.
Fölkel azért, és mond feddődő szókra fakadván:
„Máskor ugyan te, vezéri Philó, bölcs szózatot ejtél,
Most pedig eltévedt elméd, mikor ennyi görög közt
Első helyre tevéd Viddinnek harczi hatalmát.
Nézzed bár Schediost, 's a' bátor spártai Hermest,
Karddal erősebb az, győzőbb ez dárdacsapással;
Észre pedig sokkal főbbek Viddinnek eszénél, [nél.
Annyira, mint hogy' az ég magasabb az olümpi tető-
Mert ki nem érti? Gonosz harczot kezdett ez iménti is,
'S fattyú Csornának kész volt befogadni tanácsát.
Látta pedig minden jó szem, hogy vissza huzódott,
Ég, és a' vérrel beborúlt föld látta futását.
Bajnok Izács oda vész torlatlan dőlve porába,
'S a' nemes Antipater, 's mind ez láttára esik meg.
Én ugyan inkább a' tenger' fenekére borúlnék,
'S jobbom előbb lobogó tűztől megemésztve lehullna,
Mint sem megtérnék bajtársam' eleste után is.
'S vajha csak annyi erő rejteznék agg kezeimben,
Mint mikor elvertem házamról Lerkü' hatalmát.
'S a' gyilkos Temerét, ki orozva ütötte le kedves
Ősömet, agg Peleüst. Azt én ifjúi koromnak
Láng szakaszán dobogó lábbal kergetve lehajtván,
Kopjával megütém Strimon' hullámai mellett.
Hol mikor egy karját a' szívós kopja letörné,
Megrendüle, 's hanyatt a' könnyű habba lefordúlt.
Átkoza még ott is, de betömték szája' szidalmát

Digitized by Google

A' zúgó Strimon' hullámai. Ott vesze, 's testét
Vad halak' étkéül becsavarta fenéktelen örvény.
Oh de minek szólok multakról? Antipaternek
E' remegő vén kar már gyenge boszulni halálát;
Gyenge! szivem bús csak; mert kedves volt neki
a' hős.
Őt még, mint csecsemőt, láttam kegyes anyja' ölében,
'S emberré nevelém, hogy most itt veszne szegé-
nyül...
Úgy de te, bölcs kormányu Philó, mint kezdted,
ezentúl,
Tiltsd meg mindennek, hogy tétova menjen erőtlen
Harczaival megrontani a' diadalmi szerencsét.
Inkább, mint illik, ha vezér, népére ügyeljen,
Azt biztassa, lovat, fegyvert forgatni tanítván.
Lóra, ha köz bajnok, 's rontó fegyverre vigyázzon,
És köszörülje vasát, 's hallgassa vezére' parancsát.
Igy lesz, mìt tennünk, míg a' rohanó had előjő,
És nem kell külön a' veszedelmek elébe szaladni;
Eljön az úgy is utóbb, 's a' bajnok lel hadi munkát.»
Szóla 's leült, de boszús szívvel rég álla helyében
Rettenetes Viddin, 's csak alig zabolázta haragját.
Ége setét arczán szikrázó két szeme, mint ég
Két haragos csillag barnás felhői homályban.
Szóla vadúl, és a' gyávák reszkettek előtte:
»Ostoba vén Notaras, te dicsekszel eszeddel,
azonban
Meg sem gondolod azt, hogy majdha porodba le-
döntlek,
'S hangos gégédet megmetszem, megszakad a' te

Digitized by Google

Bölcs eszed is, 's nyelved nem fog dicsekedni fölöttem.
Sőt némán dőlsz el, mint szinte ha pásztora vágja
A' ligeten bőgő barmot vas fejsze' fokával,
Némán fetreng az, 's többé nem bőghet az erdőn.
Hát ha ugyan tizszer, vagy százszor lenne is elméd
Bölcsebb másénál, senkit te boszontva ne mocskolj.
'S még ha talán valahára gonosz szó jőne belőled,
(Mert csak szólni serény; de egyéb jót tenni csekély vagy)
Tudd meg, utósó az, 's a' díszes Tempe' határin
Nem hallják szavadat fiaid, 's unokáid azontúl.»
Jól el sem végzé, már ellene zúg vala minden
Fő görög, és hangos moraj indúlt a' seregek közt;
Szólni pedig nem akart még ellene senki is. Ekkor
Egy dühödő csapat Antipater' hű népe közül jő
Nagy hevesen, 's fattyú Csornának kéri halálát.
És Lamias szomorú képpel, mint éjjeli bús rém,
Lép ki közülök, 's szól, keze kardján reszket azonban:
„Bölcs kormányu Philó, 's ti dicső nagy harcz vezérek,
Ha nemes Antipatert, valamelly tisztelte közülünk,
Most, mikoron meghalt, adjunk neki jobb nevet, és hírt.
Engemet ő kegyesen mint gyermeket elveve, 's tápÖn hajlékában, 's vala jó vezetője hadának. [lált
Most pedig őt soraink mellől fene Csorna kicsalta,
És megölé gonoszúl katonáival a' vadon erdőn.
Ott vesze szép neje is daliás nagy Bellerophonnal,

Digitized by Google

'S mind ezt Csorna tevé, most hát érette lakoljon,
És temetési torúl legyen étke az éhes ebeknek.
Antipater' sírján kell néki elesni kezünk közt.
Adjátok ki legott; bünk, 's a' hős' vére kivánja."
Monda 's haraggal emelte kezét, és kardja, kezével
A' mint fölrándúlt, nagy zajjal csörrene vissza.
Mindnyájan bámultak ezen; de gonosz szive forrván
Erre felelt heven a' mérges deli ternetü Csorna:
„Jöjön bár, ki halálra siet, kisérteni, jöjön!
És te mivel bús vagy, búdat megszerzem azonnal,
Árúló Lamias, ha szavadnak végire nem mégy."
És ekkor valamennyi görög neki zúga dühödten;
Ő pedig a' ragyogó kardot tartotta kezében,
'S megrémült, de felé indúlt pártjára szegődvén
Rettenetes Viddin, 's rivadó szava zenge közöttök:
„Senki kezét bajnok Csornára kitenni ne merje,
Vagy tüstént ellenségink' örömére csatázunk
Egymás közt, 's iszonyú öldöklés végzi pörünket.
Én ugyan azt leütöm, ki közel mer jöni haraggal,
És szeme' víg fényét kezeimmel örökre eloltom."
Monda, 's boszús karját a' rajta ütőkre kitartá.
Spártai Hermes volt balról mellette. Ez is most
Ellene szólt hevesen, 's hosszú dárdája kezében
Állt rendületlen, mint egy magas ídai szálfa.
A' feketés Schedios lépett vele közre 's merészen
Állt fegyvertelenül vont fegyverek ellen, azonban
Hátrált mindenik, ő pedig így szólt hangos ajakkal:
»Elbüszkült gyermek, 's te ki szép hírben vagy erődel,

Digitized by Google

Haemosi nagy Viddin, ne reméld, hogy mindenikün-
Elrémít fennyen villongó fegyvered' éle; [ket
Ám de heves társak, ti se üldözzétek az ifjú
Bajnokot oktalanúl, vétkét bizonyítani kell még,
Aztán szenvedjen; de ha mostan ezekre idő nincs,
Álljon elő, 's kettős viadallal mentse hibáját,
Vagy veszszen, mint a' sors' istene rendeli dolgát:
Ím én mindenitek' láttára vivok vele, jöjön:
A' nemes Antipater méltó, hogy ez áldozat essék."
Szóla, 's reá zúgott javalólag az ostoba népség.
Csorna pedig megfélemlett, de kiszálla sietve
A' fejedelmi Zalán székéből, 's szóla szomorgón:
„A' nagy igéret után így tesztek-e búmra, vitézlő
Bolgárok, 's görögök? Bár inkább hagyjatok el mind
Hogy vég vesztemnek ne lehessen senki tanúja!
Oh de mit is mondék? Ellenségimnek alatta
A' dobogó paripák port vernek földemen: íme
Itt van vég napom, és nincs a' ki segítene rajtam.
Ám legyen, elveszek én, ha boszúsak rám az
öröklő
Istenek, elveszek én, 's majd földem' puszta határin
Megtipor a' rohanó bajnok, ki letépi dühödve
Véres fegyverimet, de ti bár haza térjetek innen,
Visszavonó katonák, meg fogtok adózni Zalánért."
Szóla, 's kiment tüstént haragos, bús képpel előlök,
Elbámult a' nép, mikor ezt szemlélte 's ijedten
Nézett a' sebesen rohanó magyaroknak elébe.
Szégyenlette Philó, hogy meg tuda rende bomolni,
Forrott mérge, setét lőn homloka, 's ránczba huzódott

Digitized by Google

Két szemefénye fölött. Valamintha fölül az egekben
Gyenge homály lebeg a' nap előtt 's még látni világát
A' nagy tengerben; de körüle setétedik a' víz,
És haragos habokat fodorít rá mély fenekéből,
Ekkép szálla Philó' képére haragja szivéből:
„Erre jutottunk hát?" így szólott „csorda ez inkább
Mint hadi nép 's én illy népet viadalra vezessek?
Jól vagyon, elvezetem; mert meg kell térni nevünknek,
Melly már csuffá lett; de vezéri szavamra kimondom,
'S a' magas istennek fölségire esküszöm, egyben
Meghal az, a' ki parancsomnál mer tenni különben.
Menjen azért kiki, 's tartsa helyét a' tábori rendben
Hogy mikor arra megyek, jól fegyverkezve találjam."
Szóla, 's nem is mertek most ellenkezni szavával.
Ment kiki, és fegyvert, paripát készíte serényen.
Ekkép csillapodott, nem szünt a' párt' dühe: titkon
Forrott még, 's a' fegyver alatt lappangva nagyobbúlt.
E' zajogás közben megtért hű Kladni, szomorgó
Társaival; mint a' sír' éje, borult vala képe,
'S monda rebegve: „Zalán, végső unokája Reánnak,
Oh fejedelmi Zalán, fuss innen az ősi telekről:
Mert temetőddé lesz; fuss, vagy nem hallod amonA' zúgó tábort, 's pusztító fegyvere' hangját?" [nan
Monda, 's boszús lön rá Alpár' fejedelme felelvén:
„Hát te is ősz ember keseríteni jösz-e bajomban?
Most mikor össze fogott minden gonosz ellenem, és
Istenek elhagytak, keseríteni jösz-e te is még? [az

Digitized by Google

Veszni fogok, de te sírni ne merj szemeimnek előtte.
Sírni fog a' bús hölgy elesett jegyesének utána,
Sírni fog a' gyermek haldokló atyja' halálán [jen
Gyászba borúlt küszöbén, de mig élek szánni ne mer-
Senki is, agg siralom ne gyalázza Zalánnak elestét."
Végzi, 's parancsokat ád, hogy gyűljenek össze vité-
'S a' heverő fegyvert gőggel leragadja faláról. [zi
Fenn vala még a' nap, 's híg felleget űzve világolt
Díszes egén, mikoron, mint egy deli sas sereg, Alpár
Elleniben telepedve megállt a' puszta mezőben
A' rohanó tábor. Nem sokkal utána jövének
Meghitt társaik is. Valamint mikor a' vizek' árja
Két külön ágra szakad, 's egyikét mentében elállja
A' besodort kőszirt; az gyűl, haboz, és zajog egyre,
Majd kicsap árkából, 's megfogva lefutja töretlen
Ösvényét; 's mellytől elvált, azon útba csap ismét,
'S abba fejér tajtéku vizét mormolva vegyíti:
Bús hadi dalt zengvén lassú diadalmas ajakkal
Igy jöve Tassal elő a' véres bodrogi tábor.
Sok búsúla vitéz társát nem lelve közöttök,
Némellyík nagy Hábornak tudakozta csatáit,
Kún Edömért keresék mások, sokan ifju Laborczánt,
Legtöbb a' nyilazó Tarczalt keseregte szivében.
És mikor a' daliák, 's kaczagányos harczi vezérek
Nagy lelkű Árpáddal együtt tanakodni valának,
Istenes Und kezdvén legelőbb igy szóla közöttök:
„Fejedelem, 's ti derék buzogányos szittya leventék,
Valljon hős rokonink, kik győztös harczban elestek,
Bodrog' szép táján temetetlen fognak-e veszni?
A' deli Hábort, és Edömérnek bajnoki testét,

Digitized by Google

A' nyilazó Tarczalt, és kellemes ifju Laborczánt,
Férgek emésztik-e hogy honnért tusakodva kivesztek?
Oh bizony így komor éjjeleken fejeinkre lebegnek
A' nyomorult lelkek, 's álmunkat sirva szakasztják.
Nemde Kiónál is temetésünk félbe szakadván
A' zivatar' dühödése miatt, Hadur isten ijesztett,
'S éji lidérczképen szakadott seregünkre haragja.
Küldjetek inkább egy csapatot, melly fölszedegesse
Elszórt tagjaikat, és csillagi gyenge sugárnál
A' habozó Bodrog mellett szük sírba temesse.
Én ugyan igy vágynék meghalni, ha vég napom eljő,
Hogy csendes mély sírba tegyék a' harczi mezőről
Testemet, és főmnél buzogányom' gombja heverjen.
Vagy pedig azt fiam, és unokám hordozza csatáin,
'S véresen, és győztös kézzel függeszsze falára."
Igy szólt, és javalák szavait zajt ütve baráti.
'S várták mit mond a' seregek' fő táltosa Kárel;
Az komolyan fölemelte fejét, 's rá inte; de tüstént
A' lobogó tollú haragos Csörsz' apja, merész Kund
Álla elő, 's vadan és akadozva beszéle imigyen:
„Jókor gondoltok temetést. Bátor hadi munkát
Várnak az elhunytak, 's ellenség' vére' patakját
Ontott véreikért; de nem illy temetői siralmat.
Őket majd az erős viharok temetik be fövénynyel,
Vagy zuhogó zápor csendes Bodrogba lemossa,
Mink pedig itt addig harczoljunk bátran, erősen.
Igy kivánja Hadúr, 's egyedül így kedveli népét.
Engem ugyan bár éh farkasnak gyomra temessen,
Vagy heverő poromat vad szél ragadozza magával,

Digitized by Google

Nem bánom, ha dicső viadalban eleshetem egykor.»
Végzi, 's kemény kardját magasan fölnyujtja az ég-
Ellenségei' romlását vadan eskve magában. [nek,
A' lobogó tollú Csörsz áll mellette, 's leszegvén
Tornyos dárdáját komoran figyel apja' szavára,
'S zúgva körül állják javalólag az ütközetértők.
Mond pedig a' seregek' fejedelme, dicséretes Árpád:
»Nem szükség vetekedni tovább, ti vezéri leventék.
Mindketten bölcsen szólottatok. Úgyde tanácsosb
Adni halottaknak vég tisztességet ezennel,
Mint Hadur istennek botorúl elvárni haragját.
Egy csapat, úgy tartom, hát elmehet esti homályban,
Hogy ne gyanitsák meg, 's mikoron hideg éjjeli
fénynyel
Fölragyog a' tele hold, az elesteket egybe takarja
Halmot emelvén ott, 's áldozván barna tulokkal.
Onnan Bodrogköz' szigetébe siessen azonnal,
'S födje az elgyengült daliákat, hölgyeket, apró
Gyermekeket, kik azon tájon gyülekezve maradtak.
Menni pedig fog ez uttal az istenes Und' fia: úgy is
Bajnoki hire betelt az utósó szörnyü csatával.»
Szóla, 's parancsolatit javalák valamennyi vezérek.
Ült Ete hős egyedül zöld sátorboltnak alatta.
Mély vágás nem volt testén; de körül vala sebbel.
Dárdacsapás sajgott fájdalmasan égve bokáin;
Czombja szurást vett, és keze, melle, bal oldala vér-
Vére lefolyt testén, és a' por alatta megázék. [zett;
Ezt mind elkötözék füvet értő férfiak. Igy ült
'S Ármány' rémképét, 's az ijesztő éjjeli bolygást
'S harcza' nehéz napját hányá türödelmes eszében.

Digitized by Google

És ámult szörnyű veszedelmén, mint ki setétes
Éjjeleken komor álmaiból serkenve csodálja
A' tüzesült tarajú sárkányt, vagy bojtos oroszlánt,
Mellyeket álmában látott ordítva rohanni,
És még irtózik, 's félig hiszi álma' csodáit:
Így Ete még borzadva tekint harczára; de hála
Ébred hű kebelén, hálát zeng ajka Hadúrnak:
„Isten! erősebb, mint földön valamennyi halandó,
A' ragyogó napnál, 's tengernél karral erősebb,
Hála, dicsőség, és áldás neked a' magas égben.
A' szeleken rohanó Árányt megalázta hatalmad,
'S a' fogadott iszonyú veszedelmet elűzte fejemről.
Hála, dicsőség, és áldás neked a' magas égben!"
„Oh ha felőlem hall szép szőke leánya Hubának,
Mint fog örülni, 's köszönni neked; mert általad élek,
Mint fogok én is örülni, ha őt ép karral ölelvén
Rám dobogó kebelén boldog szerelemre hevülök.
Égi Hadúr isten, te ne hagyj ezután is el engem!
Légy velem a' hadakon, 's csendes békében azonkép,
Áldalak én holtig, 's valahányszor ez év' szaka meg-
Áldozatúl dobogó lovaim'legszebbike veszszen."[jő,
Ekkép zenge Hadúr istennek hős Ete hálát
Sátora' belseiben, mikor ifjú társai jöttek: [nek.
Csörsz, Lehel, és barnás Csongor, magzatja Velek-
Kikre, midőn nézett, megörült lelkében az ifjú.
És azok elmondák, Árpád mit végze szavával;
Erre pedig nagyon elbúsúlt, 's bánatra hajolván
Földre sütötte fejét, és monda keserves ajakkal:
„Haj! bizony itt gonoszúl vezet ismét csalfa szeren-
csém.

Digitized by Google

Újra ki kell Árpád' harczából messze maradnom.
És ti Lehel, Csongor, 's te merész Csörsz, szüntelen a' nagy
Harcznak híre után vigadozva siettek előlem?..
Menjetek. Ép karral nem volnék most is utósó,
Megsebesedve pedig, mint van jobb része karomnak,
Nagy hadi munkákat nem tudnék tenni; de a' hűlt
Testeket eltemetem szép csillagi gyenge sugárnál.
Majd nekem is, ha talán leterülök puszta mezőben,
Tisztességet adand legutószor egy ifju levente,
'S dombot emel tetemimre futó kis völgyi pataknál...
Menjetek! Ójon meg villongó kardja Hadurnak.
Adjon erőt nektek, veszedelmet az ellen ütőknek."
Monda, 's barátságos jobbját nyujtotta Lehelnek,
És nyujtotta merész Csörsznek, 's búcsút veve tőlök.
Csongornak nyujtá végtére; de nem veve búcsút
Tőle, hanem kérvén mondá: „Magzatja Veleknek
Jőj ma velem, ha tejősz, örömestebb elmegyek én is.
Jőj velem, és kísérj bajtársi karoddal utamban."
A' viadalt báná Csongor; de barátja' szavának
Engede, 's ment fegyvert, paripát készíteni tüstént.
Igy végzének ezek, 's Ete hős egyedül vala ismét.
Fáradozása után érzéki leszenderedének,
És aluvék mélyen; látott pedig álma' utóljan
Egy ragyogó képet, valamint volt képe Hadurnak,
Melly is előlebegett a' híg levegői határból,
'S messze világos lett a' tájék, merre leszállván
Szörnyü sebességgel földrázó fegyverivel jött.
Inte; de nem szólott alvó kaczagányos Etének,
'S kardja midőn vágott, a' zúgó Bodrogot érte.

Digitized by Google

Háromszor vágott, 's mindannyiszor arra jelentett.
Ébred az ifju, 's csalárd álmának kergeti képét.
Istene nem jelenik: de megújúlt bajnok erővel
Ver szive, 's teste vidám épségben kel ki sebeiből.
Mellyre midőn könnyen érezné tagjait, indúl,
Sürgeti társait, és készűl utjára serényen.
Árpád, a' rohanó seregek' nagy lelkü vezére,
Ütközetét bajtársaival más napra halasztja.
Megy kiki, 's rábízott dolgát végezni törekszik.
Őröket állít Kund, 's a' tábort óva kerűli.
A' leleményes Csomb élelmet rendel az éjre:
Tulkokat, és juhokat, 's szüretét a' régi hegyeknek.
Fát hoznak mások. Reng, zúg, ropog a' vadon erdő
Nagy fejszéik alatt, 's fahalom kél sorra helyenként,
Melly kivilágítand a' barna homálynak öléből.
Bors ott, hogy tova járt, egy szarvas ünőre találván
Űzte heven, hogy majd megvendégelje vezérét.
Vérzett a' vad már; de nyilát még vitte nyakában.
Űzte tovább is Bors, 's már társai messze maradtak,
Ő futa egyre ohajtván a' kis ünőnek erőtlen
Tagjait, és bőrét, melly szép vala, 's gyenge növésű;
A' vad ünő pedig olly könnyen, mint a' hegyi szellő,
Ment, kis lába alatt még a' fű' szála sem ingván,
'S mentében nyomait szép ifjú vére borítá.
Túl a' rengetegen szemközt nagy bátran elálla,
'S már a' hős dárdát készűle hajítani, mellyre
Még közelebb járult az ünő, 's oda nyujtva nyakával
Gyenge fejét, igy szólt csábító asszonyi hangon:
„Oh bajnok, szünjél kergetni, magam jövök immár,

Digitized by Google

Vedd nyiladat, mellyet lőttél, vedd vissza nyakamból.»
Vissza vevé, 's elbámúlt Bors: könnyűlve megugrott
A' kis ünő akkor, 's födözetlen gyenge leány lett.
Éjszaki hóhegyként, mellyet nem bánthata lábnyom,
Sem ragyogó napfény, itt állott ékes alakja.
Mint a' parti virág, kékellett szép szeme fénye,
'S kis kerek ajkán a' szerelem' rózsája mosolygott.
Balról által volt szögszín haja vetve előre,
Mellyet baljával pihegő mellének alatta
Tart vala, 's térdiglen befödé ágyéka' szemérmét.
Jobbjával mutogatta sebét, melly tiszta nyakának
Hattyu fehérségét vékony pirulattal elönté.
Ekkor Borsot az ámúlás izgatta, 's imígy szólt:
„Lányka, ki vagy te, hogy a' természet' alakja megolvad
Kényed alatt, 's könnyen mutogatsz tündéres enyelgést?
Mért csaltál ide, társimtól mért tartasz el engem?
Nem tudod a' viadalt, mellyet fog párduczos Árpád
Büszke Zalán ellen görögök' vesztére viselni?»
„Jól tudom én» felel a' csábító lányka „de téged
A' boldog szerelem' nyugodalmas karja fog el ma.
Jöj el azért te is, engedvén szerelemnek, ölelj meg.
A' hegyeket birom én. Jég, és hó enged erőmnek,
És csikorogva leszáll, ha kivánom, az éltes oromról.
Ott lakozom; de szivem forrón ver az édes örömhöz,
'S kölcsönös érzéshez. Jöj el hát, csendes az este,
Csillagi szép fénynyel bujdosva forognak az égen,
És szerelem' hangján suttognak gyenge fuvalmak.

Digitized by Google

Jőj el, az ércz fegyver ne legyen gátlója szivednek:
Százszor erősebb lészsz karaimból vissza menendő.»
Igy szólván nyujtotta kezét, melly szebb vala minden
Földi leány kéznél. Csendes lett ekkor az este,
Csillagi szép fénynyel bujdosva forogtak az égen,
És szerelem' hangján suttogtak gyenge fuvalmak.
Minden bájos lett az enyelgő lányka' körében.
Állíthatlan erő vonzá Bors karjait: egyben
Ált ölelé a' lányt, 's kiveté a' harczot eszéből.
Szinte megérzé már kebelének erős dobogását,
'S ajka' hevét, mikor a' lány megrázkodva kifejlett,
'S lassan odább lebbent, mint egy kísértetes árnyék.
Onnan is ámító hangon csalogatta vitézét;
Az pedig a' szégyen' 's harag' indúlatja' hevében
Vette nyilát, 's gyorsan csábítójára kilőtte.
Véresen elment a' sietö nyil, és nyaka' bőrét,
Melly egyedül sértést szenvedhete, újra megéré,
Mellyre sikoltva szökött a' lány, és szíve vadulván
Hév fájdalma miatt hangos sirással elindúlt.
Nagyra, minő a' legfőbb bércz, olly nagyra dagadván
Ment agg Fátra' hegyén, 's sziklái zörögtek alatta.
Végre megállt, 's Kriván tetején keseredve leülvén
Jajgata szüntelenül: szörnyűkép harsoga hangja
Végig az ősz Kárpát' sorain, 's zivatarba szedődvén
Záporként lecsapá a' nagy tengerbe siralmát.
Igy büntette Hadúr, ki vitézét csalta hadaktól.
Bors pedig a' síkon kedvét elvesztve bolyongott
Hasztalanúl, 's a' táborhoz nem juthata többé.
Társai várják őt künn, és a' tábori helyben,
'S hívén, hogy megtér, dolgokhoz látnak erősen,

Digitized by Google

'S a' farakást ide is, tova is jó renddel elosztják.
Állnak egyéb katonák csapatonként, és veszik, adják
Harczi parancsaikat. Paripáik fékesen állnak,
És meg-meg csördűl a' fegyver erős kezeikben.
A' nap alá száll már, halványodik arcza' világa
A' zajgó nyomorúlt földnek közel érve határit.
Áll egyedűl Árpád egy csendes kis halom' ormán.
Nézi körűl a' sik tájékot, az elleni tábort,
Melly sokaságával mozog a' nagy téren előtte.
Lelke magas képzelmekkel forog a' nagy időben,
Annak előbbi, 's jövő tüneményit látja lebegni,
'S titkos imádságot mond hála-buzogva Hadúrnak.
Barna haját, 's vállán tarkáló párducza' szélét
A' sietö szellő kapkodja, 's aranynyal elöntött
Fegyvere' szép fényén halványan reszket az alkony.
Néz iszonyodva reá a' pezsgő elleni tábor.
Egymást kérdi heven, 's a' kérdés közben elámúl,
A' mint látja felén rettentő kardja' világát,
És daliás tetemét magasan fölnyúlni toronyként.
Nézi Zalán bús várából, és Kladnihoz így szól:
„Kladni, te megjártad seregét a' büszke magyarnak,
Szólj, ki az, a' ki amott egyedűl áll a' halom' ormán?
Párducz inog vállán, 's ide látszik fegyvere' fénye.
Olly daliás képet mutat ez, mint hírnek utána
Gondolom Árpádot, kit nemze Ügek' fia, Álmos,
És kire mindenek azt mondják buta vélekedéssel,
Hogy daliás iszonyú képét ki nem állja halandó;
Én pedig útálom, mint a' lator éjjeli farkast."
Erre felelt tüstént szomorún hű Kladni urának:
„Jaj! bizony a' hírből igazán ösmerted el őtet.

Digitized by Google

Árpád, a' győző seregek' fejedelme az ottan.
Láttam rettenetes karját kardjával emelve,
Mellyel népének mikor int vala könnyü lováról,
Azt véltem, hogy csattanik a' levegőben utána,
És beszakad földünk, valamerre dobogva lenyargalt.
Csendes egyébkor, 's a' kegyes égre hasonlatos ar-
Népe vadabb, 's egyedül ő tartóztatja haragját. [cza.
Oh de reánk vad lesz; mert meg van sértve sza-
vunkkal."
Mellyre boszús fejedelmi Zalán igy szóla viszontag:
„Hah! remegő öreg, és vadsága ijeszthet-e téged?
A' delelő napot az többé nem fogja megérni,
'S népe szelídebb lesz, mint a' füves éjjeli sírdomb."
Igy szólt, és büszkén végig pillanta gyülöngő
Bajnokain, 's tenger bolgár, 's görög ezredek' árján,
'S állhatlan lelkén félelmit elölte haragja.
Még is imádta Hadúrt Árpád a' kis halom' ormán,
És ragyogó arczán forró könycsepje lecsordúlt.
Hír égett hevülő kebelén, 's új honna' szerelme.
Értetek, oh új honn' keresői, fohászkodik ő most,
Már született hősök, 's születendők, értetek ég ő,
'S harczi vitézséget kér a' hadak' istenurától.
Meghallgatja Hadúr, és ád hadi szörnyü szerencsét,
Melly sok bajba kerül, 's a' nemzetet untalan üzi,
Melly véres hadakon forog, és nem lelheti nyugtát,
Nem boldogságát; de remegnek előtte, utána,
'S fél Európának megrendül tőle hatalma.
Harczi szerencsétigy kért és nyere párduczos Árpád,
'S a' mint szikrázó karddal rá inte Hadisten,
Reszkete ég, és föld, 's a' földnek büszke lakói,

Digitized by Google

Csak maga Árpád nem, nagy erőt érezve szivében.
'S a' ki szilaj nemzetségét ösmerted, az ádáz
Harczok' fergetegét láthattad rajta; de csendes
Békenapot keveset számlálhatsz gyászos egében.
Már ekkor nyugaton lemerült a' sárga verőfény,
A' fejedelmi magyar most össze hivatta vezérit,
'S táltosait, 's így monda nekik fölszólva közöttök:
„Férfiak! alkonyodik. Tüzetek most keljen az éj-
Üzni setétségét, 's melly áldozatunkat emészsze, [nek
Egy farakás álljon közepettünk rakva Hadurnak.
Vendégséget ütünk azután, 's kiki zengje csatáit:
Dallal hadd muljék a' nyugtalan éjnek unalma.
Mert szemeinket előbb nem zárja be kellemes álom,
Mint a' büszke Zalánt megalázzuk vára' falánál."
Hangosan így szólt ő, és mindenik engede szónak.

Digitized by Google

ÖTÖDIK ÉNEK.

Távol azonban az éj' szörnyű veszedelmei dúlnak,
Elkomorúl rajtok szép csillagos arcza az égnek,
'S vad zajgásaikat szomorúan vissza morogja.
Oh ha tovább mennem szabad a' nagy tábor' öléből,
Elmegyek a' földet pusztító néma halállal,
Felfödözöm véres mezejét hideg éji homályból,
'S rajta kitüntetem a' holdnál ordítva czivódók'
Harczait és a' holtaikért tusakodva veszőket.
Hallván a' földnép, hogy az alsó tájra huzódott
A' fő tábor, erőt, 's szívet veve, 's forrva dühében,
Merre magyart telepedve tudott, oda zúga hegyéről,
'S öldöklő kezeit gyarló öregekre, fiúkra,
És gyámoltalanúl maradott hölgyekre vetette.
Bodrogközbe rohant legelőbb; de zajos vala jötte,
Mint a' fergetegé, melly még a' bérczeken ül, és
Már iszonyú morajját hallják a' puszta' lakói.
A' bodrogköziek hallák, hogy zúga vidékök,
És kiki, mint tuda, ment, bujdosva kerülte halálát.
A' hegyüregbe vonúlt némelly; sok bolyga az erdőn;
Sok Bodrognak eredt, 's hídján át omla zsibongva;
Volt, ki setét vizeit lappangva meguszta az éjben.
Másokat a' dühödő pór népnek elére haragja,
Kik lehajolt fejjel szomorún egymásra halának.
Jókor ment Huba, 's fogta Bodort, és fogta kezénél

Digitized by Google

Gyenge Szömért; deli Hajna pedig mene nyomban
'S már bús ösvényén a' zúgó Bodrogotérte. [utána,
Szólítván Hajnát, szólítván rendre cselédit,
A' szűk gyenge bürün félelmes lábbal elindúlt.
Igy át vitte Bodort, és kezdé vinni Szömért is.
Ekkor erős hangon megdobban utánok az ösvény,
'S szó- és fegyverzajt harsognak vissza az öblök.
Megfélemlik ezen, 's viszi gyorsan gyenge leányát,
Elsiet, és sajnos vesztségét sejtve csak akkor
Jajdúl el, mikor üzőit nagy messze kerülvén
Mérgök elől eltért, és nem leli a' deli Hajnát. [gem?
„Haj! mi kemény vég ez, mi gonosz kéz hajt ide en-
Agg fejemet sietek megmenteni; 's veszni felejtem
Lányomat, a' szeretett Hajnát, fene latrok' ölében."
Igy szólván keseredve ledől egy szikla' tövénél,
Mert agg lábai már nem birják vinni; körüle
Nyögve siránkoznak kedves fia, lánya, cselédi.
Kérdi Bodor, vele kérdi Szömér: apa, Hajna hová
lett?
Nem felel az, hanem a' sziklához nyomja keservtől
Kába fejét, fölnéz a' csillagos égre merően.
Háromszor fölkél elszánva keresni leányát,
'S háromszor rogy vissza szegény a' szikla' tövéhez:
„Nem mehetek, vad szikla te légy, légy erre tanúm
ég!
Nem mehetek; de te, hű Szakadár, menj gyorsan
utána,
És ha lator kézben lelvén nem mentheted, öld meg."
Monda, 's reá nyögtek síró fia, lánya, cselédi.
Hű Szakadár pedig elmenvén sirt éjjeli utján,

Digitized by Google

'S hasztalanúl bolygott a' csillagi gyenge világnál.
Látta Hadúr e' fájdalmat, megszánta vitézét,
'S szóla legottan az Álomnak, hogy menne le hozzá,
Enyhítné fájdalma' hevét, biztatva reménynyel.
Éjszakról tüstént a' kellemes Álom alászállt. [nál.
Szép aranyos szegetű szárny inga suhogva nyaká-
Hosszu setét hajait hamuszín koszorúja keríté, [ban.
'S könnyen gombolyodó híg barna köd úsza nyomá-
Tart vala lágy iratos szövevényt betekerve kezében,
Mellynek egyik lapján víg hajnali színben elöntve
A' boldogságnak vidor ábrázatjai tüntek;
Másikon állt a' bús sanyarúság' képe sötéten.
Ott a' búsan ülőt meglepte szelíden ölelvén
A' koszorúzott hölgy, tarkás rét' csermelye' partján;
Ott a' távol eső meglátta barátait ismét,
Véreit a' rokon, a' bujdokló honna' határit.
Megholt társával mulatott vigadozva az élő,
Hitte jelenlétét, 's örömétől lángola képe.
A' hős győzve kitünt ragyogó nagy kardja' vasával.
Éhesek, és szomjúk boldog bőségben ülének,
És fejedelmi arany ragyogott a' durva paraszton.
Itt lesütött fejjel rabok állnak régi bilincsen,
'S jár éhen szomjan fonnyadt bőrképpel az ínség.
Itt a' gyilkostól remegő elfutna: de nem tud;
Veszti dicsőségét a' hős, vas fegyvere bomlik;
Népe fut, ő leesik, 's dobogó paripája tipor rá.
A' csecsemőt dühödő farkasnak körmei tépik,
Anyja sikolt, 's iszonyodva fut a' fene vadnak elébe.
Itt a' hajnallal sokszorta szerelmesen eskvőt
Alkonyodás tájban mással szemléli mulatni

Digitized by Google

A' bús lányka, 's virágpártáját tépi fejéről.
Illyenféle, 's ezer más képet tüntet az Álom
Lágy szövetén, mikor a' nyugvókat elönti kődével,
Azt pedig a' jó, vagy rosz szinnel nyomja fejökre.
Most jöve, 's csendes dalt mormolt még távol az égben,
És hallék zúgása, miként a' szirteken omló
Kis pataké, vagy az erdőé, mikor esti szelektől
Lassan meghajlik leveles feje, 's benne moraj kél.
Már közel ért, 's legelőbb a' két kis gyermeket éré,
'Slágy, iratos szövevénye' hegyét nyujtotta szemök-
Mellyen rakva gerezdekkel szőlőtövek, ifjú [re,
Kis csemeték piros almákkal fejeikre lelógtak.
A' két gyermek aludt atyjának ölébe hajolva;
Ősz Huba is fáradt szemeit nehezedve lehúnyá.
A' boldog szövevényt rá nyomta mosolygva az Á-
Látta Etét ragyogó képpel diadalmi örömben, [lom.
A' győző sereget látá vágtatni merészen,
'S párduczos Árpádot hadat üző karral előttök.
Jött végtére leánya elő, és sírt örömében,
És csókolta kezét, és kedveze, szóla, mosolyga,
Mint ezelőtt ébren vala szólni mosolygani kedve.
Igy mikor álképeit a' kellemes Álom elosztá,
Vissza röpült betekert szövetével az éjszaki tájra.
Itt ugyan ők rövid álmaikat nyugalomban alutták
A' baj után; de kik a' véres hadi téren alusznak,
Álmaikat valahára megint fogják-e elűzni?
Vagy ki lesz, a' ki szelíd kézzel kelthesse föl őket,
Hogy még gyenge tavaszt, 's napfényt láthassanak egyszer?

Digitized by Google

Senki sem! éktelenül a' véres porban enyésznek.
Im! hogy' emelkedik a' csendes hold' képe ragyogva.
Szürke világánál, mint a' kríváni fenyőszál,
Látszanak éktelenül a' termetes éji leventék.
Bús lábok, valamerre tapod, holt testeken áll meg,
Mellyek alutt vérrel feketedve, kihülve hevernek.
Lassu hideg szellő játszik huzakodva hajokkal,
Némúlt ajkaikon besivít, és (hallani szörnyű!)
Tompa sohajtásként jő vissza halálos özönnel.
Igy járnak köztök Csongor, 's Ete bajnokaikkal.
Néma, halálos gondolatok kísérgetik őket,
Nyelvök eláll, zajló mellöknek hangja dobog csak,
Vagy mikor indulnak, megdöbben alattok az ösvény,
És a' holtak után hajlónak fegyvere csördül.
Itt fekszik Hábor hosszan sík földre terülve,
Arczczal alá, valamintha porát keseredve harapná.
A' ragyogó szegetű kaczagány, 's kelevéze törötten,
Haj! másképen, mint míg viselőjök birta, hevernek.
Hős Ete rá botlik, meg is ösmeri, 's képibe pillant,
Élete' vég sugarát vélvén még rajta találni.
Oh de setét az már, 's bús éjre van űzve világa,
És hideg, és merevült, mint a' fagyos éjszaki tenger.
Mind bámulva körül állják, paizsokra bocsátja
Őt Ete, 's elnehezült szivből igy ejti beszédét:
»Bajtársam, hajdan víg gyermek társa koromnak,
Vérbe borult földön nyomorult igy lellek-e téged?
Rám dühödött a' vad bolgár, te helyettem elestél.
'S haj! most hol van erőd, szemeid' szép fénye hová
És legelől rengő lobogód hova szálla fejeddel? Lett?
Mind letiporva hever, 's te enyészet' karjain alszol.

Digitized by Google

Ifjúság' koszorúja! korán kiszakadsz te közülünk,
'S a' sápadt holdnál temetésed nem lehet ékes.
Kis domb' aljánál fogsz dísztelen éjben alunni,
'S fegyvereid' fényét a' föld' árnyéka berejti;
De feledékenység nem rejt el örökre előlünk.
Kardodat elviszem én, villogjon holtod után is,
És legyen öldöklő, valamint, ha te vitted előre,
Ezt pedig árnyékok seregében bird te sajátúl.
Majd egykor hozzád nyugovó helyeinkre leszállunk,
És kereső jobbunk ránk nyujtott jobbodat éri."
Igy szólván kardját gerelyével váltani készül,
'S könnye reá csordúl, mikor oldani hajlik utána.
Már viszik őt szomorún széles paizsokra terítve,
'S borzasztó látás! mikor a' holtakra tapodnak,
Elnehezült fejjel lassan fölütődik előttök
Egy haldokló hős. Sanyarú képére tolódván
Kínja halálának, szemeit komor éjbe borítja,
Ősz haja véresedett fürtökben lóg le fejéről,
'S szívrázó hörgése között illy szózata hallik:
„Föltámadtok-e hát ti halott bús társak az éjben?
Vagy kik járnak emitt zörgő fegyverben előttem?
Haj! nagy az én kínom: lelkemnek nyissatok útat."
Igy hörgött, 's feje ismét a' holtakra hanyatlék,
'S a' mellébe törött kopját markolta kezével. Igor
Itt iszonyodva megállt, mind a' ki körül vala 's Cson-
Ment legelőbb hozzá, 's minden haja' szála fölálla,
'S keble dobogni szünék, mikor a' hős rája mereszté
Haldokló szemeit, 's ő a' tört kopja után nyúlt.
Hogy kivoná, megrázkódék, a' vér pedig omlott
Annak kebléből, és lelke sohajtva kiszálla.

Digitized by Google

Kínjától feketült arczát a' csendes enyészet
Most elsárgítá, 's szemeit betakarta ködével:
„Nagy volt, oh bajnok, 's tartós fájdalma szivednek;
Szúnyadj most, valahára megállt szélhányta porod-
A' maradék, ki ezen földnek birandja határit, [ban
'S szörnyü haláloddal fiait nagy tettre heviti."
Igy szóltak, 's betemették őt a' kis halom' alján
Társaival, 's a' tört kopját melléje letüzték.
Erre hozák Edömért lehajolt bús fejjel, utána
Tarczalt a' nyilazó seregeknek büszke vezérét.
„Haj! mi nem igy nyugodott csak reggel is a' csata-
téren,
Mondák mindnyájan, szeleket megelőze futása,
És nyila messze röpült ragyogón, és gyorsan előtte.
Most pedig éktelenül itt fetreng véres ajakkal,
'S szép arany ijából gonosz ellensége lövöldöz!"
Végre Laborczánt is hozták, 's a' kis halom' alján
Négyöknek tágas sírt ástak az éji leventék.
A' többit halmokba rakák, és dombot emeltek
Testeiken. Tüzet is gerjesztete Csongor azonnal,
Áldozatot hogy tenne nekik kis barna tulokból,
És szomorú torral végkép megválna közülök.
Hős Ete járt egyedül holt ellenségei' halmán,
És az erős bolgárt, kit nagy viadalban elejte,
Nézé, hogy neki is vég tisztességet adasson.
Távol azonközben megvillan az éjjeli fegyver,
Mellyre midőn pillant Ete hős, nagy gyorsan elindúl
Társaihoz, nekik a' jelenést kimutatja, holottan
Sok megrettenik, és javasolja kerülni futással [sen
A' sokaság' erejét; de nem igy Ete, 's Csongor: erő-

Digitized by Google

Állnak ezek bátor sziveikkel akármi baj ellen,
'S a' közelitőket készek fegyverre bevárni.
Még is, hogy ne talán némelly hadi társok elessék,
Hős Ete cselt gondol, 's szaporán igy ejti beszédét:
»Társak, az éj kedvez. Feküggyék kiki szerte nyugodtan
A' tetemek mellé, magam itt a' holtakon ülvén
A' lobogó lángban piszkálok dárdavasammal,
Vagy sárkány tarajú sisakát föltüzöm Izácsnak
Egy hosszú vérrel fénylő kelevézre, hogy ettől
Vissza ijedjenek, és rend nélkül fussanak, akkor
Keljetek, és őket fent kardotok' éle fogyaszsza.«
Végezi. Szét vezeté Csongor kis számu vitézit,
'S a' holtak mellé fektette le őket ötönként,
Hogy mikor a' jövevény sereget szét bolygani látják,
Ők egyesült karral bizvást ölhessenek abból.
Rejtve maradt maga is, 's borzadva ölelte az elhült
Bajnokokat, 's véres képökre remegve tekintett,
'S ége halálos fekvését harczokra cserélni.
Szép Ete hős pedig a' tüznél kelevézre szegezvén
A' sárkány tarajú sisakot fölütötte magasra,
'S bajnok Izács' tetemét, fej nélkül, vértesen, és bús
Helyzetben föltámasztá holt testi halomra,
És maga ült lobogós sisakot kapcsolva fejére.
Már az alatt közelebb járult amaz éji csoport is,
'S erre tüzet látván sebesebben kezde rohanni.
Csorna hozá őket. Lelkét szilaj érzetek ölvén
Vétke' tudásában többé nem lelte nyugalmát.
A' tábort oda hagyta, 's futott kikerülni halálát,
Mellyet az elbúsult Lamias' dühe forrala titkon.

Digitized by Google

Futsz gonosz öldöklő, de utól ér szörnyü hatalma
Véres bünödnek, 's fejedet bekeríti halállal,
Balgatag! a' hölgyet megnyerni hiába reményled
'S holtakról zsákmányt szedvén haza térni veretlen.
A' hölgy férjével, kit elöltél, nyugszik örökké,
'S itt legutósó lesz neked e' réműletes éjjel.
Jő sebesen hadi népeivel deli termetü Csorna,
'S rézhegyü kopját tart könnyen forgatva kezében..
Ekkor kél a' hős, valamint Bakony erdeje' halmán
A' sudaras nagy tölgy, melly zölden messze kinyujt-
Ágait, és magasan jár büszke fejével az égben. [ja
Ott szép fürteivel lágy szellők játszanak, és a'
Tiszta verőfénynél feketés nagy sasfiak ülnek:
Igy kél hős Ete, és lobog ékes tolla sisakján.
Integet a' fölemelt dárdával, 's vissza riasztó
Mozdúlattal Izács' csonkúlt tetemére mutatgat.
Illy szörnyü lehet a' déltengeri sárga halál is,
Melly a' szárazhoz kis sajkán csendesen indúl,
'S lassu szelek hordják veszedelmes szája' leheltét;
Végre rohanva megyen, 's a' népes partok utána
Holtak' testeivel hosszan beterítve maradnak.
Szemmeredezve tekint a' bolgár, látja fejetlen
Bajnok Izács' tetemét, 's kelevézen függve sisakját,
Elrémül. Iszonyodva megáll maga Csorna is, és néz.
Mit véljen, nem tudja, 's mihez tarthassa irányát.
Végre pogány lelkét ekkép szólítja magában:
„Most van-e hát szaladásra idő? Hah! vagy hova
fussak?
Hol vehetek békét, mellyet nem fegyverem adna?
Ál ördög, vagy akárki vagy ott tetemével Izácsnak,

Digitized by Google

Míg fegyvert birhat, nem látod Csorna' futását.»
Illyent gondolván, kopját vete rája boszúsan,
Melly nagy erőszakkal sebesen zúgott ki kezéből,
'S ment egyenest, de kifáradván a' földre lehullott.
Ekközben pengő idegéből kétszer ereszte
Gyors nyilat Und' fia is, megüté egyikével Ikámort,
A' fegyverhordót, ki legott Csornának elébe
Általütött nyakkal leesett, sok kopja zörögvén
Markában, nyomorult! többé nem nyujthat urának;
A' másik nyil zúgva röpül fene Csorna' nyakánál,
'S a' sisakos Hirkunt sebesítvén jobb szeme' táján
Csap be, 's hideg vas hegygyel örökre eloltja világát.
Hős Ete gyors nyilakat lövén igy kezdte csatáját;
Most pedig a' kopját fölkapta, 's hatalmas erővel
Vissza veté. Reszketve futott ki előle az alszél,
Ez pedig a' levegőn sebesen tolakodva sivított,
'S most nem esett le, hanem nagy erővel ütötte közé-
pen
Csorna' kemény paizsát, 's ketté osztotta hegyével.
Gombos övét éré azután, 's ott félre hajolván
Gyenge fehér csipejét szurván vérével elönté.
Fattyú Csorna midőn evvel keseredve vesződnék,
Már közel állt Ete rettentő dárdával előtte.
Népe keverve futott, 's közben valamintha halálok
Kelne, serény haddal némán föltámada Csongor.
Oh mig az öldöklést rebegéssel zengi el ajkam,
Bújatok el ragyogó szép csillagok a' magas égen,
Hogy besötétedjék boruló lelkemnek az éjfél.
Csongor előbb karddal leveré a' termetes Illit,
És az öreg Bekirót ketté szaggatta derékon,

Digitized by Google

A' kik szinte együtt estek le halottan előtte.
Hátban üté Bogomilt, azután a' sanda Kolombárt,
Kit, mi időn arczczal fordult, 's szégyelve futását,
Bőr paizsát védűl tartá, és vagdala karddal,
Szája fölött megvága nagyon, kiütötte kezéből
Kardját is, melly csengve legott a' földre lehullott.
A' bolgárt Csongor még egyszer ütötte meg arczúl,
Mellyre hanyatt fordúlt dombos paizsával elesvén.
Sok futa, mint nap előtt fut az éj' köde völgyek
ölében,
Ő, mint könnyü sugár, hozzájok elére vasával,
És kegyelem nélkül járt ölve, riasztva közöttök.
A' gyalogokból már ötöt ejte le, most kelevézt vön,
Egy földön heverőt, 's Irkunt leütötte lováról,
(Mert csak némellyek szálltak le keresni barátjok'
Elhidegült tetemét, 's a' többi lovon vala) Irkun
Vérző oldallal leesett, és esve nyakát is [czolt,
Szegte szegény, kit jó lova futván messze lehur-
Hogy kengyelben akadt lábát nem tudta kivetni.
Csongor után mind föltámadt a' fürge magyarság,
'S a' szaladó csapatot könnyü harczokban emészté.
Kis szemü Báta, ki mint a' bús csillagtalan éjjel,
Rút vala képében, nagy fejjel, 's ferde ajakkal
Száz ezerek közt is kitünő, komor éjszaki rémként
Kelt, 's iszonyú ordítással kezdette csatáját.
Négy bolgárt üzött egyedül maga. Karjait egynek
Elvágá, a' másiknak megtörte sisakját,
És megtörte fejét, mellyel szédülve ledőlt az.
Futtában megbotlott itt a' kis szemü Báta,
'S vastag törzsökként leesett a' földre zuhanva.

Digitized by Google

A' bolgár Hircsut megfordult rája dsidával,
'S szidva fejének szúrt; de tömött kápája mególta.
Talpra szökött szaporán, 's elvágá ellene' karját,
Majd torkába veré az aczélos kardot; azonnal
Eldőlt a' bolgár, és társa ijedve odább állt.
Vitte szekerczéjét a' markos Tárkony is, és ölt,
Pusztított, valamerre futott ló, ember előtte.
Öt rétű paizsát a' vívó testes Olápnak
Elrontá egy vágással, 's ugyan annak alatta
Oldala' két csontját betöré másodszor. Oláp sem
Várá balgatagúl. Kardjával jól csapa hozzá,
'S bal vállát mélyen megvágta; de őtet azonnal
Főben üté Tárkony, hogy aléltan földre hanyatlott,
'S rajta futó bolgár bajtársi remegve tapodtak.
Már a' két népség' üzése, futása vegyes lőn,
A' rejtett magyarok mind gyors viadalra kelének,
És rosszúl forgott váratlan harczban előttök
A' buta bolgárság. Már a' réműletes éjben
Holtakat is gondolt vesztére rohanni, 's csatával
Nem mere, mint máskor, kétséges harczi szerencsét
Várni, hanem bizonyos veszedelmét futva kerülte.
'S most az ölők' dühödött ajakán, 's az ijedve futók-
Torkaiból kisüvöltő hang egy zajba verődik, [nak
'S a' fegyverropogás, paripák' nyihogása eget ver,
Ott, hol előbb holtak borzasztó csendben aluttak,
'S a' letiport földön még féreg sem vala élő!
Csorna, midőn látá népén gonosz éje' csodáit,
'S a' rettentő hőst, 's fölemelt dárdája' hatalmát,
Megrendűlt, 's vadsága kifogy vala minden erőből.
Fölhágott szaporán, 's megereszté jó lova' fékét,

Digitized by Google

És futa, mint a' rém, mellyet megkergete isten,
'S melly hosszan nyujtózik el a' nagy felleges égen,
'S hogy' leszakad, bús árnyék megy tépetten utána.
Igy futa Csorna, futó népét szaladással előzvén,
És holtakra vetett árnyéka követte futását.
Még sebesebb árnyékánál, és rettenetesb volt
A' szaladó Ete hős, ki vivén dárdája' hatalmát,
Mint a' mennydörgés, ment zúgva, zörögve nyomá-
'S csak hamar általut üté paripáját hátra feszített [ban,
Lába előtt, hol vékonyodik hasa, szőre kopottabb.
Lassúdott a' pára 's halálgond érte ülőjét.
Félre szökött hát, és a' mellynek előle iramlott,
El nem futhatván, fegyverrel várta halálát.
Főben üté legelőbb is Etét; de törötten esett el
A' vékony kelevéz hegyezett vasa csonka nyeléről,
És Ete még állott, mint a' nagy tátrai kőszál.
Annak kormos agyát sok villám szállja ropogva,
'S kár nélkül elenyész, mikor eljut régi tövéhez,
Melly mélyen gyökerezve megállt a' föld' közepében
'S ott az idők' végét ingatlan fogja bevárni.
Igy Ete még állott, 's dárdáját hosszan előre
Nyujtván, míg kardot rántott az, erőt veve ismét.
Monda pedig, mikoron rá készült Csorna rohanni:
„Hitted-e hát te kölyök bolgár, hogy gyenge csapá-
Engem is a' holtak' seregébe fog üzni? de téged [sod
Most megemészt tüstént e' hosszu kezembeli dárda,
És ragyogó kardom szivedet megjárja hegyével.
Majd panaszolni fogod népednek ferde ajakkal, [meg.
Hogy mikoron szaladál, magyar ifju levente ütött
Az pedig ottan rád nem fog hallgatni; hanem fut

Digitized by Google

Fegyverem' élétől, 's egyedül hágy téged az éhes
Férgeknek, kik majd dögödön marakodva lakoznak."
Erre felelt, noha félt, bátran deli termetü Csorna:
„Téged ugyan nagy erőd büszkévé tenne; de láttam
Én már elrémült fejedet, melly szinte lehullott
A' nagy Viddin előtt. Hej! máskép állsz vala ottan:
Most engem büszkén éhes férgeknek ajánlasz.
Várj csak, azok téged sem fognak messze kerülni,
A' ki reánk lappangva csapál, mint éjjeli farkas.
Most vedd e' választ, holtak' rablója, 's dögölj meg."
Igy szólván ragyogó kardját neki vitte, 's keményen
Csapkoda balja felé, 's most mint két tigrisi kölykek
Vittanak elhangzó iszonyú csengéssel az éjben.
A' szaladók megfordulnak bámulva, 's közöttök
Látván egy harczolni urát egyenetlen erővel:
„Vajmi buták voltunk, hogy féltünk eddig is e' csúf
Latroktól, kiknél majd tizszer több vala számunk.
Jertek most, üssünk rájok, 's mentsük meg urunkat."
Hangosan igy szólott; 's mind zajra fakadtak utána,
'S mint sivó lelkek keseredve rohantak urokhoz.
Csorna, kerek paizsát verdeste keményen Etének;
Ez meg' vissza szökött, 's dárdáját messze kinyújtván,
Mellben üté Csornát, hogy azonnal vére kibugyogyant
Torkából, 's elalélt karjával kardja lehullott.
Kardra kapott Ete is, 's nagy erővel vága nyakához,
Melly a' pánczél' kapcsa fölött gyengén vala födve.
Itt éré: a' bolgárnak feje porba vetődött,
Teste pedig nagy zörgéssel hullott el utána.
Szörnyü kínjától vonagoltak tagjai, ékes

Digitized by Google

Arczát szájából kiszivárgó vére csufítá.
Rá hágott Ete, 's mellyeket ő kérkedve letépett,
Tarczal' ivét, teli puzdráját most vissza szerezte,
'S pajzsa helyett baljába vevé, 's vállára akasztá.
Egy csapatot Csongor, 's öldöklő társai űztek,
Sok most erre rohant, ha lehetne, megóni vezérét,
Vagy legalább testét megmenteni víva remélte,
'S csenge boszúálló markokban kardjok' aczéla.
Kikre midőn nézett Ete hős, elejökbe vetette
A' véres fejet: az nagyot esvén földre lekoczczant;
Ő pedig így szólott rettentő szóval „Ihol van
A' magasan kelt fej feketítő porba keverve:
Bánatos anyjának nyujtsátok vissza, hogy őtet
A' zajogó tenger' habjában mossa fehérre; [bé,
Mert nagyon elcsúfult ... de ti sem juttok haza töb-
Sorra vasat nyeltek, dühödők, 's vért isztok előt-
Elkeseredtek ezen, 's szilajabban zúgtak előre[tem."
A' bolgár katonák, de amaz sem szóla sokáig
Mint fecsegő szajkó; hanem a' vont húrral ereszté
Tarczal' erős nyilait, sok az által szörnyű halált halt.
Báluz Imérrel alá fordult: azt mellben ütötte
A' hegyezett vessző, száján besivíta emennek,
A' mint ordított: egyszerre elállt szava, 's a' nyíl
Által járva fejét jó messze kiálla hegyével.
Így ezek a' csörgő fegyverrel porba zuhantak.
Harmadszor csendült Tarczal' szép íja kezében,
'S ekkor sem suhogott nyila hasztalan, a' gyalog
Eddint
Fülhegyen érte, 's tovább kelvén megakadt az idő-
sebb

Digitized by Google

Eddin' czombjában, ki amazt lovagolva követte.
Eljajdultak ezek; de velők nem gondola senki.
Könnyű dárdával Szemiringa leszálla lováról,
Megragadá izmos baljával Csorna' fejetlen
Testét, és szaporán elvonta Etének előle.
Mint őz borjat evő tigris, vagy bojtos oroszlán,
Mellyre hiénarohan, 's konczát vonszolni merészli,
Rá viszi rettenetes körmét ordítva, dühödve:
Úgy mene hős Ete most hosszú dárdája' vasával,
És letöré derekát a' hű bolgárnak: az ottan
Össze rogyott ura' testével, 's nyöszörögve reá halt;
Bajnok Etét ez alatt láncsával mellben ütötte
A' gyors Kelde, 's egyéb társit biztatva reá tört.
Még is Etét mikoron szemlélte rohanni feléje,
Szembe nem állt vele, jó deresén szaladásnak ered-
Őt az ölő ifjú leveré döngetve lováról, [vén.
'S lóra kapott maga, 's most mint a' sas jára közöt-
És magasan forgott véres lobogója az égben. [tök,
Balra szegett fejjel viszi a' mén szörnyü hatalmát,
Tombol, tajtékzik, remeg, izzad, borzad alatta.
Most Ete hős nyilazó Rollónak szúrja hasába
Dárdáját; lerogy az, 's kínjában marja ruháit.
Megtöri Boncsik' agyát, 's melléje lefekteti Zákát,
És jámbor Rutufot, ki gerelyt vete rája; de gyengén
Koczczant az paizsán, 's leesett a' földre rezegve.
Igy ment, mint a' nyil sebesen, 's veszedelmes erővel
Csorna körül már harmadszor, 's kikerülte futással
A' rá hányt kopját, vagy meg-megrázta aczélos
Pajzsát, 's a' bele tört fegyvert hullatta: körüle
Ember, ló hullott az alatt, 's nyöge véresen a' föld.

Digitized by Google

Senki ezentúl a' testet nem merte ragadni,
Csongor is erre került ismét, 's a' kis szemü Báta.
Most a' bolgárság másodszor eredve futásnak,
Vissza futott, árnyékát is rettegve tekintvén. [túl
A' csend, mellyet az éj' viadalma szegett meg, ezen-
Még iszonyúbb, mélyebb lön, mint mikor a' nagy idő
El nem kezdődött, 's a' fő hatalomnak ölében [még
Életerő nélkül nyugodott a' néma teremtés.

A' két tábornak nem volt nyugodalma azonban.
Zúga szünet nélkül a' csillagos égnek alatta,
És tüzeik versent csillogtak az égi tüzekkel.
Áll fenn várában Alpár' ura, néz le, 's ezerszer
Változik el gondos szive' indúlatja: tünődik.
Majd hűl, majd izzad, félelmét váltja haragja;
Majd megalázódik, majd gőgösen érzi hatalmát.
Ébren van, de az álommal vetekedve röpülő
Bágyadt gondolatok támadnak erőtlen eszében,
'S járva, pihenve fején leli szörnyű gondjai' terhét.
Fegyvert ölt most, és a' nagy táborba lekészül.
Egyben elébe siet zokogó neje, fátyolos Ino,
'S szőke Melitta, kiket, mikor egy kikeletkori nappal
Ossa' hegyaljában szedtek koszorúba virágot,
Szép Görögországból tiltott szerelemmel elorzott,
'S titkon ölelt, az anyák' átkait gyönyörébe keverve.
Most ezek eljöttek, 's legelőbb szólt fátyolos Ino:
„Merre Zalán, haj! merre sietsz, bús árva fejünket
Melly szörnyű inségre hagyod hites esküid ellen?
Vártalak, ah mert nélküled nem is édes az álom,
'S most nem jösz te, miként ezelőtt vala jöni szoká-
Hogy keblemben elaltatnád nagy bűneim' átkát, [sod,

Digitized by Google

'S képzelt boldoggá karodon ringatna szerelmed.
Óh mi igen más szív voltál, mikor Ossa' tövében
Szűz lány társammal leltél koszorúzva, 's virágát
Ifjúságunknak, te hitetlen, örökre kicsaltad.
Akkor csábító szemeden szép szikra világolt,
'S ifjú ajkadon olly kedves vala hangja nem ösmert
Honnodnak. Hitető, most melly csúfságra hagyandasz?
Éjtszaka rejtve vagyunk, egyedül elzárva naponnan.
Csak te valál örömünk komor éjjeli csendes időben,
Most fegyverbe sietsz, 's ránk nincsen gondja szivednek.
Ah hát, mig harczolsz, idegen kéz birjon-e minket?
Vagy szabadulván is, hova a' nagy földi világba
Tisztesség nélkül, nyomorúlt, hova menjek ezentúl?
Jöj ki Zalán, oh jöj ki velünk e' harczi vidékről:
Szolgád, és szeretőd, valamerre menendesz, utánad
Lépdelek én, 's el nem fárad kísérni szerelmem. [itt.
Kedvez az éj, jer vissza Zalán, jer, veszni ne hagyj
Vagy várod, hogy bús fényét szemeimnek eloltsa
Ön kezem, és ki setét éjben szívemnek alatta [val,
Fekszik, az is veszszen, nyomorúlt, a' gyilkos anyá-
És valamerre hajolsz, legyen átka, keserve fejèdnek?»
Mellyre Zalán szomorodva felelt, és közbe sohajta:
„Most jősz hát te is, oh most jősz keseríteni, bús hölgy,
Kit más szíveknél tüzésebben kedvele szívem?
Most keserítesz-e? haj mért kellett arra vetődnöm,
Mért kellett idegen földön szemeimbe ötölnöd,

Digitized by Google

Hogy most könnyeidet lássam kebeledbe lehullni?
De ne remegj, megmentelek én: ti előre lementek
A' Duna' partjaihoz. Ha szaladnom kellene, ottan
Fölfoglak titeket, 's a' nagy hullámos özönnel
Kis sajkánk szaporán leröpül Nándornak alája."
Ő ugyan így szólott, 's megörül vala fátyolos Ínó.
Szőke Melitta meg' állt, mint ékes völgyi virágszál,
Melly gyönyörű kebelét a' csalfa melegre kitárta,
'S csak hamar a' fagyos éj' dere hullott gyenge fejére.
Leng azután a' langy szellő, fris harmat esik rá,
'S fürte fölött melegen tündöklik az ifju verőfény,
De kebelét az már többé nem nyitja; hanem vész,
'S hervadt gyenge fejét vékony szárára lehajtja.
Szőke Melitta imígy állott fejcsüggve Zalánnál,
És halovány ajakát szomorún illy szókra nyitotta:
„Bár inkább vennéd el tőlem az élet' unalmát,
És vérző szivemet nyitná meg kardod' aczéla.
Haj! nincs már örömem, nincs semmi reményem azó-
Hogy veled itt egyedül elzárva gyalázatot élek. [ta,
Majd mire kell jutnom, nem tudtam balgatag, akkor.
Fennyen igérgetted, hogy drága szüléim' ölébe
Vissza vezetsz, 's aranyos szavaid vesztemre hitet-
Most buja véreddel megrontád lelkemet; eltűnt [tek:
Szép ifjú napomat komor éji homályba vetetted,
És megvetsz, inségemnek hia hogy ne lehessen.
Menj hát, bizvást menj, örvendtesd fátyolos Ínót,
'S hagyj engem csufságra; de majd megbüntet idő-
Mellytől elragadál, honnom' szent istene téged, [vel,
'S a' sírból kikiált örömidre leányi szemérmem."
Igy szólván szomorun belső teremébe vonúla.

Digitized by Google

Menne Zalán örömest, hogy vígasztalja; de Íno
Lágy ölelésével megtartja, 's kezére borulván,
Féltékeny szavait sugdossa remegve fülébe.
'S már lágyulna Zalán; de felejteti gyenge szerelmét
A' népes tábor, melly zúg várának alatta,
És melly ellenben csillámlik az éji tüzeknél.
Most lezörög, mint egy kísértet, utána Preheszka,
'S a' szálas Kornyik, fegyverhordója, sietnek.
'S csak kevesen bolgári közül, kik elaljasodottan
Vérőket elhagyták idegenbe merülni 's fogyottúl
Éltenek, úgy látszék, hogy kínos végöket érjék
'S végét a' népnek, melly elpártolva magától
Ősi szokásait és nyelvét indúla feledni.
Ő pedig, a' fejedelmi Zalán, aggódva szivében
Hű kísérőket rendel, kik gyorsan utazván,
Éjtszaka hölgyeivel futnának el a' hadi térről,
'S a' Duna' partjánál hírét várnák be, vagy őtet.
Íno pedig keserű könnyekkel tölti meg arczát,
'S szőke Melittával nem egyenlő búban elindúl.
Ekközben jeles áldozatot készíte Hadurnak
A' győztös tábor. Sík tér vala hagyva középett,
Hol magasan lobogott a' tüz halmos farakásból,
És ropogó haragos szikrái az égbe röpültek.
Jó távolságban, mint a' délesti szivárvány,
Melly az eget csoda színezetű boltjával elosztván
A' fagyos éjszaktól délig nyujtózva legörbül,
'S szemtévesztve megáll zúgó nagy tengerek' árján:
Úgy állt félkereken, képpel fordulva tüzének,
Alpár' tája felől Árpád' hadi népe nyugodtan.
Szemközt, és közelebb a' tüzhöz elődi vezérek,

Digitized by Google

És bátor daliák álltak viadalmas erőben,
Mind tisztelve Hadurt, mind hálát mondva Hadurnak.
'S most a' fő táltos Kárel, magzatja Izárnak,
Mellén gombokkal ragyogó köntösben előjött.
Keskeny övét derekán aranyos csatjával akasztván,
Hosszan alá lógott zöld rojtos barna ruhája.
Tarta pedig baltát, 's nagy selleget ötvös ezüstből,
És közelíte, miként közelít a' nyúgati felhő
Nap' lesiettéhez, mellytől a' barna setétség [leg:
Ritkúl bús közepén, 's kiragyog szép széle körös-
Úgy leszen itt kitünőbb a' táltos' termete, képe.
Hosszu szakállával havas üstöke, bajsza fehérlik,
És magasan kiderül nagy homloka tiszta szemével.
Csendes buzgóság izgatván lelke' nyugalmát,
Tiszta tekintettel dalt kezde magában; utána
Titkos dal repesett a' zengő táltosok' ajkán.
Most hátrább lépett, 's szolgáltak társai, zúgó
Csermelyi habzattal megtöltvén sellege' öblét.
Bükfa kupáikat is megtölték gyorsan utána.
Zengve körül állák azután a' nagy tüzet, és azt
Mind egyszerre, kupájokat is bele hányva, meg-
önték.
'S im valamint mikor a' sok századok óta kevergő
Forróság kitör öbleiből, és szikla-tetőjét
Fölrúgván magasan szikrázik el a' levegőben:
Rettenetesb lánggal lobogott föl az éjjeli nagy tűz,
És vereses ropogó szikrái magasbra kelének:
Szerte világos az éj, de az álló néma hadaknak
Tornyosodott árnyéka setét órjási hegyekként
Messze lenyujtózik réműlt várára Zalánnak.

Digitized by Google

De mi moraj támad, mi riad meg az éjszaki sarkon?
Áldozatúl barmok voltak czövekekre kötözve,
Gyenge juhok, 's ökrök, 's harczok' paripái. Előttök
Két őrző állott kezeit botjára nyugasztva:
'S im vastag kötelét dühösen rángatva letépvén
Egy nagy igátlan ökör vészes rohanással elindúl.
Mint naptól a' hó, fénylettek szőrei testén,
'S vitte magas szarvát, ádázan előre szegezve.
Ez legelőbb a' két őrzőt kergette, 's ki rája
Bottal ütött bátrabb lévén, azt messze kivetve
Megtapodá, dühösen földet hányt szarva hegyével,
'S bőge veszett torkát iszonyú hangokra feszítvén.
És futa messze; de a' seregek mindenhol előtte
Álltanak, és ha közel szaladott, fegyverrel ijeszték.
Vissza kerűle tehát, és nagy fáradtan elálla
A' lobogó tűznél. Bámulva tekintgete itten.
Véres nagy szemeit vadan a' nézőkre mereszté,
'S álla magas fejjel, mint a' havas éjszaki jégdomb.
Megragadá szarvát tüstént a' fő hadi táltos,
'S homloka' nagy csontját megüté baltája' fokával.
Földre rogyott az erős állat messzére kinyujtván
Lábait, és hosszú szarvát a' földbe szegezvén.
Ekkor imádságát igy kezdte Izár' fia Kárel:
„Nézz le Hadúr, csillag szemeiddel az ég' közepéből,
És ha mikor kedves vala néked az illyen ajándék,
Vedd kegyesen most ezt; adj honnt idegenbe futók-
A' barmok neked esnek el itt kezeinknek alatta, nak.
És neked ég lobogó lángunk. Hagyd, veszszenek úgy
Elleneink, valamint a' viznek csepjei vesznek el

A' lángban, 's valamint vasainkkal az áldozat elhull.
Veszszenek el, 's tűzzel, vassal ronthassuk el őket."
Égre tekintgetvén így szóla Izár' fia Kárel,
'S a' figyelő daliák mind megzendültek utána.
Rettenetes lett most az imádság' hangja szavokkal.
Szörnyű láng szemeik, mint egy bús üstökös, égtek,
És hademésztő tűz csillog vala mindenik arczán.
Így könyörög komor anyjának, mikor érzi jövését,
Barna fejét rázván a' vad kölyök éhes oroszlán,
Vagy sziklás fészekben ülő nagy sasfi, ha hallja
Barnás felhőkből apját csattogva leszállni;
Így könyörög nagy erőszakkal, 's éhsége' hevében
Éles erős szemeit, 's száját megnyitja visítva.
Párduczos Árpádnak csendes vala képe, 's szemében
Köny ragyogott, mint kék levelen szép reggeli harmat,
Hangja pedig rettentőbb volt valamennyi' szavánál,
Olly nagy erővel jött érző fejedelmi szivéből.
Még magasan lobogott a' tűz' nagy lángja Hadúrnak.
Kardjaikat kivonák mostan valamennyi vezérek,
'S égre szegék, haragos hangon egyszerre kiáltván:
„Veszszenek el! tűzzel, vassal ronthassuk el őket."
Ezt mikor a' seregek hallák, buzdulva emeltek
Fegyvereiket, földrendítő rivadással üvöltvén;
„Veszszenek el! tűzzel, vassal ronthassuk el őket."
Nem ropog így a' hegy, mikor éltes sziklatetőin
Össze veszett viharok harczolnak durva szelekkel,
'S roskadozó szirtét feketés üregekbe lehányják.
Vagy mikor a' nyugovó tengerre zuhogva lecsapván
A' magas árboczokat kitörik csikorogva derékon,

Digitized by Google

'S tarka vitorláú nászádokat össze kevernek:
Nincs illy szörnyü moraj, 's rémítő hangos üvöltés.
Hősei Alpárnak, meg nem réműltök-e, vagy kik
Messze hazából illy tova jöttök halni, görög nép
'S harczos bolgárság, szivetek nem hűl-e meg erre?
Mért dobog olly zajosan, hajatok mért borzad az égre?
Oh bizony itt méltán támad félelmetek. A' melly
Éjszakról iszonyún harsog, nem gyáva kiáltás:
Férfiak állanak ott, nagy romlást eskve reátok.

Digitized by Google

HATODIK ÉNEK.

Barmaikat most sorra ölék a' táltosok, és hogy
A' nagy igátlan ökört meg akarnák metszeni, gyor-
Lábra kel az, 's a' tűzláng' szélén által ugorván, [san
Éktelenül kormos bőrrel hamar elfut előlök.
Űzik, ölő nyilat, és kopját lődöznek utána,
Meg nem tarthatják; fut az egyre, kemény hasa' bő-
rén,
'S hátában viszi a' nyilakat, 's tört kopja' darabját.
Most szabadon megyen, és vaktában előre bolyong-
A' jövevény bolgár seregek' közepébe vetődik. [ván,
Sok vala már, ki nyilat, kardot készíte, gyanítván
A' nagy zajgásból, hogy baj támadhat, azonban
Látván a' szaladó barmot, nagy örömmel örültek,
És leverék tüstént víg tort készítve belőle.
Haj! mi keserves lesz reggelre az étel ezeknek,
Hány vagyon itt, ki ma tobzódik jó kedvvel utószor,
Kit többé se' velős csontok' bele meg nem erősít
A' sírnak fenekén, se' vidáman rája köszöntött
Életadó bornak ragyogó szép nedve nem ébreszt.
De térjünk ismét lobogó lángjához az Úrnak,
Kit forró szívvel hadat űző sergek imádnak.
A' tüneményt látván sokan ott gyanakodva jövendő
Rosszakat értének, 's tévesztő csalfa szerencsét.
Hozzájok szaporán így szóla Izár' fia Kárel:

Digitized by Google

„Mit rémültök ezen, hadat értő férfiak? Íme
Mind leesének az áldozatok, csupa egy futa tőlünk,
Éktelenül az is, és sürüen vérezve nyilakkal.
Meglássátok, az öldöklő viadalnak utána
Csak kevesen fognak csúfúl menekedni futással;
És azok is véres fejjel bágyadtan omolnak [sák,
Rémült hölgyeikhez, hogy azoknak nyögve mutas-
Melly iszonyú sebet ejt a' fényes szittyai fegyver."
Így szólt, 's a' néphez szavait több társai vitték,
'S a' zajgó seregek némulva lecsillapodának. [ből
Ekkoron a' lakozást kezdék; de nem inga helyé-
A' tábor, se' csoportba, se' szét nem bomla; hanem
Férfiak öntöttek habozó bort bükfa kupákba, [gyors
Sorra vivén étkekkel együtt a' kész seregek közt.
Körben erős daliák, 's kaczagányos harczi vezérek
Ültenek, és vígan lakozának az áldozatokból.
Jól megelégedvén, buzdító harczi beszéddel
Váltogaták egymást, 's dal verte az éjnek unalmát.
Közre pedig legelőbb viadalmas Izár' fia Kárel —
Unszolván őt a' daliák, és harczi vezérek —
Jött rézzel ragyogó kobozát pendítve szavához.
Hangos enyelgéssel játszott könnyű keze húrján,
'S messze kizengett ajkairól a' kellemes ének.
„Gyászos vagy, 's szomorú, emléke az ősi időnek.
„Pusztító képpel leng rajtad az átkos enyészet,
„'S vissza, letűntöd után, fájdalmak' hangja süvöltöz.
„Haj! valahányszor az énekben zendülve közelgetsz,
„Köny lepi a' szemet, a' későkori énekes' arczát.

Digitized by Google

„Gyászos vagy, 's szomorú, emléke az ősi időnek."
Igy kezdé: szavain szemfényei könnybe telének,
Mindenik erre veté szemeit, 's ő dalla tovább igy:
„Mért örvendsz magadon ragyogó szépsége Csatárnak,
„Szűz Habilán? mért pártázod fiatalka fejednek
„Ékes arany szálát koszorúzott völgyi virággal,
„Fürteidet pedig a' havazó vállakra bocsátván,
„Mintha sokáig örülhetnél, szellőnek ereszted?
„Ah viharok zúdulnak elő, 's egymásra csatázván
„Elszórják örömed' pártáit gyenge hajadról,
„Eltemetik napodat, 's szemeidnek tiszta világát.
„Fogsz te örülni, de víg örömed' tartása rövid lesz,
„Ah rövid, és elenyész, valamint a' hajnali szép fény.
„Vagy mi moraj támad? Nem Bendegucz, a' ki közelget,
„A' haragos kutigúr? Nem az ő, szép ifja Csabának,
„Bajnok Apor lovagol sebesen vágtatva keletről.
„A' dobogó gyors mén büszkén hánykódik alatta:
„Fényes boglárok csillognak sárga fejéről; [nyét.
„Kurta sörény veri tiszta nyakát, szél hordja söré-
„Ő pedig űl aranyos dárdát ingatva kezében,
„Mint zöld ág' tetején reggel szép égi madár űl,
„Melly ott szárnyat emel ragyogó tollának örülvén.
„Igy közelít a' hős: öröm, és szerelem van alakján,
„'S messze előre ragyog vágyódó lelke szemével."
„Jár ősz apjával Habilán sik puszta mezőben.
„Ott leli őket bajnok Apor, 's leszökelve lováról,
„A' lányhoz tüzesen pillantván, mond az atyának:
„Ősz atya, régi vitéz, ha jeles volt híre Csabának,

Digitized by Google

„'S ösmeretes nálad, fia jő most, vedd kegyelembe.
„Lányodat, a' hajadon Habilánt add, hölgye lehessen."
„Erre Csatár, az előszült hős, így szóla viszontag:
„Tőled is oh Habilán, szép gyermekem, elmaradok hát?
„Elmaradok, 's veled itt elhágy vég dísze koromnak,
„El végső örömem! .. De te vidd nagy hírü Csabának
„Hős fia, vidd haza őt nyugovó váradba; szeressed,
„Légy gondos mellette, 's vitéz, mint híres apád volt,
„Hogy boldog legyen úgy a' bajnokok' anyja öledben."
„Így az öreg, 's első szerelemmel Apornak ölébe
„Hajlott szűz Habilán. Levevé pártája' virágit,
„'S bajnok Apornak adá; de közel vala szörnyü haraggal
„Bendegucz, a' kutigúr, 's most mint nagy üregbeli sárkány,
„Melly véres taraját magasan viszi barna fejével,
„Elfödi a' napfényt, 's rémítőn röpdös az égben,
„Körmei, 's emberevő foga mérgesen össze koczogván:
„Úgy mene Bendegucz, a' zengő osarnokba haraggal."
„Most oda már örömed, szép fürtü leánya Csatárnak.
„Megszakad a' vigaság, ijedelmek' fellege száll le,
„'S a' zengő hajlék némúl a' benne lakókkal. [ta—
„Merted-e hát, így szól, — 's a' csarnok reszket alat-

Digitized by Google

»Merted-e, gyáva fiú, megelőzni szerelmemet? Élted,
»'S honni csekély híred, ha hatalmam akarja, kivesznek:
»Nem Csaba' magzatját illetheti lánya Csatárnak,
»Hagyd nekem őt, 's haragomtól félj, melly téged elejthet.»
»Igy szólván fenyegette Aport. 'S harcz lenne közöttök,
»Rettenetes, mellyen Habilánnak szive szakadna.
»Nem tűrhette Csatár, bátran mene Bendegucz ellen;
»Megtartá haragos karját illy szókra fakadván:
»Bendegucz, így vagy-e hős eleidhez tettre hasonló?
»Nem rémülsz az atyát végső örömében elölni,
»Hogy kisüvöltsön bús sirjából átka fejedre?
»Menj, kérd dús Emezát, vagy az ékes Bimba' szerel-
»A' ki Meótisnál nagy földnek birja határit. [mét,
»Menj, te hatalmas vagy: Kérj, és nyersz hölgyet egyébütt.
»Hagyd itten Habilánt, én őt, kire vágya szerelme,
»Nagy Csaba' magzatjának adom, szép bajnok Apornak.»
»Tisztelvén az öreg daliát elhallgata ekkor
»A' kutigúr; de szivében még elvitte haragját.
»Jó szelek a' morajos felhőt éjszakra csavarják,
»Zúgva, borongva megy az; de megáll végtére, 's
»Barna halálos kebléből elszórja sokáig [ijesztő
»Rejtett mennyköveit, 's hegyek, erdők égnek alatta:
»Gyászos vagy, 's szomorú, emléke az ősi időnek!
»Elmene már Habilán fiatal deli nője Apornak,

Digitized by Google

»'S űl vala hősével Tanaisnak habjai mellett,
»Csinos fürtü fejét a' hős' vállára lehajtván.
»Csendes volt a' víz, sok fény fürdik vala benne
»Gyenge sugárzattal, 's szél nem fodrozta be színét.
»Elnémúlt mind a' zajos élet' hangja körűlök;
»Ünnepet ült a' természet, nyugalomra bocsátván
»A' viharok' seregét, 's az ölő villámi hatalmat,
»Kísértő denevér félt a' tündökletes éjtől, [lyal.
»'S megmaradott üregén az irígylő sanda bagoly-
I lly díszes nyugalom közepett csak félig örülvén,
»Megszólal Habilán, és zeng szava kellemes ajkán:
»Bajnoki szép férjem, kedves nekem a' te vidéked,
»Ah de nagyon retteg Habilánnak szíve miattad.
»Vagy nem fegyvereket hallok csördűlni? mi barnúl
»Déli fenyérünkön? nem Bendegucz, a' ki közelget?
»Jöj, vigy el, szaporán, vígy el váradba 's nyugaszsz
meg.»
»Így szólván mene férjével; de utánok eredvén
»A' haragos kutigúr, mérgedve kiáltoz Apornak,
»Hogy hölgyestűl őt, ha nem áll meg, elejti nyilakkal,
»'S mellyet rejte, kivillámlik réz fegyvere szörnyen.
»Ekkor Apor, hova lenne? megáll, 's hölgyére bo-
rultan,
»Hölgyem, szép Habilán, mondá neki, veszni ma-
radsz-e
»Itt velem, ah fuss el, küldj fegyvert csarnokaimból,
»Vidd haza csókomat, így, vidd el, majd elmegyek
én is.»
»Menne; de a' kutigúr kopját vete rája kegyetlen
»Markából, 's mene, mint villám, a' kopja' hatalma.

Digitized by Google

„Kárt még sem tehetett, a' földben elálla rezegve.
„Onnan Apor kiragadta, 's az öldöklőnek imígy szólt:
„Hős vagy-e, vagy latrok' vezetője, hogy így közelítesz,
„Mint rabló fene vad? De ne bizzál, vissza megy e'
„És iszonyú dühödő fejedet megfúrja velődig."[vas,
„Igy szólott, és vissza veté a' somnyelü kopját.
„Bendegucz elkerülé; de serény katonája Kelendi
„Általa meghasadott fejjel láttára lefordúlt.[Indúlj,
„Zúg, morog a' kutigúr, karddal rohan ellenök...
„Indúlj szép Habilán, oda lesz hős férjed, elejti
„Öt a' vad kutigúr önnön várának előtte.
„Újra viaskodnak. Nincs fegyver hajnok Apornál,
„Még sem rettenik ő. Egy zordon szikla darabbal
„Rá megyen, és dombos mellét üti teljes erővel.
„Bendegucz itt megdöbbenik, és lélekzete fúlad,
„Nagy feje is lehajol; de körül van népe, *segíti.*
„Eszmél újra, 's az ellene jött, 's katonáit ijesztő
„Hőst döfi, nagy kardját puha ágyékába meritvén.
„Indúlj szép Habilán, oda már hős férjed, elejté
„Öt a' vad kutigúr önnön várának előtte.
„Indúl, haj! későn, a' vadnak körme közé jut,
„'S szörnyet hal gyötrött lelkét fájdalma elölvén.
„Ott vész, 's gyenge fejét vérző férjére lehajtja.
„Még ekkor nem húnyt le borongó napja Csatárnak.
„A' viadal' hírét hallá, 's átkozta vivóját:
„Mért rázzátok irígy szelek a' fát, melly egyedül áll?
„Gyenge virágai elhullnak fonnyadni tövéhez.
„Mért jötök viharok, zöld ágat törni fejéről?

Digitized by Google

»Áll a' bús törzsök. Keserűség' nedvei mossák
»Vén gyökerét, hogy dísztelenül fölkeljen az égbe.
»Óh Apor, óh Habilán, ti virágai voltatok a' vén
»Törzsöknek. Hova hagytalak el, hova hagytatok engem?
»Igy szólott csikorogva, 's szavát elfogta keserve;
»De hallá fenn a' hadak' istene lelke' siralmát,
»Csúfos harczáért megutálván Bendegucz' éltét,
»Rajta ütött, 's leveré haragos villáma' tüzével.
»Gyászos vagy, 's szomorú, emléke az ősi időnek!
Végezi; bús fejöket mindnyájan földre sütötték,
Árpád a' győztös seregek' fejedelme pedig szólt:
»Éneked, óh Kárel, szomorú, gyötrelme szivünknek.
Mert harag, és szerelem, ha határ nincs benne, keser-
Romlással megyen a' rövid élet' napjain által. [ves
Mégis az elmultról mindenkor kedves az ének,
És örömest halljuk dalszóban az ősi hatalmat.
Csak rokon, a' rokonok' keblébe ne mártana gyilkot,
Haj! csak véréhez soha senki ne lenne kegyetlen.
Nemzetem! és késő unokák, a' mit mi szereztünk,
'S szerzendünk ezután, nem dönti-e porba, homály-
Egymás ellen ütött villongó kardotok' éle?» [ba,
Igy szólt; 's mindenik elnémúla vezéri szavára:
Aggodalom tölté lelköknek harczi haragját.
Végre kiáltának némelly hadi büszke vezérek: [ról,
»Mondj te nekünk más dalt, kürtös Lehel, ősi hadak-
Győzödelem legyen éneked, és zengése örömzaj.»
Ekkor előveszi szép kürtét Lehel, és bele fúván
Vékony hangot ereszt torkából, melly az üreglő

Digitized by Google

Csontot megjárván harsány hatalommal ömöl ki,
'S változatos gyönyörü zengzettel játszik az éjben.
Megszünik, és az erős ajakakról elveszi kürtét,
'S dalra fakadván, most így mondja csatáit Ügeknek:
»Halljátok szavamat, daliák es harczi vezérek!
»Bár azok is, kikkel földrázó harczokat üztünk,
»Hallhatnák azok is dalomat diadalmas Ügekről.
»Hol vagytok rohanó Hábor, deli termetü bátyám,
»Hol van hős Edömér, hol kellemes ifju Laborczán,
»'S a' nyilazó Tarczal' kezeit melly álom emészti?
»Ah, mint máskor, ezek többé nem hallanak engem:
»Némán a' szomorú holdnál leterülve feküsznek,
»'S vérök az öldöklő harczok' mezejében özönlik.
»Nem hallhatnak már, de dicsőség, 's fény lepi őket,
»'S száguldó paripák telepitik elébe Hadurnak,
»Hol diadalmasan ül nagy fellegen a' magas árnyék.
»Mégis erős megválni nagyon; de csatáit Ügeknek
»Halljátok figyelő daliák, és harczi vezérek!"
»Honn! besötétedik a' te eged, porfelleg omol rá;
»Ellenséges erő közelit, fene népe Huronnak,
»Barna Huron legelől, mint örmény bojtos oroszlán,
»És rengő sisakú fia, délczeg Uláma rohannak.
»Mért rendülsz veszedelmeiden nagy honnja Ügeknek?
»Még neked állnod kell, oh mért rendülsz meg alattok,
»Bajnokaid nem gyáva fiúk, nem gyenge galambok!
»Kél Ügek, a' véres kardot hordozza Kevergő.
»Csattog az össze hivó paizsok' hangos reze, buzgány

Digitized by Google

»Dárda, tegez, kardok csördülnek, 's össze verődik
»Száguldó lovakon a' döntő szittya magyarság.
»Kél Ügek, és zajogó seregek villognak előtte.
»Rajta! kiált, 's az egész tábor földrázva megindúl,
»És csattogva süvöltve csap a' két nagy sereg össze.
»Igy vínak hegyi fergetegek magas erdei fával,
»Vissza imígy harczol nagy szálfa szeleknek urára,
»Hogy moraj indúl, és dőbbentő szörnyü csikorgás.
»Itt is az össze ütött fegyver, fene harczi süvöltés,
»A' nyihogó paripák rettentő zajba verődnek.
»Vas karral bátor daliák egymásra rohanván,
»Kopja röpül, 's gyors nyíl, a' vívók' szörnyü halála.
»Döng, recseg a' paizs, és kelevézek törnek el élén.
»Vértek, 's a' tarajos sisakok rongyokra bomolnak,
»'S véres kalpagokat tipor a' ló ronda fövényben.
»Bátor Ügek viszi öldöklő nagy kardja' hatalmát,
»Nincs, ki megállja szemét, 's hademésztő karja' csapásit.
»Csak te vitéz ifjú, gőgös magzatja Huronnak,
»Csak te rohansz neki biztodban; de halálos ütéssel
»Téged Ügek lever a' lóról nemződnek elébe,
»'S porba kevert ajakad panaszos hangokra csukódik.
»Ott nem késik Ügek, viszi harczos lelke' haragját.
»A' láncsás Hubarát ketté vagdossa derékon,
»És testes Remilint, ki reá nagy bottal irányzott,
»Gyorsan agyon vágván, velejét kardjával elosztá.
»Őt azalatt dühödött hangon szólítja Huron, 's jő
»Két élű dárdával elő, mint éjszaki csillag, [ve.
»Melly haragos szikrákat hány, 's fut az égen ijeszt-

Digitized by Google

»Úgy jöve, 's a' sereget szörnyű rohanása meg-
osztván,
»Bátor Ügekre csapott, 's derekát megütötte kemé-
nyen,
»És behatott az ütés a' hősnek harczi vas üngén
»Réz öve tartá meg, behajolván a' nagy erőtől.
»Őt Ügek, a' dobogó paripán meg' helyre verődvén,
»Vissza nyomá, dárdája nyelét elvágva vasával.
»Hátra tekint azalatt, 's mint látja, körül vala véve,
»Népe kemény harczczal harczától messze sza-
kadván.
»Hagyja Huront, és vissza kiált, és vissza ügyekszik.
»Utját állnák itt; de zörögve lehullnak előtte,
»Mint a' sárga levél szélnek futtára mozog, 's hull.
»Bajnoki közt van már, 's rettentőbb harczokat in-
»Hajtja Huront fene népével, 's öldökli, zavarja. [dít,
»Barna Huron megfordúlt most, mint hírtelen árviz,
»Megragadá nagy Ügek' lova' fékét, 's mellire tartván
»Széles erős paizsát, így szóla »megállj Ügek, a' nép
»Veszve ne szenvedjen, harczoljunk ketten ügyünk-
ben.»
»Így szólott; horkanva megállt nagy Ügek' lova 's
»Hős megverte rezes paizsát, és inte hadának. [a' két
»Mint mikor a' tündér lecsap a' tengerbe kezével,
»Ott az eget vívó hullám két részre kitérvén,
»Tiszta verőfénytől ragyogó vízoszlopok állnak,
»Ő pedig a' száraz tenger' fenekére lerándúl,
»'S a' kibukó szörnyet buzogánnyal verdesi, rontja:
»A' két had fénylő fegyverben imígyen elállott,
»És iszonyú képpel közepett egymásra rohant a'

Digitized by Google

»Két fejedelmi vitéz. Legelőbb Huron éreÜgekhez,
»'S vállon üté, 's paripája' nyakát megvágta kemé-
nyen.
»Bátor Ügek' vállán a' párducz nyomban eloszlik,
»Vérzik válla, süvöltéssel paripája megugrik,
»De nagy erővel vissza csap ő, megdönti Huronnak
»Sárga lovát, vele barna Huront megsujtja, hogy
eldől;
»Hagyja lovát ő is, melly már meghajla nyakával.
»Addig erős lábbal fölkél Huron, újra csatát kezd
»A' megrendített sisakot leszorítva fejére.
»Most gyalog ütköznek, szikrázó kardjaik' élén
»Harczi veszély reszket, 's az enyészet' szörnyű
hatalma.
»Vág Ügek, ellent hány dühödő Huron, és valahány-
szor
»Űzi az, annyiszor ő nagy erővel vissza szoritja.
»Vérzenek, és a' vér tapodó lábaikra lecsordúl. [el,
»Most Ügek elszántan, hogy győz, vagy halva terül
»Gyorsan odább ugrik, 's jobbját megkapja Huron-
»'S markából kitekert kardját a' földre hajítván [nak,
»Mondja: Huron hátrálj, megalázott téged Ügek ma.
»Engem-e? halj meg előbb, mint ezt mondhassad!
imígy zúg
»A' bőszült, 's véres kezeit nagy Ügekre kinyújtja.
»Harmadszor rohan a' két hős egymásra haraggal.
»Porzik lábok alatt a' föld, csikorogva forognak
»Karjaik, és széles mellök dobbanva üt össze,
»Gyengül végre Huron, nagy Ügek töri nyomja
kezével.

Digitized by Google

»Folyta' sík' közepén Álom' kis csermelye délről,
»'S teljesen eltölté szűk medrét szőke vizével,
»Abba merült fél lábával Huron, és veszedelmét
»Lelte, erőt vesztvén gonosz állásával; azonban
»Jőne segítő nép; de Ügek' hada vissza ijeszti.
»Barna Huron leesett Álom' patakába, szorongó
»Oldala, 's hátra feszült derekának csontja ropogván.
»A' két hős Álom' medrét roppanva betölté.
»Tajtékozva kitért nagy földet elöntve vizével
»A' dagadó csermely; de kikelt Ügek onnan azonnal,
»'S Barna Huront fúladva hagyá bús népe' kezére."

Igy dallá az apák' harczát Lehel: őt komoly arcz-
Hallák a' daliák, és buzgó lelki gyönyörrel; [czal
Szíveiket pedig a' seregek' rivadása betölté,
'S megmozdúlt iszonyú kezeikben az emberölő vas.
Párduczos Árpádot fellengző képzet emelte,
'S dallá lett ajakán a' szittyai szózatok' árja; [tők:
Szólt pedig igy, 's közelebb tolakodtak az ütközet ér-
»Rendületlen atyák! melly szó lehet a' ki fölérje
»Bajnoki lelketeket, 's karotok' diadalmi hatalmát?
»Döntő vállaitok megnyomnák a' vasak' és a'
»Megszakadó sziklák' rohanását, könnyü nyilakkal
»A' szélvészt megelőznétek, 's a' záporok' árját.
»Mégis hol vagytok? szemetek' hadi fénye hová
húnyt?
»Ősz fejetek haj! porba merült, 's csüggedve le-
hajlott
»Bajvívó karotok. Pedig igy kell veszni nekünk is;
»Ott, hol Ügek, deli Álmos atyám, hol ezernyi le-
venték,

Digitized by Google

»'S nemzetölő Etelének erős vas karja nyugosznak,
»Nyitva van ott a' vissza hivó föld' gyomra nekünk is.
»Mert isten' keze van rajtunk. Ez akarja, 's ropogva
»Megrendűl a' sziklafenék a' föld' közepében,
»És vele megrendül az egész nagy földi kerekség.
»Ez pillant, 's a' tengereket kifogyasztja szemével,
»Új forrást indít, 's abból harsogva lezúgnak
»Országos folyamok, tengerré gyűl az özönviz,
»És hulláma eget verdes: nincs földi határa.
»Ő int, 's a' rohanó daliának karja hanyatlik.
»Jő szele, 's száz ezerek' lelkét viszi, hozza magával.
»Mégis az ordító zivatart ha ereszti, 's utána
»A' feketült sziklát csikorogva kirázza tövéből,
»A' daliák' neve ott nem vész: azt hordja magával
»A' zivatar, 's hegyek és völgyek' zendűlnek utána.
»Sőt ha hegy és völgy elsülyed mélységes üregbe,
»Akkor is ékes egén a' hős' szép csillaga fénylik.
»Oh hát kísérj el hadi bátorsága szivemnek,
»Kísérj el, valamerre megyek, valamerre csatázok,
»Hogy mikoron fejem a' megemésztő porba lehajlik,
»Mondhassák: fia Álmosnak, unokája Ügeknek,
»Itt nyugszik sok harcza után a' párduczos Árpád,
»A' honnért küzdő seregek' fejedelmi vezére."
Végezi. Elszántan, 's némán állottak előtte
A' daliák, minden csep vérök harczra hevűle,
'S bátor, emelt fejeik iszonyún Alpárra hajoltak.
Bujdosik e' közben megtévedt lánya Hubának.
Őt mikor a' hidat átkelvén megcsúszna, levitték
A' csendes Bodrog' hullámai, partra vetődvén

Digitized by Google

Ott nyugodott egyedül. Közelíte dühödten azonban
A' vad póri csoport; de sürün nőtt zsenge fűzekkel
A' remegő lánykát Bodrognak partja befödte.
Mentve maradt, 's mikor észre vevé távozni veszélyét,
Merre hivé apját bujdosni, serényen iramlék.
Nem tett zajt sehol is, félvén az előbbi veszélytől,
Nem zengette nevét; hanem eltelt szíve sohajtván,
Sírva kereste nyomát, és könnye az útra lehullott.
Végre közel jut egy erdőhöz, hol szálas iharfák,
'S illatozó hársak sűrűn állottak előtte.
Itt borzadva megáll, betekint a' barna homályba,
'S vissza ijed; de csaló lágy zengzet tartja figyelmét,
'S lassu moraj terjed, valamint ha beszédes ajaknak
Hangjai volnának. Néz, és ösvényt lel az erdőn,
'S megy remegő kis lábaival puha földre tapodván.
Messze haladt; de az álösvény elhagyta, 's azontúl
Úgy bolygott, mint a' csábító hang' nesze csalta.
Mentében tövisek szaggatták könnyü ruháját,
'S szőke haját, melly fodraival vállára leomlott,
A' lehajolt ágak bekeríték vad koszorúval.
Rettentőbb lett a' hang is, közeledve, fülének,
Sas keselyük vijjogtak alá vén sziklatetőre,
És csattogva levergődvén, a' fészkes üregben
Nagy zajgások után haragos szerelemmel elültek.
Megmordúlt a' mély barlangok' gyomra, 's az erdőn
Lengő gyenge szelek zúgó szárnyakra kelének.
Itt a' rengeteg, ott vad szikla vetődik elébe,
'S fenn, hogy lássa baját, száz csillag' fénye világít;
Ő pedig a' futamó rémek közt védtelen állván,

Digitized by Google

Illy panaszos szózatra fakad, 's fagyos ajki remegnek:
»Ah hova csaltál el, melly most rémítesz, ölő hang?
Hol van atyám, hol testvérim, játéki szívemnek,
'S hol vagyok én nyomorúlt? Itt a' bús rengeteg, ott
Kormos agyú sziklák, rettentőn kelnek előmbe, [a'
'S a' futamó rémek, 's fene körmű állati csordák.
Istene hősömnek! hova hagysz illy ótalan' engem?»
Igy szólván, a' földre rogyott, 's szeme ködbe borúla.
Veszni jövél-e, szerencsétlen, körmébe az éhes
Medvéknek, 's étkül a' bolygó rókafiaknak?
Tiszta kökény szemedet hollók vájják-e, fehérlő
Ékes tagjaidon férgek' lakozása leend-e? [szer,
Nem, téged soha sem hágy el, ha nyomorgat is egy-
Istene hősödnek... Im száll a' mennyei nemtő,
Egy tündér gyermek, védnek küldetve Hadurtól.
Ezt, hős Zongortól nemzette világtalan Olna,
És bajjal nevelé. Tündérek jártak előtte, [vén.
Gyenge szülötte körül, 's körülötte susogva röpös-
Végre baját látván, forrásos Orozda hegyénél
Mélyen elaltatták, 's a' gyermeket égig emelték,
Ott hogy erősödjék, adták a' Szellem anyának.
Az mihelyest látá, nagy erőt ada gyenge szivébe,
Melly, mint embereké, testéből el ne röpüljön,
És az időkön uralkodjék. Szép gyermeke igy nőtt,
'S titkos kedvéből legelőbb is az ísteni helyről
Földre tekintgetvén gyakran lemosolyga, 's leszálla.
Égi szelíd arczán csábító földi vonások
Változtak, 's érzés látszott gerjedni szemében.
Most is az ájúló lánykát sajnálva, megindult.

Digitized by Google

A' hadak' istene őt bátorrá tette nyilával,
'S könnyü galambszárnyat vete két karjára segédül.
Itt hogy az ékes lányt látá elhagyva heverni,
A' morgó vadakat csendessé tette nyilával,
'S hangos ezüst íját suhogó hársgalyra akasztván,
Hogy lassan zúgjon, meghagyta az éjjeli szélnek;
Tüstént lassúdott a' szélzajos éjjeli zúgás.
Ő pedig a' bágyadt lánykát álomba meritvén,
Gyermeki karjaival lágyan ringatva kivitte,
'S egy patakér mellé letevé puha völgyi füvekre.
Ott lemosá deli tagjairól sebe' szennye' homályát.
Eltüneté sebeit, 's könnyített szíve' szorultán.
Szép haja' fodrait is könnyü tündéri kezével
Össze szedé, 's lassan dobogó mellére bocsátá.
Megtépett leplét gyengén szőtt égi ruhával
Váltva, sugár derekát lekötötte tulajdon övével,
Mellyen gyenge szivárványként sok színü huzások
Látszottak, 's szélről hajnal' szép színe piroslott.
'S még nem kelté föl; hanem a' hűs csillagi fénynél
Csendesen a' nyugovó lánynak melléje borulván,
Szép haja' fodraival, 's ragyogó karjával enyelgett,
'S ártatlan csókkal meghinté ajkait, arczát.
Már ekkor keleten kiderült a' hajnali szépség.
Atyja helyett most a' vágyódó délszaki tündér
Jött új fényben elő. Nem volt illy ékes az első
Leggyönyörübb hajnal. Mint a' sós tengeri tajték,
Válla, 's emelt nyaka, 's lábának teli szára fehérlett;
Bájlólag lesimult egyebütt deli teste' ruhája,
'S tiszta szivárvány kelt karcsú derekának övére.
Lába setét dombon nyugodott, feje égen ötölt fel.

Digitized by Google

Tündöklőbb lévén, mint máskor, fodra hajának,
'S bánatos orczáján fiatal szépsége ragyogván,
Igy kele, 's rá az egész természet' képe mosolygott.
Felleg nem látszott, szélvész nem zúga az égen.
Ő kinyitotta piros kebelét, 's vágyódva sohajtott,
'S szellőként mene szét tüstént a' gyenge sohajtás.
Megnyílt szép szeme, és szerelemmel néze le, nyom-
A' nyugovó földön minden fű' szála megindúlt, [ban
'S hozzá hajladozott falevél, és gyenge virágszál.
Ez, mikor itt epedő szemmel letekinte, Hubának
Lányát, a' gyönyörű Hajnát meglátta, 's szivében
Fölgyúladt hevesebb lángokkal előbbi szerelme;
Nyugtalanúl igy szólt, 's a' föld hallotta beszédét:
»Veszszen-e hát a' kedves alak, kit szívem ohajtoz?
Veszszen-e, 's e' bús szem békével lássa halálát?
Ah nem, előbb örök életemet átokba merítem,
Mint szép tagjain a' vadakat marczonglani lássam.
Meg kell mentenem őt, vagy már ha lehúnya örökre,
Eltemetem, 's gyászos sírjánál ülve kesergek,
És besötétítem vesztén a' földi világot."
Igy szólván, szép orczáját felhőbe borítá,
'S veszni lejött szomorú felhőkön az égnek öléből.
Tüstént a' nagy eget befogá sürű barna setétség,
Éj lön másodszor, 's a' rémek vissza tünének;
Ő pedig a' földön vala már, 's meglátva Hadurnak
Hangos ezüst íját a' zúgó hajlatos ágon,
Elrettent, de utóbb levevé, 's lelkében azonnal
Biztos erőt érzett. Igy ment tova, 's völgyi mezőben
Lelte az alvó lányt, 's az enyelgő gyermeket. Itten
Elrejté az ezüst íjat, 's igy monda szeliden:

Digitized by Google

»Jaj hol jársz egyedül kedves kis mennyei nemtő?
Itt neked a' földön veszedelmes késni sokáig,
Menj el szép gyermek, menj most haza Szellem anyádhoz.»
A' játszó gyermek rémülten vissza tekintett, [tag:
'S rajta szemeit megnyugatván, így monda viszon-
»Ah ki van itt? tündér ifjú, mi hozott ide téged?
Nemde te a' Hajnal' fia vagy? Hogy az égen utaztál,
Egykor anyám mutatott, 's mondá, hogy déli hazádban
Roppant hajlékban lakozol, 's szomorú vagy örökké.
Most már ösmerlek; de te tündér kellemes ifjú [hoz.
Hasztalanúl biztatsz haza mennem Szellem anyám-
Ő neki rám többé nincs gondja. Hadúr maga küldött
E' szüzet őröznöm, 's nagy erőt ada hangos ivével.»
Erre felelt szaporán a' vágyó délszaki tündér: [hoz.
»Mégis igen kérlek, szép gyermek, menj el anyád-
A' szűznek majd én gondját viselem ma helyetted;
Menj szaporán, míg kérek, utóbb is erőmmel elűzlek.»
Mellyre viszontag imígy szólott a' mennyei nemtő:
»Jól tudom én, hogy erősebb vagy; de te engem elűzni
Még sem fogsz, ha Hadúr' íját kezeimbe szorítom.
Hagyj el azért, szép álmából ne ijeszd föl az alvót.»
Így szólván ölelé még inkább a' deli lánykát.
Nem szenvedte ezen látást a' délszaki tündér,
Megragadá gyengén, 's a' híg levegőbe röpíté.
Itt a' kis tündér fenyegetve megálla, 's legottan
Lombjaihoz sietett leragadni az isteni kézijt;

Digitized by Google

Nem lelvén pedig ott szomorúan vissza kerüle,
'S szóla siránkozván, 's kérvén a' délszaki tündért:
„Ah ne neheztelj rám, többé nem bántalak én már;
Add ide íjamat, és megtérek azonnal anyámhoz."
Igy könyörög vala, mellyre amaz könyörüle, felelvén:
„Látd-e szegény gyermek most milly siralomra jutottál.
Vissza adom nyiladat; de te tüstént menj el anyádhoz,
'S eskve fogadd, hogy fegyveresen nem bántasz ezentúl."
Erre nagyon szomorodva felelt a' mennyei nemtő:
„Ah olly csalfának gondolsz-e kegyetlen eszeddel?
Nem tudok én esküni; hanem hidd: innen azonnal
Távozom, és tőled megtérek Szellem anyámhoz."
Ekkor vissza adá íját a' délszaki tündér.
A' nemtő megörült, köszöné, 's megölelte barátját,
'S csattogván kézija, 's fehér kis szárnya suhogván,
Vissza röpült szép anyjához magas égi lakába.
A' Hajnal' deli gyermeke most egyedül vala. Gyengén
Áltölelé Hajnát, és a' gonosz álmot elüzvén,
Csókjai közt fölemelte fejét. Fölserkene Hajna,
Hosszu sohajtással kinyitá szép bíboros ajkát,
És szemeit. Halovány arczán a' gyenge pirosság
Ismét elterjedt, 's szabadabban vert szive, keblén.
Kétes csillagi fény rezgett a' barna homályban,
Ö bámulva körülnézett, és csendesen igy szólt:
„Hol vagyok? Ah melly csalfa világ árad le szemembe?
A' gonosz álomból ki segitett? Melly kar ölelget,

Digitized by Google

Ah melly tüzajak ez? nyomorú melly ügyre jutot-
Monda, 's kifejlett a' tündér istennek öléből. [tam?»
Az tisztább fénynyel ragyogott most, 's nyájasan
ülvén
A' remegő lánynyal szemközt, szereleimmel utósó
Ékeit össze szedé, 's így szólt kegyes édes ajakkal:
»Lányka! hogy életedet láttam sülyedni veszélybe,
Hajnali fényemet a' magas égen ködbe borítván,
Mentségedre jövék; de ne rettegj, ajkamon e' tüz
Végső lesz, 's többé álmodhoz nem jövök én már;
Csak most légy kegyesebb, légy hajlóbb, lányka,
szivemhez;
A' szép föld' színén add boldog végemet érnem,
Haj! mert nem sok időre kiveszt törvénye Hadur-
Monda, szelíd baljára a' szűz vállára bocsátván. [nak.»
Csókja elől amaz akkoron is meghajla fejével,
'S vissza felelt érző, 's fájdalmas szíve' hevéből:
»Vedd tüzes ajkaidat, vedd, ah vedd vissza: nagyon
forr
Arczomon a' szerelem' csábító csókja, 's kezedben
Szép fiatalságom' gyengéd koszorúja lehervad.
Hagyj el szép tündér, hagyj engem veszni vadak
közt,
Ah vagy az éj' rémét hozd ismét vissza szememre,
'S mélyen az ingó föld' sziklás gyomrába temess el,
Hogy mikor a' napnak kiderülend fénye, ne lásson,
'S hősöm, atyám, és jobb nemzési ne lássanak engem;
Mert besötétednek szemeim, láttokra, 's ha hősöm
Rám veti tiszta szemét, hamuvá ég bennem az élet.»
Igy szólván beborúlt szemeit siralomnak ereszté,

Digitized by Google

'S szép feje a' ragyogó tündér' vállára hanyatlott.
A' Hajnal' deli gyermeke most érezve mulását,
Csüggő karjaival Hajnát még egyszer ölelte,
Romlandó ajakán illy végső szózat ömölvén:
»Lányka ne sírj, létem' végét ne zavarja siralmad,
Lányka ne sírj, többé nem készt bánatra szerelmem.
Látom az embernek kedvesb a' földi halandó,
Mintsem örökletű; de ma engem az isteni végzés
Megront végképen, 's elveszt vas karja Hadurnak.
Halljad, az ég és föld mint harsog vissza szavától
Engem hí, hogy még nem oszolt el az éjjel egéről.
Engem ijeszt, és már gyengülök minden inamban.
Még is előbb, mintsem megemésztene szörnyü haragja,
Mentve leszesz, meglátod atyád', meg bajnokod' arczát,
Hogy mikoron boldog szerelemmel nyugszol ölében,
Mondjad: az álmodozó tündér így kére szerelmet,
'S elvesze nem nyervén, 's megválta kegyelmesen engem.«
Ezt mondván sípjába lehelt az erőtlen ajakkal,
És egy aranyszálat nyújtott a' lánynak öröklő
Emlékül haja' fodraiból, nyujtotta lehulló
Gyenge kezét, 's eloszolt, a' híg levegőbe vegyülvén.
Tagjait a' ragyogó napnak szikrái föloldák,
'S a' menny' kékes ölén hinték el, mint tavi párát.
Mert meglátva Hadúr, hogy késik az éji sötétség,
A' Hajnalt haragos szájjal rivadozva kiáltá.
Jött a' bús Hajnal; de tekintete nem vala fénylő.
Csillagi fényt nézett; de fián vala dísze, hatalma,

Digitized by Google

Az pedig a' földön végső vesztére mulatván,
Nem jöve, 's atyjának nem adá meg csillagi fényét.
Most már harmadszor dörrent meg az isteni szózat,
'S tündöklő képpel föltünt a' tiszta verőfény.
Így vesze lángjainál a' vétkes délszaki tündér.
Mint a' reggeli hold, látszott még gyenge világa
Bánatos arczának, 's dél' táján üstöki fényként
Ékes arany haja terjedezett; deli tagjai szerte,
Mint vékony köd, emelkedtek fel az égi szelekkel.
Anyja, az Álommal testvér, a' fátyolos Éjjel,
Hogy megtudta szerencsétlen fia' kínos elestét,
Bús komor orczáját mélyebben födte homálylyal.
Sírva leszállt hajait tépvén a' föld' közepébe,
Ott nyöge: rajta nehéz bérczek' sziklái feküdtek,
'S zúga fölötte szelek' fúttán a' tengerek' árja;
Ő pedig egyre nyögött, 's keseregve nevezte szülöt-
Könnyeivel fölforrt a' zúgó tengerek' árja, [tét.
Megrendült iszonyú fájdalmán a' hegyek' orma,
'S a' mereven sziklák' vas szálai megrepedeztek.
Később, hogy erőt vesztő fájdalma megenyhült,
Göncziil' szép szekerén elment bujdosni fiáért,
'S a' ragyogó egeket megjárta, gyakorta sohajtván.
Volt, hol az ősz' vizes országát bús fellegek őrzik;
A' forró nyárnak heveit kikereste; megállt az
Ifju tavasz' mezején, 's koszorúba kötötte virágát:
'S ah fia, szép fia már nem volt, kinek adja virágát.
A' szelek' atyját is kérdé, 's a' tiszta szivárványt,
Holdat, csillagokat, még tán ha reája találna,
És nyöge szüntelenül, 's keseregve nevezte szülöttét.
Most végsőt teve: meglátván a' fényes egekben

Digitized by Google

Elszórt szép tetemit bús szíve szerette fiának,
Össze raká ismét, életre vihetni remélvén.
Fodros arany haja már, 's feje szerkeztetve valának:
'S ah alig illeti a' hideg ajkat is össze, sohajt az,
'S szét omol a' füstként, vagy mint a' gyenge ködár-
nyék.
Vissza vonult ekkor honnába az Éj anya búsan,
Csillagait betakarta szegény gyászára fiának,
Síra, 's világvesztig keserűn fog sírni miatta.
Még gyakran, mikor a' földnek zaja megszünik, érző
Szíve' sohajtását meghallani, 's a' vizek' árja
Hév szeme' könnyeitől hullámot emelve melegszik.
Hajna, hogy a' tündért látá levegőbe vegyülni,
'S hirtelen a' napnak magasabban kelni világát,
Állt, mint álmodozó, 's bámultan az égbe tekintett.
Mégis ez álom után szeme' fényei könybe telének,
És valahányszor fenn az egeknek látta lebegni
Nap' keltén a' tündérnek szórt kedves alakját,
Andalodott szívén titkos bú, 's hála tenyészett.
A' síphangra lejött tündér ló, Tomboli, búsan
Álla közel deli Hajnához, lesütötte fejével
Büszke nyakát, 's ura' veszte után keseredve sohaj-
tott.
Most a' bámúlót szólítá emberi hangon:
„Asszonyom, Asszonyom, a' multat ne kivánja si-
ralmad.
Jöj inkább testvéridhez, 's ősz tisztes apádhoz,
Vagy deli hősödhöz, ki nehéz harczára lenyugván,
Kellemes árnyékban Bodrognak partjain alszik.
Tomboli a' nevem, és kit láttál veszni, uram volt,
A' tündér ifjú, 's nekem ez meghagyta iránted,

Digitized by Google

Hogy vigyelek, valamerre akarsz; de te mondjad
előbb meg,
Menjek-e mint villám, vagy mint a' gondolat, úgy-e?
Vagy pedig a' rohanó szélvész, melly este megindúl,
'S reggelig a' roppant földet pusztítva bejárja?"
Erre nagyon bámult, 's így szólott a' deli Hajna:
»Téged is a' tündér hagya hát, oh Tomboli, nékem?
Ah mi igen jó, és boldogtalan isten urad volt.
Veszte nekem nagyon érdeklő, sajnos lesz örökké.
Vígy hát Tomboli, vígy a' hősihoz, a' ki lenyugván
Harcza' veszélyi után Bodrognak partjain alszik.
Ő majd érettem bátran fegyvert köt, elüzi
A' gonosz ellenség' harczát ősz édes apámról,
'S gyenge Szömért, 's a' fürge Bodort megtartja
szivemnek,
Vígy sebesen; de ne mint villám, mint gondolat,
úgy se,
Vagy mint a' rohanó szélvész, melly este megindúl,
'S reggelig a' földet pusztítva bejárja, hanem vígy
Gondosan, és szaporán, hogy hősöm is épen öleljen,
Én is erős, harczos kebelét ép karral öleljem,
'S míg oda elsietünk, a' nap magasabbra ne szálljon."
Ekkor elébe borult gyors Tomboli. Szép sima hátán
Balra lelógatván kis lábait, üle nyugodtan
A' deli lány, 's gyengén tartá lova' tiszta sörényét.
Tomboli ment, ékességét örvendve tekinté, [gott,
'S vitte kövér hátán, hogy még haja' szála sem in-
'S arczait a' csendes szelek is suttogva kerülték.
Már a' holtaknak végső bús tort üte Csongor,
'S áldozatot mutatott istennek barna tulokból.

Digitized by Google

A' fáradt daliák temetéstől félre vonulván,
Szélt a' tiszta mezőn heverének vérbe borultan.
Hős Ete is Bodrog' partjára kitére nyugonni.
Qtt teli lombokkal remegő nyárfának alatta
Mély álomba merült. Mellette lerakva hevertek
Fegyveri: a' véres nagy dárdák, kardjai, tegze;
Pajzsa pedig feje alja gyanánt fekvék vala, 's mellén
Köntöseit kinyitá, szabadon hogy szíve pihegjen,
És aluvék deli testével nagy messze kinyúlva.
Mint aluszik, ha nagyon fáradt, a' bátor oroszlán,
Melly leterül barlangjában, 's jó nagy helyet elfog,
Lábáit, és izmos derekát hosszúra kinyujtván,
Sárga sörénye pedig fetreng borzadva fejénél,
És nagy rettenetes feje a' sziklára lehajlik:
Így aluvék haja nagy paizsán szóródva terült el,
'S kellemesen ragyogott arczán a' tiszta verőfény,
'S vére nyakán, mint a' bíbor' sujtása, piroslott.
Ekkoron érkeztél egyedül, deli lánya Hubának,
'S alvó hősöd előtt mondhatlan örömben elálltál;
Nem merted pedig őt csókolni, hogy abba ne vesz-
Álma, hanem repeső szívvel melléje borulván, [szen
Merre szelek lassú szárnynyal suttogva röpültek,
Szép piros ajkaidon, gyönyörű! illy szózatot ejtél:
»Enyhítő nyugalom! mi szelíden emelkedel a' szép
Hős' dobogó kebelén. Szemeit komor éjszaka
nyomja,
Arcza pedig, 's ragyogó nagy homloka tiszta de-
rültek.
Itt nyugszik, 's nem tudja, hogy a' kit ohajta, kö-
zel van,

Digitized by Google

'S látásának örül, 's szeme vígan röpdös alakján. . .
Lassan fuss pihegő kebelén, hűs hajnali szellő,
Lassan emeld fürtét: álmát zajod el ne riaszsza.
Messze, ölő harczban fáradt ő, lelke veszélyes
Gondokkal forrott, karját nagy dárda nehezlé,
'S élte körül iszonyú hatalommal járt az enyészet.
Hadd alugyék, őt a' szellő hadd hűtse, szelíden
Nyuljon fürteihez, 's tüzes arczán játszva mulasson.
De mi ez? ah sebesedve vagyon. Föld iszsza vitézi
Vére' szivárgását. Bekötöm leves úti füvekkel,
'S fölverem álmából: ártó sebeseknek az álom."
Így szóltál, 's bekötéd sebeit leves úti füvekkel,
'S félve nyiló ajakad megcsattant bajnokod' ajkán,
A' bajnok pedig ébrede, és bámulva imígy szólt:
»Millyen gyenge karok, melly kéz ápolgata engem?
Szép szemedet szemlélem-e, oh deli Hajna, 's pirosló
Ajkaidat? Vagy az álomnak játéka ez? Ah nem,
Nem játék, te vagy ez, te ölelsz deli lánya Hubának.
De mondd, honnan jősz álmomhoz, kedvesem, illyen
Ékesen, és ragyogón, honnan jősz? még, noha szép vagy
Mindenkor, ragyogásodat így, 's e' gyenge ruhákat
Nem láttak szemeim, se kezedben ez ékes arany-szált."
Monda, 's te erre szelíd hangon, deli Hajna, feleltél:
»Tündér öltözet ez, mellyet látsz, 's hímes övének
Égi virágzását egy tündér gyermek adá meg;
Egy más tündértől van nálam az ékes aranyszál,
Mert üldözve valék, 's ők engem váltva megóttak.
Ah de ne kérdezz most, jőj hajlékába Hubának,

Digitized by Google

Nem leled őt többé, 's játszó magzatjait abban:
A' vad pórok elől idegenbe szaladtak imént el.
Engem is a' csendes Bodrog vive, 's éji dühöktől
Bokros partja' homályával betakarva megőrzött."
Így szólál, 's azt a' történet búba meríté,
Lágy ölelésedből kiemelte serény hadi karját,
Társait ébreszté, 's fegyvert vön, torlani vágyván
A' pór csorda' dühét, 's az atyát is vissza szerezni.
És te örömmel pillantád nagy termete' báját,
'S rettentő vas fegyvereit, 's a' kalpagi tollat,
Melly magasan lobogott bokrával az égi szelek
És mikor az hadi társával paripára szökelne, [közt,
Tomboli jó lovadon te közel mellette röpülvén,
Szép szemedet szemein szerelembe merülve mulattad.

HETEDIK ÉNEK.

Néma setétségből hogy' fölkele napja Hadurnak,
Zúgva megindult a' két táboron a' veszedelmek'
Szelleme, 's szörnyü halál rezegett vas fegyverök'
élén.
Állt készen görög, és bolgár, 's kis népe Zalánnak.
Ő maga ősе' vasát forgatván jára közöttök
Talpig fegyverben. Tarajos hadi sárga sisakja
Födte fejét, 's balján bikabőrös pajzsa lelógott.
Így mene, mint valamelly kifajult kedvetlen
oroszlán,
Melly barlangjában sok időt heverészve leélvén,
Nagy mormolva kijő, ha kivül zaj hallik az erdőn,
'S életlen körmét köszörüli az erdei fákon.
Jöttek utána vitézei: a' láng fürtü Preheszka,
Jött dárdás Omilyák 's Krallin veszedelmes ivével,
Jöttek utána Preheszkának hat gyermeki nyomban.
Hogy' komor apja után a' morgó medve kölyök
megy,
Úgy ezek apjok után ballagtak görbe vasakkal,
Mint ugyan annyi halál, lévén készülve csatára.
Apró láng szemökön, 's kinyomúló homlokok' élén
Nem látszott kegyelem' szikrája. Sötét vala, és bús
Nézésök, mozdúlatjok fene, hangjok ijesztő.
Így ezek, és az egész tótság sokféle ruhában,

Digitized by Google

'S fegyverrel különözve kijött alpári mezőre,
'S a' jövevény seregek' jobb szárnyán terjede sorba.
Ellenben látszóbb mozgás lőn. A' kitörő fényt
A' rohanó csapatok szilajúl ordítva köszönték.
Fegyverkezve lován ült mindenik, és hevesedve
Várta csatája' jelét, Árpádnak várta parancsát.
Az pedig a' sor előtt jól fegyverkezve megállott,
'S tarta rezes paizsot, mellyen fölvára Kiónak
Tornyosodott fejjel szomorún meghajlani látszott;
Kissel alább az orosz vívók, és Álmos' ijesztő
Tábora tüntek elő veszedelmes harczba keverve,
És Huba, és Edömér egymást rongálva csatáztak.
Benn pedig ősi hadak látszottak sorra kiverve.
Látszott, rejtve miként feküdött a' puszta mezőben
Kardja Hadistennek, mellyet bámulva emelt föl
Egy baromőr, 's nem tudva mit ér, Etelének
ajánlott.
Ezt iszonyú karral hunnok' fejedelme kinyujtván,
Ült magasan tündér paripáján, 's vitte hatalmát.
Sírva szaladtak elől a' rémült nemzetek, és a'
Gőgös vár leomolt, romjába temetve lakóit.
Így látszott közepén Etelének régi hatalma.
Lábainál remegő császárok' gyermeki ültek,
És fösvény kebelök neki a' föld' kincseit önté.
Fenn pedig álla Hadúr, a' föld' harczára lenézvén.
A' nagy egel befogá iszonyító termete; a' nap
Mélyen alatta feküdt, lángját mind vissza szorítva,
'S békesugár nem jött sok időig az emberi nemre.
Ekkép álla Hadúr, ki előtt harsogva letüntek

Digitized by Google

A' komor esztendők, mellyek' nyoma vér vala, 's romlás:
Ez vala hadvezető Árpádnak pajzsa Szobortól,
A' ki művészi kezét remekül e' műre bocsátván,
Össze tevé, hogy lenne kemény, 's ne fölötte nehezlő.
Bőr vala belseje, vas lappal leszorítva keményen,
'S a' fénylő képes rézzel betakarva kivűlről.
Tartóját szijból készité hímesen. És hogy
Tündöklése legyen, széltében aranynyal elönté.
Ez vala pajzsa, 's fején könnyű süveg áll vala nyusztból,
Hol magasan díszlett kolcsag lobogója, 's alatta
Reszketeges fénynyel kelet' ékes gyöngye világolt.
Karja pedig kivoná a' győző isteni kardot,
Melly soha még idegen kézben nem csilloga, ámbár
Nem vala nyugta sötét hüvelyében semmi csatánál:
Mindig elől csengett öldöklő szittyai kézben.
Gothusok! a' ti vitéz vezetőtök' vére, 's özönlő
Véretek a' kardon nem gőzölög a' magas égre,
Nem pirosúl többé; de hegyén ül lelketek, és a'
Szörnyü halál nagy Romának csufjára borong ott.
Ezt rántá ki, midőn föltámadt napja Hadurnak,
És villogva röpült váró seregének előtte,
Mellynek megjárván sorait, fejedelmi szemével
A' zászlót emelő Bulcsnak jelt inte, 's Lehelnek.
És mikoron Bulcsú a' hímes nemzeti zászlót
Nagy magasan tartván lengő fuvalomnak ereszté,
És Lehel a' harsány kürtöt megfútta, hatalmas
Zengte után az egész tábor robbanva megindúlt.
A' nyilasok pedig, és kopjások előbbre rohanván

Digitized by Google

Ütközetet kezdtek, 's valamintha utánok az álló
Föld indulna, setét por 's rengés támada tüstént.
Egymáshoz nyillal már, 's ércz kopjákkal elértek,
Mellyek rettentő sebesen csillogva röpülvén
Kárhozatos súlylyal rohanó hősökre nyomultak.
És legelőbb Krallin nyilazott veszedelmes idegről,
Hol mikor a' vessző kirohant, a' tábori szélen
Megcsattanva vivé az erős Bojtára hatalmát.
Ottan elállt a' hős búsúltan, halja sajogván
A' suhogó nyiltól, melly azt átfúrta könyökben.
A' féket, 's paizsát tüstént bágyadtan elejté,
'S őt hadi társa, Csupor, kivivé ápolni hadától.
A' had azért bátran vágtat vala, 's még sokan a'
Krallinnak nyilait testökben halva viselték. [gyors
Nyalka Zoárd is azonban erős kopjákat eresztett,
'S mellben üté legelőbb a' barna tekintetü Milót,
A' ki szorúlt lélekzettel nyökkenve lefordult,
'S őt rohanó hadi társainak paripái tiporták.
Másodszor megütötte Leót, vak Léda' szülöttét,
A' ki temérdek erős testét nem födve vasakkal,
Biztosan, és pusztán jött kardot tartva kezében.
Ezt oldalt meglökte kemény kopjája Zoárdnak.
Össze csikorgatván fogait kiragadta kegyetlen
Kézzel az a' kopját, 's nagy dühhel vissza hajítá.
És ura' képe felé sietett a' kopja; de pajzszsal
Föltartá az 's meghajlott képével előle.
Igy ő ment maradott, de Leót sebe lassan elölte,
'S veszni veté bajtársi közé, kik előre rohantak.
A' két had' köze már zavaros lőn, mint mikor a'
'S ég' köze záporral megtelve sötétedik, és a' [föld'

Digitized by Google

Tarka mező' színén minden fű' szála özönt nyel:
Úgy itt a' sürün rohanó hősökre sötéten [gyakorta
Száll nyil 's kopja-csoport, 's egymáshoz ütődve
Utja' közép táján iszonyú csengéssel esik le;
Vagy pedig a' levegőn végig gonosz éle sivítván
Fegyvernek romlást, hősöknek szörnyü halált visz.
Spártai Hermes ugyan sokat ejte le dárdavetéssel,
Nyalka Zoárd mellől Búvárt, 's Kaba szülte Kadártát,
A' ki kemény nézésü, zömök, 's nagy hírü vitéz volt.
Ott mind a' kettő leesett nagy sebben alélván.
Harmadszor Hermes meglökte Zoárd' hadi pajzsát,
Mellyet meg nem tört, de magát a' bajnokot ékes
Nyergében megrendíté lövedéke' sulyával.
Igy ezigen gyors kopjavető nagy kárt tön, eloltván
Sok bajvívónak szeme' fényét; mert bizonyos volt,
'S mindig kárhozatos kopjája, ha szálla kezéből.
Ott vele sok nyilazott, kopját sok ereszte utána;
De csak vétve talált, mert ritkán szálla előttök
Árpádnak bölcs gondja szerént az elődi magyarság.
A' nagy lelkü vezér pedig ellassúdva nyomúla
Négy hegyü dandárral, hol balról álla merész Kund
A' lobogó tollú Csörszszel vas szegletet ütvén;
Jobb sarkon vala istenes Und, sok hősfi körüle.
A' dandár' közepén kürtös Lehel álla Bogácscsal,
És zászlót emelő Bulcsú, de ragyogva közöttök
A' seregek' fejedelme nyomúlt, a' párduczos Árpád.
A' hadat értő Tas komoran szágulda utánok,
Független lévén, hogy elő törhessen azonnal,
Vagy pedig a' fáradt hadakat kebelébe fogadja.
Őket az ellenség' nyila, 's kopjavetése nem érte.

Digitized by Google

Ellenben bizonyos romlással omoltak előre [néppel
Mérges szittya vasak; mert majd az egész hadi
Jő vala Ossa vidéki Philó, diadalra sietvén.
Kárával sietett. Sűrű népére tömötten
Életölő lövetek zúdúltak; kártalan egy nyíl
Sem szállott, nem esett egy kopja is emberöletlen.
Igy vesze jó Lamias, ki minap heven eskve boszúját,
Fattyú Csornának sietett vesztére, azonban
Őt is agyon fúrván megölé vasa szittya vitéznek.
Így vesze köldökben sebesedvén a' magas Áres,
Így Püramos, 's az okos Peleüsnek gyermeke, Pindár,
'S a' lantos Pürrhös, 's az erős szigetormi Leander,
És bolgár Runov arczúl a' rút földre borulván.
Így az előharczban sok százan sebbe jutának,
'S még a' kopjáknak most sem lett szűnte, 's nyi-
laknak.
Ezt mikor Ossa vidéki Philó meglátta középről,
Hol sok bajnokkal vala környül véve, serényen
Rendele a' hadból két szélről menni vivókat. [mes,
'S tüstént, mint a' szél, kirohant nagy spártai Her-
'S bajnok Izács' helyiben, ki vezér lőn, borzas Iler-
És ezek itt az előcsapatot bekerülni siettek. [ke,
Ezt látván a' nyalka Zoárd, és Bojta' csapatja
Megfordult, mint a' forgó szél, vissza suhanván,
'S jóval előbb, hogysem valamellyiket a' heves
'S villámként rohanó Hermes' dárdája elérné, [űzők,
Már az erős dandár mellé két részre kitértek.
Ott ugyan a' rohanók az erős dandárhoz ütődtek,
Melly őket nagy erőszakkal csattogva fogyasztá.
És legelőbb hosszú karddal megvágta merész Kund

Digitized by Google

Borzas Ilerkének könyökét, hol karvasa ketté
Válva kezének szárával dúlt földre lehullott.
Ott vas dárdáját az még markolta keményen
A' fölütött porban; de magát nagy fájdalom érte.
Mégis erős lelkét szép bátorságra hevítvén
Vissza lovagla, 's imígy szólott népéhez utószor:
»Rosz csillag vezetett a' bús Alpárra, barátim,
Távol Izács, az erős hadnagy, végére jutott, most
Engem is éjem elér, 's készül betakarni homályival.
Mégis azért bátran harczoljatok, és te helyettem,
Kármel öcsém, légy a' népnek vezetője. Boszúld meg
Vesztemet a' vadakon, vagy halj, 's vérembe borulj
le.»
Hangosan így szólott, és tán még szólana többet,
Őtet azonban Kund leveré gyors lábu lováról,
'S társi között, valamint őzek' seregében az ékes
Szarvas jár magasan, járt száguldozva fiával,
A' lobogó tollú Csörszszel. Kemer, Iffim előtte,
És vállas Tuba szörnyü halállal elestek, ezekhez
Dárdával leveré Csörsz a' teli fürtös Ehebránt,
És megszúrta nyakon Korhónt, 's levetette nyereg-
Hasztalanúl sietett Kármel, 's intette vitézit, [ből.
A' remegők szavait nem hallák: ő meg azonban
Főben üté Csörszöt, 's megvérzé homloka' bőrét
Kardhegygyel balról; de midőn komorodva szemével
Rája tekintett Csörsz, 's dárdát fordíta, veszendő
Kármel elirtózott, 's elhűlt, szive, karja remegvén.
Ott nem várta tovább Csörszöt, hanem a' viadaltól
Hirtelen árnyékként szaladott a' vissza futókkal,

Digitized by Google

És paizsát védűl tartá hátára terítvén.
Kit mikoron látott lobogós Csörsz, monda boszúsan:
»Hah! széllábu kölyök, minek is szült tégedet aszszony
Embernek? mért nem nemzettenek a' nyulak inkább,
Hogy megtépetvén ebeket hizlalaa halálod?
Vagy hova futsz nézésem elől? kopjámnak előle
Olly ügyesen nem fogsz, tudom, eltávozni, hanem most
Rád megyen e' fegyver, 's lemerül kebeledbe hegyével.«
Így szólván nagy erőszakkal hátára vetette
A' súlyos dárdát. Paizsát szét zuzta az ottan,
'S vérző hátában fájdalmasan álla hegyével.
Kármel nyergében már nem tuda ülni: lefordúlt,
'S porba merült arczát betakarta halotti sötétség.
Csörsz pedig a' dárdát hátából vissza szakasztá,
'S fegyvereit levevén nyujtá Hali-szülte Rovónak.
Más részről iszonyúbb harczot támaszta hadával
Hermes, elől víván. Csalatását látta; de futni
Szégyenlett, 's meg is állta helyét, hol előtte fenyítő
Rettenetes képpel nagy erőjű hősfiak álltak.
Ott katonái közül az erős Kotróni lefordúlt
Bulcsu' csapásától. Szemközt vágatva Neander
Elveti fegyvereit, 's keseredve kiáltja halálát.
Ott vész Bellerophon, kit küldött hadba Corynthos.
Ő is elől küzdő Várkont leütötte lováról,
És mellcsontja fölött Talabort dárdája' vasával
Megszúrá, hogy torkából vér omla legottan.
A' bajnok csikorogva ledőlt, 's elenyésze sebében.

Digitized by Google

Erre Bogács kirohant, 's karddal csapa Hermes'
agyához,
Hol nagyokat csendűle sisakja, de homloka' tére
Sértetlen maradott. Úgy csapkoda melle felé is.
Tarkás pánczélát szét rontá éle vasának,
'S vért ontott mellén, 's valahányszor hátra vonúla
Hermes, hogy dárdát nyujthasson, ez annyiszor
üztön
Üzte, 's közelről emberölő vad képpel ijeszté.
Akkoron elbúsúlva rohant neki spártai Hermes,
Nyakszirton ragadá, 's közepett markolva temérdek
Dárdáját süvegébe veré. A' szittya leventa
Bús feje' törtével kábúl, és karja lehajlik,
'S őt dühödő Hermes készűl rút porba keverni.
Ellene már az alatt sok bajnok gyűle tömötten.
Népe futott, őt is sűrű lövet érte; boszúsan
Megfordúla imígy, és engede a' nagy erőnek,
Elhagyván bágyadt éltében az össze törött hőst.
Mint hátrál lassú szárnyakkal az erdei nagy sas,
Melly már szinte lekonczolván a' termetes ökröt,
Ifju vadászoktól elhajtatik, és nyilak, éles
Dárdavasak sürüen kilöketve röpűlnek utána,
Mellyre odább, meg'odább röppen, 's szeme még az
ökrön van:
Így mene vissza serény Hermes, 's a' rajta ütőkre
Véres dárdáját magasan tartotta haraggal.
Erre vezéri Philó más harczot gondola, látván
Hogy gonoszúl forog a' csata' mérge hadában,
azonnal
Fényes Orontest, és Sthenelost illy szókkal idézé:

Digitized by Google

»Halljatok engem most Sthenelos, 's hadi fényes Orontes.
A' magyarok' seregét, melly tömve nyomulgat elő-
Népemnek sokaságával bekerülni reménylem. [re,
Menj el azért Sthenelos, 's mondd meg, valamerre menendesz
Itt a' bal szárnyon, hogy minden harczi vezérek
Népeiket terjeszszék el, 's Theophilhoz elérvén
Mondd, hogy eresztett kantárral vágtasson előbbre,
És a' többi sereg nyomban kanyarúljon utána.
Menj te is Antipater' seregéhez, fényes Orontes,
És a' jobb szárnyon kanyarítsd a' népet előre,
'S légy vezetője kemény, 's diadalmas harczot emel- [vén.
Ti pedig állapodott honnombeli régi vitézek,
Most velem itt lassan hátráljatok a' seregektől.
Majd ha leszen szükség támadva rohanni csatára,
El ne felejtsétek neveteknek hajdani fényét:
Kardotokon legyen az, hogy megláttára vakuljon
A' lator, és alugyék díszetlen porban örökké.»
Így azok elmentek szaporán, a' többi vitézek
Bátran emelt karddal villogtak messze körüle,
Árpád ekközben mindegyre nyomúla előbbre [dúl,
A' szakadó hegyként, mellyet, ha robogva megin-
Meg nem tart sem az alsó szirt, sem százados erdő,
Míg jégülte fejét mélyen völgyébe nem ejti;
Állíthatlan imígy robbant fejedelmi hadával.
Csattoga, zúga haláljátéka az ütközeteknek; [tan,
De hova kardja csapott, megszünt hamar a' csata ot-
'S fogcsikorító fájdalom, és gyász omla helyébe.
Már a' két osztály, melly jött elfogni Zoárdot,

Digitized by Google

Szét szóródva fut, és vész dandárának előtte.
Mint melly ködre kemény éjszak' szele fú hatalom-
Ritkúl, 's a' levegőn szét oszlik erőtlen alakja: [mal,
Úgy ezek oszlottak, 's vesztek nyomorultan elesvén.
De az-alatt kiterült görögök' nagy tábora messze.
Könnyü futásával Theophil, 's hadi fényes Orontes
Harczra hevítve vivék a' népet, 's gyorsan utánok
Ment a' többi sereg kanyarodva. Betelt hamar a' tér,
És a' végetlen sereg azt villogva kerité.
Így mikor a' hegyről sebes áradat omlik, alatta
Hirtelen a' nagy tér betelik csillámos özönnel;
Vagy mikor éh madarak sürüen csapatozva röpül-
A' gazdag szőlők' hegyein telepedni akarván, [nek
Hirtelen így szélednek el egy fás délszaki halmon.
'S már kanyarodva vivén Theophil, 's hadi fényes
Orontes
Népeiket, 's fő gondu Philó horpadva hadával
Hátrálván, Árpád' dandárát szinte befogták.
A' fejedelmi vezér ekkor villogva kikelvén
Megjárá seregét, 's hamar a' bal szegletet érve
Dárdával rohanó Kadosához szóla: „Hüleknek
Gyermeke, édes öcsém, harcznak szeretője, 's ve-
szélynek,
Jól tudom én, a' vissza futás nem kedves előtted,
Még is igen szükség lesz most futamodnod; azért
menj,
Fuss sebesen, mint a' szélvész, népeddel az ellen
Terjedező néptől, úgy fuss, hogy elérjed utósó
Rendeiket, sőt jobb, megelőzzed, 's majd ha befog-
E' dandárt, te kivül, én itt ronthassuk el őket." [ják

Digitized by Google

Így szólott, 's amaz a' harcznak szeretője, 's veszélynek,
Gyors szélvész' rohanása gyanánt futa vissza hadá-
A' seregek' fejedelme pedig most ére Zoárdhoz, [val.
'S ezt is, mint bátyját inté, hogy vissza rohanjon,
És vigye Bojta vezér' népét szaladásra magával.
Ezt hogy elindítá, így monda Izárfi Lebőnek:
»Gyors paripáju Lebő, menj Tashoz vissza sietve,
'S mondd neki, hogy hátát hátunknak vesse hadával,
'S kész legyen a' kerülő ellenség' rendire csapni.
Menj el Izárfi hamar, mondd ezt neki, 's térj meg azonnal.«

Egykoron ezt Etel' árján túl a' Dárda berekben
Nagy fejü vén farkas készült agyarába ragadni.
Sitt a' kis gyermek, 's apját iszonyodva kiáltá.
Apja futott, viadalmas Izár, ordítva, fenyítve,
Hogy megijeszsze vadát, 's kis gyermeke mentve maradjon.
A' vad csattogatá agyarát, 's a' gyermeket űzte.
Ekkor Izár kézíjt ragadott, és kezde nyilazni.
Első lőttekor a' vas nyíl fia' válla fölött ment,
És mélyen bele furta magát a' cserfa derékba.
Mellyre nagyon megfélemlett a' bús atya' szíve.
Még egyszer reszketve nyilat vete hangos idegről,
Jobb isten vezeté mostan nyila boldog irányát,
Vas hegye a' vadnak berohant koponyája alatt, és
Bal szeme' fénye között kirohant csúf vére özönnel.
Apja örült a' szép gyermeknek, jobban örült még,
Mint mikor anyja' ölén legelőbb piczin ajka mosolygott.

Digitized by Google

Gondosan is nevelé azután, 's a' gyermek erős gyors
Emberré serdült, 's jámbor vala minden időben.
Kárelnek vala öcscse, 's nagyon kedveltje vezérlő
Árpádnak. Most hogy hallá intéseit, egyben
Vágtata vissza felé, 's fölüté a' kis hadi zászlót.
Melly hogy elől lobogott, megnyíltanak a' sorok, és
Mint az eső villám, szaporán eljára közöttök. [ő,
Hogy pedig ért Tashoz, mondá: »a' párduczos Árpád
Hagyja, hogy e' haddal vess hátat elődi hadának
'S légy kész a' kerülő ellenség' rendire csapni.«
Úgy tön az, ez pedig a' zászlót lassúdan eresztvén
Vissza rohant, és a' sorok elzáródtak utána.
Így mikor elrendelt mindent a' párduczos Árpád,
Még maga dandárát intézé új hadi csellel.
Egy részről Kundot lobogós Csörsz büszke fiával
Oldalt állítá szemközt a' csalfa görögnek,
Más részről Undot fordítá ellenök oldalt.
Állt maga is szemközt nagy haddal várva reájok.
Bulcs állott mellette, 's Lehel buzogányos erővel.
Így valamerre került száguldó népe Philónak,
Szemben akadt ellenségével. Mint mikor a' szél
Fútta után rohanó, ha az al szél ellene fordúl,
'S porral elegy kövecset csapkod szájába, szemébe,
Vissza hajol, 's rohanó utját elakasztja boszúsan:
Így sokan a' görögök közt vissza ijedve megálltak.
De sok erős Kadosát, más részről nyalka Zoárdot
Nagy számú néppel vélvén rettegve szaladni,
Rajtok ütött, és űzte tovább, mint kelle, azonban
Messze szakadt a' hadrendtől, 's így a' mit okos gond

Digitized by Google

Jól rendelt, gonoszúl történt kárára Philónak.
Fényes Orontes elől vágtatva szalasztja Zoárdot.
Általa Bokros, Emő, kik lassú lóval eredtek,
Porba merülnek; amazt oldalt megsérti dsidája,
És bordái között mélyen bemegy éle vasának,
Ezt, a' mint rá vissza csapott, fülön érte 's kemé-
Agyvelejébe szurá hosszú kelevéze halálát. [nyen
Ő ugyan így harczolt, 's tüzesen ságulda tovább is,
De az alatt sebesen megrántá jó lova' fékét, [űzőt,
'S mint a' könnyü madár, kikerülte Zoárd is az
'S őt rohanásában követé jobb-része hadának.
Most üzöttekből üzőkké lettek. Erősen
Kezdé nyalka Zoárd őket csapdosni, 's szünetlen
A' hadtörzsökhöz téríté, gyorsan azonban
Közbe vetődött, és elvágá harczokat. Ottan
Megfordúltában leveré Beri szülte Hoterront,
És Loposát, kik együtt járván kopjáztak utána.
Ő buzogánynyal amazt leüté egyszerre; de ennek
Kétszer üté mellét, 's úgy rendítette helyéből.
Ott zörrenve lehulltak ezek, 's szemeikre halál ült.
Tas, mint a' rejtett keselyü, neki vitte veszélyes
Fegyvereit, 's a' közbe szorúlt bús népet emészté.
Nagy homlok-csontját Fókásnak karddal elosztá,
A' ki keservesen elhajlott, 's leborúla sebében.
Vágva derékon üté Argost, ki sovány vala, 's hosszu,
Mint valamelly vékony cserszál magas Ída' tetőin,
És tarajos sisakot, 's vas vértet hordoza testén,
'S karja haszonvétlen fegyvert, nagy nyársot emelt volt.
Ezt mikoron Tasnak megdulta kegyetlen ütése,

Digitized by Google

Már csak alig birván derekát, keseredve sohajta,
'S nagy zuhanással esett a' harcz' mezejére alélltan.
Most hogy vég vesztét látá hadi fényes Orontes,
És bekerült népét rosz harczban elesni látta,
Elbőszült, 's iszonyú méreggel fogta dsidáját.
Élni nem indult ő; de halálát tenni dicsővé.
Mint mikor eltévedt nyíl sérti az erdei vad kant,
Csattog az, és haragos szikrázó szájjal agyart ver,
'S megy villámsebesen valamerre van ember előtte:
Úgy megyen ez, száján forr, habzik szörnyü haragja,
'S messze tömött csapatok közepett víkarja merészen.
Ott arczúl megüté Baliát; megszúrta könyökben
Gyors Elit, és Terelő' paizsát leütötte dsidával,
És valamerre körül nép volt, sebet ejte közöttök.
Rája tömötten ment a' nép, 's ki lovára irányzott
Kopjával, ki magát sérté buzogánya' fejével;
Jött rojtos paizsát tartván a' nyalka Zoárd is,
'S látva vitézségét meg kivánt küzdeni; tüstént
A' rohanó népet kardjával vissza riasztá,
És egyedül az erőssel erősb állott vala szemközt.
Most a' két bajnok karddal csapa össze vitézül.
Megtámadva Zoárd, heven ellent hányva Orontes.
A' fénylő hegyes ércz sisakot leütötte Zoárd már,
'S őtet bal vállban megvágá fényes Orontes,
'S képe felé sietett kártévőn vinni csapását.
Észre vevé amaz, és ellent vete kardja' vasával,
Most iszonyúbb hangon kezdett csattogni vitájok;
Össze vetett paizsok döngött, szikráztak aczélos

Digitized by Google

Kardjaik, és közel álla halál a' büszke fejekhez.
Gyorsan előre csapott most a' magyar, érte födetlen
Társa' halántékát, ki hogy' elszédüle, lefordúlt.
Majd, mikor eszmélett, szép kardját adta Zoárdnak,
'S vérbe borúlt képpel, kérőn illy szózatot ejte:
»Meggyőztél, 's nagy erőd neked, és a' harczi szerencse
Hírt ada; és örömet; nekem átkot, bút, veszedelmet.
Már elalélt jobbom nem bír bajt víni: de légy te
Irgalmas, vedd e' kardot, 's hagyj élni. Ha élnem
Még lehet, és e' bús csata elvégződik, örömmel
Nagy kincset hozván, rokonim megváltanak engem.
'S oh ha vitéz hadadat valahára lehozni kivánnád
Szép Görögországban, neked én telepedni virágos
Strimon partjainál termékeny földeket adnék."
Így ki előbb állíthatlan jöve gőgös erővel,
Most megalázódott végső fájdalma' hevétől.
Esdeklett, 's kardját önként oda hagyta kezéből.
Őt kegyesebb szemmel látá most nyalka Zoárd is,
'S szíve megindulván éltét kímélni fogadta.
Hogy szavait hallá, már akkor ohajt vala lakni
Szép Görögországban, hol utóbb hadi népe' felé-
Honni dicsőségét, rokonit megvetve, 's hazáját, [vel,
Megszállott, 's rútúl elfajzott szittya nemétől;
Kit görög asszony ölelt, 's görögöt szült gyáva fiának,
Hogy soha vissza ne nézhessen vérére Ügeknek,
'S apja' magyar hírét czudarúl betemesse nevével.
Így ekkor sajnálta nagyon hadi fényes Orontest,

Digitized by Google

És biztatta; de Tas komoran oda zúga, Zoárdhoz
Feddőleg szólván: „Valljon meggyőzted-e már a'
Ránk rohanó sereget, hogy imitt nekik életet osz-
tasz?
Oh bizony az, kin most könyörülsz, kicsufolhat
utóbb még,
Majd ha kevély nyakadat gonoszúl megméri va-
sával.
Vagy tán a' rokonok' lelkét hogy elűzte, jutalmat
Szánsz neki? Sőt ha nem ölt is, elég hogy ránk
jöve: haljon."
Így szólván gombos buzogánynyal főben ütötte
Fényes Orontesnek bemerűlt a' gombvas agyába.
Teste' lehulltában csörgött réz fegyvere, 's lelkét
A' leütött bajnok, méltó jobb harczra, kihörgé.
Fegyvereit szép testéről megőlője leszedte,
'S hogy nyugtassa szivét, tüstént átadta Zoárdnak.
'S monda szelídebben: „Baliát ez vágta meg arczúl,
Nézd ott kinlódik, napfényt nem láthat ezentúl,
Vér űl orczáin, vérkönny csordúl ki szeméből.
Ezt sajnáld; de ne a' jövevényt; hadd veszszen,
azért jött."
Erre megenyhűlt a' bajnok, 's átvéve Orontes'
Fegyvereit búsan nyujtá Kara-szülte Dobónak,
A' ki nyomot nem vesztve futott mindenhol utána.
Ő maga válla' sebét bekötözni leszálla lováról;
Tas pedig a' beszorúlt népet mérgedve fogyasztá,
Melly mind egy lábig szomorún ott lelte halálát.
Más részről ez alatt Theophil lekerűle hadával,
És megörűlt látván Kadosát szaladásnak eredni.

Digitized by Google

Ment is utána, de őt Schedios szólítva meginté:
„Merre vezér? Ne tovább, ha tudod, mi parancsa Philónak.
A' kik gyorsabbak, minek üzzük hasztalan? Inkább
Mint rendelte Philó, ezeket bekerülni siessünk."
Így szólván nagy aczél kardját fölemelve, merészen
Ugrat elő, 's vágtatva sok ellenségi közé csap.
Ott mint a' bús láng vizenyős tájéki lapokban
Hév száraz napokon gyökeres nagy földet emészt
És hol előbb dobogó pórok munkára siettek, [meg,
Most örvény szakad, a' szemnek, léleknek ijesztő:
Így rombol Schedios, valamerre kitünteti kardját.
Bús hézag marad ösvényén. Hol ijesztve reája
Törtek erős katonák, most mind megalázva feküsznek;
Fekszik Imány, Rohanó fekszik, 's szeme' fénye Ba-
Gyenge Sugár, leborúl siető apjának előtte. [rának,
Most Schedios kún Gál' czombját elvágta, 's keményen
Arczon üté Tivadart, kik előtte zörögve lehulltak.
Jött Bara is, 's tort nem gyáván készíte fiának.
Fájdalom ült bús orczáján; de halálos erőszak
Karjaiban. Macedó Niketást, ki előtte csatázott,
Agyban üté, 's oldalt lökvén levetette lováról.
Vállpereczét letöré Bogomilnak, 's ment Schediosra,
És sietett fia' vesztéért megvinni halálát.
A' bátor Schedios mind inkább vágya lemenni,
Hogy bekerítve utóbb a' népet, könnyen elölje.
De Bara jött, 's kerülő Schediost vágtatva eléré,
'S már hangzik vala rettenetes buzogánya sisakján.

Digitized by Google

Megrendül az erős görög ott, 's elszünteti harczát;
De hamar újra erőt szállít nagy lelke kezébe.
Vissza csap, és bizonyos vágása Barára lecsattan,
Hol keze' szárától öklét a' kardvas elosztá
Épen hajlásban. Buzogányvasas ökle Barának
Porba esett. A' hős búsan megszünteti harczát,
Hol kettős romlása miatt fene fájdalom érvén,
Fogcsikorítva csavarja lovát, és vissza huzódik.
Már Schedios Tasnak seregéhez szinte lenyargalt,
Még mikor elleneit bátran vagdosta Orontes:
Ott ő is tüzesedve vivott, és rettenet, és bú,
'S a' szörnyű romlás követék; maga déli sugárként
Vitte nehéz kardját, 's száz ellen is űzte halálát.
A' csapodár Theophil, példáját látva, merészen
Und' népére csapott, 's mellette vitézi csatázván,
A' fáradt Elemért kopjával mellben ütötte.
Kit mikoron látott kis lélekzetre szorulni, [ván:
Már dicsekedve beszélt, keserű gúnyszókra fakad-
»Hát ugyan illy nép jött földet foglalni Zalántól,
A' kik szinte, miként legyeink a' dérre, lehullnak?
Majd nyertek földet; de előbb az fogytig eliszsza
Véreteket, 's alpári kutyák megemésztenek onnan.«
Így szólott; de hamar vesztére találá; serényen
Ellene vitte szekerczéjét Und, apja Etének,
'S rá iszonyú szemeit vetvén, iszonyítva kiáltván
Elrémíté, hogy meg sem mere állni; de Und őt
Főben üté, 's éles hangját elvette szavának.
A' fényes sisak őt meg nem tartotta, nem a' légy
Legbelső szövevény. Lemerült a' nagy vas agyába,
'S a' rövid életnek fényét kitörölte szeméből.

Digitized by Google

Így Leo, Lüsimachos, 's komor Arkas előtte ledőltek.
Kikre midőn veszedelmet szórt, intette csatázó
Népeit, és sietett Schediostól dúlt hada' rendét
Vissza szerezni. Magát, mint éjszaki nagy havas erdő'
Legragyogóbb halmát, látták vala messze kitünni
A' harczok' fiai, 's tüzesedve siettek utána.
Még sokakat rontott ősz Und. Az athénei Mürtilt
Vállon üté, 's leszakadt annak bal része egészen,
Hol feketés vérrel megrendült lelke kiszállott. Ennak.
Így Tündárt, 's Datamest leveré nagy súlya vasá-
Benn ugyan így harczolt az öreg; de kivüle futását
Kadosa szüntetvén, megfordúlt dárdavasával,
És jöve mint villám, vagy mint sebes éjszaki szélvész.
Így rohan, ès pusztít a' vad kölyök éhes oroszlán,
Melly szilaj apjával juhokat megyen enni, vagy ökröt;
A' szemes őrök azonban erős apjára kutyákkal,
És görcsös bottal kelvén, bekerítik ijesztve,
Hol mikor az vadan, és iszonyún ordítva vivódik,
Ez kiszorúlva zaját hallván, megrázza sörényét;
'S rettenetes száját, 's körmeit fene mérge kinyitván,
Vissza sivalkodik; a' pórok reszketnek előtte:
Így mene ő, 's vas dárdáját hamar érzeni kezdék
A' görögök. Vele inségek, 's a' szörnyü halálnak
Kinjai szállottak, valamerre csatáza, fölötte
Bús felhőn állván, 's fogokat csikorítva lenézvén.
És tüstént iszonyúbb zaj támada. Csattoga, renge

Digitized by Google

Kard, sisak és buzogány. Bomlott a' rend, az ölő-
nek.
Holt ada helyt, 's tetemén bajvívó hősök omoltak.
Vizsga Lükurgot előbb Kadosának karja ledönté,
És Piramot, 's Belizárt, ki gerelyt löke rája, 's kö-
nyökben
Megvérzé, bőrét lövetének vége lehordván.
Hogy futa, ezt a' nagy Kadosának elérte haragja.
A' vas dárda bement füle mellett szörnyü hegyével,
'S jobb állkapczáját lerepeszté. Ott Belizárnak
Teste nagyot roppant a' harcz' földére ledőlvén,
És melléje nehéz vas fegyvere csengve lehullott.
Így hada is neki bátorodott, 's a' szittya magyarság
Bátor erős karral dönté a' hellasi népet.
Kadosa még Meriont, 's Periklest kergette halálra,
'S hóna megé szúrván, vérét ontotta Zinának.
Százakat így ölt el maga, így mene tétova, gyor-
A' szélnél, ártóbb az erőszakos éjjeli tűznél. [sabb
Vér foly dárdáján, kalpagján leng az ijesztő
Toll magasan, 's bátor daliák csattognak utána,
A' komor Ámos, Ipar, 's rémítő Dalma: kezökben
Dárda forog, vagy erős kardnak tündöklik aczéla.
Kik, mint a' szakadó zápor szélvésznek utána,
Zúg, 's zuhan, úgy dőltek rohanó Kadosának utána,
A' ki elől vala, sok görögöt dárdája emésztvén
És beborúlt a' föld, valamerre csatáz vala: ínség
'S szörnyü halálkínok járván vele barna homályban.
Már oda jött, hol erős Schedios villonga Tas ellen,
Rá ragyogó karddal suhogatva halálos ütésit.
Tas már csak paizsát tartá; mert kardja kifordúlt,

Digitized by Google

Hogy' Schedios' sisakát megüté vele teljes erővel.
Most védűl paizsát tartá, melly össze füződött
Réz, 's vas szálakból vala szerkeztetve, 's középen
Czifra huzásokkal, 's játékos tarka szövéssel
Látszott, mint valamelly sárgálló völgyi virágszál.
Ezt csapdosta fején Schedios, ronthatni remélvén,
És iszonyú csengést tön rajta; de szét nem oszoltak
A' mereven szálak, 's közel ádáz ifju legények,
'S ősz bátor daliák víván mentségre jövének.
Még is igen nagy volt Tasnak veszedelme. Ha róla
Nagy kelevézekkel Schediost lökdösve leverték;
Az népét biztatva megént jött vissza dühösben,
'S Tasra rohant ismét, rést nézve halálos ütésre.
Illy csata közben erős zúgást hall, 's vissza tekintvén,
Könnyü lovon dárdás Kadosát szemléli rohanni.
Mint feketés zivatar, melly bőgve, morogva megindúl,
Kergeti a' zúgó tengert, neki fekszik egészen,
'S mély fenekéről csillagokig föcskendezi habját:
Így ez előtt is háborgott a' nép; de megállott
A' bátor Schedios, 's nem lévén dárda kezében,
Hosszú nagy paizsát széles vállára takarta,
És kardját rohanó ellenségére kitartá.
Ellene jött azalatt sarkantyút adva lovának
A' magyar, és mint a' mennykő, megcsattana rajta
Hangos ütésével szörnyű dárdája, holottan
A' bátor Schedios bal részre ledőle lovastúl.
Így földrengéskor megdőlnek az ezredes ormok,

Digitized by Google

'S messze lemennydörgő zuhanással völgybe lapúlnak.
Mellén a' paizs is meg van szaggatva, de bellebb
A' pánczél nem ereszti hegyét leverője' vasának.
Így mikor elfordúlt, szörnyű zaj támada rajta,
Víg a' magyaroké, szomorú a' hellasi népé;
De Schediost a' hős készüle halálra sebezni,
És neki vitte hegyes dárdáját. Az pedig, ádáz
Lelke erőt adván, fölkelt, meghajla előle,
'S a' tévedt dárdát baljával félre taszítván,
Vassal vert szárát dühösen megvágta, holottan
Ketté vált, 's leesett gyilkos hegye szára' felével.
Mégis erőt veve, és a' súlyos dárda' nyelével
Verte fejét tüzes ellensége, 's lecsapta fejéről
A' sisakot, melly lábához csördüle törötten.
Hős feje puszta maradt, és mint a' felleges éjben
Szikrázó villám, látszott bús lángja szemének.
Kadosa már emelé szörnyű hatalommal az érczes
Dárda' nyelét, de előbb, hogysem lezuhanna veszélyes
Vágással, lova' tarka szügyét megszúrta vasával
Hős Schedios, 's a' ló szökvén, kikerülte halálát.
Őt azalatt hevesen fiatal gyors szittya leventék
Környékzék, 's fegyvert adtak Kadosának, előzvén
Róla sok ércz sisakos görögöt, sok dárdahajítót.
De nagy erőben még állott az athénei bajnok.
Mint valamelly szobor, emlékül állatva, tövében
Egy vén sziklának, hol csínos büszke fejével
Harczol időnként a' szélvész, és záporok' árja,
És mikor a' végső század jő fergetegével,

Digitized by Google

Akkor is áll még ő; de sötét képében az első
Tündöklés' csilláma kivész, 's meghamvad alakja:
Így állott Schedios, 's nem gyáván várta halálát.
Kadosa nemtelenül nem akart megvíni. Leszállott,
És oda hagyta lovát, melly már rogya kínja' hevé-
A' hadakat pedig eltiltá Schediosra rohanni. [ben,
Mindenek eltérvén, megnézé a' görög' arczát,
És hozzá járúlt, 's így monda hatalmas ajakkal:
„Bátor hős, gonosz ügy hoza téged veszni Zalán-
hoz,
Hogy többé honnodba ne térj, és hölgyed is otthon
Özvegyi termében szomorú dalt mondjon utánad;
Gyermekeid pedig a' hajlék' küszöbére kiülvén
Sírjanak, és várván, öledet soha meg ne találják.
De te nem is gondolsz iszonyú harczodban ezekkel.
Jöj el azért, vedd e' sisakot, víj meg velem, úgy is
A' hadak' istene már elszána halálra; pedig jobb
Elveszned vágásom alatt, mint gyenge csatázók'
Ál nyila közt, melly a' húrról reszketve lepattan."
Kadosa így szólott dicsekedve, de rája sohajtván
Elveszi a' sisakot, 's felel a' nagy athénei bajnok:
„Volnának, mint hős eleink, bajtársim erősek,
'S őket rút puhaság ne tehetné gyáva vivókká,
Nem szólhatsz vala így, hanem elfáradva ledőlvén,
Vérbe borúlt fejeden rokonid' testhalma heverne.
Most gyengék hadaink: titeket teve a' sor erőssé.
Mégis igen bízol, mikor engem győzni reménylesz.
Majd ha fejem nyakamon vérét özönölve legördül,
Mondd, hogy erősebb vagy; de mig e' kard villog
előtted,

Digitized by Google

Rettegj; mert eddig súlyos vala, 's éle halálos."
Így szólván veszi a' sisakot, 's jól nyomja fejébe,
És indúl komoran a' büszke tekintetű hőssel;
Az pedig őt, valamint szélvész a' tengeri gályát,
Huzta magával, erős ifjú nagy szive lobogván,
És mene nyugtalanúl iszonyú lépéssel előtte. [vel,
Látta Philó, hogy semmire sem mehet álnok erő-
Nem csökkent, hanem a' hadakat biztatva ve-
zetvén,
Hol szükség vala, közbe csapott, és harczola bát-
A' bontott sorokat népével helyre segíté, [ran.
'S merre ragyogva kitünt aranyos szép fegyvere,
lelket
Vett a' had, 's egyenesb viadalra nyomúla merészen.
A' fővárasiak mennek csillogva, zörögve;
Büszke személye körül lobog a' nagy várasi zászló,
'S a' porszállta eget zúgó lobogása hasítja.
Rémítő tündökléssel mikor így megyen e' had,
Nincs akadálya sehol, 's egyesült hatalommal elönti
A' ritkább sorokat; de Philó nem nyugszik ezennel,
Még több ösztönt ád illy szóra fakadva közöttök:
„Konstantinvárnak lakozói, ti úri leventék, [tok,
Tudjátok, hogy ezen rohanók csupa gyáva parasz-
Kikre ti, legragyogóbb várnak lakozói, vitézül
Csapjatok, és ha egyéb csapatoknál fényre na-
gyobbak
Vagytok, azok legyetek hadrontó tettel, erővel."
Így szólott, és mindenikét a' csalfa dicsőség'
Lángja vivé, valamerre akart támadni vezérök.
A' puha életi kéjt feledék, és koczka helyett a'

Digitized by Google

Rettentő hadi dárdákat zuhogással emelték.
Ossa vidéki Philó Viddinhez tére, ki helyben,
Mint maga hagyta, boszús képpel még álla, sietve
Ehhez odább járúlt, és monda vezéri szavával:
„Rettenetes Viddin, még állasz-e? látod, az álnok
Ellenség cseleinkre kevély, és nincs bekerűlve,
Ránk pedig a' harczok' szomorú forgása veszélyt hoz."
Erre boszús képpel felel a' vad haemosi bajnok:
„Csalfa vezér, szavaidra előbb én hajlani kezdtem;
Mert nagyon álnok vagy, 's hihetők nagyon a' te beszédid,
De ne reméld többé, hogy Viddint harczon igazgasd;
Menni fog ő, 's valamerre megyen, dárdája vezérli
A' harczok' rendét, 's hangos szava ád tüzes ösztönt,
Nem pedig a' te szavad, melly gyenge, 's csalárd is azonban."
Erre szelíd hangon, noha bús vala, monda vezére:
„Méltatlan vádolsz te erősek' csillaga engem;
Mert soha híredet én nem akartam rontani. Haj, de
Nincs most erre idő, nincs menteni semmi hatalmam.
Rám noha most haragos vagy még, csak menj el azért hát,
'S rettenetes karodat láttasd a' büszke latorral.
Majd ha dicsőséges diadalmát nyerheti dárdád,
Megbékélsz, tudom, és örömest lészsz társa hadunknak."
Erre boszús Viddin kirohant, és vitte halálos
Dárdáját magasan. Mint a' gonosz éji sötétből

Digitized by Google

Megszabadúlt lélek, melly ott csikorogva tünödik
Istene' karjától lelöketve, de végre kizúdúl,
Fölveri a' ropogó sziklát, melly válla gyanánt lesz,
'S a' mint szörnyűkép végig megy az ősi világon,
Nap, csillag beborúl, 's reszketnek az ormok alatta;
Rá orditanak a' viharok, rá dörren az ég is,
Az még is megyen, és akadályt nem szenved el ut-
Úgy mene Viddin, erős népét biztatva, utána [ján:
A' fene bajvívók földet rengetve rohantak.
Hadvezető Árpád ellenben erős keze' súlyát
A' görögökre veté. Legelőbb is Heliodórral
Szembe került; de az őt nem várta be, félre sietvén.
Mint köd fut nap elől, vagy az út' pora szélnek előle,
Úgy futa, őt mégis szaporán uton érte halála,
Rája sulyos rohanó kopját vete párduczos Árpád,
Melly végig rezegett a' nagy levegői közön, 's mint
Gyors villám, megüté nyakszirten Heliodórost.
Nyomban előre bukott. Rémült katonái emelték
Karjaikon véres tetemét; de halálos ütéssel
Ott termett a' szittya vezér, 's sziven érte Neandert,
És Nikephor' karját ragyogó vasa vállban elejté.
Akkor Heliodór leesett vért hányva közökbe.
Ők is hüledező testtel tetemére borúltak
Nagy vas fegyvereik szörnyűkép össze csörögvén.
Termetes Alkest is leteríté párduczos Árpád.
Rettentő vala ez nézésre: fejében az álló
Vas sisakon hosszan rezegett lószőre, 's tetőtől
Talpig vasban volt, nem látszott semmi nyilása.
'S mintha egész ember vasból lett volna teremtve:
Úgy jött fénytelenül, iszonyú feketében: előtte,

Digitized by Google

Mint hideg éjjeli domb, látszott nagy pajzsa, 's középett
Szörnyü halálkoponyát mutatott vert fényes ezüstből.
Ezt legelőbb mikoron látá, horkanva szökött meg
A' dobogó hadi mén; de ülője hatalmasan ülte,
'S rá hajtotta, serény karját magasabbra emelvén.
Rémületes némán közelíte azonban az izmos
Vad görög, és morajos hangon megszólala büszkén:
„Halni sietsz-e vezér, latroknak büszke vezére?
Tégedet e' karddal megemészt ma vitézi hatalmam;
Mert még nem született ember, ki szemembe kerülÖssze zuzott fejjel nem szállott volna pokolra." [vén
Erre felelt a' gyors seregek' fejedelmi vezére:
„Esztelen, illy szókkal ne remélj veszedelmet elűzni.
Rettents gyáva leányt, vagy erőtlen gyermeki bábot.
De ki reád karddal siet a' hadi rendnek előtte,
Vassal várd be, ne bő szóval; mert csúf leszesz, és a'
Durva halál kinevet, mikoron szemeidre setétül.
Gyáva! ha bátor vagy, minek a' sok vas gyürü rajLomha tevére való a' terh, nem bajnoki testre. [tad?
Kard nekem a' pánczél; szabadon viszi homlokom a' nyílt
Könnyű kalpagot, és mikor eljő vég napom, a' szép
Föld' színét, 's ragyogó egeket még látom utólszor;
Te pedig eltakarod fejedet, vas lapba borítván,
'S rettegsz nézni halált, mellyel fenyegetve riasztál."
Így szólott iszonyún, de amazt nagy félelem érte.
Minden erő kiveszett karjából 's reszkete gyáva
Baljában dombos paizsán a' szörnyü halálfej.

Digitized by Google

Árpád őt már nem szóval, hanem isteni kardja
Fényes aczélával rettenté, 's nagy kelevézét,
Mellyel rajta ütött, egyszerre kiverte kezéből.
Még amaz ellent állt, de hamar paizsára lecsattant
Árpád' kardja, 's legott ketté szaggatta középig,
Hol sebes éle után lehasadt a' fényes ezüstfej,
És nagy csengéssel lábának elejbe legördült.
Alkes hátra futott rémülten, 's fölfoga végső
Oltalomúl egy kő darabot, melly földbe merülten
Álla, holott tetején sok századok' árnya borongott.
Ezt az erőszakkal kivevé fülepte köréből,
És Árpádra löké, de hibásan zúga el a' nagy
Kő lova' bal szeminél, és érte Izárfi' lovának fvén.
Gyenge szügyét, 's az alatta ledőlt, reszketve süvöltt
Árpádot pedig a' hosszú harcz' mérge boszontá.
Ellene ment, 's iszonyúbb vágással csapkoda hozzá.
Alkes pánczélán, sisakos feje' rengeteg ormán
Csattoga, 's szikrázék villámló kardja, 's lefüggött
Rongyosan Alkesről a' vas ruha, vállban oszolván.
Ő még a' hegyetört kelevézt forgatta hiába,
Mellyet vissza kapott, 's feleit könyörögve kiáltá,
Vas karját is elől tartván el-elűzte halálát.
De mentségre közel nem mertek jőni, azonban
Ő is lankada már 's bús vége közelge sötéten.
A' fejedelmi magyar nagy rést szemlélve nyakánál,
Markolatig ragyogó kardját torkába ütötte.
Alkesnek tüstént minden viadalma megállott,
Omló szikla gyanánt leesett a' földre csörögve,
'S véres torkából kiröpült vad lelke boszúsan.
Hős Árpád pedig a' lóról hozzája leszállván

Digitized by Google

Fegyvereit leszedé, és adta Izárfi Lebőnek,
A' ki gyalog vala szinte, 's közel kisérte vezérét.
A' sisakot kinyitá azután, 's bámulva tekinté
Rettenetes képét, mellyen már sárga halál ült,
'S vérbe merült szemeit, 's így szóla hadának előtte:
„Nem mind rettenetes, kit külseje, 's nagy szava hirdet.
Láttátok, mi magas vala ez, 's melly rémes alakja.
Most alacson porban hever itt, 's hadi napja leszállott;
Mert buta réműlésbe merült, 's nagy karja lecsök-
Rajta tehát! kiki bátrabban forgassa csapásit. [kent.
Ellensége ha bár eget ér is büszke fejével,
'S lábaival poklokra tapod, neki menni ne féljen.
Vére vagyon, mellyet fényes kardjával elonthat,
'S csontból áll, mellyet súlyos buzogánya betörhet;
Bátorság teszi, nem csak erő, a' harczi hatalmat."
Így szólott, 's tüzesedve reá zúgott az erős had,
És mene harczra hevült képpel pusztítani vágyván.

Digitized by Google

NYOLCZADIK ÉNEK.

Ekkoron a' szigetek' lakozói csapatba verődvén
A' szaladó sorokat biztatva előbbre nyomultak,
'S állt a' harcz heven, és harsány zengéssel egyenlőn.
Kallimachos, 's bátor hadi sorsosa Kráutor, az álló
Szittya vezért látván gyalog Albes' fegyveri mellett,
Össze beszélve reá készültek menni halálos
Alkuval, és így szólt legelőbb a' krétai bajnok:
„Most ugyan a' legerősb daliát mi veszélybe kerítjük,
Csak te vitéz bajtárs, velem ellene menni ne késsél.
Én legelől rohanok, te azonban félre vonulván,
Vess kopját, 's ha talán sebet ejtesz rajta, merészen
Rá török én karddal. Te is akkor utánam eredvén
Támadd meg hevesen; 's ha vitézül ketten elejtjük,
Így leszen ifju nevünk sok hősnek előtte dicsővé,
'S ketten fegyvereit tartós örömünkre megosztjuk.
Ha pedig engemet ő leteritve megölne, ne csüggedj,
Jöj inkább, 's nemesebb lélekkel rajta boszúlj meg.
Én szintúgy, ha talán te ledőlnél holtan előttem,
Rajta boszút állok, vagy utánad az életi fényből
Gyászba megyek, 's melléd lerakom rövid éltem'
alakját.»
Így szólott, 's amaz elfogadá a' vészes ajánlást.
Bátran elindultak, jó harczot víni remélvén.
Balgatagok! ki erőt adhat gyengéknek is, és a'

Digitized by Google

Sokkal erősebbet ronthatja le általok, a' nagy
Mennynek, földnek urát védül elhíni felejték;
Őket azért fogadásoknak bal része lenyomta,
'S elhervadt fiatalságok; de dicső vala mégis
Tettök, az illy romlott nemzetben ritka, 's örökké
Méltó szép hírrel tündökleni a' maradékuál.
Mentek. Elől Krántor, félrébb bajtársa, 's hajítá
Dárdáját; el sem vété, hanem a' paizs' alját
Érintvén, Árpádnak övét megütötte hegyével;
Krántor azonban már közel ért, és Kallimachos sem
Késve rohant bajtársának pártjára, de tüstént [ván
Észre vevék. Lehel ott termett, 's Krántorra rohan-
Állban üté buzogányával: megkoczczana szörnyen
Véres szájában minden foga, 's halva lefordúlt
A' rohanó ifjú. Árpád pedig a' hadi kopját
Megragadá, és vissza veté gyors Kallimachosra.
Ment a' rettenetes nagy kopja halálos erővel,
De kikerülte urát, 's Perionnak bal szeme fényét
Érte, 's velőig szúrta; legott a' bajnok elájúlt,
'S nyögve halódólag lebukott szép szürke lováról.
Ezt látván gyors Kallimachos megrettene, 's már is
Fordította lovát; de setétes gyászos alakban
Szörnyen elejbe borúlt Krántornak vérjeles árnya:
„Vissza! nyögé, haj! Kallimachos, menj vissza bo-
szúlni."
'S az mene halni; de nem társáért állni boszúját.
Árpád megsujtá őt a' nagy szikladarabbal,
Melly sisakát betöré, és izzadt homloka' csontját.
Kallimachos leborúlt, kelevéze kihulla kezéből,
'S lelke, kidőlt velején, lassú lebegéssel enyészett.

Digitized by Google

Így az erős ifjúk egymásnak utána kivesztek,
'S mellyet együtt fogadának, együtt is elére halálok.
Árpád lóra kapott, 's rettentőn villoga kardja,
És leveré Peliast; kaponyáját bőrsisakostúl
Elmetszé, hogy azonnal alélt, 's csörrenve lefordúlt,
A' Peneos melléki Leót is elölte, ki hozzá
Karddal csapdosa; ő fölemelt karjára lecsapván
Elvágá, 's lelöké oldalt rendítve lováról:
Népe körűl, mint a' nagy tenger, zúgva csatázott.
Most Árpád mellett leverék a' gyenge Alexist,
A' ki, midőn feje puszta maradt, 's nyaka, melle fő-
detlen,
Fegyverit elvetvén Árpádnak elébe letérdelt,
És siralom mosván ajakát, illy szózatot ejte: [vagy
»Nagy lelkű, te, ki mindennél százszorta nagyobb
És hatalommal erősb, hozzád folyamodni merészlek.
Nem harczolni jövék, és ártani nem tudok én még;
Mert gyengék kezeim, 's nincsen hadi lángja szi-
vemnek.
Tempe' kies völgyén szült engem az árva Melitta,
Ott még szinte gyerek társimmal játszva találván,
Harczba, hogy elveszszek, hurczoltak irígyi szü-
lőmnek;
De te kegyesb légy, és könyörűlj ifjúi napomnak.
Majd ha időm eljő, hű kísérője vitézid'
Harczainak, fegyvert viselek szakadatlan utánad,
'S megfizetek rövid életemért hűséges eszemmel."
Így szólott a' gyenge fiú, siralommal elöntvén
A' véres földet; de felelt a' párduczos Árpád: [ső
»Haj nyomorúlt! inkább ne születtél volna, vagy el-

Digitized by Google

Lépted után a' sír' mélyébe letéve nyugonnál.
Itt hol szörnyü halál villong a' fegyverek' élén,
Hol nincsen kegyelem, nyomorúlt itt kérsz-e kegyelmet?
Mégis hasztalanúl ne remélj Árpádnak előtte, fog."
Menj be, ha élni akarsz, seregem már bántani nem
Erre felállt a' bús gyermek, 's jól hátra vonódván,
A' rohanó hadak' ércz sora közt rettegve megállott.
Úti Lehel pedig eltelvén hadi lelke haraggal,
A' sziget' ifjait, és kiket ellent állva találа,
Mint lecsapott mennykő, buzogánynyal sujtva fogyasztá.
Általa nagy Médon, 's a' spártai Dáres elesnek.
Elvész gazdag Araxesnek magzatja Leo is,
'S a' beszakadt mellből vérét feketedve okádja.
A' nagy erő téged, Klonios, nem mente haláltól,
Téged sem gyönyörű külsőd, fénylepte Nikátor,
Mind leütött titeket hadrontó karja Lehelnek.
Ő most a' sebesen szaladó Lükaonra rohanván,
Vállban üté, kinek is leszakadt nagy válla vasastúl,
És maga hirtelenül jajgatva, zörögve lefordúlt.
Ennek alatta serény pejkancza szökik vala, szügy-
Csillagos, és bíbor takaróval büszke, holottan ben
Hímes aranyszálak széltében tüzve valának,
A' szép ifju tavaszt képezvén tarka mezőben.
Ezt mikoron elfogta Lehel, meglátta Lebőt a'
Súlyos fegyver alatt bajosan gyalogolni, feléje szép
Vágtata, 's által adá, hogy rajta csatázzon. Az a'
Lóra legott föl is ült, 's a' fegyvert, 's gyenge Alexist
A' seregek' sora közt besietvén, bátyja' kezénél

Digitized by Google

Hagyta, dicső agg Kárelnél, ki nyugodtan az első
Harczi szekéren volt, istenhez az égbe sohajtván.
Ehhez járult most, 's így szólt ifjabbik Izárfi:
„Bátya te jól teszed azt, hogy kérleled a' magas istent,
Áld az tégedet, és a' nemzetet áldja meg érted.
Mégis nézz ide most, siető szavaimra figyelmezz.
Itt e' gyenge fiút, 's e' fegyvert küldi, hogy őrözd,
A' rohanó seregek' fejedelme, dicséretes Árpád.
De mostan ne kivánd, hogy többet mondjak, erősen
Ver szivem a' had után, veszedelmek' szelleme hurza."

Ezt mondván, a' vas fegyvert ott hagyta, 's Alexist.
Kárel örömkönnyel nézett öcscsének utána.
Szólna, de szélvésznél gyorsabban vissza futott az,
'S a' harczok' közepébe merült. Ott messze világló
Fegyverrel sok időig ütött, elhagyva vezérét.
Megsebzette Biast, nyakszirten vágta Philémont,
És agyas Áressel egyszerre leverte: halálos
Lévén minden ütés, mellyet keze szóra; de végre
Őtet is a' hadi sor díszetlen porba temette.
Ossa vidéki Timon jött, és megszúrta derékon
Nagy kelevézével, melly béleit össze szakasztá.
Erre ledőlt, 's vele szinte rogyott a' díszes ajándék,
Jó lova; mert bal czombja fölött nyíl érte keményen.
Így ezek itt egyszerre megütve a' földre zuhantak.
Zajt üte rajta Timon, 's biztatta barátit is egyben:
„Társaim, ezt látván ne remegjünk harczba rohanni,
Gyenge halandók ők, mint mink, kik szinte, ha éles
Fegyvereink nyomják, a' földet rágni lehullnak."

Digitized by Google

Így szólott, 's dicsekedve leszállt, hogy szedje vitézi
Fegyvereit, 's a' lótakarót megtartsa haszonra.
Ekkoron Árpád a' seregeknek előtte ragyogván,
Nem sejté, mi esett, 's a' rémült népeket űzte.
Nagy Bulcsú mellette nyomúlt, 's a' nemzeti zászlót
Vitte magas karral. Lehel is bal részen erősen
Harczolván a' még későket nyomta vasával,
'S mint a' mennykövező isten, ment közben, erősebb
Földi halandóknál, a' győző párduczos Árpád.
De mikoron szemlélte Lebőt, hogy hüszke örömmel
Fosztják a' görögök, 's bátrabban is állanak ellent,
Fájdalom érte szivét, 's iszonyú harag üle szemébe,
És oda villámlott, oda csattant kardja legottan.
Megfélemle Timon, sietett paripára szökelni;
De mikor immár kelt, czombját elvágta, 's lováról
Vissza löké Árpád 's elhúnyt fegyverneke mellé
Még sokat eltemetett, 's még nem szünt bája, haragja.
A' görögök pedig elvesztek nyomorultan az ádáz
Szittya vezérnek kardja miatt; de Philó is azonnal
Ellene jött számos népnek közepette ragyogván,
'S a' szaladók' seregét fölfogta hatalmas erővel.
Más részről ezalatt Viddin' szörnyü hada rontott.
Ő maga rettenetes karral nyita szerte nagy ösvényt,
'S a' csengő sorokat kiveré öldösve helyökből,
És legelőbb Und' népe' javát rontotta; hatalmas
Dombait, a' ki nyilat, 's hadi kopját vetni legelső
Volt ezen osztályban. Most ő egyebekre csatázván
Nyillal ölé Ricseket, 's rohanó magas Ilkit elejté,
Somnyelü kopjával leszegezvén karja' hatalmát.
Ötet azonban erős Viddin' dárdája leverte,

Digitized by Google

Szinte mikor gerelyét izmos markába szorítá:
Agyékát, annak dárdája, veszélyesen érte,
Mellyre alá fordúlt, fájdalmas végre sietvén,
'S döngött a' bús föld zuhanó testének alatta.
Viddin kegytelenül tova ment, 's mentében elejté
A' bárdos Csiszárt, 's oldalt megszúrta vitézlő
Vámost, 's Zongornak koponyáját földig alázta,
Kik hamar a' vad enyészetnek karjába borulván
Szintelenül csörgő fegyverben elestek. Üvöltő
Népe hasonlókép rontott vala, 's durva morajjal,
Mint az ölő szélvész, küzdött heven a' magyar ellen.
Ő még Halmilakót kergette halálra fiastúl,
A' ki midőn atyját látá lankadni sebében,
Rettenetes Viddint kelevézzel szurta derékon;
De vas övét annak meg nem rontotta, 's lecsúszván
Csak csipejét sérté. Súlyos dárdával elérvén
Őt is agyon sujtá Viddin, 's levetette lováról.
Ott a' hű gyermek nyugodott bús apja' fejénél,
'S lelkével lelkét az üres levegőbe bocsátá.
Látta az ősz bajnok dúlt rendeit esni halomba,
'S nem rémült veszedelmének közepébe rohanni:
Arra csavarta lovát, nagy fegyvere arra világolt,
'S mentében kéré istent, az egekbe tekintvén:
„Isten! erősebb a' villámnál, a' ki alatt ég
'S föld megrendűlnek, kegyes istene ütközetinknek,
Vidd az öreg' karját, mint hajdan vitted az ifjú'
Karjait, a' diadal' kétes mezejére vitézül.
És ha ma végső lesz lelkének ez óra, te ójad
Honnosait, 's nekik adj diadalt vérülte fejénél."
Így szólott, 's első kéréseit isten elérté,

Digitized by Google

'S rá intett ragyogó kardjával, mellyre hatalmasb
Lett az öreg, 's mene gyorsan elő, keze, szíve buzog-
Kit hogy rettenetes Viddin megláta fehérlő [ván.
Jó paripán tisztes komoly arczczal jőni, csatáit
Szüntetvén, elejébe került, 's illy szózatot ejte:
»Bajnok öreg, téged mi veszély hoz előmbe halandót?
Véled-e, hogy, mig erős bárdod közelíthet, ölő nagy
Dárdám' végehenyél, 's fejedet nem dönti homályba?
Sőt mondom, ha talán háromszoros életet élnél,
'S élted' mindenikén két ember' szelleme volna,
Mégis elűzném azt az üres levegőbe, 's előbb, mint
Hozzám érne vasad, porrá töredezve hevernél.«
Így szólott; de amaz hallgatva közelgete búsan,
És neki vitte szekerczéjét, melly mint az egekben
Megcsattant villám, fénylett rontásra emelten.
Hátrább állt Viddin, 's kétszer rásujta halálos
Dárdával, kétszer leveré azt isten; azonban
Ősz Und a' bolgár' sisakát megvágta legottan,
És külső lapját lehasítá. Mellyre boszúsan
Hátrált a' bolgár, 's iszonyúbban emelte az élet
Vesztegető dárdát. Az, mint magas éktelen árbocz,
Zúgva leszállt Undnak süvegére; de onnan is a' nagy
Isten' erős keze vissza veté, 's a' földbe szegezte.
Und, mikor a' nagy ütést hallá lesuhanni, szivében
Megrettent: Viddin hogy látta erőtlen ütését,
Mérgében megrázkódott, 's nem merte bevárni,
Hogy (kit előbb gúnyolt) másodszor vágja sisakját.
Káromkodva vevé dárdáját, és tova zúgott;
Bámuló katonái nyomát zavarodva követték;

Digitized by Google

Und pedig elpusztált sorait meg' helyre javítá,
'S a' bolgár népnek bátrabban türte csapásit.
De Viddin Kadosának erős népére csapott most,
'S ott hamar Omba' fejét megtörte halálos ütéssel.
Mellben üté Villánt, hogy azonnal földre hanyatlott.
Rajta nagyot zörrent megütődött pajzsa vasával;
Ifjú Csombornak sem szánta meg élte' virágát:
Ez legelőször most kezdett harczolni, 's miként a'
Reggeli tiszta sugár, tündöklött gyenge korában.
De hamar ölni tanúlt kezein vér kezde lefolyni,
'S őt a' rettenetes bolgárhoz vitte halála.
Szinte midőn leütötte Hibót harmadszori súlylyal,
Rá jöve nagy Viddin, 's megsujtá vakszeme' táján:
Akkor alá hajlott feje, 's megszünt harcza kezének.
Mégis erőt nyert, és másodszor elébe vetődött
A' nagy Viddinnek, megvágta, de nem sebesité,
A' vas panczélon tompulván éle vasának.
Őt pedig észre vevé, 's a' súlyos dárda' hegyével
Viddin megszúrá gyengén lelt tompora' táján,
'S monda, kevély szűből illy gyászos szókra fakad–
„Féreg, hát téged kétszer kellett-e megölnöm? Ivánt
Am jőj bár tízszer, tízszer megrontom erődet.
De tudom, a' te szemed nem fog már látni világot,
'S tévelygő keselyű temet el gyomrába, ha rád jő."
Szörnyen imigy szól ő; de nemes tűz gyujtja vitézlő
Dalma' szivét, keserű szavait nem hallja nyugodtan.
Mint lobogó mennykő, vagy mint dühös étlen orosz-
Rá zúg, 's villámló karddal megvágja sisakját Ilán,
Porba megy az; de utána lecseng Dalmának aczéla.
'S most látszott Viddin rettentő képe, miként az

Égre borúlt rémé, melly villám, fergeteg ülvén
Mérges alakja körűl, képét egyszerre kitolja,
És iszonyú szemmel letekint a' földi világra;
Így látszott Viddin, de hamar fölkapta sisakját;
Dalma pedig mint a' körmetlen, agyatlan oroszlán,
Megfuta kard nélkűl, 's hátráló társait inté,
Hogy fegyvert kapjon; nyomban volt Viddin erősen,
'S mintha egyébbel már nem volna csatája, csak arra
Zúga, csak azt űzé, szóval, dárdával ijesztvén;
Az pedig a' seregek közepett sík puszta mezőben
Jóval előbbre futott, 's csavarogva kerülte halálát.
Már ekkor Kadosával elállt az athénei bajnok
Távol egy alsíkon, hol csínos zöld sudarával
Két remegő levelű nyár közt szép szilfa virított,
'S változatos fejökön játékosan álla meg a' nap.
Mindenikét fegyverneke távolról léptetve követte.
Ott a' két nagy erő közel ért egymáshoz azonkép,
Mint az ölő villám, melly messze, borongva kö-
dében,
Végre nagyot lobban, 's végig megy az égi határon,
Hol rohanása előtt fut az éj, 's felhői setétség,
És mikor ő dörög, a' viharok hallgatnak alatta:
Úgy készültek ezek szörnyű rohanásra, 's körülök
Hallgata, míg vittak, a' nagy csata' hangja; de elsőbb
Társához rohanó Kadosának ím e' szava zengett:
„Már ha vitéz elszánással vég bajra kijöttél,
Hadd halljam nevedet, görög, és nemed' ágait avval,
Hogy ha levághatlak, tudjam megmondani mit tett
Fegyverem, és mi jeles lehet énnekem a' te halálod.
Vagy ha talán engem kezeiddel alázna meg isten,

Digitized by Google

Megmondom ki vagyok, hogy tudd, mi dicső lesz utánam
A' ki megöl. Noha nem hiszem azt, míg porba nem esnek
Karjaim, és szemeim láthatnak tiszta verőfényt."
Ezt mondá: de amaz szomorún így válaszol erre:
„Nem bölcsen teszed azt, hogy míg forr harcza hadunknak,
Szóval vesztesz időt. De ha tudni elannyira lángolsz,
Halld nevemet, 's röviden nemzetségemnek utóját.
Fő nemből vagyok én, nagy atyámat bibor öleltе,
Mint mondják; de homály van ezen, 's nem is üzöm az elmúlt
Dolgoknak nyomait, sem avúlt hírökre nem aggok.
Engem Athéne nevelt, ott láttam az ősi dicsőség'
Romjait, és Marathon' mezején hadi szikra fogott el.
Ottan atyám, mikor izmosodám, mind sorra mutatta
A' dőlt sírköveket, 's hadi lángot gyujta szivemben.
Ott ada kopját, és kardot, hogy víni tanuljak.
És maga fárasztott, 's ha henyén mozdúla kezemben
A' fegyver, nyomban mutatá emlékeit elhányt
Ősinknek, kiket a' diadal nagy hírre vezérlett..
Hej! magyar, a' ki előbb büszkén Marathonra lenéz-
A' nagy athénei nép, nem volt szívére hasonló [zett,
Ehhez, melly ma vitéz hadatoknak előtte veszendő.
Tíz ezer ott száz ezredeket meghajta vasával,
'S szárazon, és vizen üzte dicsőn a' persa hatalmat.
Most Marathon' mezején a' gyávák' nemzete tévelyg,
'S régi dicsőségét nem birja Athéne, ledőlvén
A' falak, és a' benne lakók' erkölcse bomolván.

Digitized by Google

De te ne hidd, hogy azért engem rémítve megüzhetsz,
Vagy hogy vissza ragad valamelly kéj, 's honni szerencse.
Nincs rokonom, 's egyedül végső nyavalyában atyám
Azt is azóta, tudom, letevék sirjába nyugonni. [él.
Lánya Lisandernek, kit hölgyül gyenge korában
Vettem, az ártatlan Theodósia meghala első
Szültével, 's örömét elzárta szivemnek örökre.
Most ki sirathasson, nincs többé senki, se' tőled
Nem retteg Schedios, ha ezer villámmal omolsz is."
Dárdával rohanó nagy Kadosa erre imigy szólt:
„Óh bajnok, boldogtalanúl maradál te az élet' [cséd,
Napjaiban, 's gonoszúl pusztán hagya csalfa szeren-
Hogy ne legyen, ki örülhessen, ha hazádba jutandasz,
Vagy ki halálod után teremidben sirva fakadjon.
Engem erős isten kegyesen letekintve megáldott.
De halld meg nemem' ágazatit, 's ismerj meg egé-
Hajdan Etel mellett könnyű elméje' tanácsán [szen.
Széplakon élt egyedül gyönyörű Nemibonta sokáig.
Ott közel a' zúgó liget' alján férfi-ruhában
Gyakran egész napokon vadat űze, gyakorta csatába
Ment ragyogó szép fegyverben, 's fenn csilloga kardja,
Mint lobogó vad láng, 's bús harcza' veszélyeit űzte.
A' viadalmas Erő, szép termetes égbeli tündér,
Őt minden nyomain követé látatlan alakban,
'S titkon emelt sóhajtással sugdosta szerelmét.
Nem hajlott a' szűz, de szivét elfogta tünődés,
'S látni kivánta hívét. Az elő jött díszes alakban,

'S csábító képpel mosolyogva közelgete hozzá;
De Nemibonta futott, a' férfias arczot utálván;
Vette nyilát, 's az ijedt vadakat kergette napestig.
Már magasan föltűnt a' hűs esthajnali csillag;
De hamar a' tündér rá hozta az éjnek alakját,
És beborúlt a' táj, 's a' szűz megtévede rajta.
Így mikoron tova bujdosnék, megláta ragyogni
Egy siető lánykát, ki fejével gyenge sugárú
Csillagot ingatván szabadon mene a' bajos úton.
Ehhez az elfáradt gyönyörű Nemibonta imígy szólt:
„Ég' szüze, a' ki dicső fejeden szép csillagot ingatsz,
Vígy haza, 's a' mit kérsz, szándékom tartja megadni."
Ekkor Erő, mint gyenge leány, mosolyogva imígy szólt:
„A' hold' lánya vagyok, 's Mahamisnak mondanak engem.
Most ide szállottam jegyesemnek szedni virágot.
Megtérek tűstént föltenni az éj' koszorúját.
De, ha mit én kérek, szándékod tartja megadni,
Jer, haza viszlek, 's megkoszorúzlak az éji virággal."
Így szólott, 's csalfán rá tette az éj' koszorúját.
Széplakon a' szűznek már égett keble, 's szerelmet
Sajdító szívvel leborúlt, és monda rebegve: „rúját!"
Ég' szüze, oh könyörülj; vedd, vedd el az éj' koszo-
De amaz ellenzé, 's most vissza cserélve alakját,
Mint tündér ifjú, szerelemmel hajla ölébe.
Ettől szülte szelíd Elmét, piros ajku leánykát,
'S szép arczú Hüleket, 's meghalt heves ifjú korában.
Elme szülé Álmost, hadat üző bátor Ügeknek,

Digitized by Google

Álmostól eredett, a' győző párduczos Árpád,
A' ki elől csattog, 's Alpárt rettenti hadával.
Más részről engem nemzett Hälek Esztora nőtől,
Engem, kit hínak Kadosának, 's nyalka Zoárdot.
'S mink, mint fergetegek, járunk a' puszta mezőben,
'S messze seregbontó kezeinkben villog ölő vas.
Van pedig egy hölgyem, deli tiszta tekintetü Jóla,
'S anyja' körül játszó kis gyermekem, ékes Alember,
Kik Csepel' árnyai közt a' zúgó nagy Duna' partján
Várnak emelt karral, 's szomorú dalt zengnek utánam.
De fut időnk, szóval többé nem tartalak: ott fenn
Lát, 's igazán vet sort a' nagy hadak' istene; vijunk!"
Így szólván neki vitte vasát. Mint tengeri szélvész,
Jött hatalommal az is, 's fenn villoga, csattoga kard-
Mégis alig győzé Kadosának elütni csapásit. [ja,
Kadosa öldöklő kezeit most össze csatolván
Rettentőn lecsap arcza felé; nagy gyorsan elugrik
Hős Schedios, 's ellent tartván kikerüli halálát.
A' mint félre szökik, megakad bal lába, 's lebotlik.
Ottan hirtelenül dőlt testét talpra segíti,
'S bántott erdeiként iszonyítóbb arczczal elő áll,
Kettőztetve hevét, és kettőztetve csapásit.
De az erős ifjú iszonyúbban nyomja, szünetlen
Képe előtt villog gonosz élű kardja: megindúl
A' sisak is, zörög a' pánczél, 's vas rongyai hullnak.
Nem türhette tovább e' harczot nézni lovásza,
A' nyilazó Phaëton, 's a' szívós hangos idegről,
Gyors nyilat indított, Kadosát leteritni remélvén,
És rövidíteni ütközetét viadalmas urának.

Digitized by Google

Elröppent a' nyíl; de hibásan vette irányát.
Épen emelte kezét Schedios, hogy hóna kinyilván
A' vessző berohant, 's szívét megjárta hegyével.
Ott tüstént lehajolt hőskarja, homályba borultak
Arczai, 's melle szorúlt; a' vér pedig omla sebéből,
'S bőven alá folya nagy testén, 's szép fegyvere' szí-
A' boldogtalanúl nyilazó maga gyilkos aczéllal [nén.
Dúla saját kebelén, 's leborúla urának előtte.
Már ekkor Schediost az erő elhagyta, lerogygyant
Lábáról, 's nagyokat csörrent vas fegyvere testén,
Kadosa vissza riadt, 's mint bálvány, álla helyében.
Látván a' görögöt méltatlan harczczal elesni,
És fájdalmai közt fetrengeni vére' tavában, [szólt:
Könnyre fakadt, 's hidegült jobbját megfogva imígy
„Így kellett neked, oh méltó jobb harczra, kivesz-
ned?
A' reszketve jövő nyilnak gonosz éle ledöntött...
Ám ha reád illy vég vala rendeltetve, borúlj le,
'S istenedet vérző szívvel szólítva köszöntsed.
Mink ugyan a' dalban híredre dicséretet osztunk;
Mert bátor szüvedet tisztelnünk illik; azonban
Elmondjuk, kezed is mint birta halálos aczélát,
Mint ragyogál az erős napként csatatéri mezőkön,
Most pedig a' hitlen katonának vesszeje ölt meg,
'S bajviselő fejedet gonoszúl a' földig alázta."
Így szólott; de amaz meg nem hallhatta utósó
Szép szavait, 's szomorú lelkét az egekbe bocsátá.
Kadosa lóra szökik, dárdát markolva kezébe,
'S a' mint rettenetes képpel megy vissza serényen,
Látja zavart seregét gyengébb csapatokra bomolni,

Digitized by Google

Látja futó Dalmát dühödött Viddinek előtte.
Ekkoron a' kinyugodt paripát meghajtja vasával,
'S megy mint fergetegek' szárnyán a' gyilkos erő-
szák,
Melly tör, emel, vagy aláz, 's mindent fölforgat utá-
ban:
Úgy megyen ez, 's az ölő seregek' közepébe csapódik.
Ott az erős Lirmek csikorogva visz ellene dárdát,
De rohanó Kadosát ki nem állja; lehajlik előtte,
'S homloka megtörvén, velejét vérével elönti.
Kermeli, és Radován, 's Radovánnak vad fia Rollán,
'S a' kik elébe rohannak, az útat elállni akarván,
Mind leborúl, 's keserűn a' földet rágva halódik.
Viddin is a' szörnyű romlást közeledni gyanítván,
Dalmát hagyja, kinyúlt dárdával elébe vetődik.
Most valamint forró Lybiának puszta határin
Össze megy életölő agyarakkal két fene állat,
Úgy rohan a' két hős egymást pusztítani. Elsőbb
Kadosa messze vetett karral mellére irányoz;
El sem véti, födött mellén megzörren az éles
Dárda, paizst tör, 's nagy pánczélát bontja hegyével:
Ellensége pedig szintekkor eléri hatalmas
Dárdájával emezt. Bemegy a' vas Kadosa' jobbján,
Megszegi köntöseit, 's megtördeli oldala' csontját.
De Viddin, mikor a' nagy ütés mellére leszállott,
Nem tarthatta magát, leesett csörrenve lováról.
Kadosa ült; de sebét szörnyen fájlalta, 's lelankadt
Karjával dárdája legott a' földre lehajlott.
Viddin megdöbbent, nagy pajzsa kihullt kezéből,
'S a' vas megromlott mellén, de nemérte seb. Így ő

Digitized by Google

Földre borúlta után erejét nem vesztve megállott,
Melle szorúlását hamar ébredt lelke felejté,
'S vissza rohant vérző Kadosát megvíni halálra.
Ekkoron ott termett Ámos, buzogányos Iparral,
És új fegyverben rettentő Dalma, kik őtet
Hármas erőszakkal leverék viadalmas urokról.
Ott ismét véres harcz támada közttök, az álló
Bolgárok, 's rohanó magyarok vetekedve csatázván;
Dalma pedig nagy bőrpaizsát mellére borítván,
A' seregek közt vitt, 's öldöklő kardja' vasával
Vissza csapott gyakran, 's mint könnyű sólyom azonnal
Elvesze Viddin elől fiatalkoru jó lova' hátán.
Óva csatázott már a' nagy bolgár is, erősen
Meglévén szaggatva, 's födő nagy pajzsa hibázván.
E' közben fejedelmi Zalánt lángfürtü Preheszka,
Illy keserű szókkal feddőleg harczra tüzelte:
„Fejedelem! minket te talán csak nézni hozál ki,
'S fegyvereink' fényét mutogatni, holottan az ádáz
Harcz már rég kevereg, 's ezereknek hozza halálát,
Jer, vagy ugyan többé nem várok semmi vezérre,
'S elrohanok valamerre szivem, valamerre szemem visz.
Szükségem sincsen népedre; van, a' ki kövessen."
Így szólott, 's vele, mint medvék' barlangja, morogtak
Gyermeki, 's apró lángszemök a' harczokra sugárzott.
Erre pedig fejedelmi Zalán illy szózatot ejte:
„Illy keserű szókkal kívánsz-e csatázni Preheszka,

Digitized by Google

'S hogy fejedelmed alább szállott, nem tiszteled őt már?
Ám legyen; inségem' poharát kiürítem egészen.
Én ugyan a' hadakat nem akartam nyugva követni,
De Viddin tiltott, 's mondotta vitézi szavával,
Hogy mig fenn rezegő dárdáját, 's népe nyomultát
Láthatom, a' csatatért távolról nézve kerüljem.
Most rohanó népét látom keveredni, 's hanyatló
Dárdáját lassúdni; .. megyek, kell mennem utána.
Jer te is, és villámkardoddal nyisd meg az útat."
Így szólott, 's keseredve legott a' zajba merüle,
'S most az egész síkon szörnyű rohanással az egy-
Öldöklő népek szemközt rivadozva rohantak. [mást
Ment fejedelmi Zalán, 's ellenben népe Zoárdnak;
Ossa vidéki Philó szemközt vala istenes Unddal.
Két részről pedig a' bolgárok' csillaga, Viddin,
'S a' széllel rohanó Hermes veszedelmes erővel
Keltek elő, 's egyszerre, miként a' felleg' esése,
Rengő dárdákkal harczos magyarokra rohantak.
Hangzott ég, és föld, és messze morogtak az öblök.
'S most iszonyú képpel Ármány is előkele újra,
'S a' mint hozta setét népét, a' sikra leszállván,
'S ellene szikrázó kardját nyujtotta Hadisten,
Megmozdúlt a' föld, sziklái remegtek alatta,
'S a' daliák' képén iszonyító sárga halál ült. [nek,
Oh most villanj meg rejtett hadi szikra szemem-
Melly nagy századokon mélyen sülyedve borongasz,
Villanj meg, 's láttasd harczát két isteni karnak! —
Hogy kaczagányos Etét megtartá kardja Hadurnak,
Ármány megdühödött, 's titkon forralta boszúját,

Digitized by Google

Most halván a' bús diadalt, fölkapta halálos
Dárdáját, 's barlangjából dörmölve megindúlt.
Nem vala még soha rettentőbb, nem kárhozatosb
Mátra' nehéz ormát fölütötte ropogva fejével. [még.
Fergetegek voltak zúgó nagy szárnyai; képe
Emberevő sárkány. Így jött vagy mászva, holottan
A' föld megsülyedt nyomain, vagy szárnya suhog-
Fölkele, 's vérlángú tarajját magas égig emelte. [ván
Benn pedig égő gyomrában nagy sziklahasábok
Hánykódván, mereven vas tagjai össze csörögtek;
Jobbik körmében felleg dárdája világolt.
Így fölemelkedvén, már szinte Hadurhoz eléré,
De mikor az villámkardját csattogva lenyujtá,
Vissza esett, és mászva futott a' földön előbbre,
Mint valamelly nagy bércz, melly a' sík földre leom-
Órjás képében vele volt a' Félelem, és a' [lik.
Megnehezült Átok, melly hogy' mene, messze kiszá-
radt
A' növevényes föld, 's fa, virág meghervada utján.
Nagy vala mindkettő, de nagyobb a' Félelem. Ennek
Árnyékként egekig nyúlt vékony termete. Sápadt,
És beesett arczán borzasztó álmok ülének;
Mert látszatján kül nem volt rajt' semmi valóság.
Lábai ingadozók, 's magasabbak az ormi fenyűknél.
Így volt a' síkon, sokszor bujdosni szokása,
Hol hamar Alpárnak megjárván néma határit,
Pórokot, és fiatal baromőröket éjjel ijesztett.
Most a' hadba vegyűlt e' nagy kísértetes árnyék,
'S ellenségei Alpárnak rettegve kerültek.
Életölő szemmel ment lassan utána az Átok.

A' vezetők' bátor szavait megnyomta szavával,
Melly fene torkából mélyen hangzik vala, 's tompán,
Hasztalanúl riadoz kürtöd, Lehel, a' hadak immár
Nem hallják hangját, és nem buzdúlnak utána.
Mindent eltemet, és leszorít a' szörnyeteg Átok.
Jő a' Zürzavar is. Fél ló, fél ember, erőtlen
Árnyékkép; de vezérképen futos a' magyarok közt.
Ölnyi vasas buzogányt forgat zuhogatva kezében,
Durva fején borzas süveget visel, és daru-tollat,
Benne hazugsággal folyvást küzd, 's veszt az igaz-
Nyelve csalást árúl. Így jár a' szittya seregben; [ság.
Tétova, űz, 's hiztat, rémít, és ösztönöz; erre
A' sereg oszlani kezd, sorai szakadozva bomolnak,
Így a' többi gonosz csapat is keveregve kiszállott,
'S a' rohanó hősnek remegett markában aczéla.
De közelíte Hadur, 's megvágta hatalmasan Ármányt.
Szikrázott a' kard, a' mint lemerűle nyakába,
És rengett az egész környék. Amaz ördög erővel
Tagjait össze szedé ismét, 's még álla erősen. [föld,
'S mintha heves déltől szájt nyitna vad éjszakig a'
És azon örvényes torkokkal üvöltene, bőgne,
Úgy bőgött, 's az egész levegőt bőgése betölté.
Másodszor köddárdáját szétverte Hadisten,
'S hasztalanúl ismét vágdosta, hogy össze bomoljon
Termete. Össze bomolt, és újra fölálla keményen.
Rettenetes csörgést tettek vas tagjai, szája
Folyvást zúga, 's magyar hadakat rémíte szavával.
Ekkoron isten erős kardját hüvelyébe taszítá,
'S messze kinyúlt, 's markát viharos Tátrára vetette.
Ott a' nagy sziklát csikorogva kitörte tövéből,

Digitized by Google

És emelé magasan, mint szinte az égi kaszások,
Fénylenek éjenként, onnan pedig egyben ereszté
Rettenetes karját, 's Ármányt megütötte kövével.
Röpdöse már a' Rém, 's körmét istenre mereszté,
De mikor a' nagy szirt roppanva leszálla fejére,
Földbe lapult, 's iszonyú torkán morgása megállott.
A' hadak' istene most rá hága, 's tiporta boszúsan.
Lába alatt Ármány' vas tagjai össze szakadtak,
Széllel gördültek töredéki; de nyögve, remegve
Ingott a' föld is, 's két sarkai össze ropogtak.
A' Rémet pedig elhagyták gyors szárnyai. Eldőlt
Isten alatt bérczes nagy termete. Félelem, Átok,
'S társaik isten előtt mindnyáján omolva futottak.
Ő legutól iszonyú kínnal terhelve megindúlt, [ra.
'S vissza röpült egyedül nyomorult rosz lelke pokol-
Isten is a' harczok' mezejét elhagyta serényen,
'S ment ragyogó diadalmával hév déli napon túl.
Ott fényes kapuját kinyiták magas égi leányok,
Megtörlék kezeit, 's izzadt szép homloka' térét,
Ő pedig a' nagy fegyvereket villogni hagyá még,
De nem csattogatá, kékes fellegre bocsátván
Víg lett mostan az ég, boltját nem vonta be felhő,
'S lassan zenge körül a' forgó többi világok'
Ezrede, 's hűs szellő játszott a' nap' sugarával.
Csak maga küzdött a' nyomorú föld, rajta halandó
Emberek egymáshoz gyilkos viadallal omolván.
Csak maga nem nyugodott, 's fiait keseredve viselte,
A' kiket ő szült, és kebeléből fényre bocsátván,
Nem táplált egyiránt. Gőzölgő vérőket itta
Most, 's fölszáguldott pora lett temetője sokaknak.

Digitized by Google

KILENCZEDIK ÉNEK.

Gyászos az ütközetek' folyamatja. Halálos erő-
Járja kemény sorait, 's ordító fergetegekként [szak
Benne vitéz seregek mind vesztig emésztik el egy-
mást.
Hangjától iszonyút csendül a' kényre szokott fül,
'S kedvetölő, vérképeinek látása, 's kietlen.
Bár a' nap delelő sugarát megelőzze világgal
'S könnyü sebességgel, míg a' harcz' vészeit és a'
Küzdők' tetteiket híven kíséri dalával,
Fárad az elme; de ők el nem fáradva dicsőség'
Vérbe borúlt mezején hadakoztak urára hanyatló
Alpárnak, rád, büszke Philó, rád szívtelen Ármány,
'S a' ki vadabb vagy még, tereád, nagy haemosi Vid-
din.
Oh ha talán vagytok, kik meghallgattatok eddig,
El ne ijedjetek, a' hadakat nem folytatom én most.
Párduczos Árpádnak mint romlott nemzete, miglen
Kardja Hadistennek gonosz Ármányt meg nem alázá,
'S a' búsúlt daliák' harczát nem mondom el; innen
Bodrogköz' csendes szigetébe kivánkozik elmém.
Puszta az: al mezején nem hallatik édes enyelgés,
Nem dobog emberi láb. Ormán bús szellet üvöltöz
És megürült hajléki világtalan állnak az éjben.
Hol Huba, fürge Bodor, hol vannak Hajna Etével?
Kérdezitek; mert messze hagyám kétségesen őket.

Digitized by Google

Hol van gyenge Szömér? Hadrontó Tűzima hol van?
Elmondom, 's megeredt szavaimnak szűnete nem lesz,
Míg nem hirdetek új örömet Bodrogköz' urairól,
Kedvesek ők nekem is, kedves vagy Hajna, te főkép,
Szűz hajadon, szép szőke fodorhaju lánya Hubának;
Mert te, midőn nyugszom, hitető álmomhoz is eljősz,
És köszönöd, hogy szűz ajakidról, 's szőke hajadról
Édes szózatokat mondék, 's kaczagányos Etéről,
A' ki erőre nagy a' harczban, szépségre legelső.
Ezt köszönöd, 's ekkor látom megnyílni szeliden
Biboros ajkaidat, 's füleim lágy hangidat érzik.
Ekkoron a' havazó karokat meglátom, az égből
Isteni szikra gyanánt szállott szem' tiszta világát.
Délnek völgye, szivem' titkának régi hazája,
Dél' völgyében is illy tüzes a' lány' szép szeme. Rajtam,
Nem könyörül; de megöl ragyogó sugarával utóbb is.
Vagy hova vesztem el így?... Megtérek Hajna, tehozzád.

Hű Szakadár hogy Hajna után mind hasztalanúl
Vissza kerűlt szomorú lépéssel az éji tanyához. Ujárt,
Ott még ősz Huba szendergett, és nyugtos ölében
Gyermeki össze vetett fejjel szép álmot aludtak,
'S alva körül fekvék tetemét hús gyenge cselédek.
Erre hogy ért Szakadár, el nem hallgathata, mélyen
Vette sohajtását, 's így monda keserves ajakkal:
„Alhatol oh Huba? Sőt alszol feledékeny eszeddel.
Nem kérded többé, hol van deli Hajna; de kelj föl,

Digitized by Google

Lásd, hogy reggeledik, 's Hajnának reggéle nincsen.»
Szólt, és felrázá. Kele az, 's hallotta beszédét,
És álmos kezeit Hajnának utána vetette.
Hajnát nem, de lelé két gyermekit alva ölében.
Még is nem vala most lelkének búja emésztő.
Sejtve, hogy égből jött, hitt a' magas álomi képnek.
Lassan elindítá magzatjait, és bizakodván,
Égi reménv' hangján szólott vala gyenge szivökhöz,
És azok elhitték szavait, szaladoztak utána.
Ő pedig a' gondos Szakadárral előre sietvén,
Messze ható szemeit hevesen járatta tanyáján.
Már oda ért. Épen vala mindene. A' dühös al nép
Vad rohanásában kikerülte lakása' határit.
Mindene vissza került, maga Hajna hibáza közülök.
Újra nagy aggodalom szállott lelkébe Hubának;
Nem nyugovék, hanem a' környéket messze bejárá.
»Hajna hová tüntél?» mondá. »Deli Hajna!» kiálták
Kis Bodor, és a' gyenge Szömér, 's zajgottak utána.
Nem jöve az; de kik a' sűrűben rejtve maradtak
A' láz párok előtt, ismert hangjára kijöttek.
Jött nagy Elem, Csákány, hadrontó Tűzima eljött
Végtire, 's szörnyü kezét nyujtá keseredve Hubának.
Mint melly szikla' felét az idő' vas karja letörte,
Olly vala ő, balról meg lévén termete rontva.
Nem látszott, örök éj üle fényén! bal szeme; képe
Fél vala csak, fele a' dárdától össze zuzódott.
Még tetemén látszott csak erő, és szikla szabású
Vállain, és karján. A' párokat ő maga kétszer
Vissza veré hajlékától. Harmadszor előlök

Digitized by Google

Nem gyáván, gyilkos karral hátrála, levervén
Négy hegyi pásztort, kik bizakodva rohantak utána.
Most is nem jött ő, mint a' kit bú, vagy ijesztő
Gond bágyaszt; haragos lépéssel jött le hegyéről,
Mint ki az ellenség' jövetét óhajtja szivében,
'S mostani kényesedett fiakat fél szemmel is ölne.
Nem volt kápa fején; de halálos szálfa kezében.
Úgy jöve, és komoran nézett a' puszta lapályra. Ből,
Majd hogy elért Huba társához, könny omla szemé-
'S zordon erős ajakán iszonyún illy szózatot ejte:
„Haj! Huba még mi gonosz, mi csapás van hátra?
nagy ádáz
Harczokat eltürtünk, 's nincsen nyugodalma fejünk-
nek?
Hajdan azért győztünk Álmosnak idétte Kiónál,
És Munkácsot azért, csak azért nyerhettük el Ungot,
Hogy buta pórok előtt, nem hős seregeknek előtte,
Bújuk az erdőket, és napfényt nézni ne merjünk!
Gyűlölöm életemet, nem, hogy csuffá lön ez orcza,
Sem, hogy bal szememet komor éjszaka rejti; de bá-
Átkozom a' napot is, mellyben a' tábor' öléből [nom,
Félre henyélni jövék; hiszen a' vasat elbirom én még,
El, csak volna, az ércz dárdát tíz rétü paizszsal,
És magam egy sereget, jöjön bár, fölverek itt is.
De nincs fegyverem is. Fiam elhordozta magával,
Egy fiam, és vele elmaradott harczában örökre.
Boldog! hantja fölött elmennek az esti fuvalmak,
Megrázzák füveit; de nem őt a' sír' fenekében.
Apjának nincs enyhelye még. Vénsége' utóján
Dúlt hajlékában nincs semmie, semmie sincsen!

Digitized by Google

'S őszűlt fürteivel szabadon csapodárkodik a' szél.»
Elvégzé. Amaz, a' hegyhátnak végi lakója, [tag:
Megbúsúlt szavain, 's szomorún így monda viszon-
»Romlunk már nagyon, oh bajtársam, Tűzima, rom-
lunk,
'S nem maradott egyebünk lemenő napjainkra pa-
nasznál;
Mégis melly bajokat mondasz terhedre, azoknál
Több az enyém százszor, keserűbb fájdalma szivem-
nek.
Vagy mi az, a' mi reád jöhet, és több volna halálnál?
Sőt halnod sem gyáván kell. Iszonyodva tekintik
A' pórok karodat, 's nagy erő kell, hogy te ledőlhess.
És ha ledőltél, nincs ki utánad sírva kiáltsa: [ben.»
»Kelj föl apám! ocsmány férjnek keze fekszik ölem-
Nincs illyen, nincs a' ki reád félhalva omoljon,
A' kit szellemed is borzadva kerüljön az éjben...
Én többszörte halok, 's kínomra marad meg az élet.
A' ki előbb ezerek közt voltam karra legelső,
Nem birom a' dárdát, kifutok keseredve lakomból.
Magzatimért is futnom kell. És még is azoknak
Szebbike, főbb örömem, kimarad tévedve nyomom-
Éjszaki honjából eljő a' kellemes Álom. [ból.
Hasztalanúl jövök el tündér képének utána.
Nem közelít Hajnám, Hajnának nyomdoka sincsen,
'S a' heves aggodalom' nyilásai ölnek el értte.»

Jól el sem végzé, hogy nagy dobogási robajjal
Pór csapatok jöttek több részről, mellyre sikoltva
Össze futott a' két gyermek. Maga Tűzíma állott,
Mint az erős kőszál, semmit sem féltve helyében,

Digitized by Google

'S néze hová üssön, 's fölkelt a' szálfa kezével,
Nem késett sok időt. Melly nép már legközelebbjött,
Arra rohant, 's zivatar' hangján ordíta elébe:
„Haj! hiszen ezt vártam, por' férgei, még csak ez egy
Szives imádságom, hogy nappal lássalak, íme volt
Meglátlak most, 's e' látásomat el nem eresztem:
Sorra kemény áldást mondok fejetekre botommal."
Így szólott; de azok zavarogva megálltak. Azonban
Bodrogköz tele lett pórral, 's Huba közbe szorúla.
'S hogy látá, nincs semmi segéd, biztatta szorongó
Gyermekit, és kardját még ép baljába szorítá.
Rejtve maradt kebelén tépő gyötrelme szivének,
'S úgy mutatá képét, valamint mikor ezrek előtt a'
Vér' mezején Susadal' fejedelmit verte Kiónál.
Ehhez tiszteletes kora, és atya léte nagyítá volt.
Bánthatlanságát; 's vele Csákány, és Elem ott
Mint hegyen a' rég múlt századnak tölgyei állnak,
Villámot, zivatart elvárván bátran, azonban
Illattal viselős ibolyák nyilnak ki töveiknél,
'S a' fiatal tölgyek meg sem rendülnek alattok:
Úgy a' régi csaták' győzői hatalmasan álltak
A' két gyenge körül, várván az erőszakot. És ha
Ellenségben szív, ha kegyesség volna parasztban,
Megszünnek vala itt; de doronggal, görbe kaszák-
kal
Jőnek azok, 's Szakadár csak alig tarthatja meg őket.
Szidva riasztva körül száguld, 's kelevéze' hegyével
Dőfdösi a' közelitőket. Majd gyorsan odább áll,
'S vissza kerül ismét, 's rontóbban ereszti ki karját.
Már ötször ságulda körül, már Tűzima' botján

Digitized by Google

Soknak vére lefolyt, 's hét élet alatt el örökre.
Ekkor Csongorral közelített a' temető had.
Jött Ete, 's megmozdult rettentő jobbja legottan.
A' ragyogó kardot markába ragadta; de elsőbb
Szólt szerelem' hangján a' szőke fodorhaju lányhoz:
„Hajna te, szép örömem, a' harcz' veszedelme ne ér-
Tégedet, a' hegynek tetejére lovaddal eredj föl, ljen
'S várd be, míg a' környék' dúlói elesnek előttünk."
Még el sem végzé, már Tomboli tudta mit érez,
Megmozgatta fejét, 's mint a' jó gondolat, úgy ment,
'S a' hegy' legmagasabb tetejét Hajnával elérte.
Most ezek a' szigeten zajgó népségre ütöttek,
És Csongor mene társaival, hol látta ijesztő
Tüzima' szálfáját lezuhanni halálos ütéssel,
Rá pedig a' szaladó népet hadakozni kövekkel.
Arra rohant; de Etét szilajító gondjai vitték.
Mint melly villám a' felhőt csattogva hasitja,
Úgy mene szörnyü sebességgel. Csapdosta, tiporta
A' kiket ért, 's élők, holtak düledeztek előtte.
Csak hamar a' nagy tért befutá öldösve, zavarva.
Majd itt, majd meg amott csattant meg fegyvere, 's ez már
Harcz sem volt, hanem irtózat, magas égbe kiáltás,
'S a' rémülve futó pórok' veszedelme, halála.
Sokszor, kik szabados menedéket lelni reméltek,
Vissza riasztattak rohanó kaczagányos Etétől,
'S nyögve el-elhaltak, ha közel ságulda fejökhöz;
Ő pedig egyre veré őket, 's nem lelte nyugalmát.
Mint megyen a' nyihogó ménesnek büszke csikósa
Bogláros paripán lovait téríteni; úgy ment

Digitized by Google

Hős Ete, 's a' szaladók' csapatit mind össze terelte,
Hogy kéze súlya alól csak egy ember' lelke se vesz-
A' ki előbb számot nem adand kedvelteiről, az [szen,
Ősz Huba' életiről, 's bodrogközi többi lakókról.
Már sokat egybe zavart, kikhez, hogy utószor elére,
Össze rogyott a' ló huzamos futtában alatta,
Mellyre vadabb lőn még, 's így szólt, keze, kardja
mozogván:
„Hah! nynmorúlt férgek, ki hozott ide titeket is még?
Vagy hogyan öljelek el, hogy emészszem lelketeket
meg,
Ha Huba veszni talált, 's Bodrogköz' előbbi lakói?"
Szóla. Nem értették; de remegtenek a' buta népek,
És az ölő ifjú' lábához sírva borultak.
Az pedig a' ragyogó kardot már fogta fejökre,
Hogy valljákki Hubát. De Hubát meglátva, legottan
Szünt dühe, 's a' ragyogó kardot hüvelyébe taszít-
Öldöklő jobbját szivesen nyujtotta Hubának, [ván,
'S társainak, 's a' gyermekeket kebelére szorítá.
Ott az öreg bajnok nem örült még teljesen, és már
Ajka kinyilt, hogy Hajna' baját panaszolja Etének;
Az pedig őt megelőzve imígy ejtette beszédét,
„Hadban előszült hős, bajainknak vége szakadt már.
Szüntesd meg szomorú lelkednek gondjait: ott áll
A' hegynek tetején egyedül deli Hajna leányod."
Akkor az ősz fölemelte szemét, meglátta leányát;
Elnémult örömén, 's köszönettel Etére borúla.
Csongor is elvégzé harczát, és sorra kötözte
A' rabokat, hogy több kárral ne jöhessenek ismét.
Tomboli a' dúlás közben Hajnával alább jött,

Digitized by Google

És a' hegy' közepén leborúla egy almafa mellett.
Hajna leszállt hószín lábával az ifju füvekre,
És megörült Ete' látásán, ki halálos erővel [szett.
Járta meg a' szigetet, 's feje, 's bajnoki karja kite-
Látta rohantában, 's döntő erejében az ifjút [talmán.
A' deli lány, 's megörűlt, 's elbámúlt szörnyü ha-
Jobban örült még, hogy nyomban meglátta Hubát is,
'S gyenge Szömért, 's a' fürge Bodort kapcsolva ke-
Akkor Tomboli fölkele, 's így szól vala hozzá: [zéhez.
„Asszonyom! a' bajokat kikerültük. Nincsen ezen-
A' ki reád haragos karját nyujthassa; de boldog [túl,
Lészsz az erős' kebelén' 's örömidnek napja soká tart.
Mégis az elmultról ha szivednek kedves az emlék,
Tartsd meg arany szálát a' bús tündérfi' hajának.
Szép dolog a' szívnek boldogtalanért is epedni,
'S még valahára talán veszedelmed ijesztene: akkor
Vedd azon emléket, 's délnek tájára lobogtasd.
Megjövök én tüstént: szél, villám nem jön előbb meg,
Megjövök én délről, 's biztos menedékre kiviszlek."
Monda siralmasan, és eltünt a' hig levegőben.
Ment közel a' nap alatt, 's a' nap hallotta uráért.
Gyenge süvöltését, 's az egek' kis csillagi halláK;
Hajna pedig szomorú hálával néze utána.
Fényes aranyszálát pihegő kebelébe bocsátá,
'S szánakodás' hangján illy szózatot ejte szelíden:
„Tégedet oh tündér, hogy menteni földre leszálltál,
Elrontott az erős isten, 's most szerte vetődvén,
A' nagy egek' színén lebdes szép tagjaid' árnya.
Szörnyü végzetedért nem elég kis könnye szemem-
nek,

Digitized by Google

'S gyönge az én panaszom napodat meg' vissza idéz-
Téged azért nemződ nem lát tündöklени többé [ni.
Hajnali fényében, sem anyád nem nyujtja kezét, hogy
Bánatos orczádat harmattal mossa vidámmá.
Mégis enyészted után ha van árnyékodban is érzés,
Lásd, hogy az emlekező lánynak, noha boldog egé-
Kedvese' karján is megtisztel néha siralma — [szen,
De te veszéséért engem sanyarítva ne büntess,
Istene hősömnek! soha én nem kértem ohajtva,
Hogy dél' fényes egét tündér oda hagyja miattam,
És gyermekkorom' álmaival szivemre boruljon.
Nem kértem; de nagyon kivántam, imádtalak érte,
Hogy valahára erős karral deli bajnok öleljen.
És megadád, Ete, hadzavaró deli bajnok ölelt meg.
Most mikoron boldog napjaimnak kelne világa,
A' boldogtalanért, hogy az értem romla, ne büntess."
Így végzé, 's szemeit levoná a' kékes egekről.
Nem mulatott: szivét a' földhöz huzta szerelme,
Arra, hol örvendő képpel rá vár vala apja,
'S a' kis testvérek, hol hős Ete teljes erőben
Büszke magas fejjel fölségesen álla közöttök. [rel.
Ment szaporán, 's legelőbb Bodor útját állta Szömér-
Csókolták, karján csüggötték, sirtak, örültek,
És atyjokra vivék. Az hogy kebelébe fogadta,
Épségén megörült, 's örömét illy szóra fakasztá:
„Látom, kétségem sincs benne, leányom, az égből
Szállt kezek ápoltak, 's az öreg katonára tekintvén
Égi Hadúr küldött tévelygésidre segédet.
Áldassék neve! sokszor rám ontotta kegyelmét,
Most a' legfőbbet, hogy téged vissza vezérlett,

Digitized by Google

A' ki öregségem' napját föltartsa szemével, [jon."
'S az ha leszállt egykor, testvérinek anyja marad-
Elvégzé az öreg, 's teljes lett álma. Leánya
Megcsókolta kezét, és kedveze, szóla, mosolyga,
Mint csókolta előbb, 's vala szólni, mosolygani kedve.
Majd pedig elválván, a' hős karjára füződött,
'S állt mellette, hogyan fiatal szép kerti fa mellett
Áll a' völgyi virág, 's rá hajlik az esti szelekkel.
Szűz feje ott a' fát gyengén megfekszi, 's puhán nőtt
Lombja közől a' hajnallal pirosodva kifejlik.
Hajna is igy hajlott a' hős' kebelére fejével, [nek,
'S nem vala nyugta soká. A' mint már vissza mené-
Egy fia vesztett pór rejtekből űzte boszúját.
Látta fiát a' síkon elesni Etének előtte,
Most meghuzta magát, 's kopját vete rája boszúsan.
Vélte, talán őt, vagy lánykáját lelheti, 's akkor
Lelke nyugodtabb lesz. És ment a' kopja suhogva,
Vitte halálos erőszakkal boldogtalan élét.
Észre vevé Ete, 's Hajnáját elvonta előle. [nek
Gyilkos szer! hova indultál? Nem Hajna szivé-
Termett a' te vasad; de halálúl terme lövődnek,
A' ki ha el nem ereszt, fia' utján nem megy alunni,
Im lemerül a' kopja kemény fagyökérbe hegyével,
És rezzenve megáll; de az izmos pór fut. Az élet
Kedves lesz neki, és fut ijedve. Utána hevülten,
Mint zúgó zivatar, fut hős Ete, 's üzi, riasztja.
A' hegyen ők szörnyű dobogással messze szaladtak,
Jóval előbb a' pór, mindig közelítve az ifjú,
'S öldöklő jobbját fölemelve halálos ütésre.

Digitized by Google

Egy nagy szikla feküdt, szabadon, süllyedve, közepen,
Végső oltalomúl dühösen neki dölt az erős pór,
És meg is indítá rohanó kaczagányos Etére. [szel.
A' gyors hajnok után Bodor is futa nyugtalan ész-
Most a' rettenetes sziklát meglátva sikoltott:
Kit hogy halla ömez, az eső sziklának előle
Nem futa, megtartá bajosan, 's más utnak ereszté,
És a' szikla szakadt iszonyú robogással, az alsó
Bokrokat, és fákat csikorogva lehordta, míg a' mély
Völgybe legördülvén iszapos lágy földben elüle.
A' pór addig előbb kele, és folytatta futását,
'S szinte elért a' hegy' tetejéig, hol feketéllő
Rozzant vén sziklák oromúl tornyozva fölálltak.
Nem késett, a' sziklákat megmászta; de jókor
Ott termett Ete hős, lábát megfogta kezeivel,
'S rajta nagyot rántott. A' pór a' szikla' kiálló
Szálát ált ölelé, 's nem esett le; de a' nagy erőtől
Termete megroppant. Még egyszer húzta meg a' hős,
És a' nagy kőszál leszakadt a' pórra ropogva.
Halva maradt nyomorul, vérét velejével előntvén,
'S a' tört kődarabok mellette zörögve futának. [nek
Nagy zavar, aggodalom volt lenn; de előttök ezen-
Megjelenék Ete, 's fenn ült a' kis gyermek ölében,
Mellyre oszolta' gond, 's öröm állott vissza helyébe.
Már mindnyájan az ősz Huba' hajlékához elértek,
'S mindenik éhét és szomját hevenyében elüzé.
Kedvre derültek az ősz daliák; mert bajnak utána
Édesb a' lakozás. Hadrontó Tüzima képét
Mint lehetett, kividámitotta, 's haragja megenyhült.

Félre tevé nagy szál fáját, 's szál fája helyett a'
Sorba kerűlt ragyogó nedvű kupa forga kezében.
Illy lakozás közben Huba szólította fiát, és
Hegyre futásáért így feddődék vele, mondván:
„Gyermekem a' te időd nem jött el, még te veszélybe
Oktalanúl ne szaladj. Ha korán elrontod erődet,
Nem lesz azon korban, hol többnek kellene lenni.
Majd ha karod dárdát birhat, 's a' kengyelig érnek
Lábaid, a' hadakat bizvást megjárhatod: addig
Ódd magadat bajtól, ne rohanj vesztednek elébe."
Így feddette fiát, 's annak beborúl vala képe.
Síra, hogy a' dárdát nem bírják karjai, 's lába [ta.
Még kengyelbe nem ér. De örűlt neki Tűzima, 's hít-
A' mint hozzá szólt, megijedt a' gyermek először
Zordon hangjától, később lábára fölűle,
'S félve vevé kenyerét hadrontó szörnyű kezéből.
Csongor elő kele most véres feje' könnyű sebével,
Kit hogy' láta Szömér, 's deli Hajna, kötözni siettek.
(Mert illyen kezek ápolták a' bajnokot akkor.)
Hajna törölte sebét, 's vérét elmosta szeliden
Ifjú arczairól, 's a' sebről félre simitá [és
Szög haja' lágy fürtét. Hozzá jött gyenge Szömér,
Írt köte rá, és a' bajnok megörűle sebének,
És mosolyogva hajolt a' gyenge kezeknek alája,
A' kit egyébként nem könnyű illetni erősebb
Karnak is a' viadal' mezején, 's elvárni veszélyes.
Most csendes vala, és hozzájok nyájasan így szólt:
„Szőke fodor haju lány, 's te mosolygó barna leány-
ka,
A' sebeket ti nagyon kegyesen kötitek be, azért ha

Digitized by Google

Még sebeim lesznek, hozzátok térek azokkal,
Vagy magam is könnyű sebet ejtek testemen önként,
Hogy ti bekössétek, és annak lelkem örüljön."
Így szólt, és amazok pirulának, társi dicsérték.
Félre vonult ezután, 's egyedül lön Hajna Etével.
Messze terül a' sík tájék szemeiknek előtte,
Bodrog alattok megy, csillámos habjait üzvén,
Kedvez az ég, suhogó szeleit lassúdan ereszti.
Némán áll a' hős, szeme Alpár' tája felé vész,
'S aggodalom' hangján hozzá deli Hajna imígy szól:
„Hős, ha szavam téged nem bánt meg, az este közelget,
'S még te nyugodt nem vagy: van kedvesb titka szivednek.
Messze kivánkoznak rettentő karjaid innen,
'S Hajna tüzes szemeid' látásán nem mer örülni."
Végezi; szép Ete hős tüstént így válaszol erre:
„Nem vagyok én, oh Hajna, nyugodt, és karjaim innen
Messze kivánkoznak; de ne aggódj: titka szivemnek
Nincs, ezután sem lesz, melly kedvesb volna szivednél.
Alpár' vérengző viadalmai gyujtanak engem;
A' harcz' híre után lesz csak nyugodalma fejemnek;
Mert tudod, a' magyar itt harcz nélkül nem tud örülni."
Így szóltak. Távol pedig Alpár' puszta vidékén
Véres harcz vala még, 's iszonyú morajával eget vert.

Digitized by Google

TIZEDIK ÉNEK.

E' közben lassan futa már a' déli verőfény,
És nyugatot közelebb kezdette heviteni lángja,
'S még folyvást dühödött a' harcz, 's vér izzadozással
Mérgesedett daliák egymást fene búban emészték,
És mig erős Isten dühös Ármányt meg nem alázta,
Vert vala a' rohanó seregek' nagy része, 's zavarban.
Itt fejedelmi Zalán Kundot megnyomta hadával,
'S a' lobogós Csörszöt; vele volt a' spártai Hermes,
'S mint kirepített nyíl, haladott, hős népeket üzvén.
A' két hadvezető állt még, 's tüzesedve merész Kund
Vissza Zalánra csapott. Megrengett sárga sisakja,
'S bús csengése riadva hatott viselője' fülébe.
De hamar a' nyilazó Krallin, 's lángfürtü Preheszka,
A' daliás Kundot leverék fejedelmi Zalánról,
'S fürge lovát nyilazó Krallin' vesszője megölte.
Ott a' bátor hős, megbúsúlt lelke tüzelvén,
Csapdosa szerte, 's futó népét harsogva kiáltá;
Akkor Hermessel harczolt fia, 's meg-megakasztá
Vad rohanásában. Mint két hegyes éktelen árbocz,
Látszottak nagy dárdáik, 's mikor össze csapódván
Egymást rontották, recsegett a' nagy fa kezökben.
Nem lehetett Csörsznek leteríteni spártai Hermest,
A' lobogós Csörszöt nem tudta ledönteni Hermes;
Néha kimozdítá; de merészen vissza csapott az,
És megdöbbenté haragos vad képe az üzőt.

Digitized by Google

Senkinek a' lobogós Csörsz nem hátrála csatáin,
Nem hátrált most is; de mikor hadi népe futamlott,
'S atyja' szavát hallá, mene ő is. Utána zörögve
Vitte hadát Hermes, 's rengő dárdája' nagy érczét.
Csörsz hogy Kundhoz elért, biztatta fiúi szavával,
'S végtelen örvényként mindent leteríte körében.
Ellenben rohanó Hermes, 's láng fürtü Preheszka,
Vittak erőszakosan, 's vérengző harcz leve köztök.
Víva körül a' népség is, 's nagy zajt üte, 's hullott,
Mint szelek' indultán elhullnak az őszi levelkék.
Kadosa e' közben belső szekerére borúlva
Sínlődött sebein; de leginkább harcza' szünésén.
Ekkoron elhagyván harczát, jöve nyalka Zoárd, és
Lágy testvér hangon szomorú bátyjához imígy szólt:
„Bátya! miért vesznél te dicsőség nélkül előttem?
Lásd, gonoszúl fordúl a' harczon csalfa szerencsénk:
Elviszlek tova, hol csata nincs, 's kéjedre pihenhetsz,
Én meg vissza jövök meghalni, ha vég napom eljött."
Erre kemény lelkű hős bátyja viszontag imígy szólt:
„Óh mért szólsz nekem illyet öcsém, testvéri kezeddel
Mért inkább a' földbe nem ölsz, nem fojtasz el engem?
Menj, a' nagy bolgárt népemből hidd ki, 's boszúlj meg.
Ötet imént dárdám leütötte; de melle' vasával
'S pajzsa' nyomásával jókor kikerülte halálát.
Engem azonban elért súlyos dárdája födetlen
Oldalomon; de azért meglátsz a' harczokon engem:
Csak te rohanj most, 's véremnek vasad állja beszúját."

Így szólott; amaz is szavain nem késve megindúlt.
Vitte hadát iszonyún, iszonyúbban vitte aczélát.
Már is erőtelenül hátrál vala Kadosa' népe,
Őket Viddinnek bátor katonái szorítják,
Bár Viddin maga nem vala itt. Maga a' seregekhez
Ment legelőre, hol a' hadat űző párduczos Árpád
Küzd vala, 's a' seregek ritkulva bomoltak előtte
Ő oda ment; de nevét a' hős orditva kiáltá,
'S a' rohanó bolgár sokaságnak elébe vetődött.
Ott haragos hangon Viddint többszörte kiáltá,
'S véres utat töre kardjával. Levetette Berinkát,
És Tivarót 's Rohemet lassúvá tette sebekkel.
Volt egy Ronka nevű bolgár alhadnagyi tisztben,
A' nagy Viddinhez termetre, ruhára hasonló, [mett.
'S bár nem is ollyan erős, de merész, és küzdeni ter-
Ez hogy népe között szágúldani látta Zoárdot,
Arra csapott „Viddint nyomorú te, mi végre kiáltod?
Itt van most, rettegj, 's érezd meg karja' hatalmát."
Így szólván nagy dárdával megütötte Zoárdot,
'S rojtos pajzsa' felét letöré. Mind hitte csalódva,
Hogy Viddin harczol. Viddint ordíta Zoárd is,
'S hitte, de nem rémült, hanem elnémúla keserves
Mérgében, 's oda ugratván megszúrta halálos
Sebbel erős mellét, 's vérét ontotta szivének.
Ronka legott megszűnt, 's elhajlott büszke fejével.
Rajta örömbe merült győzője; de búsan üvöltött
A' bolgár sokaság, 's rémülten elálla körűle.
Tas hátúl szemesen minden mozgásra vigyázott,
'S merre kevergő nép csüggedve vezértelen állott,
Ott termett tüstént, és közbe vetette hatalmát.

Digitized by Google

Szinte nem is tudá most hova menni, holottan ijedve
Ármány' lelkétől több részről engede a' nép.
Mégis legzajosabb harczot kezdett vala Hermes,
'S a' fejedelmi Zalán, 's iszonyú katonája, Preheszka,
Hol mikor a' szomorú zengést hallotta, serényen
Vitte feléje hadát. De Philó a' városi zászlót
Szerte lobogtatván, szaporán mene, mint az ölő nyíl,
'S gyújtogatá népét, 's rontotta az ellene vágót.
'S most vala, hogy magyarokra rohant a' szűtelen
Ármány.
Ingadozó fejjel csak alig viva része; nagyobb rész
Már futa, 's vissza csavart paripán mellőzte csatáját.
Csak maga nem rettenve megállt a' párduczos Árpád
A' dühödő Rémnek helyt nem hagya büszke szivé-
Küzde, 's dicső feje rettenetes mozgással emelte [ben;
A' rezegő tollat, 's tündöklött isteni kardja,
Mint lobogó mennykő. Hogy azonban látta bomolni
Vissza futó hadait, megfordította hatalmát,
És keserű szívvel mene vissza, holottan elérte
Őt rohanó Viddin, 's így szólította kevélyen: [re ?
»Futsz-e vezér, nyomorúlt latroknak büszke vezé-
Fuss bár, eltemetem nevedet, 's e' dárdavas át jár
Testeden, és félénk szivedet megmetszi hegyével.«
Így szólt, 's a' feketés nagy dárdát szörnyen emelte.
Jól hallá e' zajt, el sem futa tőle nagy Árpád,
Mint más futna, kit asszony szült félékeny apától.
Nem futa, megfordúlt, 's nagyságos homloka lát-
szott,
És csak alig látszott, már villoga, csattoga kardja,
'S a' rohanó Viddint megszéditette csapása:

Digitized by Google

Így fordúl meg az égi vihar nagy tengerek' árján,
Így fordúl vele meg a' tenger' szörnyü hatalma:
Mint, Viddin! tereád fordúlt meg erőszakos Árpád;
Akkor dárdádat nem birtad emelni fejére,
Nyelved is elnémult; de az ott hagya téged azonnal,
'S a' szaladó seregekhez elért. Reszkettek előtte
A' sanyarú Rémek, 's népét kergetni szünének;
Ő pedig így szólott, 's meghallák a' hadak őtet:
„Hősök vagytok-e még? ti vagytok-e, kikkel Ügek-
Hős fia, Álmos apám indúlt telepedni nyugatra? [nek
Vagy hova futtok most? Hah! hol vagyon a' ti ha-
zátok?
Vissza magyar! most vissza velem, vagy halni,
vagy ölni!
Merre vasam villog, 's hadat üző hangja sivítand."
Így szólt, 's a' hadakon végig harsog vala hangja.
Mindjárt égre ható riadással vissza nyomultak
A' szaladók. Valamint mikor Isten járja hatalmas
Lábbal tengereit, hullám megy előtte tolongva,
Melly az idős sziget' orma fölött tüneményesen el-
És szirtet, partot betemet zabolátlan özönnel: [csap,
Úgy mene a' had erős Árpád' fejedelmi szavára.
Megfúvá kürtét Lehel is, 's a' nemzeti zászlót
Vitte magas kézzel Bulcsú; most lelkesedetten
Mind új harczra hevül, mind új dúlásra törekszik.
Most vala, hogy futa Isten elől a' mátrai Rém is.
Tüstént a' csüggedt sziveket megszállta merészség.
Kund, 's lobogós fia Csörsz ordítva rohantak előbb-
Jött Tas is, és ragyogó kardját hozzájok emelte. [re.
Istenes Und bátrabb viadalba vezette vitézit,

Digitized by Google

És maga hadrontó hatalommal víva közöttök.
A' bolgár harczot bátrabban tűrte Zoárd is,
És kivivé tetemét a' vélt Viddinnek előlök.
Kadosa, hogy hallá riadozni vezére' szavával
A' harsány kürtöt, dárdát emelinte hevülten,
'S nem birván, valamint ezelőtt, keseredve lehajtá
Büszke fejét, és könnyei a' dárdára csorogtak;
Bojta is elbágyadt szemeit még egyszer emelvén,
A' magas égre veté, 's igy szóla törékeny ajakkal:
„Oh csak még ma viselhetném a' harczi szerencsét,
'S bajvívó karomon bolgárok' vére csorogna, haj!
Milly örömest halnék; de talán majd halni fogok,
'S a' csata' híre között nem lesz ragyogása nevemnek."
Ekkép szóla keservesen, és bágyadva lehunyta
Bús szemeit; de Hadúr rá inte nagy égi kezével,
'S sorsa, hogyan kéré, a' harcz, és harczi halál lön.
Fenn, hova emberi szem, sem az agg föld' hangja nem érhet,
Áll egyedül gyönyörű ragyogással az életi csillag.
Onnan külde sugárt a' hős' tetemébe Hadisten.
Szállt a' tiszta sugár, vékony ragyogása megosztá
A' levegőt, 's kedves hangzat jöve lassan előtte.
Éledezett a' hős. Lelkét öröm-ösztön emelte,
'S a' jövevény hangzat megrázkodtatta halálát:
Végre beszállt a' fény, 's kebelében vette lakását.
Akkor Bojtának megnyilt szeme, homloka gyógyult,
És behegedt. Tetemét nagy erő izgatta, 's merészség.
Ismét látá a' napot, a' napalatti világot,
Látá a' szörnyű viadalt, 's kívánta veszélyit.

Digitized by Google

Lóra kapott, és népe közé vágtatva kinyujtá
Fényes aczél kardját, hol örömbe merülve tekinték
Bámulatos szemmel katonái, 's nyomába rohantak.
Így mikor a' daliák mind föllázadtak, előttök
Hadvezető Árpád ságulda serényen: az izzadt
Mén futa, mint szellő, tajtékzó szájjal alatta,
És földet döbbentve vivé fejedelmi hatalmát;
Ő pedig ült, daliás képén nagy lelke kitűnvén.
Rettentő szeme, mint az erős nap' fénye világolt,
'S mint az ölő villám ragyogott markában aczéla.
Párducza messze repült suhogó szélszárnyon utána,
'S fenn a' bús levegőt rezgő lobogója hasitá.
Gyorsabban nem száll az egek' villáma, sem ennél
Nem rettentőbb a' felhők' szakadása, holottan
Végtelen országok zuhogó özönébe merülnek;
Nem megyen így keserű mérgében az étlen oroszlán;
Csak bátor keselyű' rohanása hasonlatos ehhez,
Melly magasan suhog el szárnyával az égi szelek
közt,
'S a' morajos felhőbe merül. Ott szája' hegyébe
Villámot veszen, és sziklás fészkére lecsattan.
A' fejedelmi vezér ekkép ságulda, 's omoltak
A' népek, valamerre csapott. Maga dölyfösen állott
Rettenetes Viddin, szédült feje újra fölélvén,
És Bulcsúra veté másodszori harcza' haragját.
Véresen, és bátran állott ez előtte, 's kezétől
Félté, nem félvén maga, a' nagy nemzeti zászlót.
Ekkor jött Árpád rohanó népeinek előtte.
Kit mikoron látott nagy erőben haemosi Viddin,
Hadra szokott szive megdöbbent, 's kétségbe vonúla

De hamar ismét a' vak tűz' szikrája fogá el,
'S lelke vadúl illy gondolatokba merűlve tünődött:
„Viddin! Viddin! erőd hova lett, hova bátorodásod,
Melly veszedelmiddel nőtt, mint kísértetes árnyék
A' lemenő nappal, hova lett most bajnok eszedből?
Hah! hogy egy ember előtt meg kell döbbennem ijedve,
A' ki előtt csak imént seregek nem mertenek állni!
Óh szállj vissza megint hadi bátorsága szivemnek:
Nem gyermek vagyok én, nem enyelgő gyenge leányka,
Nem! hanem a' bajnok Temoronnak fajzata Viddin,
A' kit erősök nemzettek, hogy lenne vitézebb
Minden egyéb hősnél, és általa lenne dicsővé
A' bolgár sokaság .. Ám jöj hát büszke lator, te,
Jöj, hogy véred után Viddinnek híre maradjon."
Hasztalanúl így szólt, 's az üres levegőben enyésző
Szózatival gonoszúl játszott a' csalfa szerencse.
Ő szaporán Sthenelos' ménét megkapva, reá ült;
Tarta nehéz paizsot, 's kivoná új kardja' hatalmát,
Melly még vértelenűl nyugodott a' czifra hüvelyben;
Most pedig a' legerősb bolgártól fényre hozatván,
Síva röpült, 's a' porlevegőt csillogva hasítá.
Árpád, hogy daliás Viddint közelíteni látá,
Rá ösmert, 's egy pillanatig szűntette rohantát.
Majd az előre haladt sokaságot félre kerítvén
Szólt 's ezeket mondá Viddinnek lelke' hevéből:
„Ösmerlek Bodony, (így hangzék magyarúl neve) híred
Elterjedt, valamerre magyar hordozza szerencsés

Fegyvereit; de gonosz bélyeg van nyomva nevedre;
Mert nemzettagadó kész vagy gázolni rokon vért
És bérért idegent szolgálsz; idegennek adózol
Annyi vitézséggel, hogy végre erős hadi munkád
Hírt hozzon neki és neked, és népednek alázást.
Vajha ne jósoljak, hír nélkül fogtok enyészni,
A' fizető úrnak harczaiban elaljasodottak, [tok
Száma fogyott kis nép; mert önként messze szakad-
A' vértől, mellyhez tartozni szerencse 's dicsőség.
Térj meg azért, hajtsd meg karodat hódoltan előt-
Térj meg népeddel, nagy térü földet adandok [tem,
Birtokodúl 's helyet és szólást a' népi tanácsban.
Nemzetnek lészsz tagja, kit én, — úgy adja Hadis-
Megtelepítendek e' boldog földön örökre." [ten!
E' szavakon Viddin gondokba merüle; de büszke
Szíve' aczéláról a' szó' nyila végre lepattant,
Meghódolni kevély, inkább hódítani vágyó,
Veszni rohant vadságában elszánt vala menni
A' veszedelmes úton; megtérnie szégyen eszének.
Hős Árpádhoz azért így szólt vala válaszadólag:
„Csábítók szavaid; de valók nem, büszke vezér te,
'S nem csatatérre valók, hol kard és dárda parancsol.
Vagy hiszed azt, hogy kit még ember meg nem alázott,
Viddin előtted csak szóért meghódol örömmel?
'S nem gázolsz-e te is, ki fenyítesz, szinte rokon vért?
'S földet igérsz, melly még el nincs foglalva? 's ha Isten

Digitized by Google

Úgy akarandja, soká nem lesz? De halálos ütésre
És nem szóra jövék ma eléd. Az utóbbi világ majd
Lássa meg, a' két nép meddig fog fényleni? Melyik
Fogy meg előbb nemzettagadó romlásban elesvén;
Kettőnknek sorsát pedig itt válaszsza ez óra."
Így szólt 's megrohaná a' nagy fejedelmi leventét.
Mint mikor éktelenül zendülvén, össze csap ég, föld,
'S a' beborúlt egeket csak villám' fénye deríti;
Itt pedig elmohosúlt üregekből kél dőbörögve
A' zivatar, 's vele fölharsog nagy tengered, oh föld!
És egyszerre világ' vas sarkai meghasadozván,
Völgy, és hegy remeg, a' nap, hold, és csillagok ingannak,
'S mindeneken rémítve uralkodik a' vad erőszak;
Illyen erőszakkal két hős egymásnak eredvén
Össze megy itt földet rengetve, halálos ütésre,
És csattog, csörög a' fegyver, 's a' fényes aczélhegy
Messze kivillámlik, haragos szikrái lehullván.
Bámúl a' sokaság környül, és szünteti harczát;
De hamar elzúg a' szélvész, hamar elvesz erősök
Karjai közt a' harcz, ha harag gerjeszti föl őket,
'S vérőket, életőket meg nem kímélve csatáznak.
Vág Viddin, 's fényes vasa Árpád' pajzsa felé száll,
'S azt nagy zörgéssel ketté lehasítja középen;
A' rezet, és a' bőrtömetet, 's a' vas lapot egyben
Megszegvén bemerül; de nagy Árpád sértetlenül van;
Vissza csap, és Viddin' sisakára lecsattan ütése.
Szörnyebbül ennél Istennek mennyköve nem csap,
Nem súlyosb a' vízszakadás. Nem tartja hatalmát

Digitized by Google

A' sisak, és nagy haj, sem erős koponyája; az éles
Vas lemerül, hol az életerő lakik, agyvelejébe,
És hidegen megy mélyen alá. Viddín' feje hajlik,
Mint hajlik Haemos' tetején a' díszes iharfa,
Mellyet hasztalanúl sok időig vágtak erőtlen
Fejszések, 's környűl ültek fáradva; de jő a'
Tengernek zivatarja vadan, megrázza tövében,
'S ott harsogva ledől a' nagy fa vak éjszaki völgybe.
Így dőltél te is el, bolgárok' erős feje, Viddin!
Rajtad az össze törött fegyver rémítve csörömpölt,
És bátran dobogó szivedet megtörte halálod.
A' fejedelmi magyar tova menvén, déli világként
Vitte az öldöklő vasat, és sereg omla előtte.
Bojta, hogy a' harczokhoz elért, népére Zalánnak,
Mint lecsapó sólyom, veszedelmet, 's szörnyű halált
vitt.
És legelőbb agyas Ocsko' fejét megszegte vasával,
A' ki legott nyergére borúlt, és vére leomlott.
Ennek védelmét Krallin vállalta ivére,
És nyilazott, de nyilát nem jól hordozta szerencse.
Elröppen vala Bojta fölött, és messze suhanván,
Gyengén a' lobogós Csörsznek süvegére leszállott.
Még egyszer nyilazott, de vitéz Bojtára hiába
Szórta nyilát. A' bús vég még nem szálla szivéhez.
Bojta ezen közben lecsapott Dernára, ki görcsös
Nagy bottal közelíte vadúl; őt Bojta fülénél
Balról támadván, megvágta, 's midőn amaz erre
Megfordúlt csikorogva, nehéz véres feje zugván,
Jóval előbb, hogysem botját Bojtára lecsapná,
Már hős Bojta, nyakán beveré kardjának aczélát:

Digitized by Google

Így ez is a' véres földet megölelte, keserves
Kínjában kezeit rágván. Nagy botja fejénél
Felrengett, mint egy magas ág letörött fa' tövénél.
Bojta tovább rándult, 's Rányit megüttöte derékon,
'S czifrás nyergéből lebukott ez azonnal. Utána
Elvesze Dorminolik, 's agg Kempi Preheszka fiával,
Sárga Zoborral, kit mikoron kopját löke hozzá,
Vissza vetett kopjájával hős Bojta lesujtott.
Ment azután, hol nagy zajjal fejedelmi leventék
Vittanak egymás közt. Hős Kund Alpári Zalánnal;
A' lobogós Csörszszel Hermes; lángfürtü Preheszka
Visszaverő Tassal, kik, mint az erőszakos éjszak'
Erdeje zúg ropog a' zivatarban, zúgva, zörögve
Egymás közt iszonyú zajjal fene harczokat üztek.
Bojta is arra rohant, 's Hermes' katonái közül az
Ellene jött macedó Theophilt nyakszirten ütötte.
Védni rohant Xenophon, Hermes' testvére, dsidával.
Bojtát hóna körül megszúrta, de Bojta boszúsan
Vissza csapott, és jobb karját leütötte könyökben,
'S nem szünvén, kebelébe veré a' kardot; amannak
Teste legott leesett, 's nyájas képére halál ült,
Bús feketén, mint ül tengerre az éktelen éjfél.
A' porban még fetrengett, rángatta nyakával
Gyenge fejét, 's Hermes! Hermes! kétszerte kiáltá.
Harmadszor rebegett, 's ajakán testvére' nevének
Hangjai szellőként szomorú lelkével enyésztek.
Így vesze ő, Bojtát a' seb' fájdalma hevíté.
Népe közé mene kötni sebét; de körüle süvöltő
Torkokon a' görögök Hermest szomorodva kiálták.
Jött az, 's a' lobogós Csörsznek kikerülte csatáját.

Digitized by Google

Mint rõpülõ nyíl, jött, 's haj! öcscsét halva találta.
Nem várt, nem szólott, köny nem futa bánatos arczán;
De szive síra, 's boszút ordított benne haragja.
Mind a' népe között álló Bojtára mutattak.
Arra rohant; az erõs népet dárdája megosztá,
Bojtához juta, és oldalt megszúrta dühödve.
Bojta nehéz szívvel tüstént eldõle, 's veszendõ
Bús feje porba merült. És ekkor az életi csillag
Vissza vevé sugarát, melly búsan zenge, miként zeng
A' panaszos lantnak megpattant húrja, 's rezegve
Égbe kerengett a' kínnal telt földi határból.
Ossa vidéki Philó' bal szárnyát üzte nagy Árpád,
'S már készült a' várasiak' harczába merülni,
Hogy kezõket fáradt Undról csattogva leverje;
De szomorú zajjal jött Bojta' halála fülébe,
'S a' gyõzõ Hermest bús szemmel látta ragyogni.
Ekkor megfordúlt, 's biztatván, szóla Lehelhez;
„Hallod-e a bús zajt, szép kürtü gyermeke Tasnak?
Haj! nem csalfa zaj az, Bojtának veszte van ottan;
Menj szaporán, ódd a' népet, verd vissza ölõjét."
Monda, 's rohant a' hõs, szép kürtü gyermeke Tas-
Lógva hagyá buzogánya' fejét kürtének alatta, [nak.
'S dárdát vett jobbjába, de a' hadi kürtöt elõször
Megfúvá nyargaltában. Harsogva hatott el
Hangja, 's az elcsüggedt fejeket büszkébben emelte.
Bojta körül tüstént iszonyú harcz támada. Hallák
A' kürtös daliát közelíteni, 's bízva csatáztak.
Hermes is elborzadt hangjára, 's kitére közülök,

Digitized by Google

Hogy Lehel ellen erős dárdáját győztösen üsse.
Össze megy a' két hős. Hermes téveszti szurását,
Ellensége' ruhái között megy el ércz hegye. Akkor
A' szép kürtü Lehel Hermes' paizsának irányoz,
És üti; de kitörik ropogó dárdája kezéből;
Őt Hermes nyomban, mint gyilkos erős fejü sólyom,
Üzte, 's körül szomorún harczoltak Bojta' vitézi.
'S már emelé iszonyú magasan dárdája' hatalmát,
Melly mint nagy mennykő csattanna Lehelre, de gyorsan
Vissza szökik jó sárga lován a' szittya levente,
És buzogánynyal csap Hermes' mellére, holottan
Nyilt vala a' pánczél, 's vastag nyaka' bőre fehérlett.
Ottan (előbb hogysem suhogó dárdája leszállna)
Érte csapás, 's felső csontját döbbentve betörte.
Hermesnek dárdája leszállt, de nem ollyan erővel,
Mint kele, 's kártalanúl lezuhant vállára Lehelnek:
Hős Lehel a' dárdát büszkén elrázta magáról;
De Hermest végső lélekzete nyomta. Keményen
Csapkoda rá Lehel, és agyban verdeste. Lefordúlt
Ő, 's szép fegyvereit, 's testét paripája tiporta.
Ekközben Krallin Lehel' arczát vette irányba,
És meg is érte, piros vérét bőrére kiontván;
De Lehel a' könnyű sebbel nem gondola: harczolt.
És ismét jöve más nyil is, melly szügyben ütötte
Sárga lovát. Megroggyant az, 's nem vitte ülőjét:
Akkor mind örömes zajjal rohanának elébe
A' sisakos görögök 's tótok fejedelmi Zalánnal.
Ellenben leütött Bojtának népe csatázott.

Digitized by Google

Jött maga is fejedelmi Zalán, és üstökös Indát
Földre veré, süvegét, 's koponyáját össze hasítván.
Megkergette Vihart 's oldalt úgy szúrta, hogy egyben
Össze rogyott, és földre zuhant nagy teste lováról.
Már Lehel a' hősök közepett maga álla; de jöttek,
Mint ropogó villám, lobogós Csörsz, 's apja merész
Megrontá k a' kört, tágulást adva Lehelnek. [Kund,
Jött Tas is, és harczolt rohanó fejedelmi Zalánnal;
Csörsz pedig egy csapatot maga bontott, 's vitte halálos
Dárdáját legelől. Krallin futa tőle; de nyomban
Száguldott Csörsz, és félénk hátába ütötte
Dárdáját. Hegye messze bement, 's megfúrta veséjét.
Gyors Krallin leborúlt. Íján megpattana húrja,
'S döltében nyíllal ragyogó puzdrája lecsörrent.
Csörsz kivoná az erős dárdát, 's így szóla fölötte:
„Hitvány! tőled sem fog többé senki remegni;
Sőt tőled nem is, a' nyiltól, melly szivedet őrzé.
Jó híred sem lesz; mert Csörsz, Kund' gyermeke győzött,
Gyors nyilazó kezedet fényes dárdája leszegvén;
És nem lesz, ki dicsérhessen, mert nemzeted elvész
Még ma, reád pedig a' pusztának férgei jőnek,
'S tagjaidat megeszik, 's nyomorúlt rosz véredet iszszák."
Így szólván fölemelte fejét a' büszke levente,
Ment tova, mint vértől párolgó mérges oroszlán;
'S a' leütött Krallin' katonái futottak előtte;
Más részről azalatt végső munkára sietvén,

Digitized by Google

Jára vezéri Philó, 's a' rémült népeket inté,
A' hadakat szaporán megjárta serény lovon, és hol
Viddinnek népét, 's a' többi vezértelen álló
Népeket észre vevé, fenn szóval kérve, fenyítve
Harczra tüzelte, 's kemény sorokat rendelve tovább
És mikor a' sorokat mind végig járta, hadához [kelt.
Ment ismét, 's magasan viteté a' várasi zászlót.
Ott a' várasiak közepett vágtatva ragyogván [pád.
Harczba rohant; de közel jött már a' párduczos Ár-
Földre veré Sthenelost, ki vezéri Philónak elébe
Futva gyalog sietett, kelevézét hátra feszítvén.
A' kelevézt Árpád elvágta, 's utána leszegte
Gyenge nyakát az erőt vesztett nyúl szivü görögnek.
Árpád öldöklő kezeit nem vette le rólok;
Szüntelen ölt, 's a' nagy zászlót közel érte vasával.
Ott szorosan paizsos görögök búsúlva megálltak
Közbe vevék a' nagy zászlót a' harczi vezérrel;
De mikor Árpádnak megcsattana kardja közöttök,
Sárga halálképpel mind nagy rémülten oszoltak,
'S a' zászló remegett félénk tartója' kezében.
Bulcsu leverte Thoást, Árpád a' strímoni Zénót,
És Notarast: annak beleit kihasítva, emennek
Vállát érve, 's erős fogait megtörve agyában.
Mind egyszerre nehéz fegyverrel földre zuhantak.
Árpád harmadszor Zákóra, a' várasi zászló'
Tartójára csapott. Megüté azt vakszeme' táján,
Hogy tüstént nyergére borúlt, szédült feje csüggvén.
Ekkoron Árpádot végső diadalma vezette,
Rája rohant, szörnyű szemmel két félre tekintvén,
A' zászlót kivevé, 's magasan fölemelve kiálta,

Digitized by Google

Hogy végig rengett seregén nyers hangja szavának.
Nagy Faragónak adá, magasan hogy tartsa közöt-
Ekkoron a' zászlót meglátták gyors hadi népek, [tök.
Kik követék Undot, kik vittak nyalka Zoárddal,
Mind magasan ragyogó fegyverrel előbbre rohantak.
Megrémült pedig a' görög, és futa gyorsan előttök.
A' bolgár makacsan helyt álla; de kardja Zoárdnak
Irtogatá őket, mint tűz a' sárga kalászok'
Dús sorait, vagy erős fejszés töves erdei fákat,
A' ki korán kimegyen sűrűn nőtt dombi berekbe,
Hol fiatal fáit szaporán vágdossa, 's nikorra
Szem közt a' delelő nappal fáradva lenyugszik;
Már hosszan beteritve van a' zöld erdei tájék.
Ekkép ölte Zoárd, 's kopjás katonái az álló
Bolgárok' seregét; de megűzé párduczos Árpád
Ellensége' hadát, 's most ketté válva, veszendő
Osztályban gyengén harczolt segedelme Zalánnak
Hermes' népeit övele a' harcz' mérge kizárta [Kund
Vára' mezői felé. Lobogós Csörsz, 's apja, merész
'S a' fene képű Tas villogtak előtte tömötten.
Itt pedig a' fejedelmi magyar csattogva szalasztá
A' rémült hadakat, 's a' várasi büszke csoportot.
Megfordúla Philó kétszerte; de a' hadat űző
Árpádnak kezeit nem merte bevárni, nem a' bús
Villámló szemeket, 's daliás komor arcza' hatalmát.
Most imez, a' rohanó seregek' fejedelmi vezére
Megszüntette lovát, 's nagy hangon utána kiáltott:
„Gyáva! ki más ezerek' lelkét viadalra tüzelted,
Futsz most kardom elől, nem tudsz meghalni vitézül.
Bár hát fuss: de tiporjon meg vas lába lovadnak,

Digitized by Google

'S a' véres Tisza' nagy halait táplálja szíveddel;
Mert nem vagy méltó seregeknek előtte ragyogni."
Gúnyosan így szólott, hogy megforditsa futását;
Mert igen óhajtá megvíni; de hűlve, remegve
Ment a' csalfa vezér, mint párás csillag az égen,
Melly leszakad, 's halovány lángjának fénye kialszik.
Márközel ért veszedelméhez. Tisza' partja fölött egy
Fűz mellett hökkenve megállt. Örvényesen ingott
Lábainál a' víz, remegő árnyéka halálként
Látszott mély fenekén, de körűle csoportosan álltak
A' rémült katonák. Mind erre rohantak eszetlen
Bódúlásokban, 's nem volt ki megója haláltól;
Hátúlról pedig a' magyarok' riadása dörömbölt.
Mint rontó zivatar jöttek csillogva, robogva,
'S mérges ölő nyilak, és kopják röpdöstek előttök.
Ritkult a' sokaság; jaj, üvöltés támada benne;
Holtakkal beterűlt a' part, 's Tisza' árja piroslott.
Árpád is véres kardját hüvelyébe taszítá,
És dárdát ragadott, 's kivetette vezéri Philóra.
Jó tova volt, a' mennyire majdnem futhat el ember
Húsz lélekzet alatt; a' szörnyű dárda pedig len
Elfuta, mint villám, 's lecsapott derekára Philónak.
Ekkoron az többé nem mert mulatozni helyében;
A' víznek szöktette lovát. Hortyogva vesződött
A' hű pára, 's urát magasan hordozta; de égett
Ennek háta' közén a' dárda, 's befogta sötétség
Bús szemeit. Most mind zajosan szöktettek utána
A' vert, dúlt seregek, 's mikor a' mély vizbe merültek,
Két részről kicsapott a' víz, 's gyász színbe borulván,

Digitized by Google

A' letiport füveket görögök' vérével itatta.
Benn az erős örvény' közepén sok bajnok elüle;
Sok lemaradt lova' hátáról, elhányva sisakját
Küzdött a' habbal, de veszendő társa lehúzta,
'S vad halak' étkéül a' mélybe ragadta magával.
Másokat a' nyilak értenek el, kik halva lehajták
Vérbe borúlt fejöket, 's bőrös pajzsokra terültek.
Haldoklók közepett sokszor lemerüle az élő. Láltás;
Jaj hangzott, 's szomorú bőgés, 's magas égbe ki-
Zengett a' dagadó Tisza, 's partjai vissza morogtak.
Ossa vidéki Philót sietö lova vitte: de mostan
A' szárazhoz elért, 's lerogyott, párája kifogyván.
Ott ura is csak alig birván nagy fegyvere' súlyát,
Nyögve kivánczorgott, 's lelkét a' partra lehelte.
Ez lett a' kiveszett görögök' hírére Görögrév.
Ekközben tüzesen harczolt a' második osztály,
Még fejedelmi Zalán, és a' lángfürtü Preheszka
Álltanak, és az erőt nyomták bizodalmas erővel.
Példájokra megállt Alpár' bús népe 's csatázott.
Mindennél rettentőbb a' lángfürtü Preheszka.
Ez hogy sárga Zobort, kit főkép kedvele köztök,
Nem látá a' harczi mezőn, fene bánatot érzett
Durva szivén, 's lobogó dühhé vált búja szivének.
Vér habzott ajakán, 's égett hadi tőre kezében;
Szerte futott, ordítva fiát, és ölve kereste.
Sokszor mennydörgő szava zengett a' hadi zajban:
„Hol vagytok kik elöltétek deli gyermekem' éltét?
Hol ti veszett ebek? Oh mért bátran elömbe nem áll-
tok,
Hogy lecsapott fejetek dőljön tetemére fiamnak?"

Digitized by Google

Így ordíta. Reá bátran rohanának az elhúnyt
Bojta' vitézei: ő pedig ölt, 's pusztíta közöttök.
Mellben szúrta Bakót, mikor ez buzogányt vive rája,
'S fültövön agg Csabait, 's a' tőr ált járta egészen
Hősi fejét. Ezeket tüstént betakarta halálok,
'S testeiken habzó paripák vágtatva tiportak.
Ezt az erős Balator nem tűrte nyugalmasan, indúlt,
Mint szakadó felleg, 's arczúl támadta Preheszkát.
Szinte fejét ketté vághatta; de össze sivítván
Parti darázsrajként rá zúgtak az ifjak azonnal,
És leverék apjok' lábához, előbb az idősbik
Szúrta, 's vidám szeme' húnyorgásit örökre lezárá.
Ott elesett Balator, 's hálóként össze lyukasztott
Teste, körül, bőven gőzölgő vérit okádta.
Szint akkor vesztére jövén az idősbet agyalta
Réz buzogányával gyors Téti; de vissza kerülvén
A' testvérekből háborgó Konka, nagy átkok
Közt Tétit hátúl karddal megvágta derékon.
A' gyors Téti hajolt, valamint szép délszaki szálfa
Hajlik az erdőben, mellyet vihar ére középen;
Mégis emelte vitéz karját, és vissza suhintván,
Ketté vágta fejét Konkának: csak hamar őt is
Körbe vevék, 's az erős, és bús atya töre' hegyével
Megszúrá mellét, hogy szörnyet halva lefordúlt.
Most iszonyúbb lett még a' harcz' riadása közöttök.
Mint mikor a' sivó tigris kölykekre rohanva
Öl, pusztít nagy erőszakkal két sárga oroszlán,
'S nyomban elő rohan a' tigris nő, 's hime: holottan
Körmeik, és fogaik egymást lángolva szakasztják;
Reng a' nagy barlang, 's morajokkal bömböl az erdő:

Digitized by Google

Így küzdött, fiait védvén, lángfürtü Preheszka,
'S messze sivalkodván szava, 's hosszú tőre ragyog-
Rettentő vala harczaiban, 's rohanása halálos. [ván,
Hallá ezt alpári Zalán, 's bizodalmas erővel
Villogatá kardját; de körül alig állhata népe [előtte.
Kundnak, 's a' lobogós Csörsznek, 's fene Tasnak
Még csak az elbúsúlt atya harczolt győztös erővel.
De most közbe csapott Karadónak gyermeke bátran,
A' paizsos Televér, 's mint kőtorony álla közöttök,
Somnyelü dárdáját sebesen forgatva fejöknél.
Izmos volt Televér, izmosb valamennyi vitéznél,
A' ki ma itt harczolt, 's volt bátorsága szivének
Tagjaihoz képest: ki sem is tért senkinek, és a'
Seregeken dúló keze, 's fegyvere véres utat tört.
Hímes erős kápát emelintett barna fejével,
És paizsán látszott az iramló Rémnek alakja,
A' kit erős Isten hajdan megaláza Kiónál.
Így mene nyugtalanúl járván a' vas csapatok közt:
Dárdáját vér és por lepte, 's vitézi ruháját. [döntő
Most, hogy alóla kidőlt lova, harczra gyalog mene,
Órjás lábával letiporta az ellene küzdőt.
Így jött a' szörnyű ide is, 's hogy zúgva kinyújtá
Hosszú dárdáját, megütötte Preheszka' vitézlő
Két fiait, kik azonnal együtt a' földre borultak.
Ott ugyan az, kit utóbb ért meg dárdája, ledőlvén
Élve maradt a' holt testvér' tört oldala mellett,
'S lassan emelte fejét, 's kivoná a' kardot alóla.
Ekközben Televér ágyékon szúrva lesújta [kadva,
Még egy erős testvért, 's mikor atyjok szive sza-
Vért sirván szeme, törével Televérhéz utat tört,

Digitized by Google

A' negyedikre rohant, 's kebelét leszegezte vasával.
Ekkoron, a' kit előbb leütött, föltámada ismét
Holt testvérétől, 's karddal megcsapta derékon
Dárdanyelét, melly ott mindjárt a' földre lehajlott.
Még hozzá csapa másodszor; de hatalmas ütését
Föltartá Televér paizsával, 's vissza rohanván,
Megragadá őt, és kardját kicsavarta kezéből.
Ekkor erős karral fölemelvén vitte magával,
Mint viszi héja fiát, 's keselyű a' gyáva galambot.
A' gyermek szomorún vergődött, síva kiáltá
Hátra maradt apját. Őt a' nagy bajnok azonban
Szüntelenül ragadá, széles mellére szorítván.
De közelíte vadúl a' bús atya, és leöke súlyos [te,
Somfa gerelyt, melly nagy Televért lábszáron ütöt-
Erre megállt, és a' vergődő gyermeket ottan
Földbe csapá nagy erőszakkal, hogy azonnal elájúlt.
Rá tapodott azután, 's lelkét kiűporta dühében.
Oh mért kelle, szegény atya, nemzened ennyi veszélyre
Hős fiakat, vagy mért egyebütt nem veszhete léted,
Hogy fiaid' szomorú végét keseredve ne látnád?
Jösz, 's lecsapott fiadat már késő menteni. Gyilkolsz,
'S haj! elhúnyt fiadat törödt hegye vissza nem adja.
Jött némult kínban szaporán lángfürtü Preheszka,
'S már fia halva feküdt. Televér is vissza tekintvén,
Oltalmat keresett; gerelyét csikorogva kiránta
Nagy szárcsontjából; de hegyes törével elérte
Ellensége, 's kinyílt hónát megszúrta, holottan
Mélyen ellült a' vas vérében. Szúrni akarta
Még egyszer; de reá, mint sértett erdei, melly nagy

Méreggel veri láng agyarát, 's öli, marja vivóit:
Úgy mene megbúsúlt Televér, 's megölelte derékon
Vérengző vas karjaival, 's a' földre lenyomta.
Ott hangos torkát végső veszedelmes erővel
Fojtogatá, 's iszonyú kínzással elölte, aléltan
Földre rogyott maga is, 's diadalmát érte halála.
Bámúlt a' sokaság, 's iszonyodva megálla körülök.
A' fejedelmi Zalán többé nem merve megállni,
Vérző szívvel eredt szaladásnak. Utána csapongva
Csak kevesen mentek hűséges régi vitézek.

Már félig lemerűlt a' nap, 's bús gyenge sugára
E' gyilkos földön, 's vizein reszketve borongott,
'S szálla setéten, mint örök éj, a' felleges alkony:
Párduczos Árpád most fordúla meg a' Tisza mellől,
'S a' mint jött sebesen, szaladását látta Zalánnak,
A' ki, miként felhő szalad a' szélvészes erőtől,
Melly feketén döbörögve kikél, 's ordítoz utána:
Ugy szaladott szomorodva setét végének előtte,
'S várait, és gazdag földét megvédni felejté.
A' fejedelmi magyart nagy erő izgatta, serényen
Vágtata, 's vitte vasát öldöklő karral utána.
Már közel ért, 's zúgó Haleczet megütötte. Lovastúl
Megdőlt az, 's ott halt, lelkét elszánva uráért.
De legelől futa gyors paripán a' gyáva vezérlő,
'S futta körűl immár kört vont a' barna setétség.
Ekkor elállt Árpád, 's harsogva utána kiáltott:
»Alpárnak fejedelme! megállj, hova futsz el előlem?
Hol van büszke szavad, mellyet követiddel üzentél?
Vagy fuss bár; de tudom többé nem látod ezentúl
Alpárod' mezejét, se' füvét nem rágja le marhád.

Digitized by Google

Bajnokaim, 's az erős fiak' anyjai, díszleni termett
Hajnal ölű hölgyek fognak telepedni meződön:
Rajta tenyészend e' nemzet, 's országokat állít."
Így szólott. Amaz a' rettentő szózatok' árját
Még hallá, 's szörnyű dobogással vert szive keblén.
Meg sem is álla, kevés haddal keseredve szaladván
Honna' határaitól, miglen Nándorhoz elére,
'S búba merűlten csak távolról nézte sajátját.

Digitized by Google

II.

CSERHALOM.

EGY ÉNEKBEN.

(1825.)

Néma borongással megy az őskor' lelke, fölötted,
Cserhalom! és nem kér emlékül oszlopot érczből:
Oszlop vagy magad, oh diadalnak halma, meződdel.
Téged még az erős természet szűle magából,
Hogy mint embernek gyarló munkája, felejtett
Porba ne szállna tetőd, hanem állna, mig emberek
És a' harczos apák' hírének lenne tanúja. [élnek,
Árpádnak honját Salamonnal sok baj emésztè,
Az meg nem rendűlt, romlatlan férjfi erőben
Állván hőseivel: főkép a' társas egyesség'
Napjaiban temetője lön ellenségi' hadának.
Olly vala, mint a' két végcsúcsos földközi szálkő,
Melly keleten 's nyugaton kitekint az egekre, 's midőn
Nap veri, ott éjnek rémfátyola leplezi ormát: [itt
Elfáradva leűl a' villám mély közepében,
Nem rengetheti meg, nagyságán nem mehet által.
Úgy Árpád' honját veszedelmek' mennyközi csapván
Nem rendíthették, közepén túl nem hata mérgök.
Akkor az ifju király Salamon szép déli sudárként
Járt a' sergek előtt, vele két fejedelmi levente [sal
Ég' áldása gyanánt, bölcs Géza, 's szekerczecsapás-

Digitized by Google

Rettenetes László, Bélának gyermeki, jártak.
Akkor együtt az erő, bátorság 's józan okosság
Őr vala, és akadály az enyészet' napjai ellen.
Kétes az ütközetek' forgása: Sajóra, Mohácsra
A' jó honfi ma is könnyezve tekint, de ki retteg
Hallani a' harczot, mellyet László' keze harczolt?
Cserhalom! a' te tetőd diadalnak büszke tetője.
Merre Ozúl, haragos kúnok' fejedelme, hadaddal?
Visszalobog zászlód éjszaknak durva szelétől,
Háromszor fordúl paripád, hogy visszaragadjon.
'S nem látod magad is vijjogva röpülni fölötted
A' puszták' madarát? Eljött, hogy téged emészszen,
'S szállongó fiait meghozza lakozni hadadra!
Nyargalnak, még nem tudják, hogy veszni jövének.
Mint a' farkas, melly juhalkolba ereszkedik, öl, dúl,
'S gond nélkül rabol a' remegő falkában, azontúl
Menne; de örvös ebek várják ordítva, közelget
A' boszuló pásztor, 's földemelt villával ijeszti.
Úgy haladának ezek gyilkos szándékkal. Utánok
Puszta maradt Nyírség; Tisza' gazdag partjai
nyögtek
Vad tapodások alatt, és vért mosa rólok az árvíz.
Látta Bihar pusztúlását, 's nem tuda kerülni,
Szörnyü halál takará a' bátor férfiak' arczát,
Haldokló öregek jajgattak rajtok elázva
Honni rokon vérrel, 's keserü fájdalmas özönnel;
Dúlt ágyon csecsemők egyedül fetrengve sirának,
Ifjú anyjokat a' táborral gőgös Ozulnak
Vad katonája vivé pórázra kötözve; szüzekkel
Nem közös indulatok' lánczán hajtattak az ifjak.

Digitized by Google

Jött agg Ernyei is. Dúltan vala mindene. Még egy
Kincse van, úgy vélé, a' szöghaju nyájas Etelke.
Nincs többé, csak üres viszhang felel: „édes Etelkém!"
„Sírba ha tettem volna magam, hogy mélyen az undok
Földnek alatta hever, tudnám; ha zajába sodorván
A' Duna nyelné el, tudnám hogy szőke habok közt
Tagjait usztában pusztító halsereg űzi.
Láttam volna halál' ágyán hervadni mosolygó
Szép fiatalságát, kétség nem nyomna: megáldnám
Istenemet, 's stürnék. Most nézek, 's nincs mire; szó-
És az üres viszhang gúnyol felelettel. Elálltak tlok,
Könnyeim: azt kérdem, van-e még jó istene a' vén
Ernyeinek, vagy csak haragos kéz villog az égben,
Melly lánggal fölirá bünét, 's most megveri érte?"
Igy panaszolt az öreg, 's meg' visszacsatolta rezegve
Hangzó fegyvereit. Hogy harczra riaszsza királyát,
'S Béla' dicső fiait, búsan, de sietve megindúlt,
És az ürült teremek szomorún döbbentek utána.
Már hegyen ül terhes felhőként népe Ozulnak.
Sátor alatt pihen ő hímes szőnyegre terülve.
Lábainál buzogánya hever, hadi kürte fejénél,
'S a' letüzött dárdán kalpagja; de oldala mellett
Kötve maradt a' kard; hüvelyén szörnyü keze nyug-
Lejt, vigad, ordítoz, zsákmányait hordja elébe [szik.
A' szilaj ifjúság; dalt mond szép rabja' siralmas
Arczairól, dalt a' harczokról, 's győztös Ozulról.
Csak maga Böngérnek fia nem jő, a' magas Árbocz,
Csak maga késik még rabját köz örömbe keverni.

Digitized by Google

Mint áll a' sas, melly fiat őröz fészkes üregben,
'S messzire, bár éhes, nem mer távozni fiától:
Úgy állott ő a' sátorban csendes örömmel
És aggódással, vele ott állt néma szoborként,
'S hajh! más érzéssel, a' szöghaju nyájas Etelke.
Nézte az út' sikján László' hada nem ver-e port még?
Nem jön-e atyja fehér zászlót lobogatva kezében?—
Minden csendes volt, egyedül hangzott az örömtől
Cserhalom, és hangját a' környék visszafelelte.
Nem jöve még László, nem volt még atyja' kezében
A' lobogó czímer; de legott eljöttek az ifjak,
Árboczot üdvözlék, 's a' lánykát nézni megálltak.
És legelőbb eljött, 's így monda bogárszemü Kődör:
Szép a' hattyu, midőn távol honjának egéből
Csendesen érkezvén idegen tó' habjain ül le.
Ott az özönt könnyü lebegése hasitja, 's leszállnak
Hold és csillag ezüst sugarakkal játszani hozzá.
Oh Böngér' fia, boldog vagy, szebb a' te leánykád,
'S nem feketébb, mint a' hattyúnak tollai, keble.
Kár hogy könnyet ereszt; de te Árbocz menj letörölni
A' bús lány' könnyét: forró az, elégeti arczát."
Erre felelt komoran Böngér' fia, termetes Árbocz:
„Menj tova, jó Kődör, ne beszélj nekem illyet: enyelgést
Nem türök én soha is, mikor arra nem ösztönöz elmém."
'S elmene az tüstént; de helyette csoportosan eljött
A' szilaj ifjúság, és volt ki mosolygva imigy szólt:
„Oh Árbocz, ha szeretsz, szedd rendbe rabodnak alakját.

Digitized by Google

Nézd hogyan elfordúl: arczát betakarja előttünk.
Termete milly súgár, 's még is milly teljes, igéző!
Hablebegés minden kis mozdúlatja. — Parancsold
Szólani, bár minden szava tíz aranyomba kerüljön;
Mondd, hogy nézzen rám, 's szép ijamat itt hagyom
érte."
Jött még egy, 's a' lányt megnézvén monda: »Bo-
lond vagy,
Hogy nem örülsz Árbocz, hagyj bár kis időre pihenni
Szög haja' árnyaiban, fogadom, hogy többet örülök,
Mint ha ma száz tengert kirabolnék gyöngye' javá-
ból."
Harmadik is jött, és így szóla: »Ne mondjatok any-
nyit:
Én magam érdemlem, hogy szép szót mondjak előtte.
Jól teve, hogy bé nem takará kis lábait a' szűz:
Ollyak azok, mint a' tajtékból fútt halom, és én
Milly boldog lehetek, ha csak azt illetheti ajkam.
Lába' nyomát csak ugyan tőlem nem tiltja meg Ár-
Aztitt hagyja talán a' porzó tiszta homokban; [bocz,
Én pedig egyszeriben paizsom' lapjára kimetszem,
Elviszem a' földnek minden részére csatázva,
'S lányt keresek, kinek e' lábnyomhoz lába hasonló."
Legbátrabb vala Dember, erős magzatja Czikának.
Szőke fodorhajjal teljes két válla, piroslók
Arczai, termete nagy 's deli, pillantása hegyes tőr,
Szíve sebes szélvész, 's lobogó láng arra, mi szép 's
nagy.
Ez beszökött, a' lány' arczát megnézte, 's elámúlt;
És mikor a' szó visszakerült ajakára, imígy szólt

Digitized by Google

»Árbocz! téged az ég megbüntet, hogy kiraboltad,
Vagy maga e' lánykád rablá szépségit az égtől,
'S most büntetve van itt. Asszony nem szülhete illyet,
Téj nem táplálá; hanem élt fenn illatözönnel.
Elkerülék őt a' szelek, és harmatba fürészté
Arczait a' hajnal, 's mert arczai szebbek azénál:
A' hajnal csak azért lett szégyent vallva pirossá.
Nézzed bár szemeit: mi van ottan földi? Az éjfél'
Legfeketébb foltját napnak közepébe ha tenném,
Még az lenne talán szeme' nyílt fényére hasonló.
Oh Árbocz, mondd, 's a' hajnalt leimádkozom érte,
Elhozom a' napot, és minden ragyogásit az égnek,
'S itthagyom érte neked, mert ő maga szép nap előttem.»
Igy szólt ő; de nehéz gondok 's fájdalmak epeszték
A' szomorú lánykát; Árbocz pedig álla közöttük
Félig emelt karddal, 's igy szólt kifakadva boszúsan,
»Vagytok-e még többen 's mit akartok fecske beszédük?
Vagy vígságtokat én megháborgattam-e, hogy most
Rajtam üt e' sok nyelv, 's fülemet nem hagyja nyugonni?
Hagyjatok el, bizony itt az idő, hogy hagyjatok el
És ki ezentúl is háborgat játszi szavakkal, [már,
Annak némavakon hasznosb lett volna születni;
Mért én némává 's vakká teszem őtet azonnal.»
Ő igy szóla, 's haragja elől hátráltak az ifjak.
Dember kardra csapott. Még ez végére sem érvén,
Jött maga gőgös Ozúl, a' lányt megnézte, 's imigy szólt:

„Hah! bizony ok nélkül sátorban nem marad Árbocz,
Kincse van, őrzeni kell. Ifjú, halld, a' mit Ozul mond:
Add nekem a' lánykát, od' adom Zeje lányomat érte,
Énekes, és ragyogó, mint legszebb csillag az égen,
'S harmatnál gyengébb: nem volt még férfi karok közt.
És adok öt fiatal hadi mént, mind gyorsat, erőset:
Nyergesek, és aranyos csótárral gazdagok, és bár
Kérj még rá valamit, kész érte megadni vezéred."
Erre felelt szaporán Böngér' fia, termetes Árbocz:
„Tisztelet, oh diadalmas Ozúl! és hála tenéked,
Hogy Zeje lányoddal megkínálsz engem, utósót
A' harcz' hősi közül; de bocsáss meg, nem szabadulhat
Árbocz ezen lánytól: hozzá van szíve lekötve.
A' mit ezentúl még mondasz, fejedelmi ajándék:
Oh de habár paripád mind széltől volna foganva,
'S rá a' csillagos ég' közepéből lenne kiszegve
Legragyogóbb takaró, az még sem kedves előttem
E' lányhoz képest. De ha gyáván küzdve találandsz,
Vidd haza öt bízvást, és engem fogj be lovadnak."
Elvégzé Árbocz, 's így válaszol erre vezére: Árbocz!
„Meg nem gyülöllek, noha kissé büszke vagy Ár-
Elvárom harczod' hírét; de ha gyáva vivó lészsz,
Rajtad ütök, 's e' lányt feleségül birja lovászom."
„Nem soha!" szólt Árbocz, 's megüté a' kardot előt-
És iszonyú szemeit vérrel tarkázta haragja. [te,
Megfordúla Ozul, 's elmentek az ifjak utána.

Digitized by Google

Igy mulatának ezek, mikoron már fölkele a' nép,
'S Ernyei' kürtétől hangzott széltében az ország.
Fölrobbant Salamon csattogva királyi hadával,
Jött az erős László, jött Géza, boszúsan eredtek
A' rohanó seregek pusztult szélére Biharnak. [tsa.
Árbocz csillapodott látván hogy nincs ki boszon-
Könnyü ruhát 's tigrisbőrt tett paizsára, szelíden
Eltörlé a' lány' könnyét, 's oda vitte leülni.
Ő pedig ült kis lábaihoz, 's biztatta szavával.
Akkor megnyitván rózsás szűz ajkait a' lány
Szólt, 's kedves hangját a' lég is játszva emelte: [közt
»Bajnok! téged erős, de szelíd atya nemze, 's öröm
Bíboros alkonyban születél kegyes édes anyától:
Nem bántasz magad, és mástól bántatni nem engedsz,
Hogy jóságodnál rabságom' kínja nyugodjék;
Téged azért, mikor istenemet kérlelni borúlok,
Szüntelenül bizodalmas imádságomba csatollak,
Hogy valamerre menendsz, érezzék fegyvered' élét
A' csata' vérmezején, 's rettegjen jőni halálod.
Csak soha erre ne jőj: inkább a' kölykes oroszlánt
Vagy dél' sárkányát verd föl háborgani, mint a'
Hármas' bérczek' urát, 's termékeny Hunnia' népét.
Csattog az, és fölkelnek ezek, fölkelnek az ifjak,
'S a' pártás szerető nem fél gondolni reájok.
Nincsen erő, mellyet meg nem győznének erővel,
Nincs rohanás, mellyet rohanással meg nem előznek.
Csak maga a' fejedelmi vitéz, a' baltacsapással
Rettenetes László, seregekkel mérkezik és győz.
Oh Árbocz, tudom én, hogy Ozulnak népe veszendő,

Digitized by Google

És te talán meg is átkoznál, ha elérne halálod,
Hogy, noha jól tudtam, nem szóltam semmi veszély-
ről.
Mondom azért, jöj el, sőt fuss, a' mennyire futhatsz;
Mert ha csak el nem nyel seregestül Cserhalom, itt ér
Benneteket 's letipor Salamonnak szörnyü hatalma.
Oh jer hát, kísérj el atyám' teremébe: talán még
Ott vár, ősz hajait szomorún tépdelve miattam.
Jer, ha elébe megyünk, meglásd, fog sírva köszönni,
Sírva köszönni neked, hogy lányát visszaszerezted.
Váltságúl a' mit birhatsz, elhozni szabad lesz.
Dúsan térsz haza, 's majd ha lovad megbotlik az úton
Nagy testhalmokban, 's nehezen röppennek odább a'
Jól lakozott madarak, megdöbbensz, kérded az éjtől:
Melly nép táboroz itt? és nem fog senki felelni,
'S ím meglátod Ozult, véres képére süt a' hold:
Akkor az ősz bajnok' lányát tisztelve megáldod,
És a' nemzeti gyász' mezejéről búsan odább állsz.»
Nem szereté a' rab lánytól ezt hallani Árbocz.
Még is visszanyomá lázadt lelkébe haragját,
Fölkeresé a' lányka' szemét, 's így monda viszontag:
»Mit mondasz nekem álmokat, oh szépséges Etelke?
Nem tudod azt, hogy szó nem ijeszt el bajnokot?
Ember
Kell oda, 's öldöklő fegyver; de te milly csapodár
vagy,
Hogy fenyegetsz? — A' rózsa megint be akarna bo-
rulni
'S nem tud, mert kebelét melegíti az ifju verőfény,
Harmat reng levelén, és a' völgy' hűs szele rá fú:

Mind inkább kiborúl azután, 's bimbója mosolygóbb.
Úgy te szeretnéd homlokodat fellegbe takarni,
'S az jobban kiderűl; örömest ránczokba kevernéd
Barna szemöldökidet; de azonnal visszahuzódnak.
Mint délszakra menő naptól a' könnyü szivárvány.
Bús, komoly is lennél; de mosolygó kellemek őrzik
Arczaidat, 's szebb vagy, mikor ezt elrejteni készűlsz.
Halljad azért, és tudd, mire szánt el tégedet Árbocz:
Honnosaid minket nem fognak elérni; vidáman
Ülnek azok hűs csarnok alatt hadi dalra figyelve.
Sok borral társára köszönt, 's nem tudja, hogy avval
Iszsza halálpoharát; mert nincs már, a' kire gondolt.
Mink az alatt tova száguldunk, 's bár jőjenek aztán
Höseitek, vagdalhatják a' visszasüvöltő [ban
Esti szelet, vagy az árnyékot, melly barna homály-
Lengve fut, és hosszú rémmé nyujtózik előttök:
Minket ugyan többé nem fognak lelni, 's köszönjék
Hogy nyilaink által nyomorún nem halnak el ők is.
Én pedig elviszlek tenger' szigetébe keletre;
Szózatosabb ott a' csalogány, és berke virítóbb,
Lengedezőbb a' szél, szebben tündöklik az ég is,
'S kis csemetén nemesebb izlés' almái piruinak.
Abba madár sem jő innen; fáradva zuhan le
A' sas is arra röpültében, 's örvények eliszszák
Szárnyait: embernek bajos út, csak századik éri.
'S jöjön bár maga, kit nevezél, a' baltacsapással
Rettenetes László, 's vele honnod ürüljön is, elvész,
'S tengeri szörnyetegek' fiait táplálja hadával.
Őt, mikor a' fényes fegyverben látja leülni

Digitized by Google

A' mélység' hala, rá mozdul, 's közelíti örömmel
Emberevő száját puha szép tetemére kinyitván.
Csak te kesergesz tán, de haszontalan; akkor erőmmel
Nem birhat kényed: jobb hát kebelemre borulnod,
És örömet hoznod fiatalságomra szíveddel.
Boldogságomat én tőled nem foglalom ingyen,
A' mire vágyad ered, fogod azt birhatni kezemből,
'S kedveden áll, Árboczuak rabja, vagy asszonya lenni."
Igy szólott ravaszúl, hogy Etelke felejtse hazáját,
És egyedűl legyen ő kebelének gondja, szerelme.
Balgatag! a' síkon már megvillantak az érczek,
Por kele, és lobogós daliák vágtattak előre.
„Talpra vitéz!" hangzott szájából gőgös Ozulnak,
„Talpra vitéz!" hangzott az egész Cserhalmon utána.
És kele a' kunság zörgő fegyverrel, üvöltve.
Megrendült ekkor, 's bámulva tekintgete Árbocz.
Mint kit aludtából földrázó dörrenet ébreszt,
Úgy kele ő: elröppentek szép képzeletének
Álmai, és gondok, más gondok mint az irigylett
Szerelemé, szálltak habozó lelkére setéten.
Jött fegyverneke, és paripát, dárdát hoza gyorsan.
A' fölajedt deli lányka legott elhagyta ülését;
Nem rejté örömét, örömében könnye megindúlt.
A' sietö Árbocz sírását bünak itélé,
Büszkén hordta fejét, 's hadi indúlatja' hevében
Hagyva előbbi szelidségét nagy zordonan így szólt:
»Sírhatsz, a' kiket ott meglátsz, halni sietnek.
Sírj; de utószor most, örömed várjon be csatámról."

Digitized by Google

Igy szólván paripára szökelt, és rendbe vegyüle.
Két részről riad a' kürt és csendülnek az érczek.
Vad recsegésök után örvény szakad a' levegőben,
'S összeveszett hangok' zavarékit hordja visítva.
Fenn villámlik Ozul, haragos pej mén fut alatta.
Sorra megy ő, hadakat rendel, fölkelti az átkon
Szendergő haragot, 's az ölés' vad gondjait: egyben
Megnémúl az öröm. Cserhalmon rengve, csörögve
Vaskoszorú villog hadijesztő férfi kezekben.
Csak maga gyenge virág az emésztő körben Etelke.
Kétes öröm 's bú-fogta remény változnak eszében.
Nem láthat le, kemény hadi férfiak állnak előtte.
Térdre borúl, és kéri kegyét a' mennyek' urának.
Veszszen-e? Hasztalanúl menjen kérelme szivéből,
'S szűz tetemét a' harcz' iszonyú katonái tiporják?
Meghallgassátok gyötrelmiben, oh egek, őtet,
Honját kéri, ti adtátok, ne ragadja el ember. [zelget?
Hah! de mi csattog alatt! melly nép' rohanása kö-
Vassá váltak az emberek, a' sok dárda bakonynyá,
És nem ló, röpülő sárkány viszi rémesen őket.
Mintha velök hoznák az egész nagy földet, utánok
Mozdúl az, 's panaszos porait fölhajtja az égre.
Itt vannak, ritkulva leszáll a' porköd: erősebb
Férfiak a' vasnál, és a' sok dárda bakonynál.
Szörnyebben villannak elő; habosan megy alattok
A' délczeg hadi mén, üdvözli nyerítve az ormon
Állókat, 's meredő füleit hegyesíti reájok.
Nézzétek, kit föd legelől kapcsoltan aranynyal
Szép! párduczkaczagány? ki lobogtat kolcsagot

ékes

Digitized by Google

Nyusztkalpagja fölött ragyogó nagy gyöngybe szegezve?
Sasszemeit bátran veti kész seregére Ozulnak.
Ifjú még, a' férfiuság' nem gyáva mohával
Most barnúl, arczán szépséggel páros erőnek
Dísze virít, de szivét már is nagy gondok emelvén
Méltósággal jár, 's forog a' seregeknek előtte.
Ő! 's ki lehetne egyéb a' hármas bérczek uránál?
Ő az! sárga lovát meghajtva hatalmasan űli,
'S az büszkén szedi szárait, és alig éri meg a' port.
Alföldön született széllánggal vemhes anyától
És versent futa puszta mezőn a' könnyü szelekkel.
Most viadalra szokott, 's vas-zablát hordoza száján.
Barna tömött felhőn az egekhez tudna rohanni,
Olly sebes és könnyű: Salamon még akkor is ülné;
Mert nincs nagyra törő lelkének semmi határa.
Nem tova, 's csak kissé hátrább ősz Ernyei nyargal.
Ernyei, kit késő fiak is tisztelve neveznek.
Kész bajnok, de rokon karok ellen sírva csatázó,
Bús atya, honja' egyes sergének még is örűlő,
Most jól bízva halad mellette királyi urának.
Bölcs és tisztes öreg mellett szép látni az ifjat.
Hajh! csak ez a' hévtől inkább ne fogadna tanácsot
És gonosz embertől, Mogyoród nem nyelne rokon vért,
'S csontokon ült szellő gyászt nem hordozna határin!
Vagy hova tévedtem? Hallgass el, bánatos érzés!
Győzni tanult hadakat látok száguldani: látom
Veszprém 's Tolna' merész hadait, Zala' népe' virá-
A' Duna' mellékét látom fölkelni; Fejérvár', [gát;

Digitized by Google

Honni királyokkal még akkor büszke Fehérvár'
Gyermekeit magasan rengő dárdákkal. Utánok
Nyitraiak jönek. Komolyan megy előre vezérök:
Nem ragyogó maga, fegyvereit láttatja ragyogni,
'S mennyei végzéshez mérvén a' földi hatalmat,
Elszántan, de okos gonddal viszi harczra vitézit.
Tiszteld őt magyar, és neve' mondására hajolj meg:
Géza ez, a' győztös Bélának idősb fia, jámbor
És örömest vesztő, csak kárán nemzete nyerjen.
Most a' dúlt Bihar' és véres Tisza' népei jönek
Réz buzogányokkal; mentéik hátra lebegve
Úsznak az al szélben; szemeikben néma boszú ég,
A' cserhalmiakat kicsapó szikrája keresvén.
Mért rebeg a' szózat Lászlót is közbe nevezni?
László, a' fejedelmi vitéz, amaz isteni férfi,
A' ki kemény erdélyi pejét ugratja közöttük?
Nem föld ád neki lelkesedést: szűz tiszta szivében
Él az erős isten, 's a' nemzeti ritka dicsőség.
E' kettő viszi csendes időn, 's intézi csatáin.
Nem villám vagy szélrohanás viadalba menése;
Olly az, mint, ha leszállana, leme az égnek uráé,
'S emberi fegyverrel ha csatázna gonosz fiak ellen.
Arczán lelkének teljes nagysága ragyog, 's még
Hóditóbb ez erős ifjúság' kellemi által.
Termete nem látszik romlandóságra teremve:
Szép, magas, és izmos; vállán két bojtos oroszlán'
Bőre terül, széles mellén egymásba harapva
Vastag aranyszájjal; paizsán Pomeránia' hőse
Látszik tört fejjel lehanyatlani Béla' kezétől.
Béla hatalmasan áll fölemelt dárdával előtte,

Digitized by Google

Érte sohajt, rá vár a' gyenge királyi leányka,
'S már már nyujtja kezét, koszorúját nyujtja kezé-
Kalpagját hamuszín lobogó árnyéka takarja; [ben.
Rojtos két sarujún súlyos sarkantyuja fénylik,
Jobbjában villog, 's perdül a' szörnyü szekercze.
Nézi Ozul, bámúl a' nép, elhülten, ijedve
Kérdezik a' halmon „ki az a' hadi férfi közöttük,
Nagy 's izmos vállal magasabb a' többi seregnél?"
Mint mikor a' vizek' istene kél, nagy melle kilátszik,
És elnéz hullámi fölött: László is azonkép
Vállastúl magasan látszott a' többi seregből,
És ha körül hordozta szemét, elláta fölöttük.
Három erős apród jött sok fegyverrel utána,
Íját hozta egyik 's nyilait puzdrába szorítva.
A' másik buzogányt, 's rohanó kopjákat. Utánok
Jött, 's egyedül a' nagy dárdát hordozta Kelendi.
Szálfa előbb, hegyen állt bokros szép fejjel az égnek,
Ágai közt madarak fészkeltek: most oda fénylő
Gyilkos aczélhegy van faragott végére szorítva.
Két kézzel bajosan, 's csak alig forgatja Kelendi:
Béla' dicső fia azt félkézzel emelgeti könnyen.
Régi hazánk' fia ő: unokák! örvendjetek immár
Hallani a' harczot, mellyet, László' keze harczolt.
Összemegy a' három vezető, komorodva megáll-
A' rohanó seregek. Nem máskép csendesedik le [nak
Tengeri partok közt a' zajt még rejtegető víz:
Csillám fut tetején; de belül a' nagy hevet érzik,
És iszapos gyöngyös fenekére lebuknak az úszók;
A' bölcs kormányzó csillámát messze kerüli,

Digitized by Google

'S könnyü vitorlákkal siet a' vészetlen öbölbe.
És ím zaj támad, feketén fordulnak alulról
A' vad hullámok, hegyet, örvényt hányva setéten
Tátogat a' tenger, fölhíja üvöltve szakállos
Gyermekeit, 's iszonyú rohanással harczol az égre.
Nem nyughatnak alúl, fejöket rettegve ütik föl
Tört tajtéka közül a' mélység' szörnyü lakói:
Barnúl akkor az ég, 's a' napfény elfut elölök.
Úgy nyugovának ezek; de vitéz képeikre kiültek
A' rejtett haragok, 's az ölő hatalomnak alakja.
Jel fuvaték, 's egyszerre kitört a' gyilkos erőszak.
Félig alájöve gőgös Ozul, 's már záporözönként
Csengve röpült a' nyíl két harczos népnek ivéből
'S a' szabados köz tért sürü árnyéka borítá.
Rettentő; de nem ártó harcz: fáradva leestek
Porzó lábak előtt a' vesszők, csak maga László
Külde ölő nyilat a' nagy idegről gőgös Ozulra.
Elment az, 's csillogva csapott paripája' szügyébe.
A' megszökkent ló nyöszörögve rogyott le Ozullal,
'S az csak alig tartotta magát, hogy völgybe ne hull-
jon,
Messze vetett hegygyel dárdáját földbe szegezvén.
Látták, 's rémülten sietének elébe vitézi.
Unta ez ütközetet Salamon, 's „a' hegyre" kiálta.
„Most ide, a' ki vitéz, a' hegyre kövesse királyát."
És ki ne menne? „Temessük el azt, riadoznak az
ifjak,
A' ki velünk nem jö" 's mennek vetekedve nyomá-
ban.
Ernyei szól egyedül, »ne siessünk veszni, királyom,

Digitized by Google

Van laposabb út is, meredek nagyon a' hegy előttünk."
„Gyáváknak meredek, nem az a' nagy bérczek urának."
Igy szól, 's egyszersmind nagyot ugrat könnyü lovával
A' tüzes ifju király, alig ér vele népe; de mostan
A' kunság ordítva lecsap. Száz kopja rõpül le;
A' megütött paizsok nagyokat dõbbenve repednek;
Megrendül Salamon nyergében, hullnak az ifjak.
Hasztalan, õ el nem csügged, folytatja vivását.
Kardra kerül a' harcz, 's ím a' magyar ifju királynak
Kardvasa villámlik legelől. Sok futna előle,
Meg nem fordulhat: leesik csikorogva sebében,
'S hengeredő tört teste lovak' lábában akad meg.
Most közelit Árbocz, szerelem 's harag ũzi csatára.
Súlyos karjától leesik Bere, Szondi: lovastúl
Megdől ez, 's csak alig lesz ment a' szörnyü haláltól:
Társai fogják föl sürüen csapatozva nyomában.
Már Salamonra vivé dárdáját Árbocz; ijedve
Zúgtanak a' távollévők: õsz Ernyei gyorsan
Ott terem, és az ütő dárdát elcsapja szivéről.
Most gyalog indulnak fel tõbbnyire: gyilkos aczéllal
Fordul meg Salamon bántóját szerte keresvén.
Ernyeivel küzd az, 's elvágott dárdanyelével
Visszacsap a' nemes õsz bajnok' képére boszúsan.
Arra rohan maga is, vele fõlrándulnak az ifjak
'S elleneit víják: a' kun' vaskarja nem enged, [nak.
'S hosszu lesz a' rõvid út a' nagy meredekre vivók-
Géza tovább lekerül népét kímélni ohajtván.

Digitized by Google

Hosszu de biztos utat választ a' hegyre: vasazva
Megy négy szegletben roppant dandára, 's tömötten.
Nincs akadály, mellyet meg nem nyomhatna. Előttök
Bátor Opos száguld, 's csak alig zabolázza haragját.
Menne, rohanna, röpülne, de nem hagyhatja vezérét.
Messze kerüld idegen föld' gyermeke, messze kerüld
Irgalmatlan erővel jár a' harczi veszélyben, [őt!
'S még kezeit soha ellenség nem hagyta el élve.
Gyors vágtatva jön egy csapat a' dandárra: erősen,
Bár lassan, megnyomja, 's halad bölcs Géza közöt-
Bátor Opost már a' megölöttek' vére boritja. [tök.
László közre marad, 's így haddal szerte körül van
Véve Ozul. Hármas ropogással csattanik össze
Két heves ellenség. Iszonyú forkokkal üvöltöz
A' győztös harag, és nyomorultan jajgat az inség.
Cseng, törik a' fegyver, döbög a' pajzs, harsog az
ércz kürt,
'S a' levegő nem elég a' sok hadi hangot emelni.
Gyilkos népek alatt nyög Cserhalom, oldala' sikján
Vas lábú paripák dúlnak: port verne, de vérrel
Páros az, és letapadva borúl a' gyenge füvekre.
Villámként fut 's csattog Ozúl a' rengeteg ormon.
Nincs helye, száz helyen is lecsap a' seregekre gya-
korta.
Majd itt, majd meg' amott tündöklik fegyvere: visz-
Verdesi a' közelítőket, 's biztatja vitézit. [sza
Mint mikor a' nádas' tetején szél üzi, zavarja,
Úgy kevereg 's mozog a' kelevéz 's kard: ő buz-
zogánynyal
Döngeti ellenеit, 's valamerre megy, a' zaj, erőszak

Digitized by Google

Ővele jár: ott a' rontó csata' mérge. Miatta
Csak lassan kelhet Salamon. Még messze hegy' alján
Harczol Géza; de László jő veszedelmes erővel,
'S a' lecsapó katonák nem győzik elállani utját.
Jő legelőbb egy könnyü csapat. Kopjázva vet el-
lent
Bajnokival László, azok egymást érve lehullnak
Kopjavetési miatt; de vadan jő Cserge vezérök,
Mint hegyi szálfa, magas lobogóval messze kitetsz-
Kétszer vet Lászlóra gerelyt, harmadszor eléri [vén.
'S rettenetest hangzik Lászlónak pajzsa; de vissza
Rántja ez a' kopját, 's rohanón Csergére hajítja.
Cserge bukik vesztére: saját vasa száll be ropogva
Homloka' nagy csontján, 's ő félre zuhanva lefordúl:
Fut lova, és az üres nyerget szomorún viszi hátán.
Béla' dicső fia megy tova, 's már öldökli, zavarja
A' másik csapatot. Katonái zajogva nyomulnak
Dülő bárdja után, 's a' kunság elfogy előttök.
'S ím más hadnagy jő feketés vas lapba ruházva,
A' csendes Kobut, és Lászlóra szökelteti ménét.
Régi vitéz, lassú ártalmat hordoz eszében,
'S nem kis erőt agg karjaiban. Rémítve csörömpöl
A' pánczél testén; László' paripája megugrik,
'S már Kobut a' kelevézt derekához méri hegyével.
El sem' véti; de Lászlónak peje újra megugrik,
'S elrohan a' kelevéz üresen. Nem késik, azonnal
Megfordúl Kobut, és tova tér Lászlónak előle.
Most meghajtja lovát László, 's a' szörnyü szekercze
Fölkel ölő vágásra; Kobut nincs itt, hogy elérje.
Távolról rohan ő sarkantyút adva lovának,

Digitized by Google

'S a' kelevézt magasan László' arczára feszíti.
Mindent félre vet ez, kinyitott baljába szorítja
A' vékony kelevézt, 's Kobutot vele húzza magához.
Akkor jobbjával leesik nagy bárdja Kobutra,
'S a' mint megszegi vassisakát, nagy része kicsorbúl,
És lereped. Kobut elszédül, 's a' másod ütésre
Megcsörrenve ledűl, 's ősz fürtei vérbe borulnak.
Béla' dicső fia megnézé, 's így monda »Merészen
Harczola bajnokiért az öreg, 's tetemökre borult le.
Meg ne tiporjátok ti Biharnak gyermeki őtet.
Nem harczol többé, temetését várja porában."
Igy szólt, 's elkerülék az elejtett testet az ifjak.
Ő pedig a' repedett bárdot levetette, 's Kelendi
Jött a' nagy dárdával elő. A' harmadik osztályt
Kergeti már László. Dárdáját félve kerűlik
A' kunok, és mással keverednek harczba körűle.
'S ismét jő egy hadnagy, erős magzatja Czikának,
A' rohanó Dember; de nem ellene, népe felé csap,
És Bihar' ifjai közt száguldoz véres aczéllal.
Ellene megy László oldalt fordítva futását. [megy
Hallja zaját Dember 's nem fordúl vissza, tovább
Mint a' vízszakadás a' völgyi vitézeket űzvén.
Nem retteg dúló csapatok' közepébe rohanni,
Csak maga rettenetes László, őt futja, kerűli,
És dárdája elől bátor katonáin utat tör.
Hasztalan! ott terem ez. Halványság űli az ifjú'
Arczait, és most éltében legelőször ijed meg.
Megfordúl; de remeg sastoll lobogója fejével.
Rettentőn közelít dárdás László is azonban
A' rezzent levegőt zúgó rohanása hasítván.

Digitized by Google

Mind Demberre kiált a' kún, 's ő rendbe szedődvén
Helyt áll, régi dagályával fölkelti haragját,
'S a' hosszú kelevézt szúrásra feszíti; de László
A' szúró kelevézt ügyesen föltartja paizszsal,
'S egyszersmind suhogó dárdáját szörnyen emelvén
A' nyakszirten ütött Dembert megsujtja: lovastúl
Eldűl az nyomorult a' völgybe hat ölnyire bukván.
A' nagy erőszaktól Lászlóval tántorog a' ló,
És lerogy összeszorúlt páráját nyögve kifúván.
Szép, míg déli tetőn áll a' fiatal fa, verőfény
Járja fejét, lombjának zúgva hizelkedik a' szél,
'S gyenge virágok bujnak elő hűtözni tövénél
Harmatos árnyékban; de hamar jő ellene szélvész,
'S forgó harczaival csikorogva kirántja tövéből.
Akkor napfénytől elhalnak az ifju virágok, [szél.
'S hervadt lombjai közt szomorúan hallgat az al
Szép 's ragyogó voltál Dember te is a' magas ormon.
Most az erősebbnek nagy sujtására ledőlvén
Éktelenül nyomod a' földet, hova rablani jöttél,
'S majd beköszöntenek a' véres por' férgei hozzád.
Új paripára szökik László, ijedezve kerülik
Rettentővé lett karját a' vert hadak. Ortos
A' negyedik hadnagy, jövetét nem merve bevárni
Megszalad. Oktalan! a' dárdát nem tudja kerülni:
Az derekába merül, 's gonosz élét elnyeli gyomra.
Még ki van, a' ki merész karját Lászlóra kinyujtsa?
Hol vagytok, kiket a' delelő nap láta örülni,
És elbujt rablástok elől? Hova lettetek ádáz
Bajnokok? a' hirért ki csatáz meg Béla' fiával?
Nincsenek! a' szaladás legutósó gyáva reményök.

Digitized by Google

Még maga harczol Ozul, 's László' katonái elesnek
Karja miatt. Elesik szeme' fényit vesztve Zavartag,
És Kaba, és az erős Kurzánnak erős fia Dombi.
Jött Kalló, sebes örvényként forgatta kezében
A' lánczos buzogányt, 's az messze röpülve halálos
Gombjával szaladók' hátát döngetve bezuzta.
Most meglátta Ozult, 's csörgő lánczára eresztvén
A' sujtó buzogányt iszonyún jártatta fejénél.
Ezt is Ozúl, az ütést kikerülvén könnyü bukással,
Mellben vágta, 's szivét ketté osztotta. Legottan
Ingadozott Kalló, 's buzogánya magára csapódván
Lánczával betekerte nyakát. Rá vága Ozúl még,
'S az lezuhant. Érted hala meg, szent földe hazám-
És el nem jajdúlt, fenyegetve borúla porodba. [nak
Látták a' szaladók, 's orditva siettek Ozulhoz,
Ő haragos szemeit forgatván harsoga rájok:
»Im gátot vetek a' holtakból, még hova futtok?
Élni talán? Ide hát! még itt élet van előttem.
Elvész, a' ki szalad; szaladását éri halála."
Monda 's erősített lélekkel vitte vitézit.
Új harcz támada most. Elbúsúlt lelkek ijeszték
A' győzők' erejét. Valamint mély poklos üregben
Hol szilajúl sivó ördögfiak üldözik egymást,
Olly vala itt a' zaj viadalmi körében Ozulnak.
Látta de nem kerülé ezt a' fejedelmi levente.
Kardot rántva csapott közepébe 's kiáltoza fennyen:
»Jer neki, büszke vezér, vagy szívedet add meg előttünk."
'S íme egész seregek' mérgét hordozva szivében
Eljöve gőgös Ozul. Mint pusztai borzas oroszlán

Digitized by Google

Megrohaná Lászlót, 's paizsát elverte kezében.
Visszacsapott ez, 's most vasaik veszedelmes erővel
Összetalálkozván a' léget messze betölték
Rémítő csengésökkel. Borzadva remegtek
A' lobogók, 's fejeikre halál' árnyéka setétült.
És ha mikor Lászlót megszédíthette halandó,
Most vala az. Diadalra szokott vágása Ozulnak
Bal vállába hatott, 's vérét mellére kiontá.
Már László keze is vágásra szegüle, de látta
'S elkerülé Ozul a' villámló kardot azonnal
Félrébb szöktetvén, és új rohanásra irányzott.
Nem várá emez, ellene ment, és monda »ne örvendj
Véremen ellenség, fejedet viszem érte hazámnak."
Igy szólt 's egyszersmind megelőzve csapásit Ozul-
Hármas erőszakkal leütött nagy barna fejére. [nak
Szélvész' markában kard nem sujthatna nagyobbat:
Ketté vágta fejét, 's mellcsontját érte hegyével.
A' hasadott fejjel leesett nagy teste Ozulnak,
'S mellyen büszkén járt, lett a' rút porral egyenlő.
Nézék, 's nem láták többé katonái csatáját,
'S teste körül keserű szívvel harczolva elestek.
Cserhalom a' meredek helyen is már meg vala viva,
A' vérben fürdött Salamon fölütött az oromra
Elfoglalt ragyogó zászlót lobogatva kezében.
Már csak tetteiből vélnéd országok' urának:
Mindene tépve vagyon, tetemén nincs semmi királyi.
Itt is megszalad a' kunság, más részen előttök
Áll a' széledező dandárral, Géza, 's Oposnak
Életvesztegető buzogánya kopog le fejökre.

Digitized by Google

Merre, hová? nincs út, menedék nincs, gyász van előttök,
Gyász nyomaikban: dőlt feleiknek szörnyü halála.
Árbocz is, a' szomorú csatazaj zendűlve fülében
Megfuta Ernyeitől, 's rabját fölkapta ölébe.
Vaddá lett veszedelmében, nem hallgata szóra
'S nem vala mint ezelőtt szerelemmel képe mosoly-gó;
Féltés ült azon, és vesztő borulása szivének.
A' lány' esdeklő szemeit most senki sem érté,
Tajtékzó paripán lebegett reszketve sikoltva,
Vad szél hordta haját, vad szél hordozta ruháit,
'S a' bajnok' vas karja feküdt bús keble' verésin.
Fenn vala már László, 's vállát bekötözni leszállott.
Most hogy' előtte rohant a' lány' gyötrelmivel Árbocz,
Rá iszonyú szemeket vetvén végezte kötését,
'S lóra kapott. Hangos dobogását messze kihallá
A' szaladó Árbocz »Haj! hát elvesztlek Etelke,
És az irígy végzés téged sem hágy meg ölemnek?
Veszszek el inkább, és te is akkor veszsz el előttem.»
Igy szól, 's visszatekint, 's fél dárdavetésnyire látja
Gáttalan űzőjét villogva nyomába rohanni.
Még egyszer meghajtja lovát, 's keseredve szorítván
A' lányt melléhez legutósó harcza elől fut.
Mind inkább közelit a' zaj. Már méri fejéhez
A' kardot László. Még jókor visszacsap Árbocz,
És a' gyilkos ütést vasa elhárítja fejéről.
Ekkor tágúlást lelvén a' lányka, öléből [rűlve
Földre szökik szaporán. 'S most Árbocz szembe ke-

Digitized by Google

Harczol oroszlánként, mellynek fölverte tanyáját
A' környéki vadász. Jó fegyvere mint az ölő láng
Villog markában 's Lászlónak melle felé jár.
'S mintha tanyát ottan kívánna felütni örökre,
Mind csak azon fárad; mélysége kecsegteti, abba
Vágy bele hatni 's szivét onnan kicsikarni vasával,
A' szivet, a' lánynak, mint vélte, ha veszne, jutandót.
Harcza dühösb vala mint ártó. Vas várra csatázott,
Melly iszonyú csengésekkel felel a' sok ütésnek.
Nem hever a' legerősb daliának jobbja is addig;
Dúlja, emészti az őt és megfárasztja sebekkel,
Hogy végtére betört házként nyergére leroskad
'S tündér vágyaiból a' halál veszi által az omlót.
Csak maga állt már a' győző 's harcz-nyomta lováról
A' vérsikra leszállt. A' lányka elébe borúla,
És köszönő ajakát az örömnek hangja futá el.
László a' remegőt kegyesen fölemelte magához.
Az kipihent karján, 's a' holt Árboczra tekintvén
Megszáná esetét, 's igy szólt jó lelke' hevéből:
»Oh ha szabad még kérni nekem, hálával adósnak,
Hagyd nekem e' holtat: gondom van hűlt tetemére.
Nem volt ő zordon, szerelem' szép szózatival jött
Lábamhoz, 's mikor úr lehetett kényére, rabom volt.
Tán vétkes 's büntetni való, hogy rablani eljött;
Ám de kiszenvede már: én őt kis csörge patakhoz
Eltemetem 's lobogós dárdát tűzök le porához.
Fölszedem a' kikelet' rózsáit, 's parti virágok
Bokraival sirjára teszem. Hervadjanak ott el,
Mint ő is szomorún elhervada ifju korában.»

Digitized by Google

Megfogadá a' fejedelem, 's enyelegve imígy szólt:
»Hát a' győzőnek mi jutalmat szána Etelke?
Nem fog-e Cserhalmon neki is szentelni virágot,
Melly hervadjon bár, más szebb kelhet ki porából?»
Szebb vala ő, mint tudta, 's szivet csábita szavával.
Megnézé a' lányka, 's szemét lesütötte ijedve.
Visszaesett a' szó ajakán, a' gondolat elhalt
Lelkében, 's piruló arczát égette szemérem.
És mikoron még is felelését várta mosolygva
A' diadalmas hős, rebegő lágy hangon imígy szólt:
»Fejedelem! csak holtaknak kell adni halotti
Tiszteletet, 's gyászos koszorút a' hervatag ágból.
Élő háladatos szívvel tiszteljük az élőt,
'S a' győző' neve kedves hang: leborúlva nevezzük.»
Látta pirúlását László, 's nem enyelge továbbá.
Mint a' tiszta harang' kedves csengései, gyöngén
Hangzott a' rebegő lánynak szózatja fülében
És lelkébe hatott; de az érzés' könnyü hatalmát
A' nagy gondolatok kiveték tusakodva eszéből;
Még is szép szemeit nem merte bevárni szemével;
Harcz-koszorúzta fejét a' szünő zajra fölütvén
Szerte körülnézett, de futókat nem mene üzni.
Néma szelídséggel vezeté atyjához Etelkét,
És az öreg harczos karjába fogadta leányát
Elvetvén gondját, mellyel volt nyomva, szivéről,
'S így szólt elboruló szemeit magas égnek emelvén:
»Mért mondott nyelvem panaszos szót ellened oh ég!
Nem büntetsz te, megáldottál bánattal örömmel,

Digitized by Google

'S most a' bánat után tisztább örömekre derülök.
Oh már nem lesz üres vénségem, mert te velem
vagy,
És a' puszta lakot szavaid' lágy hangja betölti."
Igy minden részről az örömnek napja beállott.
Elragadott fiak és hölgyek rokonaikra borulván
Gazdag örömkönnyek folyták a' bajnokok' arczát.
Nincsen már csata. Rémítő hűs csendben alusznak
A' rohanó daliák. Szél sem mozgatja meg őket.
És most néma dicsőséggel lépdezve közöttük
Összejön a' három győző. Bámulva tekintik
Egymást, mint kiket a' villongás messze szakasztott.
Hosszú pálya, halál' pályája terüle közöttök,
És iszonyú jeleket vágott a' harcz' keze rajtok.
Összejövének most, 's népestül térdre borulván
Hálát zengettek diadalmas ajakkal az úrnak.
Ők kiket annyi halál meg nem fáraszthata, kikkel
Nem birt a' hadi vész, az idő' mélyébe merültek,
'S hamvaikat már a' szellő sem lelheti többé.
Még maga áll a' hegy, tetején sok század után is
Véren nőtt fűvel koszorúzva uralkodik a' hír.
Vajha, midőn oda tér honnunk' fia, el ne felejtse
Őseit, és szabadabb lélekkel zengje utánunk:
Cserhalom, a' te tetőd diadalnak büszke tetője!

Digitized by Google

TARTALOM.

HŐSKÖLTEMÉNYEK. ELSŐ KÖTET.

	Lap.
ZALÁN' FUTÁSA.	
Első ének	3
Második ének	33
Harmadik ének	57
Negyedik ének	84
Ötödik ének	104
Hatodik ének	128
Hetedik ének	156
Nyolczadik ének	189
Kilenczedik ének	207
Tizedik ének	221
CSERHALOM	245

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

Digitized by Google